

U N I V E R S I T E T E T I O S L O

Studiehandbok
Det samfunnsvitenskapelige
fakultet

STUDIEÅRET 1976/77
HØSTSEMESTRET 1976
VÅRSEMESTRET 1977

U N I V E R S I T E T S F O R L A G E T
O S L O - B E R G E N - T R O M S Ø

© Universitetsforlaget 1976

ISBN 82 00 01535-1

Printed in Norway by
Naper Boktrykkeri, Kragerø

INNHOLD

FORORD 7

LOV OM EKSAMENER OG GRADER VED
UNIVERSITETER OG HØGSKOLER 9

OPPTAK TIL DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE
FAKULTET 12

MELDING TIL EKSAMEN 12

KONTINUASJONSREGLER 12

FORSKRIFT OM BEGRUNNELSE OG KLAGE VED
UNIVERSITETS- OG HØGSKOLEEKSAMENER 13

REGLEMENT FOR TILDELING AV GRADEN CANDI-
DATUS MAGISTER II VED UNIVERSITETET
I OSLO 18

SAMFUNNSVITENSKAPELIG EMBETSEKSAMEN

Reglement 21

Prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk 27

Godkjenning av annen utdanning som del av en
universitetsgrad 28

Forutsetninger for å få utstedt vitnemål 29

Eksamener ved utenlandske universiteter og høgskoler 29

Utdanningskrav for adjunkter og lektorer 30

Etnografi grunnfag, mellomfag, hovedfag 31

Studier av fagene kriminologi og offentlig rett 45

Pedagogikk grunnfag, mellomfag og hovedfag 46

Det sosialpedagogiske studiealternativ, grunnfag, mellom-
fag og hovedfag 80

Psykologi grunnfag	86
Sosialøkonomi	89
Sosiologi grunnfag og mellomfag	90
Statistikk grunnfag	97
Statsvitenskap grunnfag, mellomfag og hovedfag	106

PEDAGOGISK EMBETSEKSAMEN

<i>Reglement</i>	134
Almenn orientering	139
Oppbygning og mål	141
Undervisning og deltakelsen i den	144
Strukturplan	145
Undervisningsprogram	146
Pensum	147
Melding til eksamen	150
Eksamen	152

EMBETSEKSAMEN I PSYKOLOGI

<i>Reglement</i>	153
Studieplan	156
Pensum	158
Undervisning	159
Eksamen	160
<i>Krav i de forskjellige deler av studiet:</i>	
1. avdeling	162
Obligatorisk kurs	172
Retningslinjer for opptak til metodekurs	173
Støttedisipliner	175
2. avdeling	177
Pensum i teoretisk psykologi	178
Praksis	179
Hovedoppgave	180

SOSIALØKONOMISK EMBETSEKSAMEN

<i>Reglement</i>	181
<i>Studieplan</i>	188
Innledning	188
De enkelte fag	190
Studieordning m.v.	195

Pensum og undervisning	198
Eksamen	200
Diverse opplysninger	201
<i>Pensumlister m.v.</i>	202
Forberedende prøve i matematikk	202
Grunnkurs i teoretisk økonomi	203
Grunnkurs i næringsøkonomi	207
Sosiallære	208
Statistisk avsnitt	210
Teoretisk statistikk	211
Anvendt statistikk	212
Høyere kurs i teoretisk økonomi	216
Høyere kurs i næringsøkonomi	219
Penge- og finansiell lære	223
Internasjonal økonomi	226
Økonomiske systemer og deres historiske utvikling	228
Økonometriske metoder	230
Bedriftsøkonomi	231
Rettslære	233
Makroøkonomisk planlegging	234
Hjelpemidler ved eksamen	239

EMBETSEKSAMEN I SOSIOLOGI

<i>Reglement</i>	241
Målsetting	243
Undervisning i fellesstoffet	244
Praksis	245
Spesialisering	245
Hovedoppgave	246
Pensum og eksamen	246

MAGISTERGRADEN

<i>Reglement</i>	247
Magistergradsstudiet	249

FORORD

Denne handbok gir en oversikt over de krav som stilles til – og de studieplaner som gjelder for embetseksamener under Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Eventuelle endringer i studieplaner og reglementer blir gjort kjent ved oppslag og i «Bulletin fra Studieveilederen». De studerende er forpliktet til å kjenne universitetsloven og de spesielle lover, reglementer og studieplaner som gjelder for deres studium; dessuten må de skaffe seg kjennskap til og rette seg etter de ordensregler, meldingsfrister o. l. som Universitetets myndigheter fastsetter; slike bestemmelser blir kunngjort på oppslagstavler i Universitetets bygninger og har samme virkning som om innholdet av kunngjøringen var meddelt hver enkelt student.

For nærmere opplysninger henvises for øvrig til Studieveilederen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, 5. etg., Administrasjonsbygningen, Blindern.

LOV

av 19. juni 1970 om eksamener og grader ved universiteter og høyskoler

§ 1.

Denne lov gjelder universitetene i Bergen, Oslo, Tromsø og Trondheim, Arkitekthøyskolen i Oslo, Norges handelshøyskole, Norges idrettshøyskole, Norges landbrukshøyskole, Norges veterinærhøyskole og Statens kunstakademi.

§ 2.

Kongen bestemmer hvilke eksamener og forberedende prøver som kan avholdes, og hvilken tittel den enkelte eksamen berettiger til. Kongen gir tilsvarende bestemmelser om doktorgrader og andre grader.

Kongen kan gi et universitet eller en høyskole som ikke har hjemmel for det i særskilt lov, rett til å utnevne æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig innsats eller fremragende arbeid til gagn for norsk vitenskap.

§ 3.

Kongen gir forskrifter om

1. fag
2. obligatoriske kurser og praksis
3. eksamensordninger
4. forberedende prøver som skal kreves, og når de må være avlagt.
5. adgangsbegrensning til ny eksamen eller prøve
6. vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve dersom slike vilkår ikke er fastsatt ved lov.
7. vilkår for tildeling av doktorgrader og andre grader.

Styret, det høyeste organ, for universitetet eller høyskolen fremmer forslag om slike forskrifter. Det kan også få fullmakt til selv å gi dem.

§ 4.

Eksaminasjonen er offentlig, unntagen i de særlige tilfeller hvor styret for universitetet eller høyskolen bestemmer noe annet.

Sensorene oppnevnes av styret. Det avgjør hvem som har ansvaret for oppnevning ved uventet forfall. Såvidt mulig skal det ved alle eksamener eller prøver oppnevnes en sensor som ikke hører til ved vedkommende institusjon.

§ 5.

Vitnesbyrd om eksamen eller prøve fra en institusjon nevnt i § 1 gjelder tilsvarende ved de andre nevnte institusjoner.

Kongen kan frita for eksamen eller prøve når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.

Eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen kan etter Kongens bestemmelse gi rett til fritakelse. Dette gjelder eksamen eller prøve ved den samme eller ved en annen institusjon.

§ 6.

En eksamen som ikke er avholdt med hjemmel i denne lov, kan godkjennes av Kongen som universitets- eller høyskoleeksamen når den er faglig jevngod med en slik eksamen.

Utenlandske eksamener eller grader kan godkjennes av Kongen som faglig jevngode med eksamener eller grader fra norske universiteter eller høyskoler. Tilleggsprøve kan kreves avlagt.

§ 7.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Fra samme tid er følgende lover opphevet (her er tatt med de som gjaldt Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo):

1. Lov 21. april 1933 om forberedende prøver ved Universitetet.
2. Lov 29. juni 1956 om embetseksamen i psykologi ved Universitetet i Oslo.

3. Lov 13. mai 1960 om sosialøkonomisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo.
4. Lov 17. mars 1961 om pedagogisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo.
5. Lov 10. juni 1966 om samfunnsvitenskapelig embetseksamen.
6. Lov 23. september 1921 om magistergrad ved Universitetet.

§ 8.

Forskrifter gitt med hjemmel i lover som er opphevet eller endret, jfr. § 7, skal gjelde inntil Kongen bestemmer noe annet.

OPPTAK TIL DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET

Alle som skal følge undervisning og/eller framstille seg til eksamen må ha studierett ved fakultetet i henhold til Reglement for begrensning av adgangen til de historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige studier ved Universitetet i Oslo. Reglementet fås ved henvendelse til fakultetssekreteriatet, 5. etg., Administrasjonsbygningen, Blindern.

Søknad om opptak til fakultetet må skje innen fastsatte frister som kunngjøres i dagspressen.

MELDING TIL EKSAMEN

Melding til eksamen skjer ved Ekspedisjonskontoret, Administrasjonsbygningen, Blindern, innen frister som kunngjøres i forelesningskatalogen. Meldingen skrives på spesielt skjema som fås på Ekspedisjonskontoret. Eksamensmeldinger som kommer etter de fastsatte frister godtas ikke.

Før man melder seg til noen fageksamen må man ha bestått examen philosophicum.

Spesielt for mellomfagseksamen under samfunnsvitenskapelig embetseksamen (fullt mellomfag).

Melding til eksamen i et mellomfag hvor det også finnes grunnfag, kan ikke endres til å gjelde for grunnfaget eller mellomfagstillegget i faget etter meldingsfristens utløp.

REGLER OM ADGANGEN TIL Å AVBRYTE EKSAMEN OG TIL Å KONTINUERE VED FAKULTETETS EKSAMENER

§ 1

En student anses for å ha fremstilt seg til en eksamen når han er til stede i eksamenslokalet første eksamensdag i det øyeblikk første oppgave gjøres kjent.

§ 2.

En student som har fremstilt seg til eksamen, kan avbryte denne (trekke seg) innen han endelig forlater sin plass siste dag av de skriftlige prøver.

En student som har levert besvarelse ved alle de skriftlige prøver i et fag, kan ikke unndra seg sensur for disse. Dersom de skriftlige prøver er bestått, kan studenten trekke seg før den muntlige prøve. Det er ikke adgang til å trekke seg under muntlig prøve.

En student som trekker seg, skal gi skriftlig erklæring om dette til eksamensinspeksjonen.

§ 3.

Hvis en student på grunn av sykdom eller annet gyldig forfall ikke kan fullføre den skriftlige og/eller muntlige del av eksamen, kan han kontinuere (gjenoppta og fullføre) de gjenstående deler av eksamen.

Kontinuasjoneksamen skal etter nærmere bestemmelse fra det institutt vedkommende eksamen hører inn under, holdes så snart som mulig etter at forfallsgrunnen er bortfalt eller ved neste ordinære eksamen.

Dersom en student avbryter en kontinuasjonseksamen, har han ikke adgang til fornyet kontinuasjon.

§ 4.

Sykdomsforfall i forbindelse med eksamen må legitimeres ved legeerklæring. Annet forfall må kjennes gyldig av fakultetet.

FORSKRIFT OM BEGRUNNELSE OG KLAGE VED UNIVERSITETS- OG HØGSKOLEEKSAMENER

fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 19. januar 1973 med hjemmel i kongelig resolusjon 5. desember 1969 om delegasjon m. v. i forbindelse med Forvaltningslovens ikraftsettelse.

§ 1.

Begrunnelse.

Eksamenskandidat ved universitet eller høgskole har etter at sensur er falt, rett til å få en redegjørelse for sensurvedtaket av egne eksamensprestasjoner. Redegjørelsen gis av en av sensorene. Finner sensoren det hensiktsmessig, kan redegjørelse gis skriftlig.

Er det gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen (sensorveiledning), skal de være tilgjengelige for kandidatene etter at sensuren er falt.

§ 2.

Klage over innholdet av sensurvedtak.

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig.

Finnes klagen å være berettiget, endres vedtaket. I motsatt fall gis klageren en skriftlig begrunnelse for sensuren, og en frist på tre uker til å meddele om klagen opprettholdes.

Opprettholdes klagen, skal den behandles av en særskilt klagenemnd, som oppnevnes av styret, det høyeste organ, ved institusjonen.

Examen philosophicum kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Muntlig eksamen, propedeutiske prøver og praktiske prøver kan ikke påklages. Er kretsen av sakkyndige i et fag så liten at styret ved institusjonen ikke anser det mulig å sammensette en klagenemnd med tilstrekkelig kyndighet, kan sensurvedtaket ikke påklages.

§ 3.

Behandlingen i klagenemnda.

Klagenemnda vurderer sensurvedtak og begrunnelsen for det. Finner nemnda et påtakelig misforhold mellom eksamensprestasjonen og eksamensresultatet, fastsetter den ny karakter. Endring kan skje til gunst eller til ugunst for klageren. Nemndas avgjørelse er endelig. I fag der den endelige karakteren fastsettes etter at muntlig eksamen er avholdt, skal det før den nye karakter fastsettes, avholdes ny muntlig prøve.

§ 4

Klage over saksbehandlingen.

Klage over formelle feil ved eksamen eller eksamenssensur behandles av det høyeste organ ved institusjonen, eller av det klageorgan som dette gir fullmakt. Finner klageorganet feil som kan ha hatt betydning for utfallet, opphever det sensurvedtaket og bestemmer om det skal foretas ny sensur eller holdes ny prøve. Klageorganets avgjørelse er endelig.

§ 5.

Fullmakt til å gi nærmere regler

Styret ved institusjonen kan gi nærmere regler om begrunnelse, om klagens form og innhold, om frist for klagen, om klagenemndas sammensetning, hvilket organ ved institusjonen klagen skal fremsettes for og om hva som skal regnes som påtakelig misforhold etter § 3.

For øvrig gjelder reglene i Forvaltningslovens kap. VI.

Utfyllende regler

1. Om begrunnelse

Alle som bedømmer eksamensprestasjoner (sensorene) gjøres kjent med at de bør ha så fyldige notater fra bedømmelsen at de på grunnlag av disse kan utarbeide en begrunnelse dersom dette blir krevet etter forskriftenes § 1 og § 2.

Studenter som ønsker begrunnelse må be om dette innen to uker etter at sensur er falt, eventuelt en uke etter muntlig eksamen dersom den endelige karakter fastsettes etter at denne er holdt. Anmodningen rettes til eksamensinspektøren ved vedkommende fakultet eller til instituttsekretæren ved vedkommende institutt som vil avtale en samtale mellom studenten og den av sensorene som disse har utpekt til å gi studenten den muntlige redegjørelse. Den som gir begrunnelse bør melde fra om adgangen til klage og frist for denne, jfr. punkt 3.

For examen philosophicum rettes henvendelsen til lederen av ekspedisjonskontoret på Blindern som videresender henvendelsen til Rådet for examen philosophicum sammen

med kopi av besvarelsen. Skriftlig redegjørelse for karakteren utarbeides av en av sensorene og tilstiles studenten gjennom Ekspedisjonskontoret.

Et fakultet kan henstille til sensorene å utarbeide en skriftlig sensorveiledning som redegjør for hvilke hovedpunkter som ventes behandlet i eksamensbesvarelsen og hvilke momenter det er lagt vekt på ved bedømmelsen, jfr. forskriftenes § 1, annet ledd.

2. Om klagens form og innhold

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig. Den må være begrunnet og for eksempel angi på hvilke punkter studenten mener at sensorene har tatt feil, har misforstått hans anførsler, hvilke momenter de har lagt for stor eller for liten vekt på etc.

Også klage over saksbehandlingen må være begrunnet.

3. Om frist for klagen, det organ den skal sendes til

Den skriftlige klage over innholdet av sensurvedtak og/eller over saksbehandlingen må være innkommet til vedkommende fakultet innen to uker etter at studenten har fått den muntlige eller skriftlige begrunnelse.

For examen philosophicum sendes klagen til Rådet for examen philosophicum.

4. Om klagenemndas sammensetning

Klagenemnda skal ha minst tre medlemmer, fortrinnsvis personer som har deltatt i samme eksamen, men slik at ingen av de sensorer som var med på å bedømme klageren, kan delta. Medlemmene oppnevnes etter forslag fra vedkommende fakultet eller Rådet for examen philosophicum. Samtidig oppnevnes to varamedlemmer som trer inn i tilfelle av inhabilitet, jfr. første ledd.

5. Om hva som skal regnes som påtagelig misforhold etter forskriftenes § 3

For at klagenemnda skal kunne fastsette en ny karakter, må den – der hvor det gis tallkarakter – finne at det er et misforhold mellom eksamensprestasjon og eksamensresultat

på minst 3/10 ved de eksamener som har karakterskala fra 1,0 til 4,0; minst 10/100 for dem som har karakterskala fra 2,0 til 3,15; minst 2 for dem som har karakterskala fra 12 til 6. Endring kan skje til gunst eller ugunst for klageren.

For eksamener hvor det bare gis bestått/ikke bestått eller laud/haud, må klagenemnda finne at misforholdet er så påtagelig at eksamensprestasjonen må gis karakteren bestått henholdsvis laud istedenfor ikke bestått og haud.

6. Om dispensasjon

Etter forslag fra vedkommende fakultet kan kollegiet for et enkelt fakultet eller en enkelt eksamen eller grad, godkjenne regler som fraviker bestemmelsene i dette reglement.

7. Om ikrafttreden

Disse regler samt forskriftene om begrunnelse og klage ved eksamener ved Universitetet i Oslo gjøres gjeldende for eksamener som avholdes etter 10. april 1973.

REGLEMENT FOR TILDELING AV GRADEN CANDIDATUS MAGISTERII VED UNIVERSITETET I OSLO

Fastsett av Kyrkje- og undervisningsdepartementet 30. juni 1972 med heimel i eksamenslova § 3, nr. 7 og kongeleg resolusjon 17. juli 1970.

§ 1

Graden candidatus magisterii blir tildelt på grunnlag av eksamen i eit grunnfag og to mellomfag, eller jamgod utdanning etter avgjerd av Kollegiet.

Kollegiet fastset kor stor del av utdanninga som lyt vera frå Universitetet i Oslo.

§ 2.

Det blir kravt examen philosophicum. Reglementet om førebuaende prøver gjeld så langt det høver.

§ 3.

Vitnemålet skal påførast dei eksamenar som er grunnlaget for tildeling av graden.

§ 4.

Kollegiet gjev utfyllande føresegner.

§ 5.

Reglementet tek til å gjelda straks.

Utfyllende bestemmelser i henhold til reglement om cand.-mag.-graden ved Universitetet i Oslo, vedtatt av Det akademiske kollegium 29. mars 1974 og endret 20. september 1974.

§ 1.

Graden cand.mag. (candidatus magisterii) kan oppnås på grunnlag av reglementene for historisk-filosofisk embets-eksamen, matematisk-naturvitenskapelig embetseksamen,

samfunnsvitenskapelig embetseksamen og reglement for til-
deling av graden candidatus magisterii ved Universitetet
i Oslo.

§ 2.

Cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo tildeles på
grunnlag av gjennomførte studier av, eller eksamener i en
av følgende kombinasjoner av fag og emner fra studieplaner
med hjemmel i de reglementer som er nevnt i § 1.

1. to mellomfag og ett grunnfag
2. to mellomfag og emner med til sammen 15 vekttall
3. ett mellomfag, ett grunnfag og emner med til sammen
minst 20 vekttall
4. to grunnfag og emner med til sammen minst 30 vekttall.

I de tilfeller der søkerens utdanning ikke kan vurderes
etter kategoriene 1–4, men der søkeren ønsker å bli cand.mag.
på grunnlag av universitets- eller høyskoleeksamener med
et eksamenssystem som ikke bygger på enhetene grunnfag/
20 vekttall og mellomfag/30 vekttall sammen med eksame-
ner innen cand.mag.-ordningene ved fakultetene, kan til-
deles graden candidatus magisterii på grunnlag av disse
betingelsene:

- a. en avsluttet universitets- eller høyskoleeksamen og til-
leggsutdanning fri for overlapping, på ett mellomfag
eller 30 vekttall, eller to grunnfag eller ett grunnfag og 10
vektall. Unntatt fra dette er en reell tilleggsutdanning
om den er inkludert i de eventuelle tilleggs-poeng ved opp-
tak til det opprinnelige studiet.
- b. avlagte eksamener i en avsluttet del av en universitets-
eller høyskoleeksamen, d.v.s. avsnitt eller avdelinger,
kan inngå i cand.mag.-graden som grunnlag for fritak
for deler av de godkjente kombinasjoner.

§ 3.

Det akademiske kollegium kan frita for deler av kombina-
sjonene nevnt i § 2, på grunnlag av gjennomførte studier,
eksamener eller prøver ved Universitetet i Oslo eller en
annen institusjon, i velegnede fag, fagområder eller emner

angitt i studieplaner utarbeidet med hjemmel i andre reglementer enn de som er nevnt i § 1.

Bare én av de delene det kan innvilges fritak for, kan være et studium sammensatt av enheter som i omfang er mindre enn de tilsvarende enheter (grunnfag, mellomfag, emner o. l.) ved norske universiteter og høyskoler *) eller som ikke forekommer i disse institusjonenes studieplaner. Kollegiet kan i særlige tilfelle dispensere fra dette.

For å oppnå cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo må studenten i alle tilfelle ha gjennomført studiet av minst ett grunnfag eller emner med til sammen minst 20 vekttall ved Universitetet i Oslo. Samtidig må minst to av delene i hver kombinasjon omfatte studier gjennomført ved nordiske institusjoner. Kollegiet kan i særlige tilfelle dispensere fra de to siste krav.

Det skal utarbeides en oversikt over generelle fritak.

§ 4.

Før vitnemål om oppnådd cand.mag.-grad ved Universitetet i Oslo tildeles, må studenten ha avlagt examen philosophicum og de forberedende prøver som kreves for den del av studiet som gjennomføres ved Universitetet i Oslo.

§ 5.

Vitnemål om oppnådd cand.mag.-grad ved Universitetet i Oslo utstedes av kollegiet etter innstilling fra Det inter-fakultære cand.mag.-utvalget. På vitnemålet angis på hvilket grunnlag graden er oppnådd. Det skal også angis i hvilke semestre kravene til de gjennomførte studier ble oppfylt og resultatet av de prøver som inngår i studiene.

*) De universiteter og høyskoler som er nevnt i lov om eksamener og grader ved universiteter og høyskoler av 19. juni 1970.

SAMFUNNSVITENSKAPELIG EMBETSEKSAMEN

Reglement

Fastsatt ved kgl. res. 25. oktober 1968
Med endringer 1970, 1972, 1974 og 1975

§ 1.

Tittel og grad

Samfunnsvitenskapelig embetseksamen har to grader: lavere grad (cand.mag.-eksamen) som gir rett til tittelen candidatus magisterii og høyere grad (cand.polit.-eksamen) som gir rett til tittelen candidatus rerum politicarum.

§ 2.

Fageksamener

Under samfunnsvitenskapelig embetseksamen kan det avlegges tre fageksamener: grunnfagseksamen, mellomfagseksamen og hovedfagseksamen.

Hvilke fag det kan avlegges eksamen i bestemmes av departementet etter forslag fra fakultetet og Det akademiske kollegium. Opplysning om dette inntas i studieplanen.

Kollegiet kan bestemme at fageksamener kan inndeles i emneprøver med vekttall som gir uttrykk for omfanget av emnet, og som benyttes ved utregning av karakteren for de enkelte fageksamener.

§ 3.

Embetseksamen

Den lavere grad oppnås med grunnfagseksamen i ett fag og mellomfagseksamen i to eller med mellomfagseksamen i tre fag.

Minst to eksamener må være grunn- eller mellomfags-

eksamen i fag fastsatt etter § 2. Fakultetet kan dog etter søknad godkjenne to norske grunn- eller mellomfagseksamen-ner når en av dem har klar relevans til samfunnsvitenskapelige fag. To fag må ikke dekke hverandre innholdsmessig. Mat.nat. emneeksamen med vektall 20 eller 30 tilsvarer henholdsvis et grunnfag og mellomfag.

Den høyere grad oppnås med den lavere grad og hovedfagseksamen i ett av de fag som kandidaten har avlagt grunnfags- eller mellomfagseksamen i. Fakultetet kan dispensere fra kravet om lavere grad som en forutsetning for å få høyere grad når vektige grunner foreligger.

§ 4.

Oppmeldingskrav

Før melding til fageksamen kreves at studenten har bestått examen philosophicum.

Før melding til siste fageksamen under den lavere grad, eller før melding til eksamen under hovedfagets siste del, må studenten ha bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk, eventuelt som en del av en fageksamen under lavere grad eller av hovedfaget.

Videre må studenten tilfredsstillende ha gjennomgått de kurser og avlagt de prøver som er fastsatt i studieplanen. Fakultetet kan i særlige tilfelle fritta for deltaking i kurs.

Før melding til hovedfagseksamen må studenten ha bestått mellomfagseksamen i vedkommende fag med ikke dårligere karakterer enn 2,7 eller med karakteren bestått. Fakultetet kan gi adgang til å ta hovedfagseksamen med grunnfags-eksamen i faget, i tilfelle med tilsvarende kvalitetskrav. Bestemmelser om slik adgang kan inntas i studieplanen.

§ 5.

Grunnfagseksamen

Grunnfagseksamen eller emneprøver som inngår i grunnfag holdes minst en gang i året med mindre det i studieplanen for vedkommende fag er bestemt noe annet. Nærmere bestemmelse om eksamenskrav og prøver inntas i studieplanen. Eksamenskravene fastsettes slik at grunnfagsstudiet normalt skal kunne gjennomføres på 2 semestre.

§ 6.

Mellomfagseksamen

Mellomfagseksamen holdes en gang i semestret med mindre det i studieplanen for vedkommende fag er bestemt noe annet.

Mellomfagseksamen kan avlegges uten forutgående grunnfagseksamen i faget. Bestemmelser om eksamenskrav og prøver inntas i studieplanen. Hele mellomfagsstudiet skal normalt kunne gjennomføres på tre semestre, eller på ett semester etter bestått grunnfagseksamen.

§ 7.

Hovedfagseksamen

Hovedfagseksamen holdes en gang hvert semester. Den består av en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave) over selvvalgt emne innenfor et spesielt område av faget, samt prøver etter nærmere bestemmelser i studieplanen.

Det er adgang til å innlevere som hovedoppgave flere enkeltarbeider dersom disse tilsammen etter sitt innhold utgjør et hele. Som hovedoppgave kan også godtas delarbeid i en gruppeundersøkelse dersom det representerer en innsats hvor art og omfang lar seg identifisere av sensurkomiteen i den utstrekning som er nødvendig for bedømmelsen. Komiteen bør når det er nødvendig innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi særskilt innstilling om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter bestemmelsene i denne paragraf.

Eksamenskravene inntas i studieplanen. Hovedfagsstudiet skal normalt kunne gjennomføres på seks semestre eller på tre semestre etter bestått mellomfagseksamen eller på fire semestre etter bestått grunnfagseksamen.

§ 8.

Karakterer.

Etter avgjørelse av kollegiet brukes ett av følgende to alternativ:

1. Karakterene:

laudabilis prae ceteris	1,00–1,50
laudabilis	1,51–2,50

haud illaudabilis	2,51–3,25
non contemnendus	3,26–4,00

2. Karakteren: Bestått.

Den som ikke har oppnådd karakter som nevnt under punktene 1 eller 2, har ikke bestått eksamen.

§ 9.

Karakterfastsetting

I de fag hvor studieplanen fastsetter muntlig prøve, gis det en foreløpig karakter etter den skriftlige prøve som meddeles studenten. Karakteren omfatter ved hovedfagseksamen også hovedoppgaven. Studenter som ikke har bestått den skriftlige prøve, kan ikke framstille seg til muntlig prøve.

Når det brukes tallkarakterer, fastsettes den foreløpige karakter med en desimal. Etter den muntlige prøve fastsettes den endelige felleskarakter for de skriftlige og muntlige prøver med en desimal. Denne karakter blir også den endelige karakter for vedkommende fagseksamen, dersom det ikke foretas slik beregning som nevnt i § 10. Regler for hvor meget hovedoppgaven skal veie i forhold til de skriftlige besvarelser ved hovedfagseksamen inntas i studieplanen.

§ 10.

Beregning av tallkarakterer ved påbygging av grunnfag og mellomfag

Har studenten tidligere bestått en lavere eksamen i faget, skal karakteren for denne eksamen innregnes i karakteren for den høyere eksamen, med mindre studenten framstiller seg til fullstendig mellomfags- eller hovedfagseksamen.

Ved beregning av den endelige karakter for mellomfagsseksamen gis karakteren for grunnfagseksamen vektallet 2 og karakteren for mellomfagstillegget vektallet 1.

Ved beregning av den endelige karakter for hovedfagsseksamen gis karakteren ved mellomfagseksamen og karakteren for hovedfagseksamen samme vektall.

Har studenten tidligere bestått grunnfagseksamen i faget, gis karakteren ved grunnfagseksamen vekttallet 1 og karakteren for hovedfagseksamen vekttallet 2.

Den endelige karakter utregnes med en desimal, som forhøyes dersom den følgende desimal ville bli 5 eller høyere.

§ 11.

Vitnemål.

På eksamensvitnemålet føres opp de endelige karakterer for hvert fag med grad og tallverdi. På vitnemålet for høyere grads eksamen føres opp tittelen på den utførte vitenskapelige undersøkelse og den oppnådde karakter for dette arbeid.

Karakteren for grunnfagseksamen som inngår i mellomfagseksamen, blir ikke påført vitnemålet med mindre kandidaten ønsker grunnfagskarakteren påført istedenfor karakteren til mellomfagseksamen og fagkombinasjonen likevel tilfredsstillende kravet etter § 3.

En kandidat som har avlagt eksamen i mer enn tre fag, kan velge hvilke tre fag som skal stå på vitnemålet.

En kandidat som tar eksamen i nye fag etter fullført lavere eller høyere grads eksamen, kan kreve å få utstedt nytt vitnemål.

Det gis ikke karakter for en fageksamen når deler av den erstattes med eksamener avlagt utenfor universitetet.

§ 12.

Ny prøve

En student som ikke har bestått en fageksamen, kan ikke framstille seg til ny prøve før ved ordinær eksamen i det påfølgende semester.

En student kan ikke framstille seg til samme eksamen mer enn tre ganger sammenlagt ved norske universiteter og høyskoler. I særlige tilfeller kan kollegiet etter instilling fra fakultetet gjøre unntak fra denne bestemmelsen. Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Det er i samme semester ikke adgang til å framstille seg til eksamen i et fag ved mer enn ett universitet eller høyskole.

En student kan framstille seg til ny prøve i hovedfaget,

uten at dette influerer på tidligere godkjenning av hovedoppgaven.

Når en student framstiller seg til ny eksamen i et eller flere fag kan han kreve å få eksamensvitnemålet på grunnlag av sine beste resultater.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 13.

Fritak for eksamen eller prøve

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet frita for eksamen eller prøve

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.

Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

PRØVE I SAMFUNNSVITENSKAPELIG STATISTIKK

Før melding til siste fageksamen under den lavere grad, eller før melding til eksamener under hovedfagets siste del må studenten ha bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk, eventuelt som en del av en fageksamen under den lavere grad eller av hovedfaget.

Følgende prøver godkjennes som prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk under samfunnsvitenskapelig embetseksamen:

1. Fra pedagogikk:
 - a) Prøve i forskningsmetoder, studieplan 1975.
 - b) Kurs Pe 2, målingsmetoder og statistikk, studieplan av 1968.
 - c) Særskilt prøve i statistikk avlagt under tidligere studieplaner.
2. Fra sosiologi:

Grunnfag/mellomfag fra V-68 eller senere (ny ordning med statistikk som statarisk pensum).
3. Fra statsvitenskap:
 - a) Prøve i metode med statistikk, studieplan 1975.
 - b) Statistikk-prøve avlagt under grunnfag, studieplan 1969.
4. Fra Sosialøkonomi:

Statistisk avsnitt av I Avdeling av Sosialøkonomisk embetseksamen.
5. Fra Statistikk grunnfag:

Eksamener i statistikk.

Andre prøver i statistikk kan *etter søknad* godkjennes.

Forutsetninger for å få utstedt vitnemål

Fakultetet har utarbeidet følgende regler om hvor stor del av samfunnsvitenskapelig embetseksamen som må avlegges ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo for at det kan utstedes vitnemål for høyere grad/lavere grad ved dette fakultet:

1. For å få utstedt cand.polit.-vitnemål ved Universitetet i Oslo må studenten ha avlagt hovedfagseksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
2. For å få utstedt cand.mag.-vitnemål ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet må studenten ha avlagt to av de tre fageksamener til cand.mag.-eksamen ved en institusjon nevnt i § 1 i Lov av 19. juni 1970 om eksamen og grad ved universitet og høyskole. En av de tre eksamener må være avlagt ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
3. For kandidater som benytter seg av reglene om inter-nordisk tentamensgyldighet, kreves at de har avlagt en av de tre fageksamener til cand. mag.-eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.

Reglene er inntil videre godkjent av Det akademiske kollegium i møte 26. februar 1971.

GODKJENNING AV ANNEN UTDANNING SOM DEL AV EN UNIVERSITETSGRAD

I henhold til fakultetets eksamensreglementer er det adgang til å søke om å få benytte annen utdanning i en fagkombinasjon som fører fram til de enkelte gradene (cand.mag., cand.polit., cand.paed. og cand.sociol). Flere slike søknader er behandlet. En oversikt over eksamene som er godkjent fås ved henvendelse til studieveilederen.

EKSAMENER VED UTENLANDSKE UNIVERSITETER OG HØGSKOLER

Prøver avlagt ved utenlandske universiteter og høyskoler kan etter søknad godkjennes som erstatning for tilsvarende prøver ved fakultetet.

Når det gjelder prøver avlagt i Danmark, Finland eller Sverige er det ved kgl.res. av 5. mars 1965 og 12. desember 1969 fastsatt følgende regler om internordisk eksamensgyldighet:

1. *Eksamener fra Danmark.*

- a) bifagseksamen godkjennes som mellomfagseksamen;
- b) emne som inngår i 1. del av naturvidenskabelig embedseksamen godkjennes som eksamen i matematisk-naturvitenskapelig fag med vektall 20 (20-gruppe);
- c) hovedfagseksamen eller magisterkonferens godkjennes som henholdsvis hovedfagseksamen og magistergrad.

2. *Eksamener fra Finland.*

- a) tentamen för två betygsenheter med vitsordet cum laude approbatur godkjennes i historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige fag som mellomfagseksamen og i matematisk-naturvitenskapelige fag som eksamen med vektall 20 (20-gruppe);
- b) filosofie licentiatexamen godkjennes som hovedfagseksamen eller magistergrad.

3. *Eksamener fra Sverige.*

- a) godkänd sluttentamen för två betygsenheter godkjennes i historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige fag som mellomfagseksamen og i matematisk-naturvitenskapelige fag som eksamen med vektall 20 (20-gruppe);
- b) filosofie licentiatexamen med betyget Med beröm godkänd godkjennes som hovedfagseksamen eller magistergrad.

Disse regler gjelder svenske eksamener avlagt under studieordningen som gjaldt før 1969. Inntil det evt. fastsettes nye generelle regler som også omfatter eksamener etter den svenske studieordningen av 1969, godkjenner Det samfunnsvitenskapelige fakultet etter søknad 40 poeng fra svensk universitet som likeverdig med norsk grunnfags-eksamen og 60 poeng som likeverdig med norsk mellom-fagseksamen.

Søknad om godkjenning av utenlandske eksamener stiles til Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Rettkjent kopi av vitnemål og utførlig redegjørelse for studiets innhold, omfang og varighet må vedlegges søknaden.

UTDANNINGSKRAV FOR ADJUNKTER OG LEKTORER

Adjunktkompetanse oppnås på grunnlag av embets-eksamen av lavere grad (cand.mag.) med minst to fag godkjent for undervisning og godkjent pedagogisk utdanning.

Lektorkompetanse oppnås på grunnlag av embetseksamen av høyere grad (cand.real., cand.philol., cand.polit., cand.paed.) med minst to fag godkjent for undervisning og godkjent pedagogisk utdanning.

I følge nye midlertidige forskrifter om utdanningskrav kan de fleste samfunnsvitenskapelige fag inngå som godkjente fag. Nærmere opplysninger om dette fås ved henvendelse til studieveilederen.

ETNOGRAFI (SOSIALANTROPOLOGI) GRUNNFAG — MELLOMFAG — HOVEDFAG

Studieplan, godkjent av rektor 27. mars 1969 og 1972
Med endring 1974

INNLEDNING

Etnografien beskjeftiger seg med det sammenlignende studium av kultur og samfunn. Faget betegnes også som «social anthropology» i England, som «cultural anthropology» i USA, «anthropologie sociale» i Frankrike, og som «Völkerkunde» og «Ethnologie» i tysktalende land. En kunne også kalle faget sammenliknende sosiologi som flere fremtredende forskere har foreslått. Når en sammenligner etnografi og sosiologi er det slående hvor like disse fagene er når det gjelder forutsetninger i grunnleggende teori, men hvor forskjellige de er i mye av hva forskere i de to tradisjoner faktisk gjør. Det kan være mange årsaker til dette, og noen gir en god anledning til å understreke etnografiens særtrekk.

Etnografiens viktigste metode for innsamling av primærmateriale er kalt feltarbeid, og hovedvekten ligger på såkalt deltakende observasjon. Denne metode har vist seg nyttig i forståelsen av sammenhengen mellom forskjellige aspekter ved samfunn og forståelse av hvilke ideer og verdier samfunnsmedlemmer handler ut fra. Metoden har dog sine begrensninger i og med at den intense deltakende observasjon ikke lar seg praktisere i alle situasjoner. Etnografer vil i slike situasjoner gjøre bruk av andre metoder-som er mer vanlig i sosiologien (intervjuer, statistiske metoder etc.), men vil dog insistere på at man bare ved deltakende observasjon får data som gir mulighet til å registrere den totale sammenheng som sosial handling finner sted i og dermed til å forklare de forutsetninger som folk har for å handle som de gjør.

De sentrale problemstillinger i etnografien er rettet mot analysen av kulturer og samfunn slik de fungerer som totale systemer og å forstå grunnlaget for vedlikehold og endring av kulturelle og sosiale former. En er også ute etter å kartlegge variasjon i samfunnsformer og å bruke denne formvariasjon analytisk til å finne frem til regelmessigheter i oppbygning av samfunn i sin alminnelighet. Ved å se på kulturer og samfunn som totale systemer har etnografene kunnet påvise en rekke interessante sammenhenger mellom forskjellige aspekter av kultur og samfunn innen et område, og disse sammenhengene er blitt presentert i monografier – etnografiens sentrale fremstillingsform.

Tradisjonelt har etnografer kun vært opptatt av studiet av ikke-europeiske kulturer eller såkalte primitive samfunn («primitiv» viser til et teknologisk og ikke nødvendigvis et kulturelt nivå). I den senere tid har etnografer også drevet forskning i «europeiske» samfunn og også blitt mer opptatt av «europeiske» samfunn for så vidt som disse mer og mer påvirker ikke-europeiske samfunn. Etnografien har derfor også fått en viktig oppgave som formidler av kunnskap mellom kulturer og i utviklingsproblematikk.

Nye studenter bes kontakte Institutt for etnografi, hvor det foretas registrering av alle nye studenter.

GRUNNFAG

Grunnfagskurset strekker seg over to semestre med anledning til å begynne både i høst- og vårsemestret.

Grunnfagskurset tar sikte på å gi studentene

- a) en elementær trening i samfunnsvitenskapelig teori og metode som disse er utviklet gjennom etnografien.
- b) kunnskap om de viktigste regionale variasjoner i kultur og samfunnsformer.

Studenter vil finne at kurset nødvendigvis må bli et kompromiss mellom disse to siktemål, og pensumlisten er forsøkt lagt opp slik at den samme litteratur skulle kunne dekke begge siktemål.

Pensum omfatter ca. 3 000 sider og har form av en leseplan. Forelesningene er ment til å understøtte og supplere leseplanen og vil derfor i stor grad bruke leseplanen som rammeverk.

I tillegg til pensumlisten finnes det en litteratur-liste kalt «utfyllende lesning». Studentene bør gjøre seg kjent med noen av de titler som er nevnt i denne liste og kan i samråd med faglæreren skifte ut litteratur fra pensumlisten med litteratur fra den utfyllende liste.

Pensum for grunnfag er under revisjon, og endringene ventes gjennomført fra høstsemesteret 1976. I mellomtiden vil nedenstående leseplan for grunnfag gjelde som en overgangsordning.

LÆREBØKER

- R. M. og F. M. Keesing: *New Perspectives in Cultural Anthropology*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1971.
eller
M. Harris: *Culture, People, Nature*. New York: Crowell, 1975
eller
L. Mair: *An Introduction to Social Anthropology*. Oxford: Clarendon Press, 1965.

PENSUM

1. INTRODUKSJON TIL FAGET

- A. M. Klausen: *Kultur: Variasjon og sammenheng*. Oslo 1970.
L. Mairs lærebok, kap. 1–3, eller Keesings lærebok, kap. 1–2.
S. F. Nadel: *The Foundations of Social Anthropology*. London 1951, Glencoe 1953. (Side 1–34: Why Anthropology. The Aims of Social Anthropology).
L. Sharp: *Steel Axes for Stone Age Australians Human Organization* Vol 2, 1952 – (også Bobbs-Merrill A-208).
R. Linton: *The Study of Man*. New York 1936 (kap. VIII: Status and Role).

- A. R. Radcliffe-Brown: *Structure and Function in Primitive Society*. London 1952 (kap. 1).
O. Brox: Natural Conditions, Inheritance and Marriage in a North Norwegian Fiord. *Folk* Vol. 6,1 1964.

2. FAGHISTORIE

Keesings lærebok, part 5.

A. R. Radcliffe-Brown: *Structure and Function in Primitive Society*. kap. IX og X.

R. Firth: *Elements of Social Organization*. London 1951 (kap. 1).

F. Barth: Anthropological Models and Social Reality. *Proceedings of the Royal Society*. Second Nuffield Lecture B Vol. 165, 1966.

3. REGIONAL ETNOGRAFI

J. Nicolaisen m. fl. (red.): *Verdens folkeslag i vår tid*. København 1968 (Politikkens Håndbøger) – (utdrag på ca. 200 sider i samråd med foreleseren).

Dessuten regionalt særpensum på ca. 350 sider som legges opp i samråd med foreleseren.

4. DATAINNSAMLING: FELTARBEID

B. Malinowski: *Argonauts of the Western Pacific*. London 1922. (Kap. I: On the Methods and Aims of Ethnographic Fieldwork.

W. F. Whyte: *Street Corner Society* 2nd. Ed. Chicago 1955 (Appendix).

G. B. Berreman: Behind many Masks: Ethnography and Impression Management in an Himalayan Village. *Society for Applied Anthropology Monogr.* N. Y. 1962 (også Bobbs-Merrill A-393).

5. TEORI OG ANALYSEFORMER

Harris' lærebok, kap. 8.

E. Goffman: *The Presentation of Self in everyday Life*. New York 1959 (Introduction og Kap. 1,2 og 3).

A. R. Radcliffe-Brown: *Structure and Function in Primitive Society* kap. I, II, IV, XI.

- J. Goody (ed.): *The Developmental Cycle of Domestic Groups*. Cambridge Papers in Social Anthropology Nr. 1, Cambridge 1958 (Introduction + en artikkel).
- F. Barth: On the Study of Social Change. *American Anthropologist* Vol. 69, No. 6, 1967.
- S. Seierstad: Om bruken av økonomiske modeller i sosiologien. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, nr. 4, 1967.
- S. F. Nadel: Social Control and Self-regulation. *Social Forces* Vol. 31, March 1953 (også Bobbs-Merrill S-208).

6. ØKOLOGISKE PERSPEKTIVER PÅ KULTUR

Harris' lærebok, kap. 12.

H. Kleivan: Økologisk endring i Labrador. *Naturen* nr. 4, 1962.

M. Harris: The Myth of the Sacred Cow i A. Leeds and A. R. Vayda eds.: *Man, Culture and Animals* Washington 1965.

M. Douglas: Population Control in Primitive Groups. *British Journal of Sociology* 17, 1966.

F. Barth: Ecologic Relationships of Ethnic Groups in Swat, North Pakistan. *American Anthropologist* Vol. 58, No. 6, 1956 (også Bobbs-Merrill A-9 og i A. P. Vayda (ed.): *Environment and Cultural Behavior*. New York 1969).

F. Barth: Competition and Symbiosis in North East Baluchistan. *Folk* Vol. 6,1, 1964.

M. Sahlins: The segmentary Lineage: An Organization of Predatory Expansion. *American Anthropologist* Vol. 63, 1961 (også Bobbs-Merrill A-196).

7. SOSIAL KATEGORISERING OG STRATIFISERING

Keesings lærebok, kap. 8-11, eller Harris' lærebok, kap. 15, 16, 19, eller Mairs lærebok kap. 4, 5, 6.

R. Linton: Age and Sex Categories. *American Sociological Review* Vol. 7, October 1942 (også Bobbs-Merrill S-173).

M. Wilson: Nyakyusa Age Villages i S. and Ph. Ottenberg ed.: *Cultures and Societies of Africa*, New York 1960.

L. A. Fallers & M. J. Levy: The Family: Some Comparative Considerations. *American Anthropologist* Vol. 61, 1959.

K. Gough: The Nayars and the Definition of Marriage. *Journal of the Royal Anthropological Institute*. Vol. 89, 1959 (også Bobbs-Merrill A-378).

- M. Gluckman: *Custom and Conflict in Africa*. Oxford 1963 (kap. 3).
- J. A. Barnes: Class and Committees in a Norwegian Island Parish. *Human Relations* 7, 1954.
- E. R. Leach (ed.): *Aspects of Caste in South India, Ceylon and North West Pakistan*. *Cambridge Papers in Social Anthropology* No. 3, Cambridge 1960 (Introduction, F. Barth's og C. Gough's artikkel).
- G. D. Berreman: Caste in India and the United States. *American Journal of Sociology* Vol. 66 1960-61 (også Bobbs-Merrill S-22).
- K. Davis, W. E. Moore & M. M. Tumin: Some Principles of Stratification. *American Sociological Review* 1945 pp. 242-249 og 1953 pp. 387-394 og 394-397, (også Bobbs-Merrill S68).
- R. N. Pehrson: *The Bilateral Network of Social Relations in Könkämä Lapp District*, Indiana 57, Oslo 64.

8. INSTITUSJONER OG PARTSYSTEMER

a. ØKONOMI

- Keesings lærebok, kap. 12, eller Harris' lærebok, kap. 14, eller Mairs lærebok, kap. 10-12.
- E. E. LeClair and H. K. Schneider (eds.): *Economic Anthropology. Readings in Theory and Analysis*. New York 1968. (6-8 artikler valgt i samråd med foreleseren).
- F. Barth: Economic Spheres in Darfur i *Themes of Economic Anthropology*, ed. R. Firth, A.S.A. Monogr. 6, London 1967.
- G. Håland: Økonomisk vekst og sosial forandring - *Statsøkonomisk Tidsskrift*, hefte 4, 1964.

b. POLITIKK

- Keesings lærebok kap. 13, 14, eller Harris' lærebok, kap. 17, 18, eller Mairs lærebok, kap. 7-9.
- M. Gluckman: *Custom and Conflict in Africa*. Oxford 1963 (kap. 1 og 2).
- L. Bohannan: A Generalogical Charter - *Africa* Vol. XXII No. 4, 1952.

- M. D. Sahlins: Poor Man, Rich Man, Big Man, Chief: Political Types in Melanesia and Polynesia. *Comparative Studies in Society and History* 5, 1963 (også Bobbs-Merrill A-339).
- M. J. Swartz (ed.): *Local Level Politics. Social and Cultural Perspectives Chicago* 1968. (utdrag, se nedenfor)
- M. Banton (ed.): *Political Systems and the Distribution of Power. A.S.A. Monograph No. 2, London* 1965. (utdrag, se nedenfor)
- F. Barth: Segmentary Opposition and the Theory of Games: A Study of Pathan Organization. *Journal of the Royal Anthropological Institute* 1959 (også Bobbs-Merrill A-37).

Barths artikkel kan etter valg skiftes ut med en artikkel fra Swartz eller A.S.A. no 2. Dessuten 4 artikler fra Swartz og/eller A.S.A. No 2 i samråd med foreleseren.

c. RELIGION OG RITUALE

- Keesings lærebok, kap. 15, eller Harris, lærebok, kap. 23, 24, eller Mairs lærebok, kap. 13. 14.
- A. R. Radcliffe-Brown: Op.cit. kap. VII og VIII.
- G. C. Homans: Anxiety and Ritual: The Theories of Malinowski and Radcliffe-Brown. *American Anthropologist* Vol. 43, 1941 (også Bobbs-Merrill S-121)
- M. Gluckman: Op.cit. kap. 4 og 5 (kap. 4 også Bobbs-Merrill A-87).
- W. E. Stanner: The Dreaming. T.A.G. Hungersford (ed.): *Australian Signpost, Melbourne* 1956 (også Bobbs-Merrill A-214).
- P. Worsley: Millenarian Movements in Melanesia. *Journal of Rhodes-Livingston Institute* Vol. XXI March 1957 (også Bobbs-Merrill A-248).
- E. Goffman: «On the Nature of Deference and Demeanour» i E. Goffman: *Interaction Ritual. N.Y.* 1967.

9. MONOGRAFIER — FORSLAG

(Velg to i samråd med faglæreren)

- J. Middleton: *Lugbara Religion. London* 1960.
- E. E. Evans-Pritchard: *The Nuer. Oxford* 1940.
- E. E. Evans-Pritchard: *Witchcraft, Oracles and Magic among the Azande. Oxford* 1937.

- L. A. Fallers: *Bantu Bureaucracy*. Cambridge 1956.
- F. Barth: *Nomads of South Persia. The Basseri Tribe of the Khamseh Confederacy*. Oslo 1961.
- F. Barth: *Political Leadership among the Swat Pathans*. London 1959.
- F. G. Bailey: *Caste and the Economic Frontier*. Manchester 1960.
- E. R. Leach: *Political Systems of Highland Burma*. London 1954.
- R. F. Salisbury: *From Stone to Steel*. New York 1962.
- B. Malinowski: *Argonauts of the Western Pacific*. London 1922.
- R. Firth: *We, the Tikopia*. London 1936.
- E. Colson: *The Makah Indians. A study of an Indian Tribe in modern American Society*. Manchester 1953.
- E. A. Hoebel: *The Cheyennes. Indians of the great Plains*. New York 1960 + S. C. Oliver: Ecology and cultural Continuity as contributing Factor in the social Organization of the Plains Indians (i Y.A. Cohen (ed.): *Man in Adaption*. Vol. 2, Chicago 1968.
- H. Siverts: *Oxchu'jk: En Maya-stamme i Mexico*. Oslo 1965.
- C. Jayawardena: *Conflict and Solidarity in a Guianese Plantation*. London 1963.
- C. M. Arensberg & S. T. Kimball: *Family and Community in Ireland*. London 1940 og Cambridge Mass 1948.
- W. F. Whyte: *Street Corner Society*. 2nd ed. Chicago 1955.
- E. Liebow: *Tally's Corner*. Boston 1967.
- R. Frankenberg: *Village on the Border*. London 1957.

EKSAMEN

Grunnfagseksamen holdes i slutten av hvert semester. Før oppmelding til eksamen må kandidaten sørge for at pensumlisten blir godkjent av faglæreren. Samtidig med eksamensmeldingen må kandidaten oppgi hvilken av følgende eksamensformer han velger:

- a) To skriftlige prøver, hver av varighet 8 timer, og en muntlig prøve.
- b) Som en prøveordning for en periode på tre år vil det

være adgang til å la de skriftlige prøver erstattes av en skriftlig hjemme-eksamen med en innleveringsfrist på 10 dager, over ett av minst 3 oppgitte emner. I tillegg kommer en muntlig prøve som under a).

Det er en forutsetning for anvendelse av eksamensform b) at kandidaten innleverer en skriftlig tentamensbesvarelse i samme semester som eksamen avlegges, og under samme betingelser med hensyn til tidsfrist og størrelse som for denne. Denne besvarelse vil ikke gi innflytelse på den endelige karakter, men kan bli brukt som grunnlag for den muntlige eksaminasjon.

Det er også en forutsetning at det skal være en rett for kandidaten å kunne søke veiledning hos faglæreren under tentamen. Under eksamen vil faglæreren være behjelpelig med litteraturhenvisninger.

Besvarelsen til tentamen og eksamen etter b) bør ikke overstige 10 maskinskrevne A4 sider med linjeavstand 1 ½ eller tilsvarende i håndskrift.

MELLOMFAG

Første del av mellomfaget er identisk med grunnfag. Mellomfagstillegget skal normalt ta ett semester. Det består av et mindre, obligatorisk pensum, og et større, valgfritt pensum som gir mulighet til spesiell fordypelse innenfor bestemte områder.

OBLIGATORISK PENSUM

F. Barth (ed.): *The Role of the Entrepreneur in Social Change in Northern Norway* (Introduction). Bergen 1963.

F. Barth: *Models of Social Organization. Royal Anthropological Institute Occasional Papers No. 23.* London 1966.

F. Barth (ed.): *Ethnic Groups and Boundaries* (Introduction). Universitetsforlaget 1969.

M. D. Sahlins & E. Service (eds.): *Evolution and Culture* (Kap. 1). University of Michigan Press 1960.

M. D. Sahlins: *On the Sociology of Primitive Exchange.*

- The Relevance of Models for Social Anthropology*. A.S.A. Monograph no. 2, London 1965.
- C. Geertz: Religion as a Cultural System. *Anthropological Approaches to the Study of Religion*. A.S.A. Monograph no. 3, London 1966.
- M. Godelier: *Ekonomisk Antropologi* (Kap. 3). Stockholm 1971.
- A. Chayanov: *Theory of Peasant Economy* (Introduction). Illinois 1966.
- K. Polanyi: The Economy as Instituted Process. LeClair and Schneider (eds.): *Economic Anthropology*. Readings in *Theory and Analysis*. New York 1968.
- F. G. Bailey: *Stratagems and Spoils* (Kap. 1-3). Oxford 1970.
- R. Burling: *Man's Many Voices*. Holt, Rinehart and Winston 1970. (Utdrag valgt i samråd med foreleser.)
- Denne delen av pensum er på ca. 500 sider og skal utgjøre ca. 1/3 av totalpensum.

VALGFRITT PENSUM

Denne delen av pensum kan velges i tilknytning til mer spesialiserte forelesningsrekker som blir tilbudt. Det bør ikke fastlåses i detaljer hvilke temaer det skal undervises i til enhver tid, men det er et hovedkrav at forelesningsrekke-ene skal representere sentrale analytiske angrepsmåter i antropologien. I størst mulig utstrekning prøver en å orientere undervisningen omkring følgende problemområder:

Kulturhistorie

Etnolingvistik og kommunikasjon

Det antropologiske studiet av komplekse samfunn.

Økonomiske og politiske perspektiver på u-landsproblemer.

Det spesielle fokus innen disse hovedområdene, og hvilke andre temaer som kan tenkes å bli aktuelle, vil i stor utstrekning avhenge av de enkelte foreleseres spesielle orientering og forutsetninger. Studentene rådes til å konsentrere seg særlig om ett av de forelesningstilbud som finnes, men kan også bruke stoff som er oppført under andre hovedområder.

I tilknytning til forelesningstilbudene blir det utarbeidet litteraturlister som blant annet er ment som et hjelpemiddel for studentene ved pensumvalg. Pensumlister settes opp i samråd med faglærerne, og må godkjennes av disse. Det er anledning til å skrive en semesteroppgave over selvvalgt emne i stedet for skriftlig eksamen. Kandidaten gir beskjed om hvilken eksamensform han velger samtidig som han sender inn eksamensmelding.

EKSAMEN

Eksamen kan avlegges hvert semester i en av følgende former:

- A. En skriftlig prøve på åtte timer og en muntlig prøve innenfor mellomfagstillegget. Grunnfagskarakteren innregnes i den endelige karakter for mellomfagseksamen i forholdet 2 : 1.
- B. En skriftlig prøve som består av en semesteroppgave over selvvalgt emne, godkjent av en av faglærerne, samt en muntlig prøve. Oppgaven leveres inn senest en måned før skriftlig eksamen. Muntlig prøve består av eksaminasjon innenfor kandidatens pensumliste. Kandidaten kan også eksamineres i sin semesteroppgave. Skriftlig og muntlig teller likt ved fastsettelse av karakteren. Grunnfagskarakteren innregnes i den endelige karakter for mellomfagseksamen i forholdet 2 : 1.
- C. Det kan også avlegges udelt mellomfagseksamen. Det innebærer at kandidaten i *samme semester* avlegger skriftlig prøve til grunnfag (to skriftlige prøver på åtte timer hver kombinert med alternativ A eller B for mellomfagstillegget).

HOVEDFAG

MÅLSETTING

Hovedfagstudiet tar sikte på å gi studenten kunnskap om og forståelse av kulturformer og deres variasjon. Dette innebærer at studenten må tilegne seg etnografisk teori og metode slik at han/hun er istand til selvstendig (a) å be-

dømme en faglig undersøkelse eller argumentasjon og (b) å gjennomføre hovedskrittene i en faglig undersøkelse fra problemavgrænsning og datainnsamling til analyse og presentasjon. Studiet tar også sikte på å muliggjøre anvendelsen av etnografisk ekspertise i samfunnslivet.

STUDIETID

Hovedoppgavens art og omfang vil kunne gjøre det nødvendig med avvik fra den oppsatte normale studietid. Man kan i denne forbindelse peke på at det kan være nødvendig å lære et fremmed språk for at feltarbeidet skal kunne utføres på en forsvarlig måte. De to første semestre bør brukes til å utdype kjennskapet til etnografisk teori og metode i sin alminnelighet. (Dette avhenger dog til en viss grad av studentens interessefelt og spesialkunnskaper. Se ellers punkt IV - Undervisning.) I annet semester bør studenten også foreta problemavgrænsning og annen planlegging m.h.t. hovedfagsoppgaven. Den siste del av studiet vil gå med til å utarbeide hovedoppgaven, samt videre fordyppelse i relevant litteratur.

PENSUM

Pensum omfatter grunnfags- og mellomfagspensum og bygger videre på dette pensum, dvs. utvides, for det første i generell teori og metode, for det annet i etnografisk (regional) kunnskap og for det tredje i et spesialpensum omkring avhandlingen.

1. Studenten skal arbeide mot et faglig nivå som setter ham/henne istand til å vurdere analytiske verker som f. eks. S. F. Nadel: *The Foundations of Social Anthropology* (London 1951), ASA monografiene:
 - No 1: *The Relevance of Models for Social Anthropology* (London 1965)
 - No 2: *Political Systems and the Distribution of Power* (London 1965)
 - No 3: *Anthropological Approaches to the Study of Religion* (London 1966)

No 4: *The Social Anthropology of Complex Societies* (London 1966)

No 6: *Themes in Economic Anthropology* (London 1967)

No 8: *Socialization: The Approach from Social Anthropology* (London 1970)

No 10: *Social Anthropology and Language* (London 1971)

No 11: *Rethinking Kinship and Marriage* (London 1973)

No 12: *Urban Ethnicity* (London 1974)

og *Biennial Review of Anthropology* (1959, 1961, 1963, 1965, 1967) og metodiske verker som Manners & Kaplan: *Theory in Anthropology* (Chicago 1968) og A. L. Epstein: *The Craft of Social Anthropology* (London 1967)

2. Etnografisk kunnskap skal utvides typologisk f. eks. gjennom serien «Foundations of Modern Anthropology»

E. R. Service: *The Hunters* (1966)

M. Sahlins: *Tribesmen* (1967)

E. R. Wolf: *Peasants* (1966)

L. Krader: *Foundation of the State* (1967)

og regionalt gjennom oversiktsverker og/eller monografier fra de forskjellige verdensdeler.

Studenten bør også tilegne seg et kulturhistorisk perspektiv f. eks. gjennom Linton: *The Tree of Culture* (New York 1957) eller Childe: *What happened in History* (Harmondsworth 1964) og *Social Evolution* (London 1963).

3. Studenten skal legge opp et spesialpensum omkring sitt hovedarbeide. Denne del av pensum vil bli anbefalt i forbindelse med hovedfagsveiledningen (se punkt IV) og kan bygge på det selvvalgte pensum fra mellomfaget.

UNDERVISNING

Hovedfagsundervisningen vil bestå dels av forelesninger og kollokvier, dels av individuell veiledning under arbeidet med hovedfagsoppgaven. Der vil i det minste være tre «pensums» forelesningsrekker pr. semester og et ukentlig hovedfagskollokvium (feltforskerseminar). Det vil dessuten bli holdt seminarer over spesielle temaer og arrangert

kollokvier med studenter som måtte velge oppgave omkring samme tema. Individuell veiledning vil bli gitt av en eller flere av de ansatte på Instituttet og/eller Museet.

EKSAMEN

Hovedfagseksamen vil kunne avlegges hvert semester. Eksamen omfatter 2 skriftlige prøver på 8 timer hver, samt en muntlig prøve. Avhandlingen gis en karakter for seg, og denne gis samme vektall som den skriftlige og muntlige prøve tilsammen ved fastsettelsen av den endelige hovedfagskarakteren.

STUDIER AV FAGENE OFFENTLIG RETT OG KRIMINOLOGI

Grunnfagseksamen og mellomfagseksamen i Offentlig rett samt grunnfagseksamen, mellomfagseksamen og hovedfagseksamen i Kriminologi holdes etter Reglement for samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

For disse fags vedkommende er undervisning og eksamensavvikling lagt til Det juridiske fakultet.

Studenter som skal studere disse fag trenger ikke å ha studierett ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Det er tilstrekkelig at studentene lar seg registrere som student ved Det juridiske fakultet ved semesterets begynnelse.

Studenter som har avlagt eksamen(er) i Offentlig rett eller Kriminologi og som ønsker å studere ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, må imidlertid søke om opptak for det studieår studiene ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet skal påbegynnes, dersom studierett ved dette fakultet ikke allerede er oppnådd.

Studieplanene for fagene Offentlig rett og Kriminologi samt nærmere opplysninger om disse fås ved henvendelse til Det Juridiske fakultet.

PEDAGOGIKK

GRUNNFAG — MELLOMFAG — HOVEDFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 10. mai 1957
og 7. oktober 1959. Revidert 1967, 1969, 1971 og 1975

SOSIALPEDAGOGIKK

GRUNNFAG — MELLOMFAG — HOVEDFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 7. juni 1974
og 22. mai 1975.

Ved Pedagogisk Forskningsinstitutt er det nå to alternative studietilbud – det ordinære pedagogikkstudiet og det sosialpedagogiske studiealternativ.

DET ORDINÆRE STUDIEALTERNATIV

For pedagogikk grunnfag, mellomfag og hovedfag er det nå innført nye studieplaner. Ny studieplan for grunnfag ble iverksatt første gang høsten 1975 med første adgang til å ta eksamen våren 1976. Fra høsten 1976 følger også mellomfags- og hovedfagsstudiet de nye planene. Det er disse planene som er gjengitt på de følgende sider.

Studenter som har tatt deleksamener etter gammel studieordning, eller vært eksamensoppmeldt etter denne ordningen

- for grunnfag: våren -75 eller tidligere
- for mellomfagstillegget: våren -76 eller tidligere
- for hovedfag: våren -76 eller tidligere

får anledning til å fullføre etter gammel studieordning i en overgangsperiode.

Det vil bli arrangert deleksamener til grunnfag (Pe 1-5)

og obligatorisk testkurs (konsentrert) til og med våren 1977, om det skulle være behov for det. Siste eksamen i mellomfagstillegget (Pe6 og Pe7) og i hovedfaget (Pe8 og Pe9) vil bli arrangert høsten 1977.

I overgangsperiodene vil det bli gitt en viss undervisning i samsvar med gammel studieordning så langt instituttet har personalkapasitet til det.

I helt spesielle tilfeller kan også andre studenter gis anledning til å gjennomføre studiet etter gammel studieordning. Styret tar avgjørelse om dette etter søknad fra den enkelte student.

Studenter som har avlagt deksamener etter gammel studieordning, har også anledning til å gå over til det nye studieopplegget. De må da avlegge full prøve etter ordning.

Studieplan med pensumoversikt og eksamensordning for gammel studieordning, vil fremgå av plan for pedagogisk embetseksamen, 1. og 2. avdeling. Det vises til s. 132-146, og til s. 61 A.

Det gjøres oppmerksom på at grunnfag – både etter ny og gammel ordning – med karakteren 2,5 eller bedre, kan godkjennes som grunnlag for opptak til annen avdeling av pedagogisk embetseksamen. I begge tilfelle er det en forutsetning at de øvrige betingelsene for opptak på studiet til pedagogisk embetseksamen er oppfylt. Mellomfagstillegget etter ny ordning kan ikke godkjennes som del av 2. avdeling.

ORIENTERING OM INNMELDING TIL STUDIET I PEDAGOGIKK

1. Alle som skal starte pedagogikkstudier ved Pedagogisk forskningsinstitutt, uansett hvilken eksamen i pedagogikk de sikter mot, skal innlevere «Innmeldingsskjema for pedagogikkstuderende». Det er ingen spesiell frist for innmeldingen, men den bør skje i god tid før semesterets begynnelse. Alle som skal studere pedagogikk må være opptatt ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet (se s. 12).
2. Alle pedagogikkstudenter skal hvert semester de studerer ved instituttet fylle ut «Semesterkort», som innleveres like

etter at semesteret har startet. Før levering av slikt semesterkort må studenten ha betalt semesteravgift for vedkommende semester.

3. Skjemaene fås ved henvendelse til instituttet og innleveres samme sted.

ALLMENN ORIENTERING

Pedagogikk er læren om oppdragelse og undervisning. Siktetpunktet for pedagogikkstudiet er å oppnå innsikt i oppdragelses- og undervisningsprosessens egenart, former, betingelser og mål, slik at kandidaten skal bli i stand til å analysere, forstå, vurdere og utøve pedagogisk virksomhet.

Den pedagogiske vitenskap må i sin analyse av pedagogisk virksomhet trekke inn synspunkter av både normativ og deskriptiv art fra en rekke vitenskaper. Av sentrale hjelpevitenskaper for pedagogikkstudiet kan nevnes filosofi, historie, psykologi og sosiologi.

Pedagogisk embetseksamen og magistergradsstudiet er omtalt på s. 134 og s. 247.

GRUNNFAG

Grunnfagsstudiet tar sikte på å gi en generell innføring i sentrale pedagogiske disipliner.

Grunnfagseksamen i pedagogikk kan inngå i en fagkrets som fører fram til cand. polit. eller cand. mag. eksamen. Den kan videre benyttes som støttefag til magistergraden.

I den utstrekning instituttet har kapasitet til det, innledes studiet med et introduksjonskurs som tar sikte på å gi en oversikt over pedagogikkens virkefelt og forskningsområder. Deretter følger en innføring i noen sentrale pedagogiske disipliner:

Pedagogisk psykologi med allmennpsykologisk innføring: En tar her opp psykologiske begreper, teorier og forskningsresultater som er relevante i den pedagogiske situasjon. Ved siden av den allmennpsykologiske innføring omfatter disiplinen følgende emner: Utvikling (barne- og ungdomspsykologi) og læring.

Pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi: Pedagogisk historie omfatter den norske skoles historie, pedagogisk idéhistorie og komparativ pedagogikk. Pedagogisk filosofi omfatter filosofiske problemer med relasjon til pedagogisk forskning og pedagogisk virksomhet. Pedagogisk sosiologi omfatter begreper og teorier fra sosiologien som har betydning for forståelsen av pedagogiske problemer.

Didaktikk: En tar her opp målsettingsproblemer, utvelgning og organisering av lærestoff og læringsaktiviteter og tilrettelegging og vurdering av oppdragelses- og undervisnings-situasjoner.

Dessuten omfatter grunnfag et innføringskurs i forskningsmetoder med vekt på testing, observasjon og statistikk. Kurset tar sikte på å gi den innsikt studenten vil ha behov for under studiet av pedagogisk forskningslitteratur.

UNDERVISNING

Undervisningen for grunnfagsstudiet vil bli gitt både som forelesninger og i seminarform.

I 2. semester vil det ved siden av undervisning i de ulike deler av faget bli avholdt integreringsseminarer som vil danne utgangspunkt for integrering av de ulike disipliner som inngår i grunnfaget.

Melding om undervisningen for grunnfag vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen.

PENSUM

Til hver av de pedagogiske disipliner og til kurset i forskningsmetoder er det utarbeidet en mål- og emnebeskrivelse. Dessuten følger veiledende forslag til grunnbøker og til eventuell utfyllende lesning.

De foreslåtte grunnbøker gir tilsammen en rimelig dekning av de mål og emner som er anført for grunnfagsstudiet både når det gjelder nivå og omfang.

Studentene kan lese andre grunnbøker, men må påse at disse gir en tilsvarende dekning.

EKSAMEN

Melding til eksamener i pedagogikk skjer på spesielt skjema ved universitetets ekspedisjonskontor og ikke ved instituttet. (Jfr. for øvrig «Orientering om innmelding til studiet i pedagogikk» s. 47 i studieplanen.) Frister for melding til eksamen gjøres hvert semester kjent i forelesningskatalogen.

Grunnfagseksamen består av to skriftlige prøver som hver varer 8 timer. Det gis én samlet karakter for de to prøvene etter gradert skala. Hver prøve kan bestå av én oppgave av essaytypen og/eller et utvalg mindre oppgaver som kan variere i form og antall.

Eksamensoppgavene gis med utgangspunkt i studieplanens mål – og emnebeskrivelse. Det understrekes at eksamensoppgavene både kan bli gitt innenfor de enkelte disipliner av studiet og at de kan omfatte integrering av flere disipliner.

I tillegg kommer en 3 timers prøve i forskningsmetoder. Ved vurdering av denne siste prøven brukes skalaen bestått – ikke bestått.

Melding til grunnfagseksamen forutsetter at studenten har avlagt eller meldt seg til prøven i forskningsmetode.

MÅL- OG EMNEBESKRIVELSE FOR DE ENKELTE DISIPLINER OG FOR KURSET I FORSKNINGSMETODER

PEDAGOGISK PSYKOLOGI MED ALLMENNPSYKOLOGISK INNFØRING

Pedagogisk psykologi omfatter den psykologiske kunnskap og viten som kan bidra til forståelse av oppgaver og problemer som knytter seg til oppdragelse og annen hjelp i oppveksten, og til den mer systematiske opplæringsvirksomhet som blir organisert for mennesker på ulike aldersnivå og med ulike formål, herunder spesialpedagogiske tiltak.

Innholdet i denne disiplinen knyttes til psykologiske

begreper, teorier og forskningsresultater som er relevante for pedagogisk virksomhet, både i den generelle oppdragelse og i undervisningssituasjoner. Kunnskapsinnholdet skal bidra til å belyse såvel teoretiske som praktiske oppdragelses- og undervisningsproblemer.

Innholdet i den pedagogiske psykologi er altså ikke avgrenset til å omfatte bare det som kan anvendes i pedagogisk virksomhet. Disiplinen omfatter også stoff som kan bidra til å prege faglig tenkemåte og holdninger, og derved gi et bedre grunnlag for valgavgjørelser i situasjoner som krever pedagogiske vurderinger.

Hvilken psykologisk kunnskap som oppfattes som relevant i den pedagogiske virksomhet, vil ikke *bare* bestemmes av emnenes art og innhold, men også ut fra hvilket synspunkt en nærmer seg disse, og på hvilken måte en arbeider med dem. Det er ikke minst den enkelte pedagog som avgjør i hvilken grad og på hvilken måte den psykologiske kunnskap og innsikt gjøres relevant for den pedagogiske virksomhet. For at dette skal lykkes i studiet, kreves det innsats ikke bare på det rent teoretiske plan, men også når det gjelder å relatere teoretisk kunnskap til praktiske situasjoner og ikke minst til en selv og ens egen pedagogiske virksomhet. Psykologistudiets bidrag innenfor pedagogikken vil dermed først og fremst ligge i de muligheter det gir til å utdype og klargjøre pedagogens forståelse av sin virksomhet, seg selv og de mennesker han/hun får å gjøre med i sin virksomhet.

Målet for innføringsstudiet i pedagogisk psykologi er å utruste og motivere for videre pedagogisk fagstudium og for praktisk pedagogisk virksomhet.

Studiet skal føre fram til (1) kjennskap til disiplinens terminologi og metoder, (2) oversikt over disiplinens grunnleggende problemer og områder, (3) et visst kjennskap til ulike teoretiske synsmåter og prinsipper og (4) innsikt i psykologiens betydning for pedagogikken.

Studenten skal kunne anvende pedagogisk-psykologiske fagtermer i samsvar med definisjoner eller presiseringer som han/hun kan gi en faglig begrunnelse for. Det kreves kjennskap til de metoder og metodeproblemer som er særlig

aktuelle innenfor den pedagogisk-psykologiske forskning. På grunnlag av denne kunnskap skal studenten kunne tolke og vurdere kritisk aktuelle forskningsresultater.

Videre kreves kunnskap om sentrale pedagogiske fenomener og prosesser og sammenhenger mellom disse.

Studenten skal ha et visst kjennskap til sentrale teoretiske synsmåter eller forklaringsprinsipper innenfor de ulike pedagogisk-psykologiske problemområder.

Endelig skal studenten ha innsikt i den pedagogiske psykologis muligheter og begrensninger innenfor den pedagogiske vitenskap og for praktisk pedagogisk virksomhet.

Disiplinen pedagogisk psykologi omfatter generell innføring i (A) allmenn psykologi, (B) utvikling (barne- og ungdomspsykologi) og (C) læring.

A. ALLMENN PSYKOLOGI

En konsentrerer seg her om generelle begreper og prosesser som et grunnlag for studiet av utvikling og læring.

- Grunnleggende kognitive funksjoner: persepsjon, språk, begrep, tenkning, intelligens.
- Læring, læring/modning, arv/miljø.
- Emosjonelle og motivasjonelle prosesser. Konflikt og tilpasning.
- Sosiale prosesser, gruppedynamikk, innstillinger, normer og roller.

B. UTVIKLING (BARNE- OG UNGDOMSPSYKOLOGI)

1. GENERELLE UTVIKLINGSPSYKOLOGISKE BEGREPER OG PROBLEMER

Utvikling, vekst, modenhet, utviklingsoppgave, differensieringsprinsippet, integreringsprinsippet, sekvensprinsippet, stadieprinsippet.

Ungdomsalderens spesielle problemer: Kjønnsmodning, identitetsproblemet, yrkesvalg, kriminalitet og stoffbruk som ungdomsfenomen, ungdomsseksualitet.

2. UTVIKLINGSOMRÅDER

- a. *Fysisk og motorisk utvikling*: Generelle utviklingstrekk.
- b. *Kognitiv utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved persepsjon, språk, begrep, tenkning, intelligens, kreativitet.
- c. *Utviklingen av motiver og emosjoner*: Generelle utviklingstrekk, spesifikke grunnleggende behov og emosjoner.
- d. *Sosial utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved forholdet til voksne og til jevnaldringene.
- e. *Moralsk utvikling*: Internaliseringsprosessen. Danning av innstillinger, normer, verdier, samvittighet, karakter.
- f. *Religiøs utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved religiøs tenkning, opplevelse og atferd.
- g. *Interesseliv og skapende virksomhet*: Generelle utviklingstrekk ved lek, forming og andre skapende aktiviteter, leseinteresser og bruk av massemedia.

3. SOSIALISERING OG PERSONLIGHETSDANNING

Ego- (selv-)utviklingen. Personlighetens utvikling og integrasjon. Familien og øvrige faktorer i sosialiseringprosessen.

C. LÆRING

1. LÆRING SOM GENERELT FENOMEN

- a. Begrepet operasjonelt og teoretisk definert.
- b. Overordnet prinsipp:
Læring som resultat av samspill (interaksjon) mellom en *person* og en *situasjon*.
Personforutsetninger.
Situasjonsbetingelser.
Læring og læringssvikt eller lærevansker i tilknytning til personforutsetninger og situasjonsbetingelser.
- c. Læreprosessen.
Assosiativ læring.
Kognitiv læring.
- d. Hukommelse og glemsel. Overføring av læring.
Kortids- og langtidshukommelse.
Prosesser og faktorer av betydning for hukommelse og glemsel av ulike typer av lærestoff og ferdigheter.

Generalisering og diskriminering.
Retroaktiv og proaktiv letting og hemning.

2. LÆRINGSOMRÅDER SETT I LYS AV LÆRING SOM GENERELT FENOMEN (C.1).

- a. Emosjonell og motivasjonell læring. Emosjoners og motivers betydning for læring og prestasjoner.
- b. Perseptuell læring. Oppmerksomhet. Selektivitet.
- c. Ferdighetslæring.
- d. Begrepslæring. Språklæring.
- e. Læring av prinsipper.
- f. Tenkning. Kritisk tenkning. Skapende tenkning. Problemløsning.
- g. Sosial læring.

GRUNNBØKER:

- Axelsen, T. m. fl.: Gruppepsykologi, 2. utg., Oslo 1974.
- DiVesta, F. J. and G. G. Thompson: Educational Psychology, N. Y. 1970, kapitlene 6, 11, 12 og 13.
- Evenshaug, O. og Hallen, D.: Barne- og ungdomspsykologi, Oslo 1973 og 1975.
- McKeachie-Doyle: Psychology, 2. ed., Reading, Massachusetts 1970, kapitlene 1, 4-11, 15-16.
- Rørvik, H.: Innføring i pedagogisk psykologi, Oslo 1968-74, kap. 1-12, 14-15 eller ny utg.: Pedagogisk psykologi med generell psykologisk innføring, Oslo 1976, kap. 1-15.

UTFYLLENDE LESNING:

- Alexander, T.: Human development in an urban age, New Jersey 1973.
- Allport, G. W.: Personligheten -- hvordan formes den? Oslo 1973.
- Andersson, B. E. och Wallin, E.: Tonåringarna och omvärlden, St.hlm. 1971.
- Bronfenbrenner, U.: Influences on human development, Illinois 1972.

- Cropley, A. J.: Kreativitet, København 1970.
Havighurst, R. J.: Developmental tasks and education, 3. ed., N.Y. 1972.
Kagan, J.: Understanding children. Behavior, motives, and thought, N.Y. 1971.
Maslow, A. H.: Toward a Psychology of Being, 2. ed., N.Y. 1968.
Muuss, R. E.: Theories of Adolescence, 2.ed., N.Y. 1968.

PEDAGOGISK HISTORIE, PEDAGOGISK FILOSOFI OG PEDAGOGISK SOSIOLOGI

Dei pedagogiske problema som desse delområda skal gi innsikt i, er på mange måtar ulike. Men dei er også på same tid i nær slekt med kvarandre. Til dels høyrer dei vår eiga tid til, og til dels var dei aktuelle i tidlegare tider. Dei har like ofte med den pedagogiske røyndommen å gjere som med den pedagogiske idéverda. Problema kan dreie seg om konkrete forhold, og dei kan vere av prinsipiell karakter. Men felles for dei er at dei må sjåast i ein kulturell og samfunnsmessig samanheng for å bli rett forstått. Dette gjeld like mykje om problema er filosofiske eller sosiologiske, om dei har med samanlikningar mellom pedagogiske fenomen over landegrensene å gjere, og like mykje om problema er fortidige eller nåtidige.

Det er dessutan eit karakteristisk trekk ved desse problema at dei i stor utstrekning er naturlege forskningsobjekt også for fleire andre vitenskaplege disiplinar; såleis for sosial og politisk historie, filosofi og andre samfunnsvitenskapar. Derfor er det også lite skarpe grenser mellom desse forskningsgreinene og dei delområda av pedagogikken som det her gjeld.

Studiet av pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi skal ikkje berre gi innsikt i pedagogiske problem og i deira samanheng med kultur og samfunnsforhold i fortid og nåtid. Det skal samstundes gi kjennskap til

forskningsmetodar som nok er mest aktuelle på desse delområda, men som på same tid er av interesse under studiet av også andre delar av pedagogikken.

PEDAGOGISK IDEHISTORIE

Studiet av pedagogisk idéhistorie fører inn i dei sentrale problemstillingane i oppseding og undervisning som kvar generasjon, og ikkje minst vår eigen, må ta opp til vurdering. Idéhistoria avspeglar både den humanistiske, naturvitenskaplege og samfunnsmessige sida ved pedagogikken og viser korleis intellektualistiske, biologiske og sosiologiske menneskesyn er med og bestemmer målsetting, fag og metodar, læreplanar og skoleordning. I relasjonane individ/samfunn og samfunn/skole kjem det politiske og sosiale aspektet klart fram.

Idéhistoria er ei viktig kjelde til kunnskap om pedagogiske og skolepolitiske forhold, og studiet vil kunne skape vidsyn og betre forståing av den kontinuerlege debatt om oppseding og undervisning.

Studiet omfattar:

1. Realismens pedagogiske idéar.
2. Opplysningstida – idéar og sentrale pedagogar.
3. Den klassisk-idealisticke epoken.
4. Tankeretningar og reformpedagogar på 1800-tallet.
5. Pedagogiske hovudstraumar i vårt hundreår.

GRUNNBOK:

Myhre, R.: Pedagogisk idéhistorie. Oslo 1972. (Boken vil komme i ny og revidert utgave i løpet av studieåret.)

UTFYLLANDE LESNAD:

Sentrale arbeid av dei pedagogiske klassikarane som står omtala i grunnboka.

NORSK SKOLEHISTORIE

Studiet av den norske skoles historie skal omfatte både den utviklinga som faktisk har skjedd, og dei krefter og motiv som har vore med på å bestemme denne utviklinga. Så langt det er råd, skal dei pedagogiske problema sjåast i samfunnsmessig, kulturell og politisk samanheng. Den norske pedagogiske historie bør dessutan sjåast i samanheng med den generelle pedagogiske idéhistoria. Studiet skal gjelde utviklinga heilt fram til dei aktuelle problema i norsk skole, og dessutan omfatte kjennskap til dagens grunnskole i dei andre nordiske landa.

Studiet omfattar:

1. *Grunnskolen.*
Allmugeskole – folkeskole – grunnskole.
2. *Ungdomsskolar.*
Folkehøgskolar, fylkesskolar, kristelege ungdomsskolar.
3. *Den vidaregåande skolen.*
Borgarskole – middelskole – realskole.
Latinskole – lærd skole – gymnas – vidaregåande skole.
4. *Lærarutdanninga.*
Seminar – lærarskolar – pedagogiske høgskolar.
Lærarutdanninga ved universiteta.
5. *Einskapsskole og differensiering.*
Standskolesystemet – einskap til 5. – til 7. – til 9. – 12. trinn.
Differensiering i grunnskolen og vidaregåande skolar.
6. *Mål og middel i undervisninga.*
Formål. Læreplanar. Fagkrins. Arbeidsmåtar og hjelpemiddel.
7. *Evaluerings- og kompetanseproblem.*
Karaktergiing. Eksamensordningar.
8. *Styringsorgan og ansvarsfordeling.*
Skole – kyrkje. Skole – stat, fylke, kommune, krins.
Ulike råd og organ i skolestellet.
9. *Komparativ pedagogikk.*
Grunnskolen i dei nordiske land.

GRUNNBØKER:

Dokka, H. J.: Vår nye skole. Oslo 1975.

Høigård, E. og Ruge H.: Den norske skoles historie. (Til 2. verdenskrig.) Oslo 1971.

Grunnskolen i Norden. En sammenliknende studie med særlig vekt på dagens situasjon og utviklingen de neste 5-10 år. Utgitt av Nordisk Råd og Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid. Nordisk utredningsserie. 1974 :4.

UTFYLLANDE LESNAD:

Dahl, H.: Norsk lærerutdanning fra 1814 til i dag. Oslo 1959.

Dokka, H. J.: Fra allmueskole til folkeskole. Oslo 1967.

Harbo, T. m. fl.: Skolen og samfunnet. En pedagogisk essaysamling. Oslo 1975.

Telhaug, A. O.: Den niårige skolen og differensieringsproblemet. Oslo 1969.

Telhaug, A. O.: Vår nye videregående skole. Oversikt over og kommentarer til reformarbeidet. Oslo 1975.

Nyare innstillinger og offentlege utgreingar som t.d. Evalueringsutvalget for skoleverket, Forarbeid til Normalplanen for grunnskolen, osv.

PEDAGOGISK FILOSOFI

Det sentrale siktemålet med studiet av pedagogisk filosofi er å gi ei innføring i korleis denne kan vere med å belyse sentrale pedagogiske spørsmål. Ein søkjer å nå dette målet gjennom ei analyse av sentrale pedagogiske omgrep, ulike sider ved undervisning og oppseding og sentrale pedagogiske grunnlagsproblem.

Studiet omfattar:

Klargjering av omgrepsbruk og filosofiske premissar som ligg bak ulik bruk av følgjande sentrale pedagogiske omgrep:

- undervisning - oppseding
- læring - utvikling
- indoktrinering
- autoritet - fridom

- danning - allmenndanning
- innhald - lærestoff - kunnskap
- teori - praksis
- mål - verdiar

GRUNNBØKER:

Løvlie, L.: Pedagogisk filosofi for praktiserende lærere.

I: *Pedagogen*, nr. 1, 1974, s. 19-36.

Schofield, H.: *The Philosophy of Education. An introduction.*

London 1973. Kap. 1-4, 6-9, 11 og 13.

UTFYLLANDE LESNAD:

Pedagogisk periferi - noen sentrale problemer. Artikkelsamling, Oslo 1973.

Soltis, J. F.: *An Introduction to the Analysis of Educational Concepts.* London 1968.

Aarek, W.: *Pedagogiske grunnlagsproblemer. Innføring i pedagogisk filosofi.* Oslo 1966.

PEDAGOGISK SOSIOLOGI

Pedagogisk sosiologi har med dei kreftene å gjere som er verksame i den allmenne sosialiseringssprosessen. I studiet kjem ein også inn på dei einingane og mønstra i skole og samfunn som høyrer med i og er med og styrer denne prosessen. I studiet vil det norske undervisningsverket vere det naturlege grunnlaget for den faglege framstillinga.

Studiet omfattar:

1. Kunnskapsoverføring som sosialt fenomen.
2. Skolestellet som sosialt system.
3. Rekruttering til utdanningssystemet.
4. Mobilitet.
5. Makt og kunnskap.

GRUNNBØKER:

Hoëm, A.: *Kunnskapsoverføring som sosialt fenomen.*

Tidsskrift for samfunnsforskning, 1972, bd. 13, s. 251-263.

Hoëm, A.: Makt og kunnskap. Særtrykk, Pedagogisk forskningsinstitutt 1975.

Lindbekk, T.: Skolesosiologi. Trondheim 1974.

UTFYLLANDE LESNAD:

Banks, O.: The Sociology of Education. London 1971.

Christie, N.: Hvis skolen ikke fantes. Oslo 1974.

Hernes, G.: Om ulikhetens reproduksjon. Hvilken rolle spiller skolen? *I forskningens lys*. Oslo 1974.

Solstad, K. J.: Riksskole i utkantstrøk. Tromsø 1974.

Nyare innstillingar og offentlege utgreiingar som t.d. St. meld. nr. 17, 1974/1975 om den vidare utbygging og organisering av den høgere utdanning.

DIDAKTIKK

Som de øvrige disipliner innen pedagogikken forsøker også didaktikken å bidra til forståelsen og gjennomføringen av både oppdragelse og undervisning. Selv om det særlig er undervisningen som står mest sentralt i didaktikkstudiet, vil en også søke å trekke konsekvenser til oppdragelsen, idet det i analysen av slike situasjoner også kommer inn didaktiske overveielser og beslutninger.

I didaktikken behandles spørsmålene om undervisningens HVA (mål og innhold), HVORDAN (metoder/midler) og HVORFOR (begrunnelse). For å besvare disse spørsmålene i en gitt situasjon må det gjøres en rekke overveielser og foretas valg. Didaktikken bidrar som andre pedagogiske disipliner til pedagogikken med en teoretisk bakgrunn og en ramme for slike overveielser og beslutninger.

Siden det naturlig nok er mange ledd i en undervisningsprosess og det er stor variasjon i situasjonene, må en slik ramme bli relativt generell i et forsøk på å systematisere og skape oversikt. I denne planen er dette gjort ved å samle innholdet om en del didaktiske grunnlagsspørsmål og om seks sentrale didaktiske kategorier. Disse vil inngå i de fleste undervisningssituasjoner.

Formålet med didaktikkstudiet er å:

1. Klargjøre og systematisere forhold innenfor en del sentrale didaktiske kategorier.
2. Tilegne seg kunnskap og forståelse som didaktiske vurderinger og avgjørelser kan baseres på.
3. Stimulere til integrerende tenkning.

Didaktikkstudiet skal altså i første rekke gi oversikt over et stort fagområde og innsikt i de vurderinger som bør gjøres på ulike ledd i undervisnings- og oppdragelsesprosessen. Studiet er ikke et praktisk metoderettet studium med råd og rettleiding om metodiske opplegg. Også andre områder i grunnfagsstudiet behandler spørsmål som har konsekvenser for didaktiske vurderinger og avgjørelser, og det er en forutsetning for didaktikkstudiet at disse er gjennomgått eller studeres parallelt og at man anvender dette fagstoffet også i didaktisk sammenheng. Slik sett kan didaktikken betraktes som et fagfelt som har en viktig oppgave i å integrere fagstoff fra andre deler av pedagogikkfaget og relatere dem til undervisning og oppdragelse.

Nedenfor er gitt en oversikt over de hovedemner som tas opp i didaktikkstudiet. For de ulike emner er det – i tillegg til en kort innholdsbeskrivelse – formulert mål for studiet.

De målformuleringer som er anvendt nedenfor har imperativ karakter: «Studenten skal...». *Det er her tale om ideale krav.* I hvilken grad disse målene blir nådd, hvilket arbeid som skal nedlegges for å nå målene, er opp til den enkelte student. I undervisningen vil en forsøke å ta opp alle hovedområder i planen, men det understrekes at det ikke vil være mulig å gi undervisning som er knyttet til alle delmål eller problemer som er trukket fram i studieplanen.

Studiet omfatter en generell del som tar opp enkelte didaktiske grunnlagsproblemer, og en del som er knyttet til seks sentrale didaktiske kategorier.

Innholds- og målbeskrivelsen for de didaktiske grunnlagsproblemer er ment å gi et felles grunnlag for helheten i didaktikkstudiet og for de enkelte delområder. Den tar derfor opp en del spørsmål av mer prinsipiell karakter som peker

ut over didaktikken til pedagogikken generelt og til andre fagområder.

Resten av planen behandler følgende didaktiske kategorier:

1. Målanalyse og målutforming.
2. Utvelging og organisering av faginnhold.
3. Analyse av læreforutsetninger.
4. Rammefaktorer.
5. Undervisningsfunksjoner og -prinsipper.
6. Evaluering.

Kategoriernes rekkefølge i planen angir i hovedtrekk arbeidsgangen ved planlegging og gjennomføring av undervisning. Det innhold som er lagt til det enkelte delområde, kan likevel ikke sees isolert fra de andre delområder. Studenten må derfor legge vekt på integrert vurdering av de enkelte kategorier og forholdet mellom dem, og i forhold til mer prinsipielle synspunkter behandlet under didaktiske grunnlagsproblemer.

A. DIDAKTISKE GRUNNLAGSPROBLEMER OG RELASJONER TIL ANDRE DISIPLINER

- Didaktikkens plass i pedagogikken.
- Ulike aspekter ved didaktikken.
- Forholdet undervisning – oppdragelse – læring – utvikling.
- Forholdet teori – praksis.
- Eksempler på ulike prinsipielle oppfatninger av didaktikkens form og innhold:
 - Mål- middelpedagogikk
 - Undervisningsteknologi – systemtenkning
 - Møtepedagogikk
 - Dialektisk pedagogikk.

Med utgangspunkt i den innsikt som didaktikken og de andre disiplinene i grunnfagsstudiet gir, skal studenten kunne drøfte og vurdere hvordan de ulike disipliner bidrar med relevant innsikt i sentrale didaktiske spørsmål og rede-

gjøre for ulike syn på oppdragelse, undervisning, danning, sosialisering og opplæring og til relasjoner mellom dem.

Videre skal studenten kunne redegjøre for hovedinnholdet i de oppfatninger av didaktikkens form og innhold som er nevnt ovenfor og drøfte og vurdere hvordan ulike oppfatninger av didaktikk kan få konsekvenser for innholdet i de ulike didaktiske kategorier og relasjonene mellom dem.

B. SENTRALE DIDAKTISKE KATEGORIER

1. MÅLANALYSE OG MÅLUTFORMING

Kategorien målanalyse og målutforming har til hensikt å gi kunnskaper, ferdigheter og kritisk holdning i tilknytning til undervisningsmål – deres berettigelse, deres utforming og deres mulige funksjoner.

Studenten skal anvende fagtermer innen dette området i samsvar med

- bruksmåten i kjent faglitteratur og med referanse til denne, eller
- egen definisjon.

Studenten skal redegjøre for

- karakteristiske forskjeller mellom allmennutdanning og opplæringsvirksomhet m.h.t. målpresisering
- den faglige diskusjon og kritikk av slike måter å presisere mål på og grunnlaget for kritikken.

Studenten skal redegjøre for og, med utgangspunkt i kjennskap til faglig diskusjon og tilgjengelige forskningsresultater, vurdere

- sentrale krav til utforming av presise mål (atferdsmål)
- vanlig brukte taksonomier for undervisningsmål på det kognitive, affektive og psykomotoriske området
- det hovedsaklige innhold i betegnelsen «ekspressive mål»
- det undervisningssyn som ligger til grunn for bruk av «ekspressive mål»
- ulike syn på målet som styringsinstrument i undervisningen.

Studenten skal gi en begrunnet vurdering av

- hvilke konsekvenser det vil kunne få for andre didaktiske kategorier når man utformer målene på forskjellige måter
- hvordan ulike måter å angi målene på egner seg som informasjon til
 1. tilretteleggeren av læringssituasjonen
 2. deltakerne i læringssituasjonen
 3. samfunnet for øvrig.

2. UTVELGING OG ORGANISERING AV FAGINNHOLD

Under denne hovedkategorien tar en opp begrepet faginnhold (den kunnskap og de metoder for kunnskapsinnvinning som en ønsker å ta inn i undervisningen). Valg av faginnhold skal gi svar på *hva* det skal undervises i; organisering er et spørsmål om *hvordan* innholdet skal organiseres i den enkelte situasjon eller over en lengre periode.

Studenten skal i forbindelse med følgende kriterier for utvelging av faginnhold: *samfunnets verdier og problemer, elevenes behov og interesser, funksjoner og yrke og fagenes strukturer*, beskrive, drøfte og vurdere:

- det som karakteriserer kriteriene
- kriterienes plass i aktuelle norske læreplaner
- kriterienes forhold til hverandre.

Studenten skal på grunnlag av kunnskaper om følgende hovedformer for organisering av faginnhold:

faglig logisk, psykologisk, forskjellige typer fagstoffintegrasjon og det spirale prinsipp, beskrive, drøfte og vurdere:

- de nevnte organiseringsformer og hvordan de står i forhold til hverandre
- organiseringsformenes plass i aktuelle norske læreplaner.

3. ANALYSE AV LÆREFORUTSETNINGER

Eleveanalysen er en kartlegging av elevenes forutsetninger for å lære, og resultatene av analysen kan brukes i en rekke didaktiske avgjørelser. Den kan være grunnlag både for planlegging og gjennomføring både av undervisning og oppdragelse.

Studenten skal kunne

- redegjøre for begreper som er relevante for kartlegging av elevforutsetninger i forbindelse med undervisning og oppdragelse, bl. a. læreforutsetning (readiness), skolemodenhet, initialatferd, terminalatferd, prediksjon og diagnose.
- redegjøre for aktuelle faktorer i elevenes læreforutsetning som en kan identifisere.
- redegjøre for relasjonen mellom læreforutsetning og andre didaktiske kategorier, samt forholdet til andre disipliner innen faget.

4. RAMMEFAKTORER

Under denne kategorien tar en opp hvilke faktorer i undervisningsprosessen som kan karakteriseres som ramme-faktorer, hva som karakteriserer disse faktorene, samt hvordan de kan virke inn på undervisningen.

Studenten skal kunne

- gjøre rede for begrepet rammefaktor
- gi en oversikt over viktige rammefaktorer i vanlig undervisningsarbeid og
- skille dem fra andre faktorer i undervisningsprosessen (særlig mål, innhold og læreforutsetninger):
- forklare å gi eksempel på hvordan faktorene kan sees som begrensninger og nødvendige forutsetninger for undervisningsprosessen, og hvorfor de enkelte ganger må betraktes som faste og andre ganger som modifiserbare størrelser.

5. UNDERVISNINGSFUNKSJONER OG -PRINSIPPER

Denne kategorien tar opp forhold som gjelder undervisningsorganisering og metodeaspektet ved undervisning. Undervisningens tilretteleggelse og gjennomføring sees i relasjon til sentrale funksjoner i og prinsipper for undervisning.

Studenten skal kunne

- redegjøre for hovedidéen som ligger til grunn for bruken av en funksjonsbetraktning i undervisningssammenheng, og kunne vurdere fordeler, ulemper og begrensninger ved en slik betraktningssmåte i forhold til andre måter å karakterisere undervisning på
- redegjøre for de enkelte undervisningsfunksjoner og for relasjoner mellom dem
- gi eksempler på ulike måter å ivareta undervisningsfunksjonene på, og sammenhengen mellom forhold ved undervisningssituasjonen (mål, elevkategorier, emner, rammefaktorer osv.) og den måten funksjonen kan ivaretas på
- redegjøre for karakteristika ved undervisningsprinsipper (slik begrepet er brukt i kompendiet) og angi forskjeller mellom undervisningsfunksjoner og undervisningsprinsipper
- gi eksempler på hvordan anvendelsen av ulike prinsipper i gitte undervisningssituasjoner har konsekvenser for hvordan de forskjellige undervisningsfunksjoner ivaretas.

6. EVALUERING

Her tas opp drøfting av evalueringsbegrepet i vid mening, ulike aspekter ved og former for evaluering og evalueringens virkninger i oppdragelse og undervisning.

Studenten skal

- med utgangspunkt i faglitteratur kunne beskrive, drøfte og vurdere sentrale formål evalueringen kan ha i forbindelse med oppdragelse og undervisning
- kunne beskrive ulike evalueringsformer (som er nevnt enkeltvis) og vurdere dem i forhold til hverandre
- kunne redegjøre for hvilke formål/funksjoner de ulike evalueringsformer kan ha
- ha kjennskap til de formål og former evalueringen har i gjeldende planer og instruksjoner for allmennskoleverket og til de kriterier evalueringen skal sees i forhold til.

GRUNNBØKER:

- Handal, G., Holmstrøm, L. G., Thomsen O. B. (red):
Universitetsundervisning. Lund 1975.
- Kompendium i didaktikk. Pedagogisk forskningsinstitutt
1975.
- Myhre, R.: Innføring i pedagogikk. Oslo 1972. (Boken vil
komme i ny og revidert utgave i løpet av studieåret.)
- Mønsterplan for grunnskolen. Generell del (s. 9-81). Oslo
1974.
- Ålvik, T.: Undervisningslære I. 2. utgave. København 1974.
Særlig kap. 1-11 og 15.

UTFYLLENDE LESNING:

- Bruner, J.: Om å lære. Oslo 1970.
- Harbo, T. m. fl. (red.): Pedagogisk perspektiv. Knud Grue-
Sørensen. Essaysamling. Oslo 1974.
- Harbo, T.: Pedagogisk praksis og pedagogisk teori. I:
Harbo, T. m. fl. (red.): *Skolen og samfunnet*. Essaysamling.
Oslo 1975.
- Jørgensen, P. S. m. fl.: Pedagogiske forudsætninger. Ar-
bejdstekster til psykologi og pædagogik. 19. København
1973.
- Jørgensen, P. S.: Mursells principer. Unge pædagogers
pædagogiske serie, B. 1. København 1970.
- Livssyn i skolen. Livssyn og integrasjon i dagens skole.
En IKO-bok. Oslo 1970.
- Løvlie, L.: Pedagogisk filosofi for praktiserende lærere. I:
Pedagogen, nr. 1, 1974, s. 19-36.
- Nilsen, B.: Praksis og kritikk. København 1974.
- Pedagogisk periferi - noen sentrale problemer. Artikkel-
samling. Oslo 1973.
- Reisby, K.: Formulering av undervisningsmål. Hvorfor.
Hvordan. København 1972.
- Sørensen, F. og Stjerne, C. (red.): Artikler til undervisnings-
lære, 2. København 1972.
- Aarek, W.: Pedagogiske grunnlagsproblemer. Innføring i
pedagogisk filosofi. Oslo 1966.

FORSKNINGSMETODER MED SÆRLIG VEKT PÅ TESTING, OBSERVASJON OG STATISTIKK

Metodeproblemene i pedagogisk forskning vil foruten å være generelle også i ikke liten grad være avhengige av hvilke områder innenfor faget pedagogikk man er opptatt av. Det kan være forskningsmetodiske problemer av filosofisk, historisk, didaktisk, sosiologisk eller psykologisk karakter.

Studiet av metodeproblemer innenfor grunnfaget tar sikte på å hjelpe studenten til å forstå den pedagogiske faglitteraturen for så vidt det gjelder de mer elementære forskningsmetodiske aspekter, skaffe seg et grunnlag for kritisk å kunne vurdere hvor pålitelig og gyldig den kunnskap er som innvinnes gjennom forskning og å ha et utgangspunkt i forskningsmetodisk orientering for et videregående studium i faget.

Metodeproblemer vil også bli belyst under studiet av de enkelte disipliner i faget. Denne metodediskusjon skal sammen med selve metodestudiet gi studenten et grunnlag for selv å kunne reflektere over hva som er karakteristisk for vitenskapelige problemstillinger i faget.

Innføringskurset i metode omfatter en *generell metodisk orientering, testing og observasjon og statistikk*.

GENERELL METODISK ORIENTERING

Studiet tar sikte på å gjøre studenten kjent med generelle begreper som er sentrale i den pedagogiske forskningslitteraturen. Problemer av mer analytisk karakter i teoretisk forskning, metodeproblemer innenfor empirisk forskning og problemer i tilknytning til bruken av kildemateriale vil også bli behandlet.

STUDIET OMFATTER

Begreperne: Problem, teori, hypotese. Variabelbegrepet. Ulike undersøkelsesopplegg (design). Pålitelighets- og gyldighetsproblemer, herunder elementær kildekritikk, indre og ytre validitet.

TESTING OG OBSERVASJON

En god del av forskningens resultater bygger på data som er samlet inn ved å benytte observasjoner av ulike slag. Også i praktisk-pedagogisk sammenheng vil observasjoner i forskjellige former være en viktig informasjonskilde. Studiet tar sikte på å gjøre studenten kjent med noen vanlig brukte observasjonsmetoder og å gi noe innsikt i de pålitelighets- og gyldighetsproblemer som knytter seg til innsamling av data ved observasjon generelt, og ved testing mer spesielt.

STUDIET OMFATTER

Måling, målenivåer. Konstruksjon av målemidler. Reliabilitet. Test-typer (evne-, kunnskaps- og personlighetstester). Individual- og gruppetester. Direkte observasjon. Intervju. Spørreskjema.

STATISTIKK

Statistikk er en viktig hjelpedisiplin i samfunnsvitenskapelig forskning. Statistikkens begrepsapparat gjør det mulig å beskrive relasjoner i kompliserte og uoversiktlige data og danner utgangspunkt for å kunne lære å tenke systematisk i usikkerheten omkring empiriske data. Studiet tar sikte på å gi en dekkende elementær innføring i dette statistiske begrepsapparat. Samtidig tar studiet sikte på å være omfattende nok til å oppfylle kravet fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet om en bestått prøve i statistikk før melding til siste fageksamen under lavere grad eller før melding til eksamen under hovedfags siste del.

STUDIET OMFATTER

Frekvensfordelinger. Sentraltendens. Spredningsmål. Transformering, z-skåre. Populasjon og utvalg. Sannsynlighet og normalfordeling. Samplingsfordelinger. Standardfeil. Estimering. Hypoteseprøving. Korrelasjon og regresjon.

GRUNNBØKER:

Hayman, J. L. Jr.: Research in Education. Foundations of Education Series, Columbus, Ohio 1968.

Hays, W. L.: Basic Statistics. Basic Concepts in Psychology. Series. Belmont, California 1967. (En stensil som gir veiledning til lesning av denne boka kan fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt.)

Rand, G.: Elementær test-teori. Universitetsforlaget 1965-1974.

MELLOMFAG

Mellomfaget består av grunnfaget og et mellomfagstillegg.

I mellomfagstillegget skal studenten etter eget valg fordype seg i emner som har betydning for forståelse av pedagogiske problemer. Denne fordypelse består i utarbeidelse av en semesteroppgave samt studium av et nærmere angitt faginnhold innenfor to av følgende hovedområder:

1. Pedagogisk psykologi.
2. Pedagogisk sosiologi, pedagogisk historie og pedagogisk filosofi.
3. Didaktikk.

Valg av hovedområder og litteratur innenfor disse skal støtte opp under arbeidet med semesteroppgaven.

Valg av semesteroppgave og arbeidet med denne skal skje i samråd med en eller flere av instituttets lærere og godkjennes av instituttet.

En egen orientering om mellomfagstillegget kan fås ved henvendelse til instituttet.

UNDERVISNING

Melding om undervisningen for mellomfagstillegget vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen. På grunn av fristene for innlevering av semesteroppgaver, vil undervisningen til mellomfagstillegget begynne ca. 20. august i høstsemestret og ca. 15. januar i vårsemestret.

PENSUM

Litteratur velges i samråd med en eller flere av instituttets lærere og godkjennes av instituttet. Pensumlisten skal normalt omfatte 1000–1200 sider alt etter vanskegrad.

Den må ikke omfatte innslag fra andre eksamener.

Den valgte litteratur skal støtte opp under arbeidet med semesteroppgaven.

Pensumliste, godkjent av instituttet, leveres ved eksamensoppmelding. (Se frister i forelesningskatalogen.)

Instituttet utarbeider veiledende litteraturlister innen de enkelte hovedområder. (Se egen veiledning for mellomfagstilleget.)

SEMESTEROPPGAVE

Innen 15. november i høstsemestret og 1. mai i vårsemestret skal kandidaten levere inn en maskinskrevet semesteroppgave i to eksemplarer med et omfang på ca. 20 maskinskrevne sider.

Semesteroppgaven inngår i eksamen og må være godkjent før kandidaten får framstille seg til muntlig eksamen.

Semesteroppgavene inngår i instituttets undervisningsmaterieell og kan nyttes i senere semesters undervisnings tiltak – etter studentens samtykke.

Semesteroppgaven skal inneholde et kort sammendrag.

EKSAMEN

Eksamen i mellomfagstilleget består i utarbeidelse av en semesteroppgave og en muntlig eksamen i tilknytning til denne oppgave og studiet av den valgte litteratur innenfor de to hovedområder.

Det gis karakterer etter gradert vurdering.

HOVEDFAG

ALLMENN ORIENTERING

Hovedfaget bygger på mellomfag i pedagogikk og forbereder generelt i retning av yrkesfunksjoner i samfunnet hvor faglig-pedagogisk innsikt er nødvendig. Med utgangspunkt i fullført mellomfagseksamen skal hovedfagsstudiet lede studenten inn i en faglig videreutvikling.

Dette innebærer bl. a.:

At studenten skal få anledning til å danne seg en selvstendig og kritisk begrunnet oppfatning av teoretiske og praktisk-pedagogiske problemer med grunnlag i faglitteratur, undervisning og egen observasjon.

At studenten skal få innsikt i vitenskapelig tenkning og metode.

At studenten selvstendig får anvende vitenskapelig tenkning og metode i forbindelse med en hovedoppgave.

Det regnes med at studietiden til hovedfag normalt skal svare til 1 ½ år etter avsluttet mellomfagseksamen.

Studiet omfatter:

Utarbeiding av en hovedoppgave.

Studium av

a) et kjernepensum hvori inngår forskningsmetodikk.

b) et selvvalgt pensum.

Hovedoppgaven bygger på en selvstendig undersøkelse av et nærmere avgrenset problem. Emnevalget og opplegget bør drøftes med en eller flere av de faste lærerne i faget før det videre arbeid settes i gang. Hovedoppgaven skal vise at studenten har innsikt i vitenskapelig-pedagogiske metoder og selv kan bruke dem. Innenfor det område hvor han velger emnet for sin hovedoppgave, må han orientere seg grundig.

Arbeidet med hovedoppgaven antas å svare til ca. halvparten av den totale studietidsrammen for hovedfaget (dvs. ca. 1 ½ semester).

Forøvrig henvises studentene til en orientering om ar-

beidet med hovedoppgaven som kan fås ved henvendelse til instituttet.

Det anbefales at studenten allerede så tidlig som mulig i første semester av hovedfagsstudiet velger tema for hovedoppgavearbeidet.

Det gjøres oppmerksom på at pedagogikkstuderende som ønsker å ta pedagogisk embetseksamen, må gjennomgå de studier og avlegge de eksamener som er foreskrevet i lov og reglement for denne eksamen.

Pedagogikk hovedfag gir etter gjeldende bestemmelser ikke adgang til pedagogisk embetseksamen.

UNDERVISNING

Det blir holdt forelesningsrekker og seminarer beregnet spesielt for viderekomne studenter i faget. Særlig nevnes kurs i forskningsmetoder som vil være til hjelp i arbeidet med hovedoppgaven. Melding om undervisning for hovedfag vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen.

PENSUM

Hovedfagpensumet består av et kjernepensum og et selvvalgt pensum.

KJERNEPENSUM

PEDAGOGISK PSYKOLOGI

Kjernepensum i pedagogisk psykologi er utvalgt med sikte på å:

- danne grunnlag for et systematisk studium som vil gi studenten innsikt i læreprosessen, med vekt på læring av begreper,
- bidra til å gi studentene et pedagogisk-psykologisk grunnlag for forståelse av ulike læreforutsetninger hos elever, også handicappede,

- bidra til å gi innsikt i den sosiale sammenheng som undervisning og oppdragelse foregår i.

Birch, D. and Veroff, J.: *Motivation. A study of action.* Belmont 1966.

Kirk, S. A.: *Educating exceptional children*, 2. utg. 1972, kap. 8-12.

Nyborg, M.: *Læring, begrepslæring og begrepsundervisning.* Oslo 1976. Stensil.

Schmuck, R. A. and Schmuck, P. A.: *Group processes in the classroom*, 2. utg. 1975, kap. 1, 2, 4-9.

PEDAGOGISK HISTORIE, PEDAGOGISK FILOSOFI, PEDAGOGISK SOSIOLOGI OG KOMPARATIV PEDAGOGIKK

Det utvalgte pensum tar sikte på å gi innsikt i:

- norsk skolehistorisk forskning ved studiet av en vitenskapelig avhandling eller en nærmere bestemt del av denne,
- opprinnelse, utvikling og egenart til aktuelle pedagogiske metoder, problemer i forbindelse med det faglige innhold i skolen, og vekselvirkningen mellom samfunn og pedagogikk,
- sentrale pedagogiske grunnlagsproblemer og begreper, de forskjellige pedagogisk-filosofiske retninger og deres relasjon til demokratiske og totalitære styringsformer,
- pedagogikken som sosialt fenomen, forholdet mellom skole og samfunn og mellom enkelte enheter i sosialiseringprosesser,
- komparativ pedagogikk som forskningsdisiplin.

Bjørndal, B.: *Frå formaldaning til allmenndaning.* Stavanger 1964. s. 81-157.

Brubacher, John S.: *A History of the Problems of Education.* 2. Ed. N.Y. 1966. Kap. 2, 5, 7-10, 19.

Brubacher, John S.: *Modern Philosophies of Education.* 4. Ed. N.Y. 1969. Kap. 6, 7, 11, 15-17.

Grue-Sørensen, K., Rand, P., Dahlløf, U.: *Komparativ pedagogikk.* Oslo 1971.

Young, M. F. D.: *Knowledge and Control. New Directions for the Sociology of Education*. London 1972. s. 117-208.

DIDAKTIKK

Kjernepensum i didaktikk er valgt ut med sikte på at studentene skal:

- gjøre seg kjent med ulike standpunkt til didaktiske spørsmål preget av vitenskapssentrert undervisningsteori, eksistensialisme, undervisningsteknologi og dialektisk-kritisk tenkning,
- få oversikt over ulike læreplanteorier og
- kjennskap til sentrale synspunkter med relasjon til evaluering.

Ahlstrøm, K. H., Lindblad, S. og Wallin, E.: *Notes on Educational Technology*, Stensil. Strasbourg 1975.

Bruner, J. S.: *Toward a Theory of Instruction*. Cambridge 1966. s. 1-128.

Eisner, E. W.: *Skolens oppgave*. Pedagogisk perspektiv. Oslo 1975. s. 36-98.

Nielsen, B.: *Praksis og Kritik*. Kbh. 1973.

Stenhouse, L.: *An Introduction to Curriculum Research and Development*. London 1975. Kap. 1-9.

Taylor, P.A. & Cowley, D.M. (eds.): *Readings in Curriculum Evaluation*. Dubuque 1972, kap. 1-3, 5-7.

METODE

Studiet i metode har det tosidige formål å gi grunnlag for kritisk analyse og vurdering av andres forskningsarbeid så vel som for selvstendig forskningsvirksomhet. Hovedfagsstudiet bygger på grunnfagsstudiet, og tar sikte på å gi en videre utdyping og utviding av kunnskapene innen det metodiske problemområdet. Det omfatter en felles innføringsdel og alternative enheter som bygger på denne. Ut over innføringsdelen velger den enkelte student innholdet i sitt metodestudium ut fra valg av hovedoppgave. Deltakelse i

kurs kan gjøre til en forutsetning for veiledning i tilknytning til oppgaveskrivingen.

Innføringsdelen gir en generell oversikt over forskningsprosessen ved studium av følgende emner:

Forskningsetikk. Vitenskapsteori. Vitenskapelig tilnæringsmåte. Formulering av forskningsproblem. Teori- og hypotesedanning. Valg av forskningsopplegg, hensikt og prinsipper. Ulike forskningsstrategier. Pålitelighets- og gyldighetsproblemer, herunder indre og ytre validitet og spørsmålet om objektivitet. Rapportering.

Good, C. V.: *Essentials of Educational Research. Methodology and Design*. New York, 1972.

Grue-Sørensen, K.: Videnskapsteoretiske problemer inden for den pædagogiske forskning. I Harbo, T., Lysne, A. & Stenhouse, L.: *Pedagogisk perspektiv. Knud Grue-Sørensen*. Oslo, 1974, s. 95-115.

Sjöstrand, W.: *Källkritiska problem inom pedagogisk och historisk forskning*. Lund, 1972. s. 1-53.

SELVVALGT PENSUM

I tillegg til kjernepensumet skal studenten sette opp et selvvalgt pensum som i omfang utgjør ca. $\frac{1}{3}$ av det samlede pensum. Det selvvalgte pensumet skal støtte opp under studentens valg av spesialiseringsområde i tilknytning til hovedoppgavearbeidet, men skal ikke være identisk med det stoffet som direkte inngår i hovedoppgaven. Litteratur som er lagt opp ved mellomfag, kan ikke gå inn i pensum til hovedfag. Det selvvalgte pensumet utarbeides i samråd med faglærer/faggruppe og godkjennes av instituttet tidlig i det semestret eksamen skal avlegges.

Pensumliste, godkjent av instituttet, leveres ved eksamensoppmelding.

EKSAMEN

Eksamen består av:

a) en 4-timers skriftlig prøve i forskningsmetodikk.

Ved vurdering av denne prøven benyttes skalaen bestått/

ikke bestått. Denne prøven skal ordinært være bestått før studenten oppnår rett til veiledning i arbeidet med hovedoppgaven. Det kan gis dispensasjon fra denne regel når særlige grunner taler for det.

b) en 8-timers skriftlig prøve som omfatter den del av kjernepensumet som ikke er dekket av prøven i forskningsmetodikk. Det gis karakter etter gradert skala for denne prøven.

c) en hovedoppgave.

Hovedoppgaven skal fremlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge den avsluttende eksamen. Fristen for innlevering av hovedoppgaven blir kunngjort i forlesningskatalogen. Ved vurdering av hovedoppgaven benyttes gradert skala.

d) en muntlig prøve.

Den muntlige prøven holdes til slutt og omfatter kjernepensum, det selvvalgte pensum og hovedoppgaven.

Karakteren for hovedoppgaven skal veie likt med karakteren for den skriftlige prøven i kjernepensumet. Endelig karakter blir gitt etter den muntlige prøven.

STUDIEPROGRESJON FOR PEDAGOGIKK GRUNNFAG, MELLOMFAG OG HOVEDFAG.

Opptaks- krav	Examen philosophicum. Om krav for oppmelding til hovedfag, se reglement § 4.					
Grunnfag	2 semestre	<p>Introduksjonskurs Forskningsmetoder</p> <p>Studium som gir innføring i pedagogikkens fagområder: Pedagogisk psykologi med allmennpsykologisk innføring, didaktikk, pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi.</p> <p>Kan avsluttes med skriftlig eksamen.</p>				
Mellomfagstillegg	1 semester	<p>Fordypelse i emner som har betydning for forståelse av pedagogiske problemer. Denne fordypelse består i utarbeidelse av en semesteroppgave samt et studium av et nærmere angitt faginnhold innenfor to av følgende hovedområder: pedagogisk psykologi – pedagogisk sosiologi, pedagogisk historie og pedagogisk filosofi – og didaktikk.</p> <p>Avsluttes med eksamen som består i utarbeidelse av en semesteroppgave og en muntlig eksamen i tilknytning til oppgaven og den valgte litteratur</p>				
Hovedfag	3 semestre	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 60%; vertical-align: top;"> <p>Utarbeidelse av hovedoppgave</p> </td> <td style="width: 40%; vertical-align: top;"> <p>Studium av forskningsmetodikk, kjernepensum og selvvalgt pensum</p> </td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> <p>Avsluttes med skriftlig og muntlig eksamen</p> </td> </tr> </table>	<p>Utarbeidelse av hovedoppgave</p>	<p>Studium av forskningsmetodikk, kjernepensum og selvvalgt pensum</p>	<p>Avsluttes med skriftlig og muntlig eksamen</p>	
<p>Utarbeidelse av hovedoppgave</p>	<p>Studium av forskningsmetodikk, kjernepensum og selvvalgt pensum</p>					
<p>Avsluttes med skriftlig og muntlig eksamen</p>						

GRUNNFAG-, MELLOMFAG- OG HOVEDFAGSEKSAMEN ETTER GAMMEL STUDIEORDNING

1. Prøvene til grunnfagseksamen (gammel ordning) er de samme som prøvene til 1. avdeling av pedagogisk embetseksamen.
2. Prøvene til mellomfagseksamen (gammel ordning) er de samme som prøvene til første avdeling av pedagogisk embetseksamen samt to av prøvene til 2. avdeling av denne eksamen (Pe 6 og Pe 7). En kan ta alle emneenhetene til mellomfag under ett. Deler en emneprøvene over flere semestre, står en fritt mht. rekkefølgen.
3. Prøvene til hovedfagseksamen (gammel ordning) består av

a) en prøve i undersøkingsmetodikk og forskningsorientering (Pe 9).

b) en prøve i ett av tre alternative pensumopplegg - Pe 8A, Pe 8B, Pe 8C.

c) en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave).

Prøvene under a) og b) er lagt opp som for pedagogisk embetseksamen. Hovedoppgaven blir ikke bedømt før eksamen under a) og b) er avlagt.

Det er ikke satt noen bestemt frist for innlevering av hovedoppgaven. Oppgaven skal til vanlig være evaluert innen to måneder, regnet fra innleveringsdato, tiden mellom semestrene (15. 6.-1. 9. og 20. 12.-15. 1.) ikke medregnet.

Karakteren til hovedfagseksamen som del av samfunnsvitenskapelig embetseksamen vil fremkomme ved at summen av karakterene, med vektall 6 for mellomfag, med vektall 1 for hver av de to prøver og med vektall 4 for hovedoppgaven, divideres på 12.

Det vises også til s. 152.

DET SOSIALPEDAGOGISKE STUDIEALTERNATIV

Det er adgang til å avlegge grunnfags-, mellomfags- og hovedfagseksamen i sosialpedagogikk.

ALLMENN ORIENTERING STUDIETS MÅL

Sosialpedagogikk har som sitt arbeidsfelt individers og grupper oppvekstvilkår.

Studiet tar sikte på å forklare og forstå undervisning og oppdragelse ut fra de eksisterende forhold i samfunnet, og forutsetter dermed også et historisk og filosofisk perspektiv.

Studium av sosialpedagogikk har til formål å utvikle en selvstendig tenkemåte og vurderingsevne og evne til tverrfaglig samarbeid. Studiet skal gi oversikt over den vitenskapelige sosialpedagogikk og gi muligheter for fordypelse.

Studiet tar sikte på at de studerende skal kunne:

- a) beskrive ulike typer av oppvekstmiljø
- b) se kunnskaper på området i sammenheng med viten på tilgrensende fagområder ut fra en helhetsoppfatning av samfunnet
- c) utvikle evne til kritisk vurdering av de eksisterende oppvekstmiljøer i relasjon til verdier og til kunnskap om vilkår for trivsel
- d) planlegge i samarbeid med myndigheter, institusjoner og organisasjoner tiltak for bedring av miljøet, i forhold til det som eksisterer
- e) utarbeide konkrete handlingsprogram, og delta i gjennomføringen, beskrivelsen og vurderingen av slike program.

DOKUMENTASJONSFORMER, VURDERING OG EKSAMEN

Ved valg av dokumentasjonsformer går studiemiljøet ut fra de funksjoner og mål studiet har. Gjennom selve studieopplegget får de studerende anledning til å dokumentere sin arbeidsinnsats. De studerende dokumenterer teoretisk inn-

sikt gjennom individuelt arbeid og gruppearbeid. De studerende anvender teoretisk innsikt på et praktisk problemfelt gjennom egen deltakelse i sosialpedagogisk arbeid.

Til hver av studiets eksamener skal studentene legge fram en dokumentasjon som omfatter:

Rapport(er) fra deltakelse i praktisk miljøarbeid eller i arbeid i en institusjon, der en setter beskrivelsen av praksis inn i en teoretisk sosialpedagogisk ramme. Rapport(er) fra et teamarbeid av praktisk/teoretisk eller forskningsmessig art.

Besvarelsene skal dokumentere arbeidsinnsats innenfor studiets generelle ramme.

Alle studenter skal velge dokumentasjonsform slik at hver enkelt får vist innsats ved individuelt arbeid og i teamarbeid og får vist faglig teoretisk og faglig praktisk innsikt. På hovedfagsnivå skal studentene ha dokumentert forskningsarbeid individuelt eller i team, men allerede fra mellomfagsnivå blir studenter invitert og oppmuntret til å delta i teamarbeid innenfor forskning.

GRUNNFAG INNHold

Studenten velger i samråd med veileder et pensum som tilsvarende omfanget av det ordinære grunnfag i pedagogikk og slik at pensum dekker de 3 hovedområdene angitt i den veiledende pensumliste. En slik veiledende pensumliste kan fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt.

Grunnfaget sikter mot å gi et bredt fundament under det videregående sosialpedagogiske studium. Det skal legges et grunnlag i *pedagogisk psykologi* og *sosiologi*, *idéhistorie*, *undervisnings-* og *oppdragelsesteori* samt *statistikk*, *tilnæringsmåter* og *metoder*. Studiet omfatter den litteratur som er angitt i litteraturlisten, dessuten stoff fra de aktuelle problemområder og oppgaver som studiemiljøet, studentene og lærerne, til enhver tid tar opp.

UNDERVISNING

Undervisningen gjennom de to første semestre omfatter forelesninger, seminarer og gruppearbeid med sikte på det stoff, de arbeidsformer og dokumentasjonsformer som skal anvendes. Lærere og studenter strukturerer i fellesskap arbeidet med problemer av praktisk/teoretisk art for oppgavebesvarelser og dokumentasjon av studieresultater. Det henvises også til undervisningstilbud som gis i forbindelse med det ordinære pedagogikkstudium.

EKSAMEN

Eksamen består av en dokumentasjon som omfatter:

Individuelle besvarelser av oppgaver valgt i samråd med læreren. Besvarelsene skal dokumentere arbeidsinnsats innenfor studiets generelle ramme.

Rapport fra deltakelse i praktisk miljøarbeid, eller arbeid i en institusjon, der en setter beskrivelsen av praksis inn i en teoretisk sosialpedagogisk ramme.

Rapport fra et teamarbeid av praktisk/teoretisk art.

Dokumentasjonen må vise arbeid og innsikt på hovedområdene av studiet. Individuelle arbeider skal som hovedregel ha samme omfang og gis samme vekt ved vurderingen som andre arbeider til sammen. Sensurkomitéen kan kreve at studenten avlegger en skriftlig prøve hvis den finner at den ikke på annen måte har et tilstrekkelig grunnlag for sin sensur. Avgjørelse om hvorvidt det skal kreves slik prøve, må treffes av sensurkomitéen senest 1 måned før vedkommende semesters avslutning. Sensuren skal være avsluttet innen neste semesters begynnelse.

Ved sensuren brukes Bestått/Ikke bestått uten at Bestått/Ikke bestått relateres til noe punkt på den ordinære karakter-skalaen.

En student anses for å ha fremstilt seg til en eksamen i og med sitt første møte med sensurkomitéen i det avsluttende semester. Hvis en student som har fremstilt seg til eksamen,

ønsker å trekke seg, må dette skje senest 1 måned før vedkommende semesters avslutning.

Ved melding til eksamen gjelder de samme oppmeldingskrav som ved den ordinære studieordning i pedagogikk.

MELLOMFAG

Mellomfaget består av grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagstillegget. Mellomfagstillegget er beregnet til ett semester.

I det tredje semester av studiet vil det bli lagt vekt på en teoretisk tilnærming til de tre hovedaspekter av det sosialpedagogiske studium: a) sosialpedagogikkens identitet, b) vitenskapsteori, tilnæringsmåter og metoder, og c) sosialpedagogikkens problemfelter. I det tredje semester kan kandidaten fordype seg i et særlig problemfelt innenfor sosialpedagogikk.

Arbeidet med litteraturen skal organiseres på en slik måte at sosialpedagogikkens identitet og tilnæringsmåter studeres i og for seg ved siden av at det danner utgangspunkt og integrerende perspektiv ved studiet av de mer konkrete sosialpedagogiske problemer.

Med utgangspunkt i ovenstående og i den *veiledende litteraturlisten* legger den enkelte student, eller gruppe av studenter, opp en arbeidsplan for semestret med sikte på å kunne dokumentere arbeidsinnsats innenfor studiets generelle ramme, individuelt og ved teamarbeid. Studentene skal også legge fram rapport fra deltakelse i praktisk miljøarbeid eller arbeid i en institusjon, der en setter beskrivelsen av praksis inn i en teoretisk sosialpedagogisk ramme.

Det er meningen at dokumentasjonen skal foregå parallelt med det praktisk/teoretiske studiearbeid i arbeidsgrupper. Lærere og viderekomne studenter deltar i dette arbeid.

EKSAMEN

Mellomfagseksamen kan avlegges uten forutgående grunnfagseksamen i faget. Innhold og eksamenskrav for en slik fullstendig mellomfagseksamen svarer da til det samlede

innhold og de samlede krav til grunnfagseksamen og mell-fagstillegget.

Retningslinjer for mellomfagseksamen er ellers som for grunnfag.

HOVEDFAG

INNHold

Hovedfag er tre semesters studium utover mellomfags-eksamen.

Studiet består av en videreføring av arbeidet på de tre felter: a) sosialpedagogikkens identitet, b) vitenskapsteori, tilnæringsmåter og metoder i arbeidet, og c) sosialpedago-gikkens problemfelter, som er introdusert i mellomfags-studiet. Hovedfagsstudiet skal være et problemsentrert og forskningssentrert studium. Den studerende skal legge vekt på et særlig sosialpedagogisk problemområde.

Hovedfagsstudiet skal gi studentene erfaring og øving i å prøve sin teoretiske forståelse på et praktisk arbeidsområde ut fra et sosialpedagogisk perspektiv. Studenten skal enten i nær tilknytning til sitt teoretisk/praktiske arbeide eller parallelt med dette, utføre en forskningsoppgave under vei-ledning av en eller flere lærere, enten som sin individuelle oppgave eller som en teamoppgave. Forskningsoppgaven bør ha en nær sammenheng med studentens særlige for-dypningsområde.

UNDERVISNING

De enkelte studenter eller grupper av studenter skal legge fram en plan for sitt arbeid, a) sitt litteraturstudium, med utgangspunkt i den *veiledende litteraturliste*, og b) de praktisk-teoretiske oppgaver som skal løses. Studiet organiseres som arbeid innenfor interessegrupper med teoretisk/praktiske problemstillinger. Lærerne trekkes inn i arbeidet med studie-organisering og vurdering, så langt det er praktisk gjennom-førlig.

Hvert semester organiseres det seminarer, bl. a. et tverrfaglig seminar og et seminar i vitenskapsteori, tilnæringsmåte og metode.

EKSAMEN

Ved vurdering av hovedoppgaver følges de samme regler og samme praksis som ved ordinær studieordning.

Retningslinjer for hovedfagseksamen er ellers som for grunnfag.

PSYKOLOGI

GRUNNFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 27. mai 1966 med endringer
t. o. m. 1972

MÅLSETTING

Studiet tar sikte på å gi studentene en første innføring i den psykologiske vitenskap. De som vil underkaste seg embets-eksamen i psykologi må først ha bestått grunnfagseksamen i psykologi med ikke dårligere karakter enn *Laudabilis*. Grunnfagseksamen i psykologi kan også inngå i en fagkrets som fører fram til *cand. philol.* eller *cand. mag.-eksamen* ved Det historisk-filosofiske fakultet. Ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet gir denne eksamen vektall 20.

Studiet egner seg videre som støttedisiplin for magistergradsstuderende med en vitenskapelig avhandling som forutsetter et visst kjennskap til psykologisk teori og metoder.

Grunnfagseksamen alene vil derimot ikke kunne kvalifisere for praktisk-psykologisk arbeid eller yrkesutøvelse.

KRAV TIL STUDIET

Studiet tar sikte på å gi et elementært kjennskap til og en forståelse av den moderne psykologi. Dette omfatter en innføring i psykologisk tenkemåte og et kjennskap til vesentlige forskningsresultater, metodeproblemer og teorier.

UNDERVISNING

Undervisning vil bli gitt ved forelesninger og seminarer. Studentene kan ikke gjøre regning med at alle deler av pensum vil bli gjennomgått i undervisningen. Derfor må

studentene legge opp sin egen leseplan. Studentene anbefales å følge undervisningen da denne tar sikte på å lette tilegnelsen av pensum ved en utdyping av sentrale problemer innen dette.

Nedenfor er ført opp den litteratur som er å betrakte som pensum. Studentene bør likevel ikke begrense sin lesning til bare dette pensum. Ved supplerende lesning kan de få økt forståelse og utdyping av pensumskunnskapene. Ved eksamen vil oppgavene bli gitt slik at de kan besvares på grunnlag av pensum.

I samråd med faglæreren og med Seksjonens samtykke kan enkelte pensumbøker byttes ut med andre bøker av tilsvarende omfang og vanskelighetsgrad.

For dem som velger psykologi som støttedisiplin for et hovedfag eller magistergradsstudium, kan det være hensiktsmessig å skifte ut mindre deler av pensum eller supplere med psykologisk litteratur som er til særlig nytte for arbeidet med den vitenskapelige oppgaven. Det forutsettes at de studerende rådfører seg med faglæreren i psykologi i disse spørsmål.

PENSUM

GENERELL PSYKOLOGI

Hilgard, E. R., Atkinson, R. C. & Atkinson, R. L.: *Introduction to psychology*, 5th ed. New York 1971.

Dette er en grunnbok i studiet. Den gir en introduksjon til de forskjellige forskningsfelter innen psykologien.

PSYKOLOGIENS HISTORIE

Woodworth, R. S. and Sheehan, M. R.: *Contemporary Schools of Psychology* (Hele boken unntatt kap. 7 og avsnittet «Psychoanalytic Ego Psychology» s. 285 og 296). 3rd ed. New York 1964.

Boka gir en oversikt over psykologiens historie og legger særlig vekt på en framstilling av de forskjellige moderne psykologiske skoleretninger.

EKSPERIMENTALPSYKOLOGI

Lian, Arvid: *Persepsjonspsykologi*, Oslo 1969.

Mednick, S. A.: *Learning*, Englewood 1964 (Også svensk utgave).

I denne boka belyses de forskjellige eksperimentelle tradisjoner innenfor studiet av læring.

DIFFERENSIALPSYKOLOGI

Tyler, L. E.: *Test and Measurements*, Englewood 1964.

Her gis en innføring i viktige områder innen anvendt psykologi.

SOSIALPSYKOLOGI

Mann, Leon: *Social Psychology*, John Wiley & Sons, Sidney, 1969.

Denne bok gir en innføring i sosialpsykologisk tenkning og forskning.

UTVIKLINGSPSYKOLOGI

Johnsen, R. C. and G. R. Medinus,: *Child Psychology, Behavior and Development*, New York 1965, Section II s. 39-172.

PERSONLIGHETS- OG ABNORMAL PSYKOLOGI

Murray, E. J.: *Motivation and Emotion*, Englewood 1964.

Freud: *Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse*, 1918 (Norsk oversettelse i pocket-utgave. Oslo 1964, 3. oppl.).

EKSAMEN

Eksamen i psykologi grunnfag består av to skriftlige prøver, hver på 8 timer, og en muntlig prøve. Eksamen holdes hvert semester.

SOSIALØKONOMI

EKSAMENER VED SOSIALØKONOMISK EMBETS- EKSAMEN SOM DEL AV SAMFUNNSVITENSKAPELIG EMBETSEKSAMEN

Økonomisk avsnitt og/eller statistisk avsnitt under 1. avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen erstatter en, respektive to, mellomfagseksamener under samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

For nærmere orientering vedrørende faget og pensum se Sosialøkonomisk embetseksamen (side 181).

SOSIOLOGI

GRUNNFAG — MELLOMFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 20. desember 1963
med endring t. o. m. 1974

INNLEDNING

Sosiologien er vitenskapen om menneskelig samliv, slik det arter seg på det globale plan, det nasjonale plan, eller i samfunnsenheter av varierende størrelse, helt ned til smågrupper med en håndfull medlemmer. Hovedvekten ligger gjerne på studiet av sosiale og mellommenneskelige forhold i vår egen tid i industrialiserte land. Sosiologer viser også stor interesse for utviklings- og utkantproblemer.

Sosiologien studerer de ulike samfunnsenheters indre oppbygging og virksomhet, og de konflikt- og samholdstendenser, interesse- og maktforhold som preger disse enhetene. Den vil også belyse samspill og konflikt mellom flere sosiale enheter. Sosiologien søker å forstå ulike typer samfunn og gruppers egenart, og hvorledes samfunnsforhold er betinget av, og virker inn på økonomiske, teknologiske og kulturelle forhold. Samfunnsformene blir også vurdert i forhold til såvel den geografiske som den menneskelige natur.

Sosiologien ser samfunnets og individets problemer i lys av de mer grunnleggende samfunnsforhold problemene springer ut av. Mange sosiologer søker å bidra til befolkningens kritiske og konstruktive forståelse av samfunnet de lever i. Med forankring i denne forståelse håper de å bidra til løsninger av problemer som oppstår innen eller mellom grupper; det være seg i forholdet mellom sosiale klasser, kulturelle grupper eller raser, i bedriften, på skolen, på sykehuset, i fengslet, i nabolaget, eller innen makt-eliter og høyere politiske sjikt.

I sosiologiens metoder inngår statistikk og matematiske modeller, intervjueteknikk, deltagende observasjon og bruk av historiske og samtidige dokumenter og registre. Sosiologen danner sine begreper såvel ut fra teoretiske betraktninger som på grunnlag av innsamlet materiale, og hans virkeområde strekker seg fra teoretisk grunnlagsforskning til forskning med et mer praktisk siktepunkt.

I dag arbeider de fleste ferdig utdannede sosiologer innen forskningsintituttene og ved universitetene. I stigende grad vil de imidlertid bli engasjert i forskning og utredning for statlige og kommunale organer og private organisasjoner, og i rådgivnings- og konsulentvirksomhet av varierende art. I takt med den økende vekt på samfunns- og samtidsorientering vil ventelig endel sosiologer gå inn i skoleverket.

Det er derfor vanskelig å fremsette pålitelige prognoser om fremtidige arbeidsvilkår og virkeområder for de som idag begynner å studere sosiologi. Både sosiologien som fag og sosiologens yrkesrolle er fortsatt i støpeskjeen.

STUDIEPLAN

Magistergradseksamen avlegges innenfor rammen av gjeldende magistergradsordning. Det henvises til Reglement for magistergraden ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo bak i Studiehåndboken, samt til de spesielle magistergradsforrifter som gjelder. Forskriftene for Oslo fås på Instituttet for sosiologi. Studenter som tar sikte på denne eksamen, bør tidligst mulig søke kontakt med Instituttet for sosiologi.

Det er innført en embetseksamen i sosiologi – cand. sociol. som et alternativ til magistergradsordningen. Se side 234.

Sosiologi som hovedfag til cand. polit. eksamen er *ikke* innført ved Universitetet i Oslo. Studenter interessert i denne eksamensform bør henvende seg til Universitetet i Bergen.

Grunnfagsstudiet er beregnet til to semestre, og er identisk

med mellomfagsstudiets første del. Mellomfagsstudiets annen del (mellomfagstillegget) tar normalt ett semester. I begynnelsen av hvert semester arrangeres et orienteringsmøte.

GRUNNFAG

Som del av pensum til sosiologi grunnfag kan en både under 1. *Generell innføring* og under 2. *Metode og statistikk* velge mellom to varianter, uavhengig av hverandre. En velger altså enten A eller B- og videre, enten C eller D. Med variant B følger imidlertid et tillegg under punkt 3. *Fagets klassikere*.

PENSUM

1. GENERELL INNFØRING

Alle varianter: Aubert, Vilhelm, *Sosiologi*. Oslo 1972.

Variant A: Caplow, Theodore, *Sociology*. Englewood Cliffs, N.J. 1975.

Variant B: Allardt, Erik & Littunen, Yrjö, *Sociologi*. Stockholm 1975. Israel, Joachim, *Sosiologi*. Oslo 1973.

2. METODE OG STATISTIKK

Variant C:

Riley, M.: *Sociological Research*, Bind I & II, New York 1963 med følgende unntak: i Bind I, unit 5 s. 194-255, unit 9 og 10 s. 424-569 og unit 12 s. 644-739 i Bind II, Excercises I-3, I-4, s. 7-12, Excercises II-3, II-4, II-5, s. 30-43, Manual II-B, II-C, II-D, s. 45-55, Excercises III-4, III-5, III-6, s. 72-87, Manual III-D, III-E, s. 97-101.

Variant D:

Hellevik, Ottar, *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo 1971. Gleditsch, Nils Petter (red.), *Kompendium*. Instituttet for sosiologi, 1974. Kompendiet fås kjøpt på Instituttet.

3. FAGETS KLASSIKERE

Alle varianter:

- Durkheim, Emilie, *Suicide*. New York 1951, s. 40-53, 152-170, Stensil på Instituttet.
- Marx, Karl, utdrag fra *Verker i utvalg*, Pax, Oslo 1970-71. I, s. 102-116; II, s. 60-77, 88-91, 105-108, 216-217; III, s. 235-236, IV, s. 61-92, 112-115, VII, s. 231-232.
- Lenin, V. I.: *Marx, Engels, marxisme*. Ny Dag, Oslo 1952, s. 47-51.
- Kleven, Hans I.: *Klassestrukturen i det norske samfunnet*. Ny Dag, Oslo 1965, s. 50-92.
- Østerberg, Dag: *Makt og materiell*. Oslo 1971, s. 62-73 og s. 82-85.

Mandel, Ernest: *Innledning til marxismens økonomiske teori*, Oslo 1973.

Sundt, Eilert: *Om giftermål*. Oslo 1967, kap. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 11.

Svare, Bjarne: *Thorstein B. Veblen. Ein norsk-amerikansk pionér i moderne samfunnsvitenskap*. Oslo 1970.

Weber, Max: *Makt og byråkrati*. Oslo 1971. Innledning og s. 71-157.

Variant B:

Rogoff Ramsøy, N. et al., *Sosiologiens klassikere*. Oslo 1971.

Asplund, J. (red.), *Sociologiska teorier*. Stockholm 1967.

4. SOSIOLOGIENS ARBEIDSSITUASJON OG SAMFUNNSMESSIGE FUNKSJON

Alle varianter:

Aubert, Vilhelm (red.), *Sosiologen i samfunnet*. Oslo 1973.

5. KONKRET STOFF OM NORSKE SAMFUNNSFORHOLD. NORSKE MONOGRAFIER

Alle varianter:

Ramsøy, Natalie R. & Vaa, Mariken (red.), *Det norske samfunn I & II*. Oslo 1975.

Dessuten legger kandidaten opp to monografier etter eget

valg fra en liste som til enhver tid føres ajour på Instituttet for sosiologi.

6. SOSIALANTROPOLOGI OG UTVIKLINGSLAND

Alle varianter:

Klausen, Arne Martin, *Kultur*. Oslo 1971.

UNDERVISNING

Undervisningen for grunnfag og første del av mellomfag strekker seg over to semestre. Det er ikke formelle krav om deltakelse i undervisningen.

De to hovedkurs er 1) et generelt innførings- og oversiktskurs og 2) et kurs i metode. Begge kurs går over to semestre. Instituttet organiserer også undervisningsgrupper under ledelse av hovedfagsstudenter.

I de øvrige pensumsområder undervises det vanligvis hvert annet semester.

EKSAMEN

Grunnfagseksamen holdes i slutten av hvert semester. Det gis to skriftlige prøver, hver på 8 timer, med oppgaver fra det statariske pensum, og én muntlig prøve. *Før kandidaten sender inn sin eksamensmelding, skal hans pensumliste godkjennes av instituttets undervisningsutvalg. Pensumlisten leveres inn for godkjenning på ekspedisjonskontoret i 7 etg., senest fem dager før oppmelding til eksamen. Godkjent pensumliste vedlegges eksamensmeldinga.*

MELLOMFAG

Mellomfagseksamen består av grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagstillegget. Mellomfagstillegget er beregnet til et semester.

I mellomfagstillegget skal kandidaten fordype seg i et område etter valg. Følgende områder kan antydes:

Generell sosiologi (teori, metode)	Familiesosiologi
Politisk sosiologi	Utviklingssosiologi
Lagdelingssosiologi	By- og regionssosiologi
Organisasjonssosiologi	Utdanningssosiologi
Økonomisk sosiologi	Etniske minoriteter
Kommunikasjonssosiologi	Religionssosiologi
Avvikssosiologi	Kultursosiologi
Arbeidssosiologi	Kvinnesosiologi

Det vil ofte være naturlig å kombinere verker innenfor generell sosiologi (teori, metode, fagets historie, metateori) med pensum fra spesialområdet.

PENSUM

Instituttet utarbeider veiledende litteraturlister innen de enkelte spesialområder. Innen en nærmere fastsatt frist skal kandidaten legge fram en pensumliste godkjent av undervisningsutvalget eller faglærer godkjent av dette. Pensumlisten skal normalt omfatte ca. 1200 sider, men mer eller mindre avhengig av stoffets tyngde. Pensumlister må ikke omfatte innslag av pensum fra andre eksamener.

Pensum skal bestå av arbeider innenfor den faglig avgrensede sosiologi, eller av slike arbeider sammen med andre arbeider av sosiologisk interesse i en rimelig balanse.

UNDERVISNING

I den utstrekning det er mulig gis det undervisning og veiledning innen de ulike spesialområder. Instituttet kan imidlertid ikke forplikte seg til i hvert semester å dekke alle spesialområder.

SEMESTEROPPGAVE

Innen en nærmere fastlagt frist kunngjort i forelesningskatalogen skal kandidaten levere inn en maskinskrevet semesteroppgave i to eksemplarer med et omfang på ca. 15–20 maskinskrevne sider (5–7000 ord). Semesteroppgaven inngår i eksamen (se under avsnitt om eksamen). Semester-

oppgavene inngår i instituttets undervisningsmaterieell og kan nyttes i seinere semesters undervisningstiltak – etter studentens samtykke. Semesteroppgaven skal inneholde et sammendrag på ca. 10 linjer, og må være godkjent før kandidaten får fremstille seg til den skriftlige prøve.

EKSAMEN

For å melde seg til eksamen i mellomfagstillegget kreves at kandidaten har bestått grunnfagseksamen i sosiologi i tidligere semestre *eller* at kandidaten melder seg opp til grunnfagseksamen samtidig som han/hun melder seg opp til eksamen i mellomfagstillegget. I siste tilfelle annulleres eventuell bestått eksamen i mellomfagstillegget dersom kandidaten ikke består grunnfagseksamen.

Skriftlig eksamen består av en 8 timers prøve. To oppgaveformer kan bli anvendt, eventuelt i kombinasjon: enten kan det bli gitt en serie oppgaver på områder som listet ovenfor, hvorav kandidaten fritt kan velge det oppgitte antall oppgaver han blir bedt om å besvare, eller oppgaver kan bli gitt for navngitte studenter under hensyntagen til deres spesielle pensumvalg.

Ved skriftlig sensur skal semesteroppgaven og skriftlig prøve telle likt, og skriftlig karakter gis på grunnlag av disse to arbeidene.

Den muntlige del av eksamen er frivillig. Kandidater som ønsker å gå opp til muntlig må gi instituttet beskjed om dette senest 24 timer etter sensur.

Grunnfagskarakteren innreknes i den endelige karakter for mellomfag i forholdet 2 : 1.

STATISTIKK

GRUNNFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 25. oktober 1968

Statistikk er antagelig det ikke-samfunnsvitenskapelige fag som samfunnsforskeren har mest bruk for. På grunn av fagets matematiske karakter er det et krevende fag og vanskelig å studere på egen hånd. Man kommer lengst ved å følge en systematisk opplagt undervisning og delta aktivt i øvelser og seminarer.

Det inngår elementære statistikk-kurs i undervisningen i de fleste samfunnsfagene ved Fakultetet. Disse kursene omfatter vesentlig det en kan kalle konstaterende statistikk, dvs. hvordan en rent regnemessig kan behandle observasjonsmaterialer som er samlet inn for å belyse bestemte problemer. Den teoretiske statistikken, statistisk metode-lære, er utviklet som hjelpemiddel ved *tolkingen* av observasjonsmaterialet i relasjon til problemet.

Statistisk metodelære er en gren av anvendt matematikk. Den bygger på sannsynlighetsregningen og tar mange forskjellige grener av matematikken til hjelp. Selv om Statistikk grunnfag er forsøkt bygd opp så det skal kreve lite av matematiske forkunnskaper, så må man ha noe matematikk. Undervisningen i denne er dels lagt til et eget kurs, MS. 1, dels til de enkelte statistikk-kursene SS. 1 til SS. 5 som alle inngår i grunnfaget.

Statistikk grunnfag tar sikte på å lære samfunnsvitenskapsstudenten grunntankene og en del spesielle metoder i statistisk metodelære, slik at han eller hun skal kunne formulere statistiske problemer og løse dem hvis de er enkle, eller hvis det allerede finnes adekvate statistiske metoder for løsningen av dem. Ellers må man ta kontakt med en fag-statistiker for å få i stand et samarbeid om løsningen.

De kurs som har fått betegnelsene SS. 1 til SS. 5 samt MS. 1 i denne studieplan er obligatoriske. På lengre sikt regner en med å organisere nye kurs, og at det blir noen valgfrihet med hensyn til sammensettingen av kurs i grunnfaget.

For et videregående studium av statistisk metodelære kreves det atskillig matematikk. Et slikt studium hører naturlig inn under Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. Hvis man tar sikte på statistikk som hovedfag med et samfunnsvitenskapelig anvendelsesområde, bør man ta selve statistikkstudiet helt fra begynnelsen av ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og studere samfunnsfag parallelt. I sin hovedfagsoppgave kan man velge et emne som angår samfunnsvitenskapelige problemstillinger.

STUDIET OG UNDERVISNINGEN

Studiet av et grunnfag skal normalt kunne gjennomføres på ett år. Når det gjelder statistisk metodelære får man erfaringsmessig det beste utbytte ved å trekke studiet noe lenger ut og heller arbeide med andre fag parallelt.

I oversikten nedenfor er gitt en tidsplan som kan gjennomføres på tre semestre hvis man bruker ca. $\frac{2}{3}$ av sin tid på statistikken og resten f. eks. dels på programmeringskurs for EDB, som vil være nyttig under øvelsene i de videregående statistikk-kurs, dels på enkelte mellomfags- eller hovedfagskurs.

Grunnfagskurset er delt opp i emnekurs som alle må tas. Det anbefales å ta kursene i den gitte rekkefølge, idet de bygger på hverandre som angitt i oversikten. De første kursene, SS. 1 og MS. 1 begynner hvert høst-semester.

Alle kurs forutsetter matematikk som til examen artium på engelsklinjen samt det elementære statistikkurs i fagundervisningen. Normalt bør derfor statistikk grunnfag ikke være det første grunnfag i studiet.

Hvert kurs er tillagt et vektall som gir uttrykk for omfanget, slik at samlet vektall 10 forutsetter en arbeidstid på ett semester. Samlet vektall for et grunnfag er altså 20.

I hvert emne er det normalt 2 timer forelesninger og 2 timer øvelser pr. uke i ett semester.

Ved emneeksamenene er en del hjelpemidler tillatt etter avgjørelse av faglærer.

Kursoversikt.

Semester nr.	Kursbetegnelse	Vekt-tall	Emne	Bygger på
1 Høst I	SS. 1	4	Elementære sannsynlighetsteoretiske grunnbegreper.	Matematikk som til engelskartium og elementært kurs i statistikk.
	MS. 1	3	Innføring i matematikk.	
2 Vår I	SS. 2	4	Statistisk metode-lære	SS. 1 og MS. 1
	SS. 3	2	Teori for utvalgsundersøkelser.	SS. 1
3 Høst II	SS. 4	2	Spesielle hypoteseprøvningsmetoder.	For begge: SS. 1, MS. 1 og SS. 2
	SS. 5	5	Analyse av samvariasjonsproblemer.	
I alt vekt-tall		20		

EMNEINNHOLD

SS. 1. ELEMENTÆRE SANNSYNLIGHETSTEORETISKE GRUNNBEGREPER

Elementær sannsynlighetsregning, sannsynlighetsfordelinger, stokastiske variable, forventning, varians, kovarians. Binomisk og hypergeometrisk fordeling. Tilfeldig utvalg. Punktestimering. Hypoteseprøving, signifikansnivå, styrkefunksjon, noen enkle tester.

MS. 1. INNFØRINGSKURS I MATEMATIKK

Derivasjon og integrasjon. Noen grunnbegreper fra mengdelæren. Litt elementær vektoralgebra, matrisealgebra.

SS. 2. STATISTISK METODELÆRE

Sannsynlighetsfordelinger i en og flere variable, generell teori og variabeltransformasjoner. Viktige spesielle fordelinger (bionomisk, hypergeometrisk, Poisson, eksponensial, normal, kji-kvadrat og t-fordeling, multinomisk og binormal). Generell estimerings- og hypoteseprøvingsteori.

SS. 3. TEORI FOR UTVALGSUNDERSØKELSER

Litt kombinatorikk. Utvalgsmetoder. Tilfeldige utvalg og andre utvalgstyper. Skjevhet. Stratifisering. Kvoteutvalg. Estimeringsmetoder.

SS. 4. SPESIELLE HYPOTESEPRØVINGSMETODER

Viktige spesielle testmetoder, med særlig vekt på de fordelingsfrie (ikke-parametriske).

SS. 5. ANALYSE AV SAMVARIASJONSPROBLEMER

Forsøksplanlegging, modeller, viktige analysemetoder: regresjon, korrelasjon, varians-, faktor- og klyngeanalyse.

EKSAMEN

I hvert emne holdes eksamen i slutten av det semester undervisningen blir gitt.

Det holdes en skriftlig prøve på 6 timer for hvert emne.

Fristen for oppmelding til eksamen angis i forelesningskatalogen.

Tillatte hjelpemidler leveres til kontroll før eksamen. Tid og sted for innlevering blir gjort kjent ved oppslag.

KARAKTERER

For hvert emne gis en karakter etter reglene i § 9, første avsnitt i Reglement for samfunnsvitenskapelig embets-eksamen, med en desimal.

Karakteren for statistikk grunnfag blir beregnet som et veiet gjennomsnitt av karakterene i de enkelte emner, med emnevektene som vekter.

PRØVER VED ANDRE UNIVERSITETS- FAKULTETER ELLER HØGSKOLER

Den som godtgjør å ha avlagt tilsvarende prøve ved andre fakultet eller høyskoler kan søke Det akademiske kollegium om å få godkjent denne som del av statistikk grunnfag svarende til ett eller flere bestemte emner.

Bestått eksamen i den godkjente 20-gruppe i statistikk ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (jfr. studieplanen ved dette fakultet) godkjennes som statistikk grunnfag.

PENSUM

SS. 1. ELEMENTÆRE SANNSYNLIGHETSTEORETISKE GRUNNBEGREPER

Fra Hodges, J. L. and Lehman, E. L.: *Basic Concepts of Probability and Statistics*.

Kap. I, II, III og V

- » VI t.o.m. avsnitt 5
- » VIII
- » IX avsnitt 1 og 5
- » X avsnitt 3
- » XI avsnitt 1, 2
- » XII avsnitt 1, 3, 6
- » XIII

MS. 1. INNFØRINGSKURS I MATEMATIKK

Lang, Serge: *A First Course in Calculus*.

Kap. I

- » III
- » V
- » VII § 1, 2
- » VIII § 1, 2, 3
- » IX § 1, 2, 3
- » X § 1, 2, 4
- » XI § 1, 2

Amundsen, H. T.: *Litt determinant og matriseregning for statistikere og økonomer*. Del II Matriser, kap. 6, 7 og 8.
Sydsæter, Knut: *Stensilert supplement til Lang*.

- § 1. Den aksiomatiske metoden.
- § 2. Logiske slutninger.
- § 3. Matematiske bevis.
- § 4. Mengdelære.
- § 5. Matematisk induksjon.
- § 6. Summasjonsnotasjon.
- § 7. Funksjoner av flere variable.
- § 8. Multippel integrasjon.

Quale, E.: *Vektoralgebra*. Stensil.

SS. 2. STATISTISK METODELÆRE

Amundsen, Herdis Thorén: *Statistisk metode*. En elementær innføring.

Kapitel 2, avsnittene 5, 6, 7, 8 og 9.

Kapitel 3, avsnittene 1-5, 7 og 8. Kapitel 4 og 5.

Dessuten leses kursorisk avsnittene 1.7, 2.1-2.3, 2.10.

Kapitel 8. Appendix A-E.

Statistisk metode II.

Kapitel 9, avsnittene 1-5, 7 og 8. Kapitel 10.

Hodges, J. L. and Lehman, E. L.: *Basic Concepts of Probability and Statistics*.

Kapitel 4.1 og 4.2.

Kapitel 9.2, 9.3, 9.4.

Kapitel 10.1.

Dessuten må pensum i SS1 holdes vedlike, spesielt kapittel 13. Som innledende og kursorisk lesning anbefales dessuten de 11 første kapitler av Hays, W. L.: *Statistics*.

Senere kapitler vil være pensum i SS4 og SS5.

SS. 3. TEORI FOR UTVALGSUNDERSØKELSER

Amundsen, Herdis Thorén: *Innføring i teoretisk statistikk*. Bind III. Kapitel 7, Kapitel 8, avsnitt 1-3.

Quale, Elsa: *Stensilert supplement til Amundsen, H. T.: Innføring i teoretisk statistikk III*, kapittel 7.

(Ovenstående del av pensum i SS3 finnes nå som eget hefte. Dette deles ut på forelesningene.)

Tamsfoss, Steinar: *Om bruk av stikkprøver ved kontoret for intervjuundersøkelser*. Statistisk Sentralbyrå. Artikkel nr. 37.

Thomsen, Ib: *Noen feilkilder ved statistiske undersøkelser med særlig vekt på frafall*. Stensil.

Thomsen, Ib: *To notater om feilkilder ved valgundersøkelsen 1969*. Stensil.

Pensum i SS1 må holdes ved like, dessuten bør SS2 leses parallelt.

SS. 4. SPEIELLE HYPOTESEPRØVINGSMETODER

Hays, W. L.: *Statistics*. Kapittel 17 og 18.

Hodges, J. L. and Lehman, E. L.: *Basic Concepts and Probability and Statistics*. Kapittel 11.3 og 12.

Amundsen, Herdis Thorén: *Statistisk metodelære*. En elementær innføring. Avsnitt 3.6. *Statistisk metodelære II*. Avsnitt 9.6.

Enkelte testmetoder og observatorer som ikke er bevist eller ikke tatt med i ovenstående pensum, vil bli gjennomgått under forelesningene. Pensum i SS1 og SS2 må holdes ved like, spesielt kapittel 3 og 5 i *Statistisk Metodelære*, en elementær innføring, og kapittel 9 i *Statistisk metodelære II*.

SS. 5. ANALYSE AV SAMVARIASJONSPROBLEMER

Hays, William L.: *Statistics* (eller tidligere utgave: *Statistics for Psychologists*), kap. 12–16.

Amundsen, Herdis Thorén: *Statistisk Metodelære*. En elementær innføring. Kapittel 7.

Statistisk Metodelære II. Kap. 12.

Hodges, J. L. and Lehman, E. L.: *Basic Concepts of Probability and Statistics*. kap. 9.2–9.5 og 10.2.

Elementer av faktoranalyse og av klyngeanalyse vil bli forelest. Et lite stensilert kompendium er skrevet av Elsa Quale.

Som utfyllende lesning anbefales:

Solomon, Herbert, ed.: *Mathematical Thinking in the Measurement of Behavior*, spesielt part III: A Survey of Mathematical Models in Factor Analysis.

Blalock, Herbert M., Jr.: *Causal Inferences in Nonexperimental Research*, behandler noen regresjonsmodeller som kan brukes ved visse problemstillinger.

TILLATTE HJELPEMIDLER VED EKSAMEN

EMNENE MS. 1 OG SS. 1

1. Logaritmetabell og slike numeriske tabeller som er tillatt ved examen artium.
2. Regnestav.
3. Serge Lang: *A First Course in Calculus*.
4. H. T. Amundsen: *Litt determinant- og matriseregning*.
5. a. Knut Sydsæter: *Supplement til Lang*. Stensil.
b. E. Quale: *Vektoralgebra*. Stensil.
6. Hodges og Lehman: *Basic Concepts of Probability and Statistics*.

EMNENE SS. 2, SS. 4 OG SS. 5.

I tillegg til ovenstående også:

7. H. T. Amundsen: *Statistisk metodeleære I og II*.
8. Hays, W. L.: *Statistics*.

EMNET SS. 3

I tillegg til ovenstående også:

9. H. T. Amundsen: *Innføring i teoretisk statistikk III*.
10. E. Quale: *Supplement til H. T. Amundsen: Innføring i teoretisk statistikk III*, kapitel 7. Stensil.
11. S. Tamsfoss: *Om bruk av stikkprøver ved kontoret for intervjuundersøkelser*, Statistisk Sentralbyrå. Artikkel nr. 37.

Ved enhver eksamen kan eksamenskommissjonen bestemme at ytterligere hjelpemidler skal tillates. Disse vil i så fall bli delt ut til kandidatene ved eksamen. Slike hjelpemidler må kandidaten ikke forsyne med kommentarer, merker, notater eller henvisninger.

Av heftene under punkt 3, 4, 5, 7 og 9 vil det bli skaffet til veie rene eksempler som utdeles til kandidatene ved eksamen. Disse hjelpemidler må leveres tilbake etter eksamen og må ikke forsynes med kommentarer, notater, merker eller henvisninger.

De øvrige hjelpemidler som kandidatene selv må bringe med, må før eksamen innleveres til *kontroll på en bestemt tid som blir kunngjort ved oppslag.*

STATSVITENSKAP

GRUNNFAG — MELLOMFAG — HOVEDFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 10. mai 1957
med endringer t. o. m. 1975

INNLEDNING

Statsvitenskap er studiet av den politiske virksomhet i og mellom samfunn.

Formålet med studiet er å øke forståelsen av hvorledes det politiske system fungerer, hvilke samfunnsmessige forhold som betinger de forskjellige politiske systemer, og hvilke virkninger de forskjellige politiske systemer har.

Den politiske virksomhet omfatter atferd og fenomener av så forskjellig karakter at det er hensiktsmessig å dele statsvitenskapsstudiet inn i flere hovedområder:

1. *Politisk teori* omfatter politisk idehistorie, grunnlagsproblemer og analytiske tilnæringsmåter til studiet av politikk.
2. *Politisk atferd* er betegnelsen på studiet av den virksomhet som tar sikte på å påvirke det politiske system, bl. a. valg, folkemening og representasjon.
3. *Offentlig politikk og administrasjon* er betegnelsen på studiet av politiske systemer, politiske institusjoner, offentlige avgjørelsesprosesser, og innholdet i offentlige beslutninger.
4. *Internasjonal politikk* omfatter studiet av atferd mellom nasjoner og utformingen av denne.

Inndelingen i disse områdene angir til en viss grad arbeidsdelingen innen faget, men må i første rekke ses som et praktisk hjelpemiddel for organiseringen av undervisningen. De bør derfor ikke oppfattes som klart adskilte fagområder.

Det er anledning til å avlegge eksamen i statsvitenskap grunnfag, mellomfag og hovedfag.

Det er også anledning til å avlegge magistergradseksamen i statsvitenskap. De som tar sikte på magistergraden anbefales å begynne med grunnfag og mellomfag. (Se forøvrig reglement om magistergraden på side 247.)

Alle studenter må i begynnelsen av hvert semester registrere seg ved Institutt for statsvitenskap ved å fylle ut et semestermeldingsskjema.

GRUNNFAG

Grunnfaget tar sikte på å gi en generell innføring i de fire statsvitenskapelige hovedområder; her kalt henholdsvis politisk teori, grunnlagsproblemer og tilnæringsmåter; valg, folkemening og representasjon; offentlige institusjoner og prosesser; og internasjonal politikk. Det vil bli lagt spesiell vekt på at studenten skal utvikle en selvstendig faglig forståelse og oppøve evnen til å bygge ut resonnementer på en systematisk måte.

PENSUM

Forkortelser:

- S 1: Statsvitenskap. Artikkelsamling for grunnfag. Bind 1. Oslo. Universitetsforlaget 1975.
- S 2: Statsvitenskap. Artikkelsamling for grunnfag. Bind 2. Oslo. Universitetsforlaget 1975.
- DNS 1: Rogoff Ramsøy og Vaa (red.): *Det norske samfunn*. Bind 1. Oslo. Gyldendal 1975.
- DNS 2: Rogoff Ramsøy og Vaa (red.): *Det norske samfunn*. Bind 2. Oslo. Gyldendal 1975.
- ASP-6: Internasjonal politikk. Hefte nr. 6 i artikkelsamling for statsvitenskap og politologi. Oslo. Universitetsforlaget 1972.
- ASP-7: *Enten*: Offentlig administrasjon. Hefte nr. 7 i artikkelsamling for statsvitenskap og politologi. Oslo. Universitetsforlaget 1972.
Eller: Offentlig administrasjon, Oslo. Universitetsforlaget 1975.

1. POLITISK TEORI, GRUNNLAGSPROBLEMER, TILNÆRMINGSMÅTER

1.1. Sentrale helhetsoppfatninger av stat og samfunn.

Skirbekk, Gunnar: *Politisk filosofi. B. 1 og 2*. 2. oppl. Bergen, Universitetsforlaget, 1974.

Fra Bind I:

- Kap. 2d: Platon (Statslæra) s. 49–55
Kap. 3b: Aristoteles (Praksis: etikk og politikk) s. 74–80
Kap. 9: Machiavelli s. 140–144
Kap. 12d, e, f, g, h: Hobbes s. 175–183

Fra Bind 2:

- Kap. 13f: Locke (Lockes politiske teori) .. s. 23–29
Kap. 14b: Montesquieu (Montesquieu. Miljøpåverknad og maktfordeling) s. 44–45
Kap. 15b: Rousseau (Rousseau – individualisme og kollektivism) s. 55–58
Kap. 15d: Burke. Den konservative reaksjonen s. 64–68
Kap. 16b: Kant (Kants transcendentalfilosofi – morallæra) s. 93–95
Kap. 16c: Kant (Kants politiske teori) ... s. 95–98
Kap. 17: Bentham s. 105–112
Kap. 18: John Stuart Mill s. 119–127
Kap. 19: Hegel s. 129–142
Kap. 20: Marx s. 147–164
Kap. 21: Sosialisme – økonomisk og politisk makt s. 171–179
Kap. 22: Fascisme – nasjonalisme og orden s. 189–195
Kap. 23: Seinkapitalisme, forsvar og kritikk – Keynes, Habermas og Mao s. 199–212

Allardt, Erik: *Konflikt- og konsensusteoretiker, S 1*.

1.2. Demokrati-teori

Lijphart, Arend: *Typologies of Democratic Systems, S1*.

Christophersen, Jens A.: Representant og velger, i *Tidskrift for samfunnsforskning*, 5 (1964): 2, s. 85–105.

- Foreligger også som bok: Christophersen, Jens A.: *Representant og velger*. Oslo, Universitetsforlaget, 1969.
- Lewin, Leif: *Folket och eliterna*. Sth., Almqvist & Wiksell, 1970. Kap. 4 og 5.
- Dahl, Robert A.: *Etter revolusjonen?* Perspektivbøkene nr. 43, Oslo, Dreyer, 1973. Kap. 1 og 2. Foreligger også i engelsk utgave.
- Wolff, Robert P.: *Hinsides toleransen*. Del III, s. 51–67, i Wolff, R. P. m. fl.: *Om toleranse. Kritikk av et liberalt dilemma*. Oslo, Pax, 1969.
- Se også Bottomore (2.3).

1.3. Grunnlagsproblemer

- Dalseth, Eyvind: *Sosiologi og filosofi. Debatten om sosiologiens grunnlag*. Oslo, Universitetsforlaget, 1972.
Kapitlene Antipositivisme og Den politiske fase.
- Aubert, Vilhelm: *Det skjulte samfunn*. 2. utg. Oslo, Pax, 1972. Kap. 9.
- Valen, Henry: *Valgforskning og politikk – tilsøring eller avklaring*, S1.
- Myrdal, Gunnar: *Objektivitetsproblemet i samhøllsforskningen*, kap. 9–14, S 1.
- Se også Skirbekk (1.1), Baldersheim (1.4) og metodelæren.

1.4. Tilnæringsmåter, almene prosesser

- Dahl, Robert A.: *Moderne politisk analyse*. Oslo, Cappelen, 1967. Kap. 2–5, 7.
Foreligger også i engelsk utgave:
- Dahl, Robert A.: *Modern Political Analysis*. 2. ed., Englewood Cliffs, N. J., Prentice Hall Inc. 1970 (Foundation of Modern Political Science Series). Kap. 2–6.
- Østerberg, Dag: *Makt og materiell*, essay i Østerberg, Dag: *Makt og materiell og andre politiske innlegg*. Oslo, Pax, 1971.
- Baldersheim, Harald: *Forvaltningsorganisasjon og samfunnsstruktur*. Bergen, Universitetsforlaget, 1975.
- Anderson, Jan & Furberg, Mats: *Politik och propaganda. Om röstvärvandets semantik*. Sth., Aldus/Bonniers, 1973: Kap. 1–11.

- Midgaard, Knut: Teori om internasjonale forhandlinger. Forhandlingene 1958–59 om kvoteregulering av hvalfangsten i Antarktis, i *Internasjonal politikk*, nr. 2 1973, nr. 4 1973 og nr. 1 1974. Kap. III og IV.
- Olson, Mancur, jr.: *The Logic of Collective Action*. N.Y., Schocken Books, 1970. Kap. 1.
- Hirschman, Albert O.: *Exit, Voice and Loyalty*. Cambr. Mass., Harvard University Press, 1972. Kap. 2–3, 6–7.
- Barry, Brian: Review Article: Exit, Voice and Loyalty, S 1.

2. VALG, FOLKEMENING OG REPRESENTASJON

Stoffet under avsnittene 2 og 3 i studieplanen er særlig konsentrert om det norske politiske system, men det er også tatt med litteratur som gir komparative perspektiver.

Oversiktslitteratur (ikke pensum):

- Mjeldheim, Leiv: *Politiske prosessar og institusjonar*. 2. utg. Bergen, Universitetsforlaget, 1974. Denne boka gir en enkel og grei innføring i det norske politiske system og anbefales lest av alle. Av historisk oversiktslitteratur som det kan være nyttig å konsultere, anbefales:
- Steen, Sverre: *Drømmen om frihet*. Oslo, Cappelen, 1973.
- Seip, Jens Arup: *Utsikt over Norges historie*. Første del. (Fakkeltbok) Oslo, Gyldendal, 1974.
- Nerbøvik, Jostein: *Norsk historie 1870–1905*. (Orionbøkene) Oslo, Det Norske Samlaget, 1973.
- Furre, Berge: *Norsk historie 1905–1940*. (Orionbøkene) Oslo, Det Norske Samlaget, 1973.
- Sejersted, Francis: *Historisk introduksjon til økonomien*. (Almabøkene) Oslo, Cappelen, 1973.
- Etterkrigshistorie. Emner fra norsk historie etter 1945*. I–IV. Oslo, Universitetsforlaget, 1970–1973.
- Samfunnsøkonomiske studier nr. 12: Norges økonomi etter krigen*. Oslo, Statistisk sentralbyrå, 1965.

PENSUM

2.1. Meningsdannelse

Torsvik, Per: Massemedia i Norge, *DNS 2*.

Hadenius, S., Høyer, S. og Weibull, L.: Towards a Comparative Perspective on Political Communication, *S 1*.

Martinussen, Willy: Stabilitet og skifte i den politiske meningsdannelse 1965-69, kap. 6 i Valen, H. & Martinussen, W.: *Velgere og politiske frontlinjer*. Oslo, Gyldendal, 1972.

Se også Anderson & Furberg (1.4).

2.2. Valg og folkeavstemninger

Rokkan, Stein: Electoral systems, *S 1*.

Rokkan, Stein: Geography, Religion and Social Class: Crosscutting Cleavages in Norwegian Politics, i Lipset, S. M. & Rokkan, S. (eds.): *Party System and Voter Alignments*. N. Y., The Free Press, 1967.

Martinussen, Willy: Politiske skillelinjer og politisk deltagelse, s. 561-576 i *DNS 2*.

Valen, Henry: Tre valg i utviklingens tegn,

Converse, Philip & Valen, Henry: Skillelinjer i norsk politikk og velgernes oppfatning av avstanden mellom partiene,

Valen, Henry: Partiforskyvningen 1965-69: Pendelen svinger tilbake, henholdsvis kap. 1, kap. 2 og kap. 9 i Valen, H. & Martinussen, W.: *Velgere og politiske frontlinjer*. Oslo, Gyldendal, 1972.

Valen, Henry & Rokkan, Stein: Norway: The Election to the 'Storting' in September 1973, *S 1*.

Martinussen, Willy: Politisk medvirkning i teori og praksis, *S 1*.

Hoem, R., et al.: Kvinners stilling i samfunnet, s. 450-470 og 492-500, *DNS 2*.

Nilson, Sten Sparre: *Politisk avstand ved norske folkeavstemninger*. Oslo, Gyldendal, 1972. Innledning, kap. 3-6, 10.

Hellevik, Ottar & Gleditsch, Nils Petter: *The Common Market Decision in Norway: A Clash between Direct and Indirect Democracy*, S 1.

Valen, Henry: *Norway: 'No' to EEC*, S 1.

2.3. Partier og politisk lederskap

Bottomore, T. B.: *Elites and Society*. Penguin Books. 1968. Kap. 3, 6-7.

Valen, Henry & Katz, Daniel: *Political Parties in Norway*. Oslo, Universitetsforlaget, 1967. Kap. 3.

Hellevik, Ottar: *Stortinget - en sosial elite?* Oslo Pax, 1969. Kap. 1-2, 5-9.

Valen, Henry: Partienes organisasjon, i Jonsrud, O. & Sandberg, T. (red.): *Politisk ABC* Rev. utg. (Fakkeltbok). Oslo, Gyldendal, 1972.

Valen, Henry: *The Recruitment of Parliamentary Nominees in Norway*, S 1.

Means, Ingunn Norderval: *Kvinner i norsk politikk*. Oslo, Cappelen, 1973. Kap. I-II, V (s. 159-169).

2.4. Interesseorganisasjoner

Hallenstvedt, Abraham & Moren, Jorolv: *Det organiserte samfunn*. DNS 1.

Kvavik, Robert: *Traditional Patterns of Interest Group Participation in the Political Process*. Stensil. Institutt for statsvitenskap.

2.5. Irregulær politikk

Berg, Ole: *Stat og samfunn*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975. Kap. 2.1.4.

Davies, James C.: *Towards a Theory of Revolution*, S 1.

2.6. Komparativt stoff

Smith, Gordon: *Politics in Western Europe*. Lond., Heinemann Educational Books, 1972. Kap. 1-4.

Se også Lijphart (1.2)

3. OFFENTLIGE INSTITUSJONER OG PROSESSER

Om oversiktslitteratur: se under hovedpunkt 2.

PENSUM

3.1. Statlige institusjoners utvikling og struktur

3.1.1. Utviklingen av de statlige organer

Eckhoff, Torstein: *Utviklingslinjer i norsk statsstyre og forfatningsrett 1814–1964*, ASP-7.

Finnes også som egen bok:

Eckhoff, Torstein: *Utviklingslinjer i norsk statsstyre og forfatningsrett 1814–1964*. Oslo, Universitetsforlaget 1966.

Forvaltningskomiteen, 1951: Innstilling om den sentrale forvaltnings organisasjon, avgitt 15. mai 1970 («Modalsli-utvalget»s innstilling). Kap. 3–8.

Torgersen, Ulf: *Norske politiske institusjoner*. Oslo, Universitetsforlaget, 1968. Stensilert. Kap. 9.

Christoffersen, Jens A.: (Anmeldelse av) *Det norske storting gjennom 150 år, S 1*.

3.1.2. Statsmaktene

Andenæs, Johs.: *Statsforfatningen i Norge*. 3. rev. utg. Oslo, Tanum, 1962.

Statsmaktene, s. 85–119, 147–161.

3.1.3. Rekrutteringen til offentlige institusjoner

Hellevik, Ottar: *Stortinget – en sosial elite?* Oslo, Pax, 1969. Kap. 3–4.

Donjem, Hans-Fredrik: *Rekrutteringen av tjenestemenn til de norske departementer i perioden 1945–1965, S 1*.

3.1.4. Staten og statsstyret i komparativt perspektiv.

Smith, Gordon: *Politics in Western Europe*. Lond., Heinemann Educational Books, 1972. Kap. 5–8.

3.2. Offentlige prosesser

3.2.1. Lovgivning, regeldannelse

NOU 1973:52. Kap. 5: Om utredning av administrative og økonomiske konsekvenser, basert på en studie av en samling lovforarbeider. S 1.

Aubert, Vilhelm: *Rettenns sosiale funksjon*. Oslo, Universitetsforlaget, 1976. Kap. 4.

3.2.2. *Budsjettering*

Den finanspolitiske komité 1962: Innstilling om Statens budsjettbehandling, Innstilling I, Oslo 1965. Kap. II-VI. S 1.

3.2.3. *Stortingets funksjoner, parlamentarisme*

Berg, Ole: *Stat og samfunn*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975. Kap. 3.1.1.5.

Torgersen, Ulf: *Norske politiske institusjoner*.

Oslo, Universitetsforlaget, 1968. Stensilert. Kap. 8.

3.2.4. *Forvaltningens rolle i beslutningsprosessene*

Berg, Ole: *Stat og samfunn*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975. Kap. 3.2 og 3.3.

Dahl Jacobsen, Knut: Lojalitet, nøytralitet og faglig uavhengighet i sentraladministrasjonen, *ASP-7*.

Getz Wold, Knut: Administrasjon og politikk, i Gleditsch, N. P., Østerud, Ø., og Elster, J. (red.): *De utro tjenerne*. Oslo, Pax, 1974.

Dahl Jacobsen, Knut: Informasjonstilgang og likebehandling i den offentlig virksomhet, S 1.

3.2.5. *Staten og organisasjonene*

Østerud, Øyvind: *Samfunnsplanlegging og politisk system*. (Studiefakkell) Oslo, Gyldendal, 1972. Kap. IV.

Elvander, Nils: Staten och organisationerna på arbetsmarknaden i de nordiska länderna. En komparativ översikt. I Brantgårde, L., Elvander, N., Schmidt, F., og Victorin, A.: *Konfliktløsning på arbetsmarknaden*. Lund, Gleerup, 1974.

3.2.6. *Offentlig planlegging*

Østerud, Øyvind: *Samfunnsplanlegging og politisk system*. (Studiefakkell) Oslo, Gyldendal, 1972. Kap. II-III, V-VI.

Brox, Ottar: Ideologi og strategi i økonomisk planlegging. S 1.

3.2.7. *Domstolenes funksjoner*

Torgersen, Ulf: *The Role of the Supreme Court in the Norwegian Political System, ASP-7.*

3.3. *Offentlig politikk, virkemidler og konsekvenser*

3.3.1. *Mobilisering og fordeling av ressurser. Fordeling av goder og kostnader.*

Mitchell, Joyce M. & Mitchell, William C.: *Political Analysis and Public Policy*. Chic., Rand McNally, 1969. Fra kap. 1: *Basic Problems of Politics*, s. 3–26.

Fra kap. 2: *Mobilization and Allocation of Resources*, s. 41–78.

Fra kap. 5: *The Distributions of Costs*, s. 167–180.

3.3.2. *Regulering og kontroll*

Mitchell, Joyce M. & Mitchell, William C.: *Political Analysis and Public Policy*. Chic., Rand McNally, 1969.

Fra kap. 6: *Regulations and Problems of Control*, s. 207–223.

Torgersen, Ulf: *Norske politiske institusjoner*. Oslo, Universitetsforlaget, 1968. Stensilert. Kap. 11.

3.3.3. *Evaluering av offentlig politikk*

Aubert, Vilhelm: *Rettens sosiale funksjon*. Oslo, Universitetsforlaget, 1976. Kap. 5.

Mitchell, Joyce M. & Mitchell, William C.: *Political Analysis and Public Policy*. Chic., Rand McNally, 1969.

Fra kap. 13: *Policy Guidelines for Human Welfare*, s. 595–629.

3.4. *Geografisk maktfordeling*

3.4.1. *Norsk lokalpolitikk*

Kjellberg, Francesco: *Det kommunale selvstyre i komparativt perspektiv, S 1*. Foreligger også som *Politico* nr. 17. Institutt for statsvitenskap 1974.

Offerdal, Audun: *Det kommunale selvstyre, S 1*.

NOU 1974:53. *Mål og retningslinjer for reformer i lokalforvaltningen*. Delutredning av 23. september 1974 fra Hovedkomitéen for reformer i lokalforvaltningen. Kap. II-IV, IX-XIII.

Olsen, Johan P.: *Informasjon og innflytelse. En studie av beslutningsprosessen i en norsk primærkommune*. I *Tidskrift for samfunnsforskning*, 9 (1968):3, s. 187-207.

Essayet foreligger også som kap. 4 i Kjellberg, Francesco, red.: *Kommunal politikk. Rekruttering, lederskap og det lokale selvstyre*. Oslo, Universitetsforlaget, 1971.

3.4.2. *Geografisk maktfordeling, komparativt*

Smith, Gordon: *Politics in Western Europe*. Lond., Heinemann Educational Books, 1972. Kap. 9.

4. ULIKE POLITISKE SYSTEMER

Enten:

Blondel, Jean: *Comparing Political Systems*. Lond., Weidenfeld and Nicolson, 1973. Part 3.

Eller:

Almond, Gabriel (ed.): *Comparative Politics Today*. Bost., Little, Brown, 1974. Kap. 1-7.

Se også Lijphart (1.2), Dahl (1.4) og Smith (2.6 og 3.1.4)

Det forutsettes noe mer inngående kjennskap til det politiske system i ett land eller en type land. Studentene gis frihet til å velge litteratur (omfattende ca. 100 sider) innen en oppgitt ramme.

5. INTERNASJONAL POLITIKK

Selv om pensumlitteraturen gir en del historisk informasjon om norsk utenrikspolitikk og internasjonal politikk mer generelt, kan studentene allikevel føle et behov for å konsultere historisk oversiktslitteratur. Av slik litteratur – som altså ikke inngår i pensum – kan anbefales:

Northedge, F. S. & Grieve, M. J.: *A Hundred Years of International Relations*. Lond., Praeger, 1971. (Kap. 12 er pensum.)

- Thuren, Torsten: *Kallt krig och fredlig samexistens. Stormaktspolitiken 1945-70*. 2. uppl. Stockholm, Esselte Studium, 1973.
- Calvocoressi, P.: *World Politics Since Nineteen Forty-Five*. N.Y., Praeger, 1968.
- Bjøl, Erling: *Menneskenes liv og historie. Verdenshistorien etter 1945*. Oslo, Cappelen, 1973-74. (Bind I: Duellen uten ende, Bind II: De rike samfunn, Bind III: Sultens og revolusjonens verden.)
- Pharo, Helge & Nordahl, Bjørn A.: *Internasjonal politikk 1941-1955*. Oslo, Universitetsforlaget, 1972.

PENSUM

- 5.1. *Almene problemer og begreper i studiet av utenrikspolitikk og internasjonal politikk.*
- Skjelsbæk, Kjell: *Value Incompatibilities in the Global System*, S 2.
- Knudsen, Olav: *Det tøyelige begrepet 'utenrikspolitikk'*, S 2.
- Duroselle, Jean-Baptiste: *Changes in Diplomacy since Versailles*, S 2.
- Ørvik, Nils: *Nøytralitet og nøytralisme. En studie i småstatspolitikk*, ASP-6.
- 5.2. *Aktørene i internasjonal politikk*
- Herz, John: *The Rise and Demise of the Territorial State*, S 2
- Hymer, Stephen: *The Multinational Corporation and the Law of Uneven Development*, S 2.
- Se også Friis (5.5) og Sæter (5.5).
- 5.3. *Omgivelsenes betydning for internasjonal politikk: Miljø, ressurser, teknologi*
- Traavik, Kim: *The Conquering of Inner Space. Resources and Conflicts on the Seabed*,
- Sollie, Finn: *The New Development in the Polar Regions, begge i Cooperation and Conflict*, (1974): 2/3.
- Foreligger også i boken Sollie, Finn (ed.): *The Challenge of New Territories*. Oslo, Universitetsforlaget, 1974.

5.4. Utformingen av utenrikspolitikken med vekt på Norge

Coplin, William D.: *Introduction to International Politics. A Theoretical Overview*. Chic., Markham, 1971. Kap. 3.

Eriksen, Knut E. & Lundestad, Geir (red.): *Norsk utenrikspolitikk. (Kilder til moderne historie 1)*. Oslo, Universitetsforlaget, 1972.

Brobyggingssperioden 1945–48 s. 9–43

Norges vei til NATO 1948–49 s. 44–100

Ørvik, Nils m. fl.: *Departmental Decision-Making. A Research Report*. Oslo, Universitetsforlaget, 1972.

Characteristics of the Organization s. 42–76.

Hallenstvedt, Abraham: *Utenrikspolitikk, styring, demokrati, S 2*.

Se også Knudsen (5.1), Ørvik (5.1), Håkanson (5.5), Christophersen (5.6.3) og Landqvist (5.6.2).

5.5. Samarbeid, internasjonale organisasjoner, integrasjon: FN, EF, Norden.

Friis, Finn: *De forente nasjoner – mål, midler og virksomhet*. 2. utg. (Fakkell nr. 68). Oslo, Gyldendal, 1968. s. 13–101.

Nye, J. S.: *Regional Integration: Concept and Measurement*. S 2.

Sæter, Martin: *Det europeiske fellesskap: Institusjoner og politikk*. Oslo, NUPI, 1971. (*Tidens Ekko* nr. 9 1970/71)

Foreligger også som bok:

Sæter, Martin: *Det europeiske fellesskap. Institusjoner og politikk*. Oslo, Universitetsforlaget, 1971.

Håkanson, Staffan: *Nordisk samverkan – en väg mot Europamarknaden? i Landqvist, Åke (red.): Norden på världsarenan*. Sth., LT's förlag, 1968.

Se også Duroselle (5.1.).

5.6. Konflikt, makt, avhengighet

5.6.1. Generell teori om avhengighet og makt

Singer, Marshall R.: *Weak States in a World of Powers*. Lond., Collier-MacMillan, 1972. Kap. 2–3, 8.

5.6.2. *Symmetriske og asymmetriske relasjoner: Sikkerhetspolitikk, avskrekking, rustningskappløp.*

Andrén, Nils: *Den totala säkerhetspolitiken*. Sth., Rabén & Sjögren, 1972. S. 11–53.

Landqvist, Åke: Norden i utrikespolitisk perspektiv, s. 28–75, i Landqvist, Åke (red.): *Norden på världsarenan*. Sth., LT's förlag, 1968.

Skogan, John Kr.: Virkemidler, begrensninger og forutsetninger i norsk sikkerhetspolitikk, S 2.

Se også Eriksen & Lundestad (5.4).

5.6.3. *Symmetriske relasjoner: Stormaktene, kald krig, europeisk maktbalanse.*

Christophersen, Jens A.: *The Nordic Countries and the European Balance of Power*, S 2.

Northedge, F. S. & Grieve, M. J.: *Birth and Death of the Cold War*, S 2.

Munthe-Kaas, Harald: *Kinesisk utenrikspolitikk*, S 2.

Galtung, Johan: *Europe: Bipolar, Bicentric or Cooperative?* S 2.

Se også Duroselle (5.1).

5.6.4. *Asymmetriske relasjoner: Utviklingslandenes plass i det internasjonale systemet: økonomisk-politiske aspekter.*

Myint H: *The Economics of the Developing Countries*. Kap. 2–4. S 2.

Singer, Marshall R.: *Weak States in a World of Powers*. Lond., Collier-MacMillan, 1972. Kap. 6 (s. 221–272).

Galtung, Johan: *Fred, vold og imperialisme*. (Perspektivbøkene nr. 49). Oslo, Dreyer, 1974. Essay nr. 6.

5.6.5. *Assymmetriske relasjoner: Utviklingslandenes plass i de internasjonale systemet: militære og voldelige aspekter.*

Kende, Istvan: *Local Wars in Asia, Africa, and Latin America, 1945–69*, S 2.

Singer, Marshall R.: *Weak States in a World of Powers*. Lond., Collier-MacMillan, 1972. Kap. 7.

Nord, Erik: *Trekk ved konflikten mellom Israel og araberstatene*, S 2.

Morgenthau, Hans: *Vietnam*, S 2.

6. METODE MED STATISTIKK

Hellevik, Ottar: *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo, Universitetsforlaget, 1973.

Følgende avsnitt er *ikke* pensum: s. 42-49, 115-125, 216-222, 237-265.

Hellevik, Ottar: *Gallupdemokratiet*. Oslo, Det Norske Samlaget, 1972. s. 24-99.

UNDERVISNING

Grunnfaget er beregnet å strekke seg over to semestre. Nye kurs settes i gang hvert semester.

Ingen kurs er obligatoriske, men studentene oppfordres til å følge og delta aktivt i dem.

Det gis hvert semester forelesninger i hoveddelens fire hovedområder:

1. Politisk teori, grunnlagsproblemer, tilnæringsmåter.
2. Valg, folkemening, representasjon.
3. Offentlige institusjoner og prosesser.
4. Internasjonal politikk.

Undervisningen i ulike politiske systemer gis i tilknytning til forelesningene i hovedområde nr. 2.

Forelesningene blir slik lagt opp at det er naturlig å velge områdene 1 og 2 i første semester og områdene 3 og 4 i annet semester.

I tilknytning til de fire hovedforelesningene holdes det seminarer. Studentene forutsettes å delta aktivt i disse seminarer, også med oppgaveskriving.

På undervisningsplanen er satt av tid til kollokvier. Studentene forutsettes å legge opp kollokvier på egen hånd.

Det gis kurs i metode med statistikk som strekker seg over 2 semestre. Kurset består av ukentlige forelesninger og ukentlige seminarer. Nye kurs settes i gang hvert semester.

EKSAMEN

Grunnfagseksamen består av:

- Eksamen i hoveddelen, 2 skriftlige prøver på 8 timer hver. Det holdes også en muntlig prøve i hoveddelen.

— Eksamen i metode med statistikk, 1 skriftlig prøve på 4 timer.

Grunnfagseksamen holdes hvert semester. Undervisningen er lagt opp slik at studentene skal ta eksamen (både i hoveddelen og metodedelen) etter 1 års studium.

Den endelige grunnfagskarakter beregnes slik at eksamen i hoveddelen (de to 8-timers prøver og muntlig) gis 16 vekt-tall og eksamen i metode med statistikk 4 vekt-tall

MELLOMFAG

Mellomfaget består av grunnfaget og et mellomfagstillegg av et semesters varighet.

Mellomfagstillegget tar sikte på å gi utdypet kjennskap til og forståelse av hovedområdene politisk atferd og komparativ politikk, offentlig politikk og administrasjon, og inter-nasjonal politikk.

PENSUM

Pensum i mellomfagstillegget består av en obligatorisk del og en mindre, valgfri del.

En del av artikkelstoffet og enkeltkapitler fra større verk er planlagt samlet i teksthefter som vil bli utgitt av Uni-versitetsforlaget.

1. POLITISK ATFERD OG KOMPARATIV POLITIKK

1.1. Politisk utvikling og institusjonalisering.

Huntington, Samuel P.: *The Change to Change*, i *Comparative Politics*, 3 (1971):3.

Ben-Dor, Gabriel: *Institutionalization and Political Development: A Conceptual and Theoretical Analysis*. I *Comparative Studies in Society and History*, 17 (1975):3.

Tipps, Dean C.: *Modernization Theory and the Comparative Study of Societies: A Critical Perspective*. I *Comparative Studies in Society and History*, 15 (1973):2.

Eisenstadt, S. N.: *Studies of Modernization and Sociological Theory*, i *History and Theory*, XIII (1974):3.

Foster-Carter, Aidan: *Neo-Marxist Approaches to Development and Underdevelopment*, ss. 67–94 i de Kadt, Ema-

- nuel & Williams, Gavin (eds.): *Sociology and Development*. London, Tavistock Publications Ltd., 1974.
- Boserup, Ester: *Kvinde i u-land*. København, Forum, 1974. Tredje del.

1.2. Nasjonbygging og politisk utvikling.

- Tilly, Charles: *Western State-Making and Theories of Political Transformation*, kap. 9 i Tilly, Charles (ed.): *The Formation of National States in Western Europe*. Princeton/New Jersey, Princeton University Press, 1975.
- Rokkan, Stein: *Citizens, Elections, Parties*. Oslo, Universitetsforlaget, 1970. Kap. 2.

1.3. Revolusjonære endringsprosesser («revolusjonsteori»).

- Linz, Juan: *Breakdown of Democratic Regimes*.
- Stone, Lawrence: *Theories of Revolution*, i *World Politics*, 18(1966):2.
- Kumar, Krishan (ed.): *Revolution*. London, Weidenfeld and Nicolson, 1971. Introduction.
- Wolf, Eric R.: *Peasant Wars of the Twentieth Century*. New York/London, Harper & Row, 3rd print 1973. Conclusion.

1.4. Vestlige politiske systemer.

- Daalder, Hans: *Parties, Elites and Political Developments in Western Europe*.
- Lorwin, Val R.: *Working-Class Politics and Economic Development in Western Europe*.
- Lipset, Seymour M.: *The Changing Class Structure and Contemporary European Politics*.
- Dahrendorf, Ralph: *The Evolution of Ruling Groups in Europe*.
- Alle i Dogan, Mattei & Rose, Richard (eds.): *European Politics*. Boston, Little, Brown and Company, 1971.
- Dahl, Robert A. (ed.): *Political Oppositions in Western Democracies*. New Haven and London, Yale University Press, 3rd pr. 1968. Preface.
- Ch. 11: Dahl, Robert A: *Patterns of Oppositions*.
To av kapitlene 1-7, 10.

Rose, Richard (ed.): *Electoral Behavior*, New York/The Free Press, London/Collier MacMillan Publishers, 1974. To av kapitlene 2-5, 7-8, 10-11, 13.

Kapitlene fra *Dahl* og *Rose* velges slik at de samme to land legges opp for begge bøker.

2. OFFENTLIG POLITIKK OG ADMINISTRASJON

2.1. Byråkrati og byråkratisering.

Weber, Max: *Makt og byråkrati*. Studiefakkell nr. 30. Oslo, Gyldendal, 1971. S. 107-143.

Albrow Martin: *Bureaucracy*. London, MacMillan, 1970. Kap. 3, 6 og Conclusion.

Foreligger også på norsk:

Albrow, Martin: *Byråkratiet*. Alfabøkene. Oslo, Cappelen, 1972. Kap. III, VI og Konklusjon.

Bendix, Reinhard: *Nation-Building and Citizenship*. New York/London/Sydney, John Wiley & Sons, Inc., 1964. Kap. 4.

Crozier, Michel: *The Bureaucratic Phenomenon*. Chicago, University of Chicago Press, 6th impr. 1973. Kap. 6-7.

Eisenstadt, S. N.: Bureaucracy, Bureaucratization and Debureaucratization, i *Administrative Science Quarterly*, 4(1959/60): Dec. 1959.

2.2. Beslutningsatferd, rasjonalitet.

Robinson, James A. & Majak, R. Roger: The Theory of Decision-Making, kap. 10 i Charlesworth, James C. (ed.): *Contemporary Political Analysis*. New York/The Free Press, London/Collier-MacMillan, 1967.

Eckhoff, Torstein & Dahl Jacobsen, Knut: Rationality and Responsibility, i *Interdisciplinary Studies from the Scandinavian Summer University*, No. 5, 1960.

Foreligger også i tekstheftet *Statsvitenskap mellomfag 1972*. Oslo, Universitetsforlaget, 1972.

Thompson, James D: *Organizations in Action*. New York, McGraw-Hill, 1967. Kap. 1-6.

Foreligger også på svensk:

- Thompson, James D.: *Hur organisasjoner fungerer*. Stockholm, Prisma, 1973. Kap. 1-6.
- Olsen, Johan P.: Public Policy-Making and Theories of Organizational Choice, i *Scandinavian Political Studies*, 7(1972).
- Hernes, Gudmund: *Makt og avmakt*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975. Kap. 6, 20-22.

2.3. Analyse av offentlig politikk.

- Mitchell, William C.: The Shape of Political Theory To Come: From Political Sociology to Political Economy. Kap. 5 i Lipset, Seymour Martin (ed.): *Politics and the Social Sciences*. New York/London, Oxford University Press, 1969.
- Wade, L. L. & Curry, R. L., jr.: *A Logic of Public Policy*. Belmont, California, Woodsworth Publishing Company Inc., 1970. Kap. 1-3, 5, 7.
- Kjellberg, Francesco: *Do policies (really) determine politics? And eventually how?* Paper prepared for the ECPR London Joint Sessions, The Influence of Organizational Structure and Processes on Public Policy, 7.-13. April 1975. Oslo, Institutt for statsvitenskap, 1975. Stensil.
- Tarschys, Daniel: The Growth of Public Expenditures: Nine Modes of Explanation. I *Scandinavian Political Studies*, 10(1975).
- Egeberg, Morten/Olsen, Johan P./Sætren, Harald: Organisasjonssamfunnet og den segmenterte stat, i *Kirke og Kultur*, (1975):5, ss. 257-269, og (1975):6, ss. 368-378.
- Elshtain, Jean Bethke: Moral Woman and Immoral Man: A Consideration of the Public-Private Split and Its Political Ramifications. I *Politics and Society*, 4(1974):4.
- Lowi, Theodore J. (ed.): *Private Life and Public Order*. New York, W. W. Norton & Company, Inc., 1968. Introduction.

3. INTERNASJONAL POLITIKK

3.1. Internasjonal organisasjon og integrasjon.

- Claude, Inis, jr.: *Swords into Plowshares*. New York, Random House, 4th ed. 1971. Kap. 2-3, 12.

- Claude, Inis, jr.: *The Changing, United Nations*. New York, Random House, 1967. Kap. 4.
- Skjelsbæk, Kjell: Peace and Structure of the International Organization Network, i *Journal of Peace Research*, IX(1972):4.
- Olson, Mancur, jr., & Zeckhauser, Richard: An Economic Theory of Alliances, kap. 2 (ss. 25–45) i Russett, Bruce M. (ed.): *Economic Theories of International Politics*. Chicago, Markham Publishing Company, 1968.
- Nye, Joseph S.: UNCTAD: Poor Nations' Pressure Group, kap. 10 i Coc, Robert W. & Jacobson, Harold K. (eds.): *The Anatomy of Influence*. New Haven and London, Yale University Press, 1973.
- Nye, Joseph S.: Comparing Common Markets: A Revised Neo-Functionalist Model, i *International Organization*, XXIV (1970):4.

3.2. Sikkerhetspolitikk og rustningsproblemer.

- Singer, J. David: *Deterrence, Arms Control, and Disarmament*. Columbus, Ohio State University Press, 1962.
- Fra kap. 7: Tensions, Political Settlement, and Disarmament (ss. 172–191): Three Approaches to Disarmament. Four Degrees of Disarmament. Foreligger også i tekstheftet *Statsvitenskap mellomfag 1972*. Oslo, Universitetsforlaget, 1972.
- Gray, Colin S.: The Arms Race Phenomenon, i *World Politics*, XXIV (1971–72):1.
- Gray, Colin S.: The Urge to Compete: Rationales for Arms Racing, i *World Politics*, XXVI (1973–74):2.
- Schelling, Thomas C.: *Arms and Influence*. New Haven and London, Yale University Press, 4th pr. 1968. Kap. 1.
- Ingebrigtsen, Jan: En studie av Norskehavets strategiske betydning som funksjon av Sovjetunionens nordflåtes operasjoner, *NUPI-rapport* nr. 24 1975. Fork. versjon.
- Allison, Graham T.: Conceptual Models and the Cuban Missile Crisis, i *The American Political Science Review*, LXIII (1969):3. Foreligger også i tekstheftet *Statsvitenskap mellomfag 1972*. Oslo, Universitetsforlaget, 1972.

3.3. Imperialisme, økonomisk avhengighet.

Lenin, V. J.: *Imperialismen*. Elan-bøkene nr. 18. Oslo, Ny Dag, 2. oppl. 1975. Kap. 3-6 i utdrag.

Galtung, Johan: *Fred, vold og imperialismen*. (Perspektivbøkene nr. 49). Oslo, Dreyer, 1974. Essay nr. 5.

van den Bergh, Godfried van Benthem: Theory or Taxonomy? Some critical notes on Johan Galtung's 'A Structural Theory of Imperialism', i *Journal of Peace Research*, IX (1972):1.

Robinson, Ronald: Non-European Foundations of Imperialism: Sketch for a Theory of Collaboration, kap. V i Owen, Roger & Sutcliffe, Bob (eds.): *Studies in the Theory of Imperialism*. London, Longman, 1972.

Cooper, Richard N.: Economic Interdependence and Foreign Policy in the Seventies, i *World Politics*, XXIV (1971-72):2

Keohane, Robert O. & Ooms, Van Doorn: The Multinational Firm and International Regulation, i *International Organization*, 29(1975):1.

3.4. Internasjonale ressursproblemer.

Christy, Francis T.: *Alternative Arrangements for Marine Fisheries: An Overview*. Paper no. 1 in a series prepared for The Program of International Studies of Fishery Arrangements. Washington D.C., Resources for the Future, Inc., May 1973. Kap. I-III (ss. 1-61).

Midgaard, Knut: Hvalfangstforhandlingene i historisk og prinsipielt perspektiv: økonomi, biologi, politikk. I Roll-Hansen, Nils, og Skoie, Hans (red.): *Forskningspolitiske spørsmål i norsk biologi - en seminarrapport. Utredninger om forskning og høyere utdanning*, (1974):5. NAVF's utredningsinstitutt.

4. VALGFRITT PENSUM

I tillegg til det obligatoriske pensum skal studentene legge opp 2-300 sider selvvalgt litteratur. Liste over det selvvalgte pensum legges ved eksamensmeldingsskjemaet ved oppmelding til eksamen.

UNDERVISNING

Før grunnfagsdelen, se denne.

Mellomfagstillegget er beregnet å strekke seg over ett semester. Det gis forelesninger i hvert av hovedområdene:

- (1) Politisk atferd og komparativ politikk.
- (2) Offentlig politikk og administrasjon.
- (3) Internasjonal politikk.

I tilknytning til hovedforelesningene holdes det seminarer. Studentene forutsettes å delta aktivt i disse, også med oppgaveskrivning.

Det er også satt av tid til kollokvier. Kollokvievirksheten forutsettes organisert og drevet av studentene selv. I tillegg til hovedforelesningene vil det også kunne bli gitt supplerende forelesninger; disse vil kunne dekke annet stoff enn det som inngår i det obligatoriske pensum, være integrerende i den forstand at de kan behandle temaer som går på tvers av områdegrensene, eller ta opp til grundigere gjennomgåelse spesielle temaer som det ikke er tid til å gi så inngående behandling i hovedforelesningene.

EKSAMEN

Mellomfagseksamen holdes hvert semester. *Alle kandidater må som vedlegg til eksamensmeldingsskjemaet levere en liste over det pensum som legges opp i den valgfrie del.* Listene vil deretter bli behandlet av undervisningsleder på mellomfag. Dersom kandidaten ikke har fått annen beskjed innen 3 uker før eksamen i mellomfagstillegget, kan det valgfrie pensum betraktes som godkjent.

Mellomfagseksamen kan tas på to måter. Det må fremgå av eksamensmeldingen hvilken måte den enkelte kandidat skal gå opp etter:

A *Mellomfagstillegget.*

Forutsetter bestått eksamen i grunnfagets hoveddel. Eksamen består av en semesteroppgave, en skriftlig prøve på åtte timer og en muntlig prøve.

Tema for semesteroppgaven velges fritt av studenten selv. Semesteroppgaven skal ikke overstige 10 sider. Siste frist for innlevering av semesteroppgaven er 1. november i høstsemesteret og 15. april i vårsemesteret (eller nærmest følgende ukedag dersom en av de nevnte datoer faller på en helligdag eller på en lørdag). Kandidater som ikke har levert semesteroppgave innen fristens utløp forutsettes å ha trukket seg fra eksamen.

Ved beregning av karakteren *før* muntlig prøve i mellomfagstillegget teller semesteroppgaven $\frac{1}{3}$ og skriftlig eksamen $\frac{2}{3}$.

Både ved den skriftlige og den muntlige prøve blir kandidaten prøvet i den del av det obligatoriske pensum som går ut over grunnfagpensum. Ved den muntlige prøve kan det dessuten bli eksaminert i tilknytning til semesteroppgaven og i tilknytning til det valgfrie pensum. Samtidig med eksamen i mellomfagstillegget avlegges eksamen i grunnfagets kurs i metode med statistikk (4 timer) dersom denne ikke tidligere er bestått. Karakteren for grunnfaget inkludert eksamen i metode med statistikk teller $\frac{2}{3}$, og karakteren for mellomfagstillegget $\frac{1}{3}$, ved beregning av den endelige karakter for mellomfagseksamen.

B. *Fullt mellomfag.*

Eksamen består av tre skriftlige prøver på åtte timer, en semesteroppgave, og en muntlig prøve.

Om semesteroppgaven, se under punkt A.

To av de skriftlige prøvene tilsvare prøvene under grunnfaget, den tredje svarer til den skriftlige prøve som er nevnt under punkt A.

Ved den muntlige prøve kan det eksamineres både i de obligatoriske pensumdelene i grunnfag og mellomfagstillegget, i tilknytning til semesteroppgaven, og i tilknytning til det valgfrie pensum under mellomfagstillegget.

Samtidig med eksamen i mellomfag hoveddel avlegges eksamen i grunnfagets kurs i metode med statistikk (4 timer) dersom denne ikke tidligere er bestått. Denne eksamen har vektallet 4, mens eksamen i mellomfagets hoveddel har vektallet 26.

Tidligere avlagt grunnfagseksamen i statsvitenskap regnes ikke med i karakteren for mellomfaget.

HOVEDFAG

INNLEDNING

Den som skal begynne på hovedfagsstudiet, må ha bestått mellomfagseksamen i statsvitenskap med karakteren 2,7 eller bedre. Studenter som på grunn av deleksamen i statistikk og/eller metode avlagt utenfor Universitetet, ikke har karakter for mellomfagseksamen, kan melde seg til hovedfagseksamen dersom de i den øvrige del av mellomfaget har karakteren 2,7 eller bedre. Eksamen i statistikk og/eller metode må da på forhånd være godkjent som likeverdig med de kurs som gis til statsvitenskap grunnfag, slik at mellomfaget er bestått i sin helhet. Det anbefales også at eksamen i de to andre fag under den lavere grad er avlagt.

Studenter som har tatt grunnfagseksamen etter gammel studieordning (før 1969) uten metode og statistikk, må avlegge eksamen i grunnfagets kurs i metode med statistikk før de begynner på hovedfaget dersom de heller ikke har avlagt andre prøver i statistikk under samfunnsvitenskapelig embetseksamen (se s. 27).

Hovedfaget består av en hovedoppgave samt kurs og seminarer som kreditteres med vektall.

Hovedoppgaven skal bygge på en selvstendig undersøkelse av et nærmere avgrenset problem, og skal vise at studenten har innsikt i vitenskapelige metoder og selv kan bruke dem.

Studenten bør allerede i hovedfagets første semester velge tema for sin undersøkelse. Temavalg og opplegg skal drøftes med én eller flere av lærerne i faget før det videre arbeid settes i gang. Det er utarbeidet et stensilhefte (POLITICO

NR. 23) om arbeidet med hovedoppgaven, som kan fås ved henvendelse til Instituttet.

Studentene bør så tidlig som mulig få oppnevnt et veiledningsutvalg i arbeidet med hovedoppgaven. Utvalget skal normalt bestå av 2 personer. Det skal være minst en erfaren forsker med i utvalget. Ett utvalgsmedlem skal hentes fra Instituttet. Søknad om oppnevning av veiledningsutvalg, med eventuelt forslag til veiledere sendes instituttstyret.

Hovedoppgaven skal fremlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge den avsluttende muntlige prøve. Fristen for innlevering av hovedoppgaven blir kunnngjort i forelesningskatalogen.

Hovedoppgaven skal leveres til instituttet i 6 innbundne eksemplarer.

Sammen med hovedoppgaven leveres et sammendrag av hovedoppgaven. Sammendraget skal være kort – én side kan være en passende norm – og skrevet slik at en utenforstående får mulighet til å danne seg et inntrykk av innholdet i oppgaven. Mer konkret bør sammendraget gi opplysninger om

- 1) hovedproblemstilling(er)
- 2) kilder for data
- 3) metoder som er brukt for innsamling og analyse av data
- 4) viktigste resultater

Studenter som har tatt sine 20 kursvektall før hovedoppgaven innleveres, kan innlevere hovedoppgaven når som helst i semestret. Studenten skal da kunne avslutte muntlig prøve innen 1 ½ måned fra innleveringsdatoen, eksklusive feriene. I denne tidsfrist kan ikke medregnes tiden 15. mai–15. juni, eller 15. november–15. desember. Dette innebærer at dersom man ønsker avsluttende eksamen i samme semester hovedoppgaven leveres, må oppgaven leveres innen 1. april i vårsemesteret og innen 1. oktober i høstsemesteret.

Kursene kan hentes fra emnegruppene metodelære og grunnlagsproblemer, offentlig politikk og administrasjon, politisk atferd og internasjonal politikk.

Studentene skal ta i alt 6 kurs. Kurs STV-651 i metode-
lære er obligatorisk og gis 4 vekttall. Alle andre kurs er
3-vekttskurs; studentene velger i alt 5 av disse fritt blant
de kurs det blir gitt undervisning i.

Studentene skal videre delta i minst 1 seminar. Seminar-
deltakelsen og en godkjent semesteroppgave kreditteres med
1 vekttall. Godkjennelse av semesteroppgaven skjer ved en
kommisjon bestående av seminarleder og en sensor. Til-
svarende deltakelse og oppgaveskrivning kan etter kurs-
lederens skjønn skje innenfor rammen av ordinære kurs.

Den obligatoriske seminardeltakelse gjelder bare for de
studenter som har påbegynt hovedfagsstudiet høstsemesteret
1973 eller senere.

Studentene skal ved kurser og seminar oppnå 20 vekttall.
Hovedoppgaven teller 10 vekttall.

UNDERVISNING

METODELÆRE OG GRUNNLAGSPROBLEMER

STV 601 Grunnlagsproblemer

STV 602 Normativ politisk teori

STV 603 Sentrale empiriske tilnæringsmåter

STV 604 Kybernetiske problemstillinger i studiet av po-
litiske systemer

STV 605 Utvalgte emner i politisk teori. Områdekurs.

STV 606 Formelle metoder i statsvitenskapelig teori-
dannelse

STV 607 Problemer og metoder i studiet av historiske
politiske systemer.

STV 651 Metode

STV 913 Internasjonale selskaper

STV 654 Multivariat analyse

OFFENTLIG POLITIKK OG ADMINISTRASJON

STV 701 Administrativ teori, organisasjonsteori, byråkrati-
teori

- STV 702 Politiske og administrative systemer
- STV 703 Norske parlamentariske beslutningsprosesser
- STV 704 Norsk offentlig administrasjon
- STV 721 Utvalgte områder av offentlig politikk. Områdekurs.
- STV 722 Forhandlingssystemer og konfliktløsning
- STV 723 Lokal administrasjon og politikk
- STV 724 Offentlig planlegging.
- STV 725 Fysisk planlegging (el. By- og regionplanlegging)
- STV 726 Administrativ rasjonalisering
- STV 727 Ytelse og ytelsesvurdering.
- STV 728 Teoretiske tilnærminger i studiet av offentlig politikk

POLITISK ATFERD

- STV 801 Valg og politisk atferd
- STV 802 Partier og politisk lederskap
- STV 803 Massekommunikasjon og massemedia
- STV 804 Utviklingsproblematikk
- STV 805 Politiske og andre eliter
- STV 806 Interessegrupper
- STV 807 Profesjoner
- STV 808 Analyse av partiers atferd
- STV 809 Politisk representasjon, teori og empiri
- STV 810 Revolusjon og revolusjonsteori
- STV 811 Ad-hoc-bevegelser
- STV 812 Militærets politiske rolle

STV 813 Lagdeling og politiske ressurser

STV 814 Politisk deltakelse — teori og empiri

STV 815 Folkeavstemninger

STV 816 Holdningsdannelse og offentlig opinion

STV 851 Områdekurs

INTERNASJONAL POLITIKK

STV 901 Utenrikspolitiske beslutningsprosesser

STV 902 Sammenliknende utenrikspolitikk

STV 903 Interaksjon og struktur i det internasjonale system

STV 904 Integrasjon mellom stater

STV 905 Internasjonal organisasjon

STV 906 Konflikt og konfliktløsning

STV 907 Sikkerhetspolitikk

STV 908 Internasjonale forhandlinger

STV 909 Utviklingslandene i internasjonal politikk

STV 910 Teori i studiet av internasjonal politikk

STV 911 Utenriksadministrasjon

STV 912 Internasjonal økonomi

STV 913 Multinasjonale selskaper

STV 951 Områdekurs

EKSAMEN

- (a) Kurseksamener som hver består av en semesteroppgave og en avsluttende 4-timers skriftlig eksamen.

(Se også s. 123.)

Kurseksamen kan bare avlegges i det semester kurset blir gitt.

- (b) En hovedoppgave.

- (c) En avsluttende muntlig prøve i nær tilknytning til hovedoppgaven.

PEDAGOGISK EMBETSEKSAMEN

Reglement

Vedtatt ved kgl. res. 5. mai 1961, med endring ved kgl. res. 13. nov. 1964, kgl. res. 7. april 1967 kgl. res. 23. januar 1970 og kgl. res. 22. januar 1974

§ 1.

Pedagogisk embetseksamen består av fire avdelinger. Første og annen avdeling er felles for alle kandidater. I tredje og fjerde avdeling velger kandidaten spesialområder som han i sine studier legger særlig vekt på. De nærmere bestemmelser fastsettes i studieplanen.

§ 2.

Første avdeling omfatter:

Utviklingspsykologi med grunnlag i allmenn psykologi, særlig førskolealderens psykologi, skolealderens psykologi, ungdomsalderens psykologi.

Allmenn pedagogisk psykologi, undersøkingsmetoder, pedagogisk statistikk.

Allmenn undervisning- og oppdragelseslære, spesialpedagogikk, skolehygiene, skoleorganisasjon.

Norsk skolehistorie, pedagogisk idéhistorie.

Det kreves at samtlige kandidater legger vekt på pedagogisk psykologi og utviklingspsykologi med allmenn psykologi. Med pedagogikkseksjonens samtykke kan det for øvrig legges vekt på ulike deler av studiet etter kandidatens valg og med hensyn på hans senere yrkesplaner.

Annen avdeling omfatter:

Teorier og problemer innen utviklingspsykologien, særlig skolealderens psykologi og ungdomsalderens psykologi, herunder psykisk funksjonssammenheng, utvikling og feilutvikling.

Teorier og problemer i pedagogisk psykologi og peda-

gogisk sosiologi, herunder særlig de forskjellige innvirkende faktorer i læringen, forholdet mellom læreemnenes art og elevenes forutsetninger, mentalhygiene.

Vitenskapelig-pedagogisk metode, videregående pedagogisk statistikk, videregående testmetodikk.

Læreplanstruktureringens problematikk, undervisningsmetodens integrasjon og tilpasning til utviklingsnivå og målsetning, oppdragelsesteori med vekt på sammenhengen mellom midler og mål.

Komparativ pedagogikk.

Norsk pedagogisk debatt, opplysnings- og dannelsesarbeidets framvekst, skolens indre liv og skolelovgivning i det 20. århundre. Pedagogisk idébrytning i det 20. århundre.

Tredje avdeling omfatter:

En selvvalgt vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave) med relasjon til de områder som kandidaten i studiet legger særlig vekt på.

Det er adgang til å innlevere som hovedoppgave flere enkeltarbeider dersom disse tilsammen etter sitt innhold utgjør et hele. Som hovedoppgave kan også godtas delarbeid i en gruppeundersøkelse dersom det representerer en innsats hvor art og omfang lar seg identifisere av sensurkomitéen i den utstrekning som er nødvendig for bedømmelsen. Komitéen bør når det er nødvendig innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi særskilt innstilling om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter bestemmelsene i denne paragraf.

Feltstudier som skal gjøre kandidaten kjent med de viktigste områder for pedagogisk virksomhet og gi ham anledning til systematisk observasjon, med vekt på områder som er sentrale i kandidatens hovedfagsarbeid og studium for øvrig.

Fjerde avdeling omfatter:

Teorier med relasjon til problemer som melder seg i yrkesutøvelsen og teoriernes anvendelse i praksis. Det kreves innsikt i teoriernes innhold og deres vitenskapelig grunnlag. Videre kreves innsikt i teoriernes relasjon til problemer i

yrkesutøvelsen, særlig på kandidatens spesialområder, og til deres anvendelse i praksis.

§ 3.

Undervisningen på de forskjellige trinn vil bli gitt i form av forelesninger, kurser, seminarer, eksaminatorier og øvinger. De nærmere bestemmelser om undervisningen og om deltakelsen i denne fastsettes i studieplanen.

En kandidat kan fritas for obligatorisk undervisning og for deleksamener dersom han kan godtgjøre at han på tilfredsstillende måte har gjennomgått tilsvarende undervisning og har tatt tilsvarende eksamener ved andre universiteter eller høyskoler. Søknader om dette avgjøres av Det akademiske kollegium etter innstilling fra vedkommende fakultet. For å få vitnemål for bestått pedagogisk embetseksamen, må tredje og fjerde avdeling være avlagt ved Universitetet i Oslo.

Mellomfagseksamen og grunnfagseksamen i pedagogikk kan etter nærmere bestemmelser godkjennes som bestått første avdeling. Disse bestemmelser inntas i studieplanen for pedagogisk embetseksamen.

§ 4.

Ved melding til første avdeling kreves bestått examen philosophicum samt

enten avlagt lærereksamen

eller eksamen, eventuelt eksamener, fra universitetet eller høyskole, sammenlagt av tilsvarende omfang.

De avlagte eksamener må være bestått med karakteren Laudabilis eller likeverdig karakter. De nærmere bestemmelser inntas i studieplanen.

Når særlige grunner taler for det, kan annen utdanning godkjennes. Søknader om dette avgjøres av vedkommende fakultet.

Ved melding til annen avdeling kreves at første avdeling er bestått med karakteren laudabilis, samt at kandidaten har hatt minst 2 måneders pedagogisk praksis.

Ved melding til tredje og fjerde avdeling kreves at foregående avdeling er bestått.

For å kunne avlegge eksamen kreves ved alle avdelinger at kandidaten på tilfredsstillende måte har deltatt i den undervisning og gjennomgått de øvelser som er obligatoriske for vedkommende avdeling.

§ 5.

Første avdelings eksamen består av fem skriftlige prøver, annen avdelings av fire skriftlige prøver og fjerde avdelings av tre skriftlige og en muntlig prøve. Tredje avdelings eksamen består av en hovedoppgave.

Som oppgave for de skriftlige eksamener gis et enkelt emne til utredning eller flere mindre emner eller spørsmål til besvarelse.

De nærmere regler om eksamen fastsettes i studieplanen.

§ 6.

Det benyttes følgende karakterer: laudabilis prae ceteris 1–1,50, laudabilis 1,51–2,50, haud illaudabilis 2,51–3,25, non contemnendus 3,26–4,0.

Kandidater som får dårligere karakter enn 4,0, har ikke bestått eksamen. For dem settes ingen tallverdi.

§ 7.

Det gis særskilt karakter med én desimal for hver avdeling. I første og annen avdeling gis for hver prøve en foreløpig karakter med én desimal, som meddeles kandidaten. Kandidater som får dårligere karakter enn 4,0, har ikke bestått vedkommende prøve. Karakteren for første avdeling er det aritmetiske gjennomsnitt for avdelingens fem prøver. Karakteren for annen avdeling er det aritmetiske gjennomsnitt for avdelingens fire prøver. Etter bedømmelse av de skriftlige besvarelser i fjerde avdeling gis det en foreløpig karakter. Denne fastsettes med én desimal og meddeles kandidaten. Kandidater som ved den skriftlige prøve får dårligere karakter enn 4,0, kan ikke fremstille seg til den muntlige prøve. Etter den muntlige prøve fastsettes den endelige karakter for avdelingen med én desimal.

Hovedkarakteren for pedagogisk embetseksamen utregnes som gjennomsnittet av karakterene for de fire avdelinger, idet hver av disse teller likt. Den angis med to desimaler.

§ 8.

På vitnemålet for fullført pedagogisk embetseksamen angis karakteren med grad og tallverdi for hver avdeling, hovedkarakteren, og hovedoppgavens tittel.

Hvis kandidaten i henhold til paragraf 3 har fått godkjent eksamener fra andre universiteter eller høyskoler som første og/eller annen avdeling av pedagogisk embetseksamen, anføres dette på vitnemålet. Hovedkarakter gis bare når karakterer for alle avdelinger er påført vitnemålet.

Bestått pedagogisk embetseksamen gir rett til tittelen *candidatus paedagogiae*.

§ 9.

Ved første og annen avdeling kan kandidaten ta enkeltprøvene om igjen hver for seg. Ingen kandidat kan framstille seg til noen enkeltprøve i første og annen avdeling eller til eksamen i tredje og fjerde avdeling mer enn tre ganger. Kandidatens beste karakter for hver enkeltprøve i første og annen avdeling legges til grunn ved beregningen av avdelingens karakter. Kandidatens beste karakter for hver avdeling påføres vitnemålet og teller med ved utregningen av hovedkarakteren.

En kandidat som har meldt seg til eksamen ved annen avdeling, kan ikke avlegge ny eksamen ved første avdeling, og en kandidat som har meldt seg til tredje avdeling, kan ikke avlegge ny eksamen ved annen avdeling, med mindre han tar alle enkeltprøvene for vedkommende avdeling om igjen.

Han kan heller ikke avlegge ny eksamen ved lavere avdeling og få den godkjent som ledd i pedagogisk embetseksamen uten at han senere avlegger eksamener ved de etterfølgende avdelinger.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 10.

De nærmeste bestemmelser om pedagogisk embetseksamen gis av Det Akademiske Kollegium etter innstilling fra vedkommende fakultet. Disse bestemmelser inntas i en studieplan.

§ 11.

Dette reglement trer i kraft straks.

Når det gjelder fritak for deleksamener på grunnlag av tilsvarende eksamen etter § 3, 2. ledd vises det til s. 25.

Instituttet arbeider med et forslag til ny studieordning for pedagogisk embetseksamen som vil bli gjennomført så snart den blir godkjent av overordnede organer.

Studenter som begynner sitt pedagogikkstudium fra og med det semester ny studieordning blir gjort gjeldende, vil måtte følge det reviderte studieopplegg. Nye studenter må derfor for hvert semester undersøke ved instituttet om ny studieordning er innført og i tilfelle få tilsendt de nye studieplaner, reglement og pensumlister. Adr. Pedagogisk Forskningsinstitutt, Boks 1092, Universitetet i Oslo, Blindern, Oslo 3. Telefon 466800, linje 8351.

For stuøenier som følger gammelt studieopplegg, vil det bli gitt en rimelig overgangstid.

ALLMENN ORIENTERING

Målet med pedagogikkstudiet er å oppnå innsikt i forhold som har betydning for læring og utvikling i ulike aldersfaser, særlig i barne- og ungdomstiden, og for påvirkninger som kan bli medbestemmende i formingen av personligheten. I studiet inngår disipliner som kan bidra til denne innsikt. Til disse hører pedagogisk psykologi, læringspsykologi, allmenn psykologi, barne- og ungdomspsykologi, pedagogisk sosiologi, didaktikk, oppdragelses og undervisningsteori, pedagogisk samtidshistorie, komparativ pedagogikk, pedagogisk idéhistorie, norsk skolehistorie.

Søknad om opptak på studiet til pedagogisk embetseksamen skjer på spesielt skjema som innleveres til Peda-

gogisk forskningsinstitutt i to eksemplarer. Søknaden bør sendes i god tid før semestrets begynnelse.

En skjematisk fremstilling av viktige disipliner og mål i pedagogikkstudiet er gitt i oversikten nedenfor.

Disipliner	Mål
Pedagogisk psykologi	Å gi kunnskap om edukanden, ¹ hans egenskaper og reaksjonstendenser, som er av betydning for formingen av oppdragelse og undervisning.
Læringspsykologi	
Allmenn psykologi	
Barnepsykologi	
Ungdomspsykologi	
Pedagogisk sosiologi	
Forskningsmetodikk	Å vise hvordan utvikling, eventuelt feilutvikling finner sted i vekselvirkning mellom edukanden og hans omgivelser.
Statistikk	Å gi grunnlag for diagnose og prognose.
	Å klargjøre hva virkningen av ulike påvirkninger kan bli, hvordan feilutvikling kan forebygges, og hvordan utviklingsanomalier kan behandles.
Didaktikk	Å belyse spørsmålet om mål og påvirkning med bakgrunn i den innsikt empirisk pedagogikk gir, og med støtte i historiske erfaringer.
Oppdragelsesteori	
Undervisningsteori	Å gi innsikt i den pedagogiske situasjon i nåtiden.
Pedagogisk samtidshistorie	
Komparativ pedagogikk	Å belyse hvordan en tidligere påvirket edukanden og hvordan en mente denne påvirkning skulle være.
Pedagogisk idéhistorie	
Norsk skolehistorie	

¹) Edukand er nyttet som betegnelse for den som bevisst eller ubevisst påvirkes i oppdragende retning.

Pedagogikkstudiet fører fram til pedagogisk embets-eksamen (cand.paed.eksamen). Denne eksamen ble opprettet ved lov av 1961. Den hører inn under Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Det er også anledning til å ta pedagogikk som grunnfag, mellomfag og hovedfag som del av samfunnsvitenskapelig embetseksamen. Grunnfag og mellomfag i pedagogikk kan videre inngå som del av historisk-filosofisk embetseksamen og som del av matematisk-naturvitenskapelig embets-eksamen. En kan også ta magistergraden i faget.

For grunnfag, mellomfag og hovedfag henvises til omtale under cand. polit.-eksamen.

Beståtte prøver svarende til emneprøvene ved første avdeling av pedagogisk embetseksamen godkjennes som grunnfagseksamen i pedagogikk.

Beståtte prøver svarende til emneprøvene ved første avdeling og to av emneprøvene til annen avdeling av pedagogisk embetseksamen godkjennes som mellomfagseksamen i pedagogikk. De to emneenhetene under 2. avdeling er Pe 6 og Pe 7.

Beståtte prøver svarende til to av emneprøvene ved annen avdeling – Pe 8 og Pe 9 – samt hovedoppgave svarende til hovedoppgaven ved tredje avdeling av pedagogisk embets-eksamen godkjennes som hovedfagseksamen i pedagogikk.

OPPBYGGING OG MÅL

Hovedtrekkene i studiets oppbygning er angitt i den skjematiske oversikt side 145. Det blir i utdanningsprogresjonen skjelnet mellom følgende stadier:

Forstudier.

Praksis.

Allmenne teoretiske studier.

Spesialstudier, praktiske og teoretiske.

Utenom examen philosophicum blir det regnet med at forstudiene skal ta 2 år. Videre regnes med 2 måneder til pedagogisk praksis, 2 år til allmenne teoretiske studier og ytterligere 2 år til de praktiske og teoretiske spesialstudier.

Kandidaten står relativt fritt i valg av forstudier. De bør da velges slik at de med hensyn på erfaringer, kunnskap og innsikt gir det best mulige grunnlag sett ut fra det studie- og yrkesmål den studerende har. I enkelte tilfelle kan lærerutdanning danne en formålstjenlig bakgrunn. I andre tilfelle kan universitets- eller høyskoleutdanning være å foretrekke. Blant mulige yrkesmål kan nevnes skolepsykologstillinger, rådgiverstillinger, konsulentstillinger, lektorstillinger i lærerskolen, lektorstillinger i skole- og samfunnsliv for øvrig med pedagogiske spesialoppgaver eller undervisningsledelse som arbeidsfelt.

Da studiene forutsetter modenhet og evne til selvstendig tenkning, og det dessuten er ansvarsfulle stillinger som det skal utdannes for, stilles det krav om at kandidaten ved forstudiene har karakteren laudabilis eller likeverdig karakter.

Den pedagogiske praksis skal samlet utgjøre minst 2 måneder. Den må være tatt før melding til annen avdeling. Men bortsett fra dette har kandidaten frihet til å innpasse den i studiene etter eget ønske. Det er heller ikke nødvendig at hele praksisperioden tas under ett.

Studiets første avdeling har som mål å gi en innføring i pedagogikkens problemstillinger og metoder, med samling om en del utvalgte emneenheter.

Studenter som påbegynner studiet anbefales å ta pedagogikk grunnfag etter ny studieordning. Dette godkjennes som tilsvarende 1. avdeling. Studieplan for grunnfaget står på side 48.

1. avdeling kan også være organisert slik:

Pe 1. Pedagogisk psykologi med allmennpsykologisk innføring.

Pe 2. Målingsmetoder og statistikk.

Pe 3. Pedagogisk samtidshistorie.

Pe 4. Barne- og ungdomspsykologi.

Pe 5. Didaktikk med undervisnings- og oppdragelsesteori.

Studiet til første avdeling forutsettes normalt å kunne

gjennomføres på 1 år. Karakteren for 1. avdeling må være laudabilis for at man skal kunne gå videre til annen avdeling.

De allmenne teoretiske studier fortsettes i annen avdeling. I denne avdeling blir det lagt stor vekt på vitenskapelige undersøkingsmetoder innenfor pedagogikken. Studiet forbereder derved til senere spesialstudier og selvstendige undersøkinger. Også studiet i annen avdeling er inndelt i en rekke emneenheter.

Disse er:

- Pe 6. Utviklingsteori med differensial- og personlighetspsykologi.
- Pe 7. Pedagogisk sosiologi, komparativ pedagogikk og pedagogisk historie.
- Pe 8. Læringsteori, læreprogram- og undervisningsteori.
- Pe 9. Undersøkingsmetodikk og forskningsorientering.

Studiet i annen avdeling forutsettes normalt å kunne gjennomføres på 1 år. Det avlegges særskilt prøve i hver enhet, og hver av dem teller likt ved beregning av karakteren for annen avdeling. Fullført eksamen ved annen avdeling danner forutsetning for opptaking til tredje avdeling.

Da pedagogikkstudiet er meget omfattende og kan danne bakgrunn for et stort antall yrker, er det i tredje og fjerde avdeling bygget opp slik at det i noen utstrekning gir adgang til spesialisering med henblikk på det yrkesfelt som en i første rekke sikter seg inn mot.

Ved begynnelsen av tredje avdeling velger kandidaten tre spesialområder som tilsammen vil danne sentreringsfeltet i hans fortsatte studier. I tredje avdeling foretas også feltstudier som skal gjøre kandidaten kjent med de viktigste områder for pedagogisk virksomhet og gi ham anledning til systematisk observasjon, med vekt på områder som er sentrale i hans hovedfagsarbeid og studium for øvrig.

Emnet for hovedoppgaven velger kandidaten i samråd med faglærerne.

Det skal ha relasjon til hans spesialområder.

Spesialområder som kan velges, er:

Skolepsykologi
Oppdragspsykologi
Rådgivning
Pedagogisk terapi
Undervisningsorganisering
Korreksjonsundervisning
Undervisningsveiledning
Lærestoffstrukturering
Spesialpedagogikk
Skoleledelse
Voksenundervisning.

Ved valget av sine tre spesialområder må kandidaten ta hensyn til at områdene bør ha indre sammenheng og gjensidig støtte hverandre, sett i forhold til den yrkesintensjon vedkommende har. Det bør også tas hensyn til i hvilken utstrekning de enkelte områder har kunnet dekkes undervisningsmessig. Kombinasjonen skal godkjennes av instituttet.

UNDERVISNINGEN OG DELTAKELSEN I DEN

For hver avdeling legges opp et undervisningsprogram som tilpasses vedkommende avdelings studiemål. De problemstillinger og emneenheter som er nevnt under studiets oppbygning og mål og i reglementet angående de forskjellige avdelingens innhold, angir undervisningens orienteringsretning.

Melding om undervisningen i de forskjellige avdelinger vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen.

Søknader om dispensasjon fra deltaking i undervisning som er obligatorisk, avgjøres av instituttet, med mindre kandidaten selv ønsker saken forelagt fakultetet.

Det skjelves mellom forelesninger, gruppemøter, demonstrasjoner, øvinger og kollokvier, for de to øverste avdelinger dessuten ekskursjoner og feltstudier. Målet med forelesningene er å skaffe oversikt over viktige problemstillinger innenfor vedkommende emneenheter. Gruppemøtene har som

STRUKTURPLAN FOR PEDAGOGISK EMBETSEKSAMEN

UTDANNINGSPROGRESJON							Spesialområder
Forstudier	Praksis	Allmenne teoretiske studier		Spesialstudier, praktiske og teoretiske			
2 år	2 måneder	1 år (1. avd.)	1 år (2. avd.)	1 år (3. avd.)	1 år (4. avd.)		
<p>Examen philosophicum. Prøve må være avlagt før første eksamen under 1. avdeling</p>	<p>Lærerutdanning eller universitetsutdanning, eventuelt høyskoleutdanning av tilsvarende omfang. De avlagte eksamener må være bestått med karakteren laudabilis eller likeverdig karakter. Når særlige grunner taler for det, kan annen utdanning godkjennes etter søknad.</p>	<p>Minst 2 måneders pedagogisk praksis. Må være tatt før melding til 2. avdeling</p>	<p>Studium til innføring i pedagogikkens problemstillinger og metoder, med samling om utvalgte emneenheter. Avsluttende eksamen. For fortsettelse i 2. avdeling kreves laudabilis.</p>	<p>Fortsatt og utvidet teoretisk studium med vekt på vitenskapelig/pedagogisk metode. Forberedelse til feltstudier og arbeid med hovedoppgave. Avsluttende eksamen, som må bestås før opptaking i 3. avdeling</p>	<p>Feltstudier med relasjon til de spesialområder som velges. Utarbeiding av hovedoppgave. Programmet for feltstudiene skal godkjennes</p>	<p>Teoretiske spesialstudier med relasjon til den kombinasjon av spesialområder som er valgt. Teoriens anvendelse i yrkesutøvelsen. Avsluttende eksamen.</p>	<p>Skolepsykologi. Oppdragspsykologi Rådgivning. Pedagogisk terapi. Undervisningsorganisering. Korreksjonsundervisning Undervisningsveiledning. Lærestoffstrukturering. Spesialpedagogikk. Skoleledelse. Voksenundervisning.</p>

UNDERVISNINGSPROGRAM

Avdeling	Høstsemestret	Vårsemestret
1 og 2	Undervisning vil bli gitt så langt man har personalkapasitet. (Ved henvendelser til instituttet vil man få nærmere orientering om hva slags undervisning som vil bli gitt.)	
3	Forskningsmetodikk knyttet til planlegging av hovedoppgave. Ekskursjoner. Feltstudier. Ekskursjoner og feltstudier er obligatoriske.	Forskningsmøter og veiledning knyttet til gjennomføring av hovedoppgave. Ekskursjoner og feltstudier som gjenstår fra høstsemestret.
4	Undervisning med relasjon til spesialområder så langt personalkapasiteten rekker. Det kreves et deltakingsprogram på minimum 10 uketimer Deltakingsprogrammet legges opp i samråd med instituttet.	Undervisning med relasjon til spesialområder så langt personalkapasiteten rekker. Det kreves et deltakingsprogram på minimum 10 uketimer. Deltakingsprogrammet legges opp i samråd med instituttet.

formål å ta opp til behandling spørsmål som trenger utdyping, meningsutveksling og drøfting. Demonstrasjonene skal anskueliggjøre sakforhold som egner seg for konkretiserende fremstilling for dermed å bidra til å gjøre studiet virkelighetsnært. Et liknende siktepunkt har også øvingene. Kollokviene blir organisert av studentene selv som samtalemøter i mindre grupper, eventuelt under ledelse av en lønnet, viderekommen student.

På områder hvor tilegnelsen av kunnskaper og innsikt kan kontrolleres ved eksamen, er deltakelse i undervisningen ikke obligatorisk. Dette betyr i prinsippet at krav om deltakelse for første, annen og tredje avdeling begrenses til demonstrasjoner, øvinger, ekskursjoner og feltstudier. Da imidlertid emnehetene til dels er mindre godt dekket med høvelig litteratur, anbefales studentene å ta del i under-

visningen, bl. a. også av den grunn at man derved, særlig i gruppemøtene, får et korrektiv til de oppfatninger man skaffer seg gjennom selvstudiet. Opplysning om fristen for påmelding til gruppetimene gis i forelesningskatalogen.

PENSUM

Pensum for de forskjellige avdelinger er angitt i det følgende. Hvis en kandidat på grunn av særlige forhold har fått instituttets tillatelse til å foreta utskiftninger i den oppførte litteratur, må han opplyse dette sammen med sin oppmelding til eksamen.

Studenter som påbegynner studiet anbefales å ta pedagogikk grunnfag etter ny studieordning. Se s. 142 og s. 48.

FØRSTE AVDELING

PE 1. PEDAGOGISK PSYKOLOGI MED ALLMENNPSYKOLOGISK INN- FØRING

Hilgard, E. R., Atkinson, R. C. & Atkinson, R. L.: *Introduction to psychology*, 5th. edition. New York 1971, kap. 1, 5-14 og 16-22 eller 6th. ed. N.Y. 1975, kap. 1, 4-13, 15-18.

PE 2. MÅLINGSMETODER OG STATISTIKK

Hardyck, Curtis D. og Petrinovich, Lewis F.: *Introduction to Statistics for the Behavioral Sciences*. W. B. Saunders Company, Philadelphia 1969. Kap. 1-4, kap. 5 (Avsnittet: «Permutations and Combinations» går ut), kap. 6, kap. 7 (s. 122-123 går ut), kap. 9 (bare s. 155-162 og avsnittet: «Restrictions...» er pensum) kap. 11 og kap. 12 (s. 214-216 går ut).

Brown, F. G.: *Principles of Educational and Psychological Testing*. Dryden Press, 1970. Kap. 1 (uten appendix om elementær statistikk), kap. 2, 3, 4, 5, 7, (s. 187-197 går ut), kap. 10 (s. 289-303 går ut), kap. 11 (s. 340-361 går ut), kap. 12 (s. 381-408 går ut).

Sandven, Johs.: Det teoretiske og metodiske grunnlag for modenhetsprøving. *Pedagogisk Forskning*, 1962, s. 147-168.

PE 3. PEDAGOGISK SAMTIDSHISTORIE

Myhre Reidar: *Pedagogisk idéhistorie*. Oslo 1972 (1964) s. 334-452.

Sandven, J.: *Pedagogisk idébrytning i USA*, Oslo 1949, kap. 2. Opplag ved instituttet.

Dokka, H.-J.: *Vår nye skole*, Oslo 1975.

Høigård, E. og Ruge, H.: *Den norske skoles historie*, Oslo 1971, s. 183-248.

Mønsterplan for grunnskolen 1974 s. 9-81.

Tilråding om reform av gymnaset frå Utvalet til å vurdere reform av fagleg innhald og indre oppbygning i gymnaset. Oslo 1967, s. 46-60. Opplag ved instituttet.

Innstilling I om det videregående skoleverket fra Skolekomiteén av 1965. Oslo 1967, s. 16-26 og s. 38-68. - *Innstilling II*, Oslo 1969, s. 24-29. - *Innstilling III*, Oslo 1970, s. 48-61. Opplag ved instituttet.

Innstilling nr. 3 fra Komiteén til å utrede spørsmål om videreutdanning for artianere og andre med tilsvarende grunnutdanning. Oslo 1968, s. 9-17. - *Innstilling nr. 5*, Oslo 1970, s. 9-32.

Lindbekk, T.: Utdannelse. I N.R. Ramsøy (red.): *Det norske samfunn*, Oslo 1968, s. 184-225 eller i ny utgave: Ramsøy, N.R. og Vaa, M.: *Det norske samfunn* Oslo 1975, Bind I, kap. V.

PE 4. BARNE- OG UNGDOMSPSYKOLOGI

Pensum er definert ved målformuleringer og problemområder. (Studieplan fås ved henvendelse til instituttet).

PE 5. DIDAKTIKK MED UNDERVISNINGS- OG OPPDRAGELSESTEORI

Innholdet i studiet for Pe 5 defineres ved målbeskrivelser og veiledende pensumlister. Dette kan fås ved henvendelse til instituttet.

ANNEN AVDELING

PE 6. UTVIKLINGSTEORI MED DIFFERENSIAL- OG PERSONLIGHETS-PSYKOLOGI

Baldwin, A.: *Theories of child development*. New York 1967, kap. 3-16 og 19.

White R. W. & Watt N. F.: *The abnormal personality*, New York 1973 kap. 3-6, 13-14 og 16.

PE 7. PEDAGOGISK SOSIOLOGI, KOMPARATIV PEDAGOGIKK OG PEDAGOGISK HISTORIE

Grue-Sørensen, K.: *Opdragelsens historie II*, København 1966.

Grue-Sørensen, K.: *Opdragelsens historie III*, København 1966, s. 9–195.

Brubacher, J. S.: *A History of the Problems of Education*, New York 1966, kap. 5, 7–10.

Høigård, E. og Ruge, H.: *Den norske skoles historie*, Oslo 1971 s. 50–182.

Kazamias, A. M. and Massialas, B. G.: *Traditions and Change in Education. A Comparative Study*. Englewood 1965.

Lindbekk, T.: *Skolesosiologi*, Trondheim 1973.

Grue-Sørensen, K.: Nogle overvejelser vedrørende komparativ pedagogikk. *Pedagogisk Forskning* 1962*.

Rand, P.: Komparativ pedagogikk som forskningsdisiplin. *Pedagogisk Forskning* 1964*.

(Det er satt opp alternativt pensum med målpresisering i norsk skolehistorie. Interesserte kan vende seg til instituttet etter plan.)

PE 8. LÆRINGSTEORI, LÆREPROGRAM- OG UNDERVISNINGSTEORI**

Hulse, S. H., Deese, J. & Egeth, H.: *The Psychology of Learning*, 4. ed. N.Y. 1975.

The Sixty-sixth Yearbook of the National Society for the Study of Education: The Educationally Retarded and Disadvantaged. Chicago 1967, kap. 5, 7–10 og 16.

Taba, H.: *Curriculum Development. Theory and Practice*. New York 1962, kap. 12–14, 17–22.

* De to artiklene fra *Pedagogisk Forskning* foreligger også i denne publikasjonen: Grue-Sørensen, Rand, Dahlløf: Komparativ pedagogikk. Oslo/Bergen/Tromsø 1971.

** Studenter som tar Pe 8 som del av hovedfagseksamen etter gammel ordning, kan istedenfor dette pensum også velge mellom to alternative opplegg.

– Pe 8B Rådgivning.

– Pe 8C Læreplanteori.

Pensumoversikter for disse alternativene fås ved instituttet.

Brubacher, J. S.: *Modern Philosophies of Education*. 4. ed.
New York 1970. Kap. 16 og 17.

PE 9. UNDERSØKNINGSMETODIKK OG FORSKNINGSORIENTERING

Kerlinger, Fred N.: *Foundations of Behavioral Research*,
2. utg. N.Y. 1973. Kap. 1-3, 8-9, 17-34.

Ferguson, George A.: *Statistical Analysis in Psychology and
Education*. New York 1971 (3. utgave). Kap. 1, 8-11,
13-16 (med unntak for avsnittene 9.5, 9.7, 10.7, 11.8,
16.6-16.13).

Bergström, Lars: *Objektivitet*, Stockholm 1972.

Clausen, H. P.: *Hva er historie?* Oslo u. å., s. 37-121.

TREDJE AVDELING

Et utvalg litteratur med tilknytning til kandidatens egen undersøkning og i omfang varierende med avhandlingens art.

Anvendelsen av litteraturen vil bli vurdert sammen med bedømmelsen av avhandlingen.

FJERDE AVDELING

Kandidaten legger fram et forslag til pensum for hvert spesialområde. Det vises til de oppsatte litteraturlister med forslag til relevant litteratur. Pensumforslaget godkjennes av instituttet.

MELDING TIL EKSAMEN

Ved melding til første emneprøve under første avdeling kreves bestått examen philosophicum samt enten avlagt lærereksamen eller eksamen, eventuelt eksamener, fra universitet eller høyskole, sammenlagt av tilsvarende omfang.

De avlagte eksamener må være bestått med karakteren *laudabilis* eller likeverdig karakter. For lærerprøvens vedkommende blir karakterene for de skriftlige fag og for praktisk lærerdyktighet og pedagogikk muntlig lagt sammen. Til dette adderes hovedkarakteren multiplisert med 2. Den utkomne sum er den poengverdi som det bygges på ved fastsettelsen av laudgrensen. Poengverdien må på den 2-årige vanlige linje være minst 15,25, på den 2-årige engelsklinje minst 19,25 og på den 4-årige linje minst 17,00. Disse poengverdiene gjelder for dem som har tatt lærerprøven *før 1966*. Følgende poengverdier gjelder for dem som har tatt lærerprøven *i 1966 eller senere*: 2-årig vanlig linje minst 16,75, 2-årig engelsklinje minst 21,25 og på 4-årig linje minst 17,50.

Utdanningen fra universitet eller høyskole må svare til en normal studietid på 2 år. Hvis utdanningen er to grunnfag, blir disse godkjent når deres gjennomsnittskarakter er 2,5 eller bedre.

Når særlige grunner taler for det, kan annen utdanning godkjennes. Søknader om dette avgjøres av fakultetet.

Ved melding til annen avdeling kreves at første avdeling er bestått med karakteren *laudabilis*, samt at kandidaten har hatt minst 2 måneders pedagogisk praksis. Mellomfags-eksamen i pedagogikk etter gammel ordning med karakteren 2,5 eller bedre kan godkjennes som grunnlag for opptak til annen avdeling. Grunnfags-eksamen i pedagogikk etter gammel ordning med karakteren 2,5 eller bedre, kan også godkjennes som grunnlag for opptak til annen avdeling. I begge tilfelle er det en forutsetning at de øvrige betingelsene for opptak på studiet til pedagogisk embetseksamen er oppfylt.

Ved melding til tredje og fjerde avdeling kreves at foregående avdeling er bestått. Hovedoppgaven skal leveres senest ved begynnelsen av studiet til 4. avdeling, i høstsemestret senest innen 20. august, i vårsemestret senest innen 15. januar. Ved levering i høstsemestret skal den være bedømt innen 15. desember, ved levering i vårsemestret innen 15. mai.

For å kunne avlegge eksamen kreves ved alle avdelinger

at kandidaten på tilfredsstillende måte har deltatt i den undervisning og gjennomgått de øvelser som er obligatoriske for vedkommende avdeling.

Hvis kandidaten har fått tillatelse til å gjøre endringer i pensum, skal oppgave over dette følge oppmeldingen.

EKSAMEN

Første avdelings eksamen består av fem skriftlige prøver, én for hver av avdelingens fem emneenheter. Hver prøve varer 4 timer, og kan omfatte én oppgave av essaytype samt besvarelse av et utvalg mindre oppgaver, som kan variere i antall og form for de ulike emneenheter.¹⁾

En kan ta alle emneenheter til 1. avdeling under ett. Det er også mulig å dele emneeksamenene over flere semestre. Hvis dette gjøres, anbefaler instituttet at Pe 5 – Didaktikk med undervisnings- og oppdragelsesteori – tas i siste semester. For nye studenter henvises det til grunnfag etter ny ordning. Se s. 48.

Annen avdelings eksamen består av fire skriftlige prøver, én for hver av avdelingens fire emneenheter. Hver prøve varer 5 timer, og kan omfatte én oppgave av essaytype samt besvarelse av et utvalg mindre oppgaver, som kan variere i antall og form for de ulike emneenheter. Prøvene kan deles på flere semestre. Ved karakterfastsettelsen vektet prøvene likt.

Tredje avdelings eksamen består av en hovedoppgave.

Fjerde avdelings eksamen består av tre skriftlige og én muntlig prøve. Hver av de skriftlige prøver varer 6 timer, og vil kunne omfatte et enkelt område av kandidatens studiefelt eller flere. Den muntlige prøving vil gjelde samtlige områder som kandidatens studier i avdelingen omfatter. Som oppgave for de skriftlige prøver gis et enkelt emne til utredning eller flere mindre emner eller spørsmål til besvarelse.

Eksamen for 1., 2. og 4. avdeling holdes i slutten av høst-semesteret og i slutten av vårsemesteret.

¹⁾ Prøvene teller likt, og den endelige grunnfagskarakteren er det aritmetiske gjennomsnitt for de fem prøvene. På Pe 1, Pe 3, Pe 4 og Pe 5 har essayoppgaven ved bedømmelsen veid med omkring 2/3, og småoppgavene med omkring 1/3. På Pe 2 har forholdet vært omvendt.

EMBEDSEKSAMEN I PSYKOLOGI

Reglement

Vedtatt ved Kgl. res. av 30. okt. 1964
Med endringer 1969, 1970 og 1974

§ 1.

De som vil underkaste seg embetseksamen i psykologi må være immatrikulert ved Universitetet og ha tatt examen philosophicum. Videre må de ha bestått grunnfagseksamen i psykologi med ikke dårligere karakter enn Laudabilis.

§ 2.

Embetseksamen i psykologi er delt i to avdelinger.

- a) 1. avdeling som omfatter psykologiens grunnleggende vitenskapelige disipliner, samt de nødvendige støtte-disipliner.
- b) 2. avdeling som innebærer en spesialisering innen forskjellige områder av psykologien. Eksamen etter denne avdeling gir rett til tittelen candidatus psychologiae (cand. psychol.).

§ 3.

Undervisningen til embetseksamen i psykologi foregår ved forelesninger, kurser, seminar og praktisk veiledning. De nærmere bestemmelser om studiet, pensum, eksamenskrav og når i studiet eksamen i de ulike støttediscipliner skal avlegges, fastsettes i en studieplan som må godkjennes av Det akademiske kollegium.

§ 4.

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet frita for eksamen eller prøve

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved Universitetet eller annen institusjon.

§ 5.

Eksamen til de forskjellige avdelinger av embetseksamen i psykologi holdes med faste mellomrom, som fastsettes nærmere i studieplanen. Eksamen til 1. avdeling består av to skriftlige prøver og en muntlig prøve i psykologi. I tillegg til dette kommer en skriftlig prøve i støttedisiplinene psykiatri, sosiologi og fysiologi med biologi, hvis ikke kandidaten allerede har avlagt deleksamener i disse fag. Når en kandidat har gjennomgått og fått godkjent et kurs i en støttedisiplin, kan han fritas for den spesielle prøve i dette fag.

Eksamen til 2. avdeling består av en selvvalgt vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave), to skriftlige prøver og en muntlig prøve i psykologi.

Det er adgang til å innlevere som hovedoppgave flere enkeltarbeider dersom disse tilsammen etter sitt innhold utgjør et hele. Som hovedoppgave kan også godtas delarbeid i en gruppeundersøkelse dersom det representerer en innsats hvor art og omfang lar seg identifisere av sensurkomiteen i den utstrekning som er nødvendig for bedømmelsen. Komiteen bør når det er nødvendig innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi særskilt innstilling om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter bestemmelsene i denne paragraf.

Kandidatene kan i stedet for de to skriftlige prøver i psykologi få høve til i løpet av eksamenssemesteret å utarbeide to skriftlige oppgaver på nærmere vilkår som fastsettes av fakultetet og inntas i studieplanen.

§ 6.

Anmeldelse til eksamen til 1. avdeling skal være bilagt med bevitnelse for at kandidaten har bestått de obligatoriske kurser i psykologi og eventuelle deleksamener eller kurser i støttedisiplinene. Det gis anledning til anmeldelse til 1. avdelingseksamen i samme semester som siste obligatoriske kurs og støttedisiplinen psykiatri fullføres. Det forutsettes i et slikt tilfelle at alle øvrige deleksamener eller kurser i støttedisiplinene er bestått, og at kandidaten melder seg opp til skriftlig prøve.

Anmeldelse til eksamen til 2. avdeling skal være bilagt med bevitnelse for at kandidaten har bestått de obligatoriske kurser og fått godkjent sin praksis.

§ 7.

Ved eksamen i støttediscipliner gis bare karakterene Bestått – Ikke bestått. For øvrig nyttes følgende karakterer: 1,00 – 1,50 (*laudabilis prae ceteris*), 1,51 – 2,50 (*Laudabilis*), 2,51 – 3,25 (*Haud illaudabilis*), 3,26 – 4,00 (*Non contemnendus*). For bestått skriftlig eksamen til 1. avdeling i psykologi og for bestått skriftlig eksamen til 2. avdeling, gis det en foreløpig karakter fra 1,0 til 4,0 med en desimals nøyaktighet. Denne meddeles kandidaten, som ikke kan fremstille seg til muntlig prøve før den skriftlige er bestått. Etter den muntlige prøve fastsettes den endelige karakter også med en desimals nøyaktighet. Kandidater som får dårligere karakter enn 4,0 har ikke bestått eksamen. For dem settes ingen tallverdi. Hovedoppgaven teller ikke med ved fastsettelsen av karakteren ved 2. avdeling, men gis egen karakter med grad og tallverdi.

§ 8.

På eksamensvitnemålet angis kandidatens creditkurs i 2. avdeling. Karakteren ved eksamen etter 1. avdeling og etter 2. avdeling angis med grad og tallverdi, slik at de to nevnte eksamener teller likt. Tallverdien for hovedkarakteren føres opp med to desimaler. Hovedoppgavens tittel og karakter med grad og tallverdi med en desimal angis særskilt på eksamensvitnemålet.

Om kandidater som har oppnådd hovedkarakteren *Laudabilis prae ceteris* og samme karakter for hovedoppgaven og som ikke har fremstilt seg mer enn en gang til noen prøve, gis det innberetning til Kongen.

Ingen kandidat har adgang til å fremstille seg til noen del av embetseksamen i psykologi mer enn 3 ganger. Den beste oppnådde karakter blir den gjeldende.

§ 9.

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsen i § 8, siste ledd.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.

§ 10.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av collegiet etter forslag fra fakultetet.

Når det gjelder fritak for eksamen eller prøve etter § 4 vises det til s. 28.

STUDIEPLAN

Godkjent av Det akademiske kollegium, 13. desember 1968
med endringer til og med 1972.

Studieplanen for embetsstudiet i psykologi er under revisjon. Studenter som skal begynne i embetsstudiet i vårsemesteret 1975 kan få opplysninger om eventuelle endringer ved å vende seg til Psykologisk institutt, eller studieveilederen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

FORMÅL OG OPPLEGG

Det psykologiske studium har til formål å utvikle en selvstendig psykologisk tenkemåte og vurderingsevne og gi et grundig kjennskap til vitenskapelig psykologi og dens anvendelsesmuligheter. Studiet tilstreber i størst mulig utstrekning å gi studentene grunnlag for å forstå atferd og opplevelser hos mennesket som biologisk organisme, som samfunnsvesen og som skapende kulturpersonlighet.

De problemer som den ferdige kandidat vil stå overfor når han kommer ut i praktisk eller vitenskapelig arbeid, er meget varierte. Utenatnlært kunnskap vil derfor være til liten hjelp. Det det kommer an på, er at kandidaten kan stille problemet i det enkelte tilfelle, og søke å løse det ved den heldigste kombinasjon av relevante kunnskaper, metoder og personlig fremgangsmåte.

I årene etter krigen har det vært en stadig stigende etter-

spørsel etter ferdigutdannede psykologer. Arbeidsmarkedet på landsbasis må sies å være meget godt. En gjennomgåelse av psykologers yrkestilknytning viser grovt skissert følgende: En gruppe arbeider vesentlig i tilknytning til helsesektoren i samarbeid med psykiatere og sosionomer, nemlig kliniske psykologer innenfor barne- og ungdomspsykiatri og voksenpsykiatri. En annen gruppe er knyttet til skolesektoren, spesielt grunnskolen, inklusive ungdomsskolen. Skolepsykologene arbeider gjerne i team med sosionomer, spesialpedagoger, psykiatere m.v., og samarbeider med lærere og skolens ledere. En tredje gruppe bidrar innenfor arbeids- og organisasjonslivet, herunder arbeidspsykologiske kontorer, utføring, bedrifter, reklame, lederopplæring etc. Endelig arbeider mange ved universitet og høyskoler og forskningsinstitutter.

De som vil underkaste seg embetseksamen i psykologi må være immatrikulert ved Universitet, og ha tatt examen philosophicum. Videre må de ha bestått grunnfagseksamen i psykologi med ikke dårligere karakter enn *Laudabilis*.

Selve embetsstudiet, som leder fram til graden *can. psychol.* er inndelt i to avdelinger. Når det gjelder psykologi grunnfag, henvises til egen studieplan, side 76. Inndelingen av studiet i avdelinger grunner seg på praktiske og pedagogiske hensyn, og må ikke ta oppmerksomheten vekk fra synet på det teoretiske og praktiske studium av psykologi som en helhet. Inndelingen av studiet vil dels lette selve studiearbeidet og dels gi sikkerhet for at den enkelte student på vesentlige områder har skaffet seg tilstrekkelig kunnskap og innsikt for mer videregående studier. Inndelingen vil lette studentenes orientering i faget og gi en viss garanti for at de behersker kunnskaper, metoder og tenkemåter som er nødvendige for å trenge inn i mer sammensatte og videregående problemer.

1. *avdeling* som helhet har til formål å gi de studerende et allsidig kjennskap til og innsikt i vitenskapelig psykologi, og en tilstrekkelig kunnskap i psykologiens støttedisipliner. En gjennomført eksamen til 1. avdeling vil gi et godt teoretisk grunnlag for de mer praktiske eller forskningsmessig betonte spesialstudier i 2. avdeling. Men 1. avdeling alene kan *ikke*

betraktes som et fullstendig psykologisk studium, og den gir ikke alene grunnlag for praktisk psykologisk arbeid.

De to avdelingene har noe forskjellig preg.

Etter at studentene har tatt grunnfag, skal de i *1. avdeling* skaffe seg solid og allsidig kunnskap om de forskjellige spesielle områder i psykologien. Gjennom kurser vil de få et konkret innblikk i de viktigste undersøkingsmetoder. Denne avdeling er sentral i studiet som helhet, idet studentene her skal skaffe seg de teoretiske og metodiske forutsetninger for den psykologiske tenkemåte som kreves i det etterfølgende mer yrkesorienterte studium og arbeid. Ut fra samme formål vil studentene i denne avdeling også måtte skaffe seg et elementært grunnlag i støttedisiplinene fysiologi, sosiologi og psykiatri.

Studietiden for 1. avdeling vil selvsagt variere med den enkeltes arbeidsinnsats, men vil ordinært være 4–5 semestre.

2. avdeling er i det alt vesentlige et spesialstudium. I denne del av studiet vil studentene få praktisk erfaring og øvelse, innføring i de metoder som benyttes og spesialkunnskaper innenfor det område som er valgt av hver enkelt. Samtidig skal studentene skaffe seg både teoretisk og praktisk innsikt i forskningsmetoder og kjennskap til spesielle rettslige og sosiale forutsetninger innenfor det praktisk-psykologiske område som er valgt. Studiet i 1. og 2. avdeling skulle til sammen gi alle som eger seg for profesjonelt psykologisk arbeid, et godt vitenskapelig og delvis praktisk grunnlag og gjøre klart de etiske og samfunnsmessige forutsetninger for det ansvarsfulle arbeid en psykolog kan få.

2. avdeling vil vanligvis gjennomføres på 2½–3 år når praksistiden regnes med. Mange vil kanskje selv foretrekke å forlenge tiden på deler av 2. avdeling, for å nå fram til en større modenhet før de fremstiller seg til den endelige eksamen.

PENSUM

Pensum er formet noe forskjellig på de ulike trinn i studiet. I 1. avdeling er det sammensatt av et obligatorisk *kjernepensum* og forskjellige *fordypelsespena* hvoriblant

studentene skal velge to fra ulike hovedområder. I 2. avdeling er det utformet *spesielle kursplaner* med *creditpoeng* og tilhørende litteratur. I den grad valgfrihet av pensum foreligger, vil studentene kunne få råd og veiledning av faglærerne.

I stedet for de verker som er ført opp i de ulike pensa, kan det med Undervisningsutvalgets samtykke substitueres andre verker med tilsvarende omfang og vanskelighetsgrad. Alle prinsipielle eller større pensumforandringer må legges fram til endelig godkjenning i Institutt-rådet.

Selv om studentene foran hver eksamen kan holde seg til et fast pensum, er det studiemessig intet skarpt skille mellom pensumlitteraturen og annen faglitteratur. Både for å velge spesialpensum og for å få en tilstrekkelig innsikt i de forskjellige psykologiske problemer, er det nødvendig å ha kunnskaper utover det faste pensum.

Selvvalgt oppgave til eksamen vil bli gitt innenfor rammen av pensum, men bedømmelsen av besvarelsene vil skje ut fra hvordan kandidaten med personlig vurdering behersker psykologiske problemstillinger. Se: Krav til forskjellige deler av studiet (side 162).

UNDERVISNING

Selv om den kunnskapsmengden som kreves til eksamen i all hovedsak inneholdes i pensum, kan en ikke tilegne seg en allsidig psykologisk skolering og tenkemåte bare ved å lese lærebøkene. De foreldes ofte hurtig og er ikke alltid helt avpasset etter studentenes behov.

Det tilrådes derfor at studentene benytter seg av den undervisning som Universitetet gir. Under den muntlige undervisningen vil faglærere ofte gi veiledning om hvordan lesningen og studiet for øvrig bør legges an, hva en bør legge vekt på, på hvilke punkter lærebøkene er for-eldet, hva som er av vesentlig betydning for den senere yrkesutøving, osv.

Forelesningene vil som regel gi en oversikt over og diskusjon av generelle eller spesielle emner innen teoretisk psykologi. Ofte vil de ha med stoff og synspunkter som er så nye at

de ennå ikke er kommet i lærebøkene. Særlig når studentene på egen hånd har søkt å sette seg mer detaljert inn i ulike emner, vil forelesningene kunne sette problemene i sammenheng og stake ut hovedlinjene i de forskjellige stoffområder.

Seminarene gir mulighet for større aktivitet fra studentenes side, og forutsetter intimere samarbeid mellom faglærere og studenter. Individuelle arbeidsoppgaver, gruppearbeider, oppgaveskrivning o.l. kan organiseres og kombineres. Studentene kan dermed få øvelse i disposisjon av stoff, kombinasjon av forskjellige emneområder, saklig kritikk og alminnelig diskusjon av emner og problemer. I seminararbeidet blir det ikke bare lagt vekt på det faglige innhold, men også på disponering, språk og framstillingsmåte for øvrig.

Undervisning med øvelser og demonstrasjoner av mer praktisk art gis i form av *kurser*. Journal- eller rapport-skrivning, bygget på gjennomgatte øvelser, demonstrasjoner og videre bearbeiding av stoffet, vil bli krevet av deltakerne.

Under *praksistiden*, som foregår på ulike institusjoner blir det gitt undervisning i form av individuell veiledning og tilsyn. Studentene får direkte kontakt med praktisk-psykologiske problemer og øvelser i forskjellige former for behandling av dem.

EKSAMEN

Fristen for påmelding til de forskjellige eksamener blir kunngjort i Forelesningskatalogen og ved oppslag. Påmelding til 1. avdelings eksamen skal ha følgende vedlegg: (a) Bevitnelse over beståtte obligatoriske kurser i psykologiske metoder og eventuelle kurser i støttedisciplinene, (b) Pensumvalg av de to fordypelsesområder (c) Pensumliste i tre eksemplarer ved avvikelser fra det vanlige. Påmelding til 2. avdelings eksamen skal ha følgende vedlegg: (a) Bevitnelse over beståtte obligatoriske kurser eller foreskrevne credit-poeng og godkjent praksis, (b). Pensumliste i tre eksemplarer. Husk å undertegne pensumlistene.

Eksamen foregår etter *ny* og *nyeste* ordning. Nyeste

ordning er en prøveordning som for tiden gjelder ved Instituttet. Eksamen etter ny ordning består av to dagers skriftlig prøve (hver på 10 timer) og en muntlig prøve. Ved første dags skriftlig blir det gitt en eller flere oppgaver fra kjernepensum. Ved annen dags skriftlig blir det gitt en eller flere oppgaver fra ett av kandidatenes to fordypelsespena. Kandidatene skal ikke på forhånd vite fra hvilket av de to fordypelsespena oppgavene blir gitt. Ved den muntlige prøve kan det bli eksaminert fra kandidatens samlede pensum. Kandidaten skal kunne dokumentere allsidige kunnskaper og en alminnelig metodisk forståelse, og det legges vekt på evnen til selvstendig kritisk vurdering og psykologisk tenkning.

Ved nyeste ordning skriver kandidaten en oppgitt og en selvvalgt oppgave, hver i løpet av et tidsrom på 14 dager. For øvrig fremstiller kandidaten ved nyeste ordning seg til muntlig eksamen etter spesielle retningslinjer. (se stensil). Videre hører til 1. avdelings eksamen en 6 timers skriftlig prøve i hver av støttedisciplinene fysiologi, sosiologi og psykiatri. Hvis en student i en støttedisiplin har gjennomgått og fått godkjent et kurs (evt. med avsluttende kurseksamen), kan han ved eksamen fritas for den spesielle 6-timers prøve i dette fag.

Eksamen til 2. avdeling består av en selvvalgt vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave), to skriftlige prøver (se ovenfor) og en muntlig prøve i psykologi. Hovedoppgaven skal vise at kandidaten behersker en vitenskapelig fremgangsmåte. Ved de skriftlige og muntlige prøver skal kandidaten dokumentere sine kunnskaper om og sin forståelse av psykologien i sin alminnelighet, men særlig innen de områder han har valgt til spesialstudium. Det vil bli lagt vekt på evnen til kritisk vurdering og evnen til å se praktiske muligheter og begrensninger av de ulike metoder og teorier.

For bestått skriftlig eksamen til 1. avdeling og til 2. avdeling gis det en foreløpig karakter fra 1,0 – 4,0 med en desimals nøyaktighet. Denne meddeles kandidaten, som ikke kan fremstille seg til muntlig prøve før den skriftlige er bestått. Etter den muntlige prøve fastsettes den endelige karakter, også med en desimals nøyaktighet. Kandidater

som får dårligere karakter enn 4,0 har ikke bestått eksamen. For dem settes ingen tallverdi. Hovedoppgaven teller ikke med ved fastsettelsen av karakteren ved 2. avdeling, men gis egen karakter med grad og tallverdi.

Karakteren ved eksamen etter 1. avdeling og etter 2. avdeling angis med grad og tallverdi. Dessuten angis en hovedkarakter med grad og tallverdi, slik at de to nevnte eksamener teller likt. Tallverdien for hovedkarakteren føres opp med to desimaler. Hovedoppgavens tittel og karakter med grad og tallverdi med en desimal angis særskilt på eksamensvitnemålet.

Hvis en kandidat til 2. avdelings eksamen har bestått de to skriftlige og den muntlige prøve, men ikke fått godkjent den selvvalgte vitenskapelige undersøkelse (hovedoppgaven), kan vitnemål ikke utstedes før godkjent hovedoppgave foreligger, men kandidaten må ikke avlegge ny prøve for-øvrig. Har en kandidat fått godkjent hovedoppgaven, men ikke bestått de øvrige prøver, gjelder det tilsvarende at han bare må fremstille seg til de skriftlige og den muntlige prøve på ny.

Det er ikke adgang til å fremstille seg til noen del av embetseksamen i psykologi mer enn 3 ganger. Den beste oppnådde karakter blir den gjeldende. (Om dispensasjon, se reglementet § 9).

Eksamen til 1. avdeling og til 2. avdeling holdes hvert semester.

Krav i de forskjellige deler av studiet

1. avdeling

TEORETISK PSYKOLOGI

Det kreves god kjennskap til og kritisk forståelse av historikk med generell psykologi, metodelære og metodeproblematikk og til metoder og resultater i de viktigste av psykologiens vitenskapelige disipliner. Disse disipliner omfatter: sosialpsykologi, kognitiv psykologi, eksperimentall-psykologi, utviklingspsykologi, differential- og testpsykologi

og personlighetspsykologi. Dette utgjør *kjernerpensum*, som alle studenter må ha.

I tillegg kreves en mer inngående fordypelse i to av psykologiens spesielle områder. De to områder som utgjør *fordypelsespensum* velges innen de følgende områder: sosialpsykologi, kognitiv psykologi, eksperimentalsykologi, utviklingspsykologi, rådgivningspsykologi og psykometri, personlighetspsykologi med psykopatologi.

Nedenfor er det for kjernerpensum og fordypelsesområdene satt opp litteratur som angir innholdet og omfanget av det stoff som kreves til eksamen. Andre verker med tilsvarende innhold kan av undervisningsutvalget substitueres som pensum.

Selv om grundige kunnskaper er nødvendige, er ikke den blotte kunnskapstilegnelse det endelige mål for studiet. Det gjelder for studentene å kunne bruke kunnskapene og problemstillingene i sin egen kritiske tenkning og vurdering, og sette dem inn i en videre sammenheng. For å nå dit hen vil det være nødvendig å gå til originalverkene, konsultere håndbøker og tidsskrifter og foreta annen utfyllende lesning. Faglærerne vil også gi veiledning i slik lesning.

1. avdelings pensum bygger på grunnfagpensum. En gjør spesielt oppmerksom på at alle kapitlene i *Contemporary Schools of Psychology* av R. S. Woodworth & M. R. Sheehan forutsettes kjent.

KJERNEPENSUM

HISTORIKK MED GENERELL PSYKOLOGI

Miller, G. A.: *Psychology. The science of mental life*, New York 1962.

INTERNATIONAL ENCYCLOPEDIA OF THE SOCIAL SCIENCES

New York 1968, Bind 13, s. 76–83: May, R. & Babescu, S. *Existential Psychology*.

METODELÆRE OG METODEPROBLEMATIKK

Bakan, D.: *On method. Toward a reconstruction of psychological investigation*. San Fransisco 1968, kap. 1, 4, 5, 8, 9, 10, 11.

SOSIALPSYKOLOGI

Sherif, M. & Sherif, C. *Social Psychology*, Harper & Row, Tokyo, 1969. Del 1, 3, 4, - 350 s.

Israel, J.: *Socialpsykologi*. Svenska Bokforlaget, Stockholm, 1963, Kap. 2-5, - 125 s.

KOGNITIV PSYKOLOGI

Smedslund, J.: *Psykologi*. Oslo 1967. s. 65-246.

EKSPERIMENTALPSYKOLOGI

Candland, D. K. *Psychology: The Experimental Approach*. New York 1968. Unntatt kap. 10, 11, 18, 19.

Sternbach, R. A. *Principles of Psychophysiology*. New York 1966, kap. 5, 6, 7, 10.

UTVIKLINGSPSYKOLOGI

Watson, Robert I.: *Psychology of the Child*. New York 1965, 2. utg. fra s. 155.

Egidius, H.: *Barnets utveckling*. Stockholm, 1966, s. 109-150.

Freud, A.: *Adolescence. The Psychoanalytic Study of the Child*. Vol. 13, 1958, s. 255-278.

DIFFERENTIAL- OG TESTPSYKOLOGI

Cronbach, L. J.: *Essentials of psychological testing*. New York 1960 2. ed. Utvalgte deler: Part 1: Basic concepts, s. 3-152. Part 2: Tests of ability, kap. 7-9, s. 157-268. Part 3: Testing of typical performance. Kap. 15: General problems in personality measurements, s. 440-463. Kap. 17: Judgements and systematic observation, s. 506-538.

PERSONLIGHETSPSYKOLOGI

Janis, I. L., Mahl, G. F., Kagan, J. & Holt, R. R.: *Personality*. New York 1969. 1. og 2. del.

For dem som ikke tar kurs i psykiatri:

Curran, D. og Guttman, E. *Modern psykiatri*. Stockholm 1952.

FORDYPELSESPENSA

SOSIAL-PSYKOLOGI

- Sherif, M. & Sherif, C.: *Social Psychology*, Harper & Row, Tokyo, 1969. Resten, - 220 s.
- Newcomb, T. M., Turner, R. H. & Converse, P. E.: *Social Psychology*, Tavistock, London, 1967. Kap. 1 - 15 s.
- Berscheid, Ellen and Walster, Elaine H.: *Interpersonal attraction*. Addison-Wesley Publishing Co., London 1969. Hele - 100 s.
- Heider, F.: *The Psychology of interpersonal relations*. John Wiley & Sons, Inc. Publishers, 1958. Kap. 4 og 7 - 85 s.
- Goffman, E.: *Interaction ritual*. Doubleday, New York, 1967. Kapitlet om Mental Symptoms and Public Order Organization - 30 s.
- Zimbardo, P. G. and Ebbesen, E. B.: *Influencing attitudes and changing behavior*. Addison-Wesley Publ. Comp., London 1969. Hele - 120 s.
- Forøvrig anbefales:
- Haley, J.: *Strategies of Psychotherapy*. Grune and Shaton, New York, 1963.

KOGNITIV PSYKOLOGI

- de Cecco, J. P.: *The Psychology of Language, Thought and Instruction: Readings*. New York 1967.

EKSPERIMENTALPSYKOLOGI

- Fieandt, K. von.: *The world of perception*. Homewood, III. 1966, kap. 4, 6, 8, 9, 10 og 11.
- Tolman, E. C.: Cognitive maps in rats and men. *Psychological Review*, 1948. Også i Bobbs-Merrill særtrykkserie, s. 350.
- Spence, K. W. Cognitive versus stimulus-response theories of learning. *Psych. Rev.*, 1950. Også i Bobbs-Merrill særtrykkserie, s. 326.
- Wann, T. W. (ed.) *Behaviorism and Phenomenology: Contrasting Basis for Modern Psychology*. Chicago 1964.
- Malmo, R. B. Activation: A Neuropsychological Dimension. *Psychol. Rev.*, 1959. Også i Bobbs-Merrill særtrykkserie, s. 507.
- Stevens, S. S. (ed.) *Handbook of Experimental Psychology*.

New York 1958, s. 347–386: Nissen, H. W. *Phylogenetic Comparison*.

Dawson, H. (ed.) *The eye*. London 1962, bind 4, s. 271–286:

Ogle, K. N. Spatial localization through binocular vision.

UTVIKLINGSPSYKOLOGI

Her velges ett av de to følgende alternative pensa, a) eller b):

a) *Generell utviklingspsykologi*

Birren, J. B. (ed.) *Relations of Development and Ageing. III*.

Springfield, 1964. s. 99–120: Birren, J. B. The psychology of ageing to development, s. 209–246: Kuhlen, R. G. Developmental changes in motivation during the adult years.

Forskning og danning, bind 8, 1966, s. 74–112: Bø, I.: Unge menneskers problemer sett med egne øyne.

Christie, N. *Unge norske lovovertredere*. Oslo 1960, kap. 17: Utsyn, s. 263–273.

Endler, N. S. *Contemporary Issues in Developmental Psychology*. New York 1968.

I kap. 4, s. 213–223: Caldwell, B. M. The Usefulness of the Critical Period Hypothesis in the Study of Filial Behavior.

I kap. 7, s. 386–399: Fantz, R. L. Maturation of Pattern Vision in Infants during the First Six Months.

I kap. 9, s. 476–494: Bruner, J. The Course of Cognitive Growth.

I kap. 10, s. 534–549: Bayley, N. On the Growth of Intelligence.

I kap. 11, s. 586–579: Stott, L. H. The Persisting Effects of Early Family Experiences upon Personality Development.

Freud, Anna. *Normality and Pathology in Childhood*. London, 1966. Kap. 3. Svensk utgave: *Barnets psykiatriske helse*. Stockholm 1967.

Harris. *The Concept of Development*. Minn. 1957, s. 125–148: Werner, H. The Concept of Development.

Kluckhohn, C., Murray, H. A. and Schneider, D. M. *Personality in Nature, Society and Culture*. New York 1959, s. 185–225: Erikson, E. H. Growth and Crisis of the healthy personality.

- Martin, W. E. & Stendler, C. B. *Readings in Child Development*. New York 1954 (eller nyere) s. 460–472: Havighurst, R. J. & Taba. H.: Personality Profiles of Adolescents.
- Murphy, L. B. *The Widening World of Childhood*. New York 1962. Part IV: Coping and Development.
- Nielsen, Ruth Frøyland, *Barnets sociale udvikling*. København 1955, s. 14–54: Problemerne i barnets sociale udvikling.
- Vedeler, G. H. Den asociale unge pike. *Nordisk psykologi*, 1965, s. 323–334 og s. 435–448.
- Redl, F. The Pre-adolescent, what makes him tick? (Framslengingane og problema deira.) *Norsk pedagogisk tidskrift*, 1952, s. 33–48.
- Piaget, J. *The Language and Thought of the Child*. London: 1966, kap. 1, s. 1–34: The Functions of Language in two Children of six.
- Skard, Å. G. *Barnet i samfunnet*. Oslo, 1965, s. 133–157: Foreldre-barn-tilhøvet.

b) *Klinisk barnpsykologi*

- Erikson, E. H. *Barndommen og samfunnet*. Oslo 1968. Del I og III, s. 17–97, 167–250. Engelsk utg. *Childhood and Society*. New York 1963.
- Harris, D. B. (Ed.) *The Concept of Development*. Minn. 1957, s. 125–148. Werner, H. *The Concept of Development*.
- Piaget, J. *The Language and Thought of the Child*. London, 1966, kap. 1.
- Freud, A. *Normality and Pathology in Childhood*. London, 1966. Svensk utg. *Barnets psykiska helsa*. Stockholm 1967, kap. 3.
- Freud, A. *The Ego and the Mechanisms of Defence*. London, 1966. Dansk utg. *Jeget og forsvarsmekanismerne*. København 1967, kap. 1–5, s. 3–58.
- Schachtel, B. *Metamorphosis*, kap. 12. New York 1959.
- White, R. *Ego and Reality in Psycho-analytic Theory*. New York 1963 kap. 2–3.
- The Psychoanalytic Study of the Child*. Vol. III/IV. 1949, s. 9–36. Hartman, Kris og Loewenstein. Notes on the theory of aggression.

- Psychoanalytic Study of the Child*. Vol. V. 1950, s. 74–96.
 Hartman, E. Comments on the Psychoanalytic Theory of the Ego.
- Mertzman-Erikson, Merit. *Svåra unga år*. Stockholm, 1968, s. 95–140.
- Erikson, E. H. *Identity Youth and Crisis*. London 1968. Kap. 6. Toward Contemporary Issues: Youth.

RÅDGIVNINGSPSYKOLOGI OG PSYKOMETRI

- Braaten, L. J. *Klient-sentrert rådgivning og terapi: en systematisk innføring i Carl R. Rogers' psykologi*. Oslo 1967, s. 7–129.
- Cronbach, L. J. The two disciplines of scientific psychology. *Amer. Psychologist*, vol 12, 1957, s. 671–684. Også i Bobbs-Merrill særtrykkserie, s. 83.
- Guilford, J. P. Three faces of intellect. *American Psychologist* Vol. 14, 1959, s. 469–479. Også i Bobbs-Merrill særtrykkserie, s. 466.
- May, R. (ed.) *Existential Psychology*. New York 1961.
- McGowan, J. F. and Schmidt, L. D. (eds.) *Counseling: Readings in Theory and Practice*. New York 1962, kap. 4., s. 159–237: Theoretical Issues and Viewpoints of Counseling.
- Meehl, P. *Clinical Versus Statistical Prediction*. Minn. 1957. s. 130–150.
- Nunnally, June. *Psychometric Theory*. New York 1967, kap. 9 og 12–14.
- Wechsler, D. *The Measurement and Appraisal of Adult Intelligence*. 4th ed. Baltimore 1958, kap. 1–6, 66 s.
- Brammer, L. M. & Shostrom, E. L. *Therapeutic psychology: Fundamentals of actualization counseling and psychotherapy*. 2 nd. ed. (ss. 26–67) og kap. 4. (ss. 102–132). Tils. ca. 70 sider.
- Hall, C. & Lindzey, G. *Theories of personality*. New York: John Wiley, 1967. (Rev. utgave i 1970 pensum når den kommer) Kap. IV (Adler, Fromm, Horney & Sullivan),

- Kap. VII (Allport) og kap. XII (Rogers). Tils. ca. 110 sider.
- Laing, R. D. *The divided self*. London: Penguin Books, 1965 – også norsk – *Det spaltede selv*. Oslo: Gyldendal, 1968. Del I (kap. 1, 2 og 3). Tils. ca. 40 sider.
- Laing, R. D. *The politics of experience and the bird of paradise*. London: Penguin Books, 1967 – også på norsk – *Erfaringens porter og paradisfuglen*. Oslo: Cappelen, 1968. Kap. 1 og 2 (ss. 11–45). Tils. ca. 35 sider.
- May, R. *Eksistentiell psykologi*. København: Gyldendals Uglebøker, 1966. Del 2 (ss. 61–137). Tils. ca. 70 sider.
- Rogers, C. R. *The process of the basic encounter group*. Kap. 28 i Bugental; J. F. T. (ed.) *Challenges of humanistic psychology*. New York: McGraw-Hill, 1967. Stensil. Tils. ca. 15 sider.
- Rogers, C. R. *Client-centered therapy: its current practice, implications and theory*. Boston: Houghton Mifflin, 1951. Kap. 5. (Three questions raised by other viewpoints: transference, diagnosis, applicability) (ss. 197–235). Tils. ca. 35 sider.

Alternativt kan det legges opp følgende pensum i rådgivningspsykologi (uten psykometri):

- Brammer L. M. & Shostrom E. L. *Therapeutic psychology: Fundamentals of actualization counseling and psychotherapy*. (2 nd. ed.) (ss. 26–67) og kap. 4. (ss. 102–132). Tils. ca. 70 sider.
- Braaten L. J. *Klientsentrert rådgivning og terapi: en systematisk innføring i C. R. Rogers' psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget. Tils. ca. 120 sider.
- Hall C. & Lindzey G. *Theories of personality*. New York: John Wiley, 1967. (Rev. utgave i 1970 pensum når den kommer) Kap. IV (Adler, Fromm, Horney & Sullivan), Kap. VII (Allport) og kap. XII (Rogers). Tils. ca. 110 sider.
- Laing, R. D. *The divided self*. London: Penguin Books,

- 1965 – også norsk – Det spaltede selv. Oslo: Gyldendal, 1968. Del I (kap. 1, 2 og 3). Tils. ca. 40 sider.
- Laing, R. D. *The politics of experience and the bird of paradise*. London: Penguin Books, 1967 – også på norsk – Erfaringens porter og paradisfuglen. Oslo: Cappelen, 1968. Kap. 1 og 2 (ss. 11–45). Tils. ca. 35 sider.
- McGoven, J. F. & Schmidt, L. D. (Eds.) *Counseling: readings in theory and practice*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1962. Kap. 4 (Theoretical issues and viewpoints of counseling) (ss. 159–237). Tils. ca. 75 sider.
- May, R. *Eksisterntiell psykologi*. København: Gyldendals Uglebøger, 1966. Del 2 (ss. 61–137). Tils. ca. 70 sider.
- Rogers, C. R. *The process of the basic encounter group*. Kap. 28 i Bugental, J. F. T. (Ed.) *Challenges of humanistic psychology*. New York: McGraw-Hill, 1967. Stensil. Tils. ca. 15 sider.
- Rogers, C. R. *Client-centered therapy: its current practice, implications and theory*. Boston: Houghton Mifflin, 1951. Kap. 5. (Three questions raised by other viewpoints: transference, diagnosis, applicability) (ss. 197–235). Tils. ca. 35 sider.
- (En tilleggsliste over anbefalte supplerende verker fås ved avdelingen).

PERSONLIGHETSPSYKOLOGI MED PSYKOPATOLOGI

- Berne, Eric: *Games People Play*. Kap. 1–5 og 7. Penguin 1966. Norsk overs.: *Mennesker og masker*. Oslo, Cappelen, 1967. 35 s.
- Brenner, Charles: *An Elementary Textbook of Psychoanalysis*. Kap. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8. N. Y., International Universities Press, 1966. (Doubleday 1957) Dansk overs.: *Psykoanalysens grundbegreper*. Kbh., Reitzel, 1961. 155 s.
- Båge, Christer: *Miljøterapi*. Kap. 7 og 8. 2. uppl. Stkh. Aldus/Bonniers, 1970. 30 s.
- Cooper, David: *Psychiatry and Anti-Psychiatry*. Introd. og kap. 5. London, Tavistock, 1967 (Ballatine 1971) Norsk overs.: *Psykisk og antipsykisk*. Oslo, Fakkell, Gyldendal, 1971. 35 s.

- Erikson, Erik H.: *Identity and the Life Cycle. Psychological Issues. Monographs. 1. Kap. 2.* N. Y., International Universities Press, 1967. 50 s. eller *Identity, Youth and Crisis. Kap. III.* New York, Norton, 1968.
- Freud, Anna: *The Ego and the Mechanisms of Defence.* Rev.ed. Kap. 1-5. N. Y., International Universities Press, 1967. Dansk overs.: *Jeg'et og forsvarsmekanismerne.* Kbh., 1967. 50 s.
- Hall, Calvin S. & Lindzey, G.: *Theories of Personality, 2. ed.* Kap. 1 og 14-15. N. Y., Wiley, 1970. 45 s.
- Laing, Ronald D.: *The Self and Others.* Kap. 6-9. Penguin, 1972. 70 s.
- Rapaport, David & Gill, M., Schafer, R.: *Diagnostic Psychological Testing.* Kap. 7. N. Y., International Universities Press, 1968. 8 s.
- Schafer, Roy: *Projective Testing and Psychoanalysis.* Kap. 6. N. Y., International Universities Press, 1967. 30 s.
- Smith, Gudmund & Westerlundh, Bert: *Personlighetspsykologi. Studiet av individen.* Kap. 1-2. Lund, CWK Gleerup Bokförlag, 1973. 17 s.
- Sullivan, Harry S.: *The Psychiatric Interview.* Kap. 1, 5 og 6. N. Y., W. W. Norton, 1970. 45 s.
- White, Robert W.: *The Abnormal Personality, 3. ed.* Kap. 2, 3, 4, 5 og 6. N. Y., Ronald Press, 1964. 210 s.

Det vil bli gitt forelesninger og seminarer i forskjellige emner innenfor teoretisk psykologi, og studentene anbefales å legge an sin lesning slik at den kan kombineres med den undervisning som gis til enhver tid. Aktiv deltagelse i seminarer med oppgaveskrivning er nyttig. Men i stor utstrekning vil studentene være henvist til også å lese på egen hånd. Det anbefales at en leser om samme emne i flere bøker samtidig. De samme eller beslektede emner er ofte omtalt i flere bøker, men som regel fra forskjellige synspunkter. Et samlet studium av slike emner gir grunnlag for en mer allsidig vurdering og letter tilegnelsen av den nødvendige oversikt.

OBLIGATORISK KURS

Embetsstudiet begynner med et obligatorisk kurs som strekker seg over 3 semestre. Kurset er delt i 3 deler, del I: Psykologisk statistikk og del II og III: Psykologiske metoder.

For å fremstille seg til 1. avdelings eksamen må det samlede kurs være bestått.

Kurset omfatter øvelser og demonstrasjoner i de viktigste former for tilveiebringelse av psykologiske data og de vanligste former for bearbeiding av slike data. Kurset er ment å være en støtte for lesningen av den teoretiske psykologi, samtidig som det vil gi et visst innblikk i det metodiske grunnlag for praktisk og vitenskapelig psykologisk arbeid. Men det gir ikke deltakerne tilstrekkelig grunnlag for eget praktisk arbeid. Kursdel I gir en innføring i beskrivende statistikk og hypoteseprøving som er relevant for psykologisk forskning. Del II omfatter eksperimentelle metoder og målemetoder mer generelt. Del III omfatter test- og rådgivningspsykologiske, personlighetspsykologiske og kliniskpsykologiske samt sosialpsykologiske metoder. Det største utbytte for den teoretiske psykologi vil kurset ha hvis studentene samtidig leser og orienterer seg i de deler av pensum-litteraturen som har sammenheng med de øvelser og demonstrasjoner som de til enhver tid deltar i.

Litteratur som kreves lest i kurset, blir oppgitt av kurslærerne. I kurset kan inngå ulike former for oppgaver, rapportskrivning og prøver.

Psykologien grenser til en rekke andre vitenskaper som det for psykologen er av betydning å kjenne til for å få størst mulig forståelse av menneskelig atferd og opplevelse. I det nåværende studieopplegg er det krav om kunnskap i fysiologi, sosiologi og psykiatri hvor det blir gitt kursundervisning.

Man kan ikke melde seg på noen av disse kurs eller fremstille seg til eksamen i disse emner før det ovennevnte 3 semesters obligatoriske kurs er påbegynt.

Ventetiden fra avlagt laudabel grunnfagseksamen til en kan komme inn på del I av det obligatoriske 3-semesters kurs er for tiden ca. 5 semestre.

RETNINGSLINJER FOR OPPTAK TIL DET OBLIGATORISKE 3 SEMESTERSKURS

1. Berettiget til å komme inn på kurset er de som har avlagt grunnfagseksamen i psykologi ved norske universiteter med ikke dårligere karakter enn *Laudabilis*, (jfr. reglement for embetseksamen i psykologi ved Universitetet i Oslo, § 1, og vedtak i fakultetsrådet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet av 21. mars 68 i henhold til § 4 i reglement for magister artium-graden) og andre med annen utdanning som er godkjent som likeverdig med *Laudabel* grunnfagseksamen i psykologi.
2. Deltakerne tas opp til kurset etter ansiennitet fra avlagt grunnfagseksamen. For personer med annen godkjent utdanning regnes ansienniteten fra det semester søknaden om å få godkjent denne utdanning ble mottatt av Det samfunnsvitenskapelige fakultet (jfr. styrevedtak ved Psykologisk institutt 11. 5. 1971). Etter å ha innhentet uttalelse fra Psykologisk institutt kan fakultetet gi søkeren med annen godkjent utdanning dispensasjon fra denne bestemmelse og innrømme samme ansiennitetsbetingelser som om de hadde avlagt grunnfagseksamen i psykologi her.
3. Er det flere opptaksberettigede med samme ansiennitet enn det er plasser til på kurset, skjer utvelgelsen blant disse ved loddtrekning.

ADMINISTRASJON AV REGULERINGSORDNINGEN

1. For til enhver tid å ha best mulig oversikt over antall aktuelle opptaksberettigede, etableres ved Psykologisk institutt et register over studenter med *laudabel* grunnfagseksamen i psykologi eller tilsvarende, som ønsker å ta embetseksamen eller magistergrad i psykologi. (Vente-kø).
2. Det lages et skjema for dette formål som fås ved henvendelse til Psykologisk institutt. I forbindelse med grunnfagseksamen leverer sensor skjemaet til de studenter som etter muntlig eksaminasjon får *laudabel* karakter.

3. Studentene besvarer skjemaet og sender det til Psykologisk institutt snarest og senest innen en gitt dato påfølgende semester (h.h.v. 15. september og 1. februar).
4. På basis av de mottatte skjemaer foretas en kørangering v/loddtrekning innen vedkommende eksamenskull. Rangeringen gjøres kjent ved oppslag i Ekspedisjonen, Psykologisk institutt, slik at de som står i ventekøen på basis av de samlede semesterlister tilnærmevis kan beregne når de vil bli tatt opp på kurset.
5. Opptak til kurset det påfølgende semester finner sted på basis av ajourførte kølister pr. 1. oktober og 15. februar. Oppslag over deltakere og suppleanter slås opp innen en uke etter nevnte datoer og deltakerne og de første suppleantene gis samtidig skriftlig underretning.
6. Studenter som ansiennitetsmessig befinner seg i den gruppen som aktuelt kan komme i betraktning ved kursopptak og som ikke er registrert ved ajourføringsdatoen for vedkommende opptak, kommer ikke i betraktning ved det aktuelle opptak.
7. De som er kommet med på listen for kurset må senest innen 15. november (for vårsemesterundervisning) og 1. april (for høstsemesterundervisning) ha gitt melding til Psykologisk institutt om de skal følge kurset eller ikke. Mottas ikke slik melding strykes vedkommende av kurslisten vedkommende semester og suppleant gis melding om opptak.
8. Kursdeltakerne har plikt til å møte første kursdag. Uteblir kursdeltaker første kursdag uten å ha gitt melding om dette til Psykologisk institutt på forhånd, strykes vedkommende av kurslisten vedkommende semester og suppleant gis melding om opptak.
9. Studenter som er registrert i ventekø plikter å holde Psykologisk institutt underrettet om postadresse, slik at de kan nås med meldinger.

ADGANG TIL EMBETSSTUDIET FOR SØKERE FRA ANDRE LÆRESTEDER

Studenter som etter søknad får ekvivalent utdanning og eksamener fra andre utdanningsinstitusjoner med deler av embetsstudiet i psykologi, kan etter vurdering i hvert enkelt tilfelle opptas i den utstrekning plasser er blitt ledige ved at ordinære studenter slutter før de har fullført embetsstudiet (Kollegieveedtaket av 8. 9. 1972). Administrasjonsordningen for rangering av søkerne kan fås ved henvendelse til instituttet.

STØTTEDISIPLINER

FYSIOLOGI

Det kreves noen kjennskap til generell biologi og fysiologi, human genetik, sanse- og muskelfysiologi samt synapse-fysiologi. Det kreves mer inngående kjennskap til sentralnervesystemets anatomi og fysiologi.

I hvert semester vil det bli arrangert et kurs med demonstrasjoner og eventuelle øvelser av ca. 100 timers varighet. Kurset avsluttes med en prøve. Lærebøker og tillegglitteratur vil bli oppgitt på kurset. Det vil bli gitt ut en liten stensil i tillegg med oversikter over de nevropsykologiske data kurset blir supplert med. Studentene anbefales å gå på kurset.

For dem som ikke går på kurset vil det bli oppgitt et pensum som er noe større enn den litteraturen som kreves på kurset.

SOSIOLOGI

Det kreves et elementært kjennskap til den alminnelige sosiologi.

Disiplinen har et omfang som svarer til ca. $\frac{1}{4}$ av sosiologi grunnfag. Omfanget anslås ikke bare ut fra den litteratur som forventes lest og forelesningene, seminarene og veiledningen i løpet av semestret, men også ut fra arbeidet med den støttedisciplinoppgave som fordres.

Pensum

- Dette er ikke obligatorisk. Det som anbefales lest er
1. en innføringsbok av type og størrelse som Vilhelm Auberts *Sosiologi*,
 2. et utvalg av kapitler i samleverket *Det Norske Samfunn*,
 3. artikkelstoff, eller en monografi av type og størrelse som Yngvar Løchens *Idealer og realiteter i et psykiatrisk sykehus*, innenfor et spesialområde som har sammenheng med støttedisiplinoppgaven.

Undervisning

Det gis en ukentlig dobbeltforelesning og to ukentlige oppgaveseminarer eller veiledningstimer etter avtale med studentene, i alt 6 timer pr. uke i gjennomsnitt.

Støttedisiplinoppgave

Det fordres at den enkelte student innleverer til godkjenning en selvvalgt oppgave før bekreftelse for at vedkommende har sosiologi støttedisiplin gis. Oppgavens omfang kan variere noe, antydningssvis kan det anslås til ca. 10–15 A4-sider. Det er tillatt for grupper av studenter å levere større oppgaver i samarbeid. – For studenter som ikke følger kurset vil det bli oppgitt eget pensum.

PSYKIATRI

Kurset tar sikte på å gi studentene en elementær innføring i psykiatrisk teori og praksis. Hensikten med dette er delvis å gjøre studentene kjent med fagbakgrunnen til en av de grupper de som senere psykologer ofte vil samarbeide med. Delvis er også formålet med kurset å bidra til at studentenes psykopatologikunnskaper i noen grad kan få en praktisk-klinisk forankring.

Innholdsmessig kan kurset beskrives slik:

1. Innføring i epidemiologiske og sosialpsykiatriske problemstillinger.
2. Diagnostisering og behandling av nevroser.
3. Innføring i psykiatrisk sykdomslære, med særlig vekt på diagnostisering og behandling av psykoser.
4. Psykologen som bidragsyter til arbeidet i det psykiatriske sykehus.

Undervisningen vil gjøre utstrakt bruk av sykehistorier til illustrasjon av psykopatologiske forhold. I tillegg vil en mindre gruppe studenter som en prøveordning få anledning til å delta i en uketjeneste der en tar sikte på å la hver enkelt student få supervisert kontakt med inneliggende pasienter.

Pensum vil bli oppgitt av kurslederne.

Kurset er på 12 dobbelttimer, gjentas hvert semester og holdes ved Gaustad sykehus. Det anbefales at studentene tar kurset i tilslutning til 3. metodekurs i 1. avd.

For dem som ikke går på kurset vil det bli oppgitt et pensum som er noe større enn den litteraturen som kreves på kurset.

2. avdeling

Denne avdeling forutsetter et videregående studium i psykologi med en konsentrasjon om spesielle områder, med sikte på fagpsykologisk arbeid. Differensieringen innen denne avdeling består ikke av faste «linjer», men gir rom for en rekke ulike kombinasjoner av teoretisk og praktisk opplæring, samt metode- og forskningstrening. Spesialområdene vil i første rekke være slike som vil være av betydning som grunnlag for praktisk-psykologisk arbeid, slik dette utvikles i vårt land. Men 2. avdeling gir også mulighet for dem som er interessert i å kvalifisere seg videre i retning av forskning og teori, samt undervisning i psykologi.

2. avdeling stiller krav til studentene på de følgende fire felter: metodisk skolering, teoretiske kunnskaper, praksis og vitenskapelig arbeid. På egen hånd eller i samråd med faglærerne velger studentene et studieopplegg slik at *metodekursene* eller *credit-undervisningen*, *pensum i teoretisk psykologi*, *praksis* og *hovedoppgave* så vidt mulig tilsammen danner et naturlig hele.

METODEKURS

Det kreves at hver student skal gjennomgå metodekurser med øvelser tilsvarende 18 credit-poeng, slik at 1 poeng svarer til 1 time pr. uke i ett semester. Kursene vil ved

demonstrasjoner, øvelser og drøfting av teoretiske problemer, gi kunnskap og ferdighet i psykologiske metoder av praktisk nytte for ulike anvendt-psykologiske områder, samt for forskningsarbeid.

Det vil bli arrangert kurser innen følgende hovedområder:

Eksperimentalpsykologi med fysiologisk psykologi

Klinisk psykologi

Kognitiv psykologi

Psykologisk rådgivning

Sosialpsykologi

Utviklingspsykologi med klinisk barnepsykologi

Hver student velger et hovedområde, hvor det tas minst 8 og inntil 12 kurs-poeng. For hvert område bestemmes hvilke poeng-givende kurser som er obligatoriske. Minst 6 kurspoeng tas utenfor det valgte hovedområde. De skriftlige eksamener holdes på hovedområde. Ved den muntlige prøve kan det bli eksaminert både fra kandidatens hoved- og biområder. Etter den nødvendige forberedelsen på avdelingsplanet og i Undervisningsutvalget, skal Instituttrådet foreta den endelige godkjenning av de detaljerte planer for hvert hoved- og biområde med de tilhørende pensum. Slike kursplaner med pensum skal til enhver tid så vidt mulig være tilgjengelig for studentene.

PENSUM I TEORETISK PSYKOLOGI

I praksis er det slik at pensum er knyttet til de obligatoriske kurser eller credit-tilbud. Kursplanene inneholder det til enhver tid gjeldende pensum. I tillegg til kursundervisningen vil det etter behov og lærerkapasitet bli gitt utdypende undervisning gjennom forelesninger, seminarer m.v. på de hovedområder som hyppig velges til spesialstudium.

Foruten kurslitteraturen vil det også være nødvendig å lese en del litteratur i forbindelse med hovedoppgaven. Etter samråd med veilederen og andre faglærere kan det foretas mindre utskiftninger i pensum slik at det harmonerer bedre med hovedoppgave, praksis og opplegg av studiet for øvrig.

Den undervisning som blir gitt i pedagogikk, sosiologi og andre fag som grenser til psykologien kan psykologistudenten også ha stort utbytte av. Likevel blir studentene henvist til atskillig lesning på egen hånd.

PRAKSIS

Før studentene melder seg på til 2. avdelings eksamen av embetsstudiet i psykologi, må de ha tatt praksis på institusjoner som driver med fagpsykologisk arbeid. Normalt vil det bli krevet 6 måneders praksis. Psykologisk Institutt disponerer et større antall faste praksisplasser og vil vanligvis formidle slik praksis. Søknad om praksis skrives på et spesielt skjema og må være innsendt til praksisveilederen semestret før man regner med å begynne praksis. For denne praksis foreligger det et eget stensilert reglement. Praksistiden vil gi studentene erfaring i de arbeidsmåter som benyttes og de praktiske og metodiske forutsetninger for disse. Samtidig skal studentene skaffe seg kjennskap til institusjonen og til samarbeidsformer med personale med annen fagutdanning. Gjennom arbeid med de konkret foreliggende menneskelige problemer bør studentene også få en klarere forståelse av styrken og begrensningen av den teoretiske psykologi i forbindelse med psykologisk yrkesutøvelse og de etiske problemer som oppstår i denne sammenheng.

De som velger et mer rent vitenskapelig studieopplegg, kan få godkjent som praksis forskningsarbeid ved bestemte institusjoner, i tilknytning til forskningsarbeid som ledes av en habil forsker. Arbeid på egen hovedoppgave vil ikke bli godkjent som forskningspraksis.

Ved praksisinstitusjonen vil studentene få spesiell veiledning og supervision av en psykolog som er ansatt ved institusjonen og som er knyttet til psykologistudiet for å gi studentene supervision og ha tilsyn med denne del av studiet (praksislærer).

Under praksistiden kan man bruke noe av tiden til innsamling av materiale til hovedoppgave.

HOVEDOPPGAVE

I det semester studentene melder seg til 2. avdelings eksamen skal de levere inn et vitenskapelig arbeid (hovedoppgave). Innleveringsfristen er 10. september i høst-semesteret og 1. februar i vårsemesteret. Emnevalget bør om mulig harmonere med kurser, praksis og opplegg av 2. avdelings-studiet for øvrig. Valg av emne og opplegget av arbeidet bør på forhånd være forelagt en faglærer. Det anbefales å benytte seg av den hovedoppgaveveiledning som faglærerne gir. Arbeidet skal ordinært innbefatte innsamling og/eller analyse av et empirisk materiale. Arbeidet skal vise at studenten behersker vitenskapelig fremgangsmåte, så vel som de spesielle problemstillinger og metoder som knytter seg til det valgte emne.

På vitnesbyrdet vil karakteren for hovedoppgaven bli ført opp særskilt.

SOSIALØKONOMISK EMBETSEKSAMEN

Reglement

Fastsatt ved Kgl. res. av 17. november 1961 med endringer
t.o.m. 22. jan. 1974

§ 1.

De som vil underkaste seg sosialøkonomisk embets-eksamen, må være immatrikulert ved Universitetet i Oslo, eller ha tatt avgangseksamen med hovedkarakter «Meget godt» eller bedre ved 2-årig linje ved godkjent handelsgymnasium.

§ 2.

Enhver som fremstiller seg til sosialøkonomisk embets-eksamen, må ha tatt den ved Universitetet anordnede examen philosophicum og ha bestått den i nedenstående § 3 omhandlede prøve i matematikk.

§ 3.

Prøven i matematikk henter sitt stoff fra de delene av matematisk analyse og lineær algebra som er av særlig betydning for studiet av teoretisk økonomi og statistikk. Det holdes skriftlig prøve. Til besvarelsen kan kandidaten bruke inntil 6 timer. De nærmere regler for undervisningen og prøven fastsettes i studieplanen.

§ 4.

I studieplanen gis nærmere bestemmelser om obligatoriske kurser og seminarer. Før eksamen må kandidaten fremlegge vitnesbyrd fra kurs- og seminarlederne om tilfredsstillende deltakelse i denne undervisning.

§ 5.

Studiets område inndeles i følgende fag:

1. *Teoretisk økonomi*, omfattende teori om produksjon, etterspørsel, forskjellige markedsformer, nasjonalregnskap og den økonomiske sirkulasjon, makroøkonomisk teori (herunder konjunkturteori), fordelingsteori, teori for den internasjonale handel, teori i forbindelse med økonomiske vekstproblemer m.m. Faget omfatter videre forskjellige analysemetoder og deres anvendelse: statikk og dynamikk, velferdsteoriens metoder, operasjonsanalyse, desisjonsmodellteori m.m. Dessuten faller den økonomiske teoris historie inn under dette fag.
2. *Næringsøkonomi*, herunder økonomisk geografi, hovednæringsveiene i Norge, næringspolitikk, internasjonal handel og internasjonale økonomiske organisasjoner, pris- og konkurranseregulering, arbeidsmarkedet og dets problemer, områdeplanlegging, nasjonalbudsjett m.m.
3. *Sosiallære*, omfattende befolkningsutviklingen og dens økonomiske og sosiale virkninger, sosiale forhold i Norge (herunder sosiallovgivning og sosiale institusjoner), elementær sosiologi m.m.
4. *Teoretisk statistikk*, herunder sannsynlighetsregning, estimerings- og hypoteseprøvingsteori, regresjonsteori, tidsrekkeanalyse, teori for representative tellinger m.m., samt enkle økonomiske anvendelser av teorien.
5. *Anvendt statistikk*, herunder gjennomgåelse av praktiske problemer ved innsamling, bearbeiding og presentasjon av statistiske data, oversikt over de viktigste kilder for norsk befolkningsstatistikk, næringsstatistikk, sosialstatistikk, finansstatistikk og nasjonalregnskap m.m.
6. *Penge- og finanskære*, omfattende penge- og kredittvesenet, statens og kommunenes finanser, internasjonale valuta- og kredittforhold, penge- og finanspolitikk m.m.
7. *Internasjonal økonomi*, omfattende verdens økonomiske geografi med oversikt over naturgrunnlag, produksjon og handelsveier, videre befolkningsbevegelser, internasjonale kapitalbevegelser, handels- og valutapolitikk, internasjonale økonomiske organisasjoner, internasjonal økonomisk statistikk m.m.

8. *Økonomiske systemer og deres historiske utvikling*, omfattende den økonomiske historie i tilknytning til den politiske historie, for Norge særskilt og for verden under ett, videre en prinsipiell gjennomgåelse av forskjellige økonomiske systemer og ideologier m.m.
9. *Økonometriske metoder*, omfattende det økonomisk-teoretiske, matematiske og sannsynlighetsteoretiske grunnlag for økonometrien samt konkrete anvendelser av økonomiske metoder.
10. *Bedriftsøkonomi*, omfattende bedriftsregnskap med statusteori, kostnadsanalyse, kalkulasjon, resultatberegninger, kontoplaner, forskjellige bedriftsformer og markedsformer, finansieringsproblemer, bedriftsbeskatning, administrasjonslære m.m.
11. *Rettslære*, omfattende deler av statsforfatningsretten og forvaltningsretten, deler av privatretten samt samfunnets administrative oppbygning.
12. *Makroøkonomisk planlegging*, omfattende teknikk og metoder for planlegging fra samfunnsøkonomisk synspunkt, samt eksempler på slik planlegging i Norge og andre land.

§ 6.

Av de fag som er nevnt i § 5, er teoretisk økonomi, næringsøkonomi, sosiallære, teoretisk statistikk, anvendt statistikk og penge- og finanslære obligatoriske. Fagene internasjonal økonomi, økonomiske systemer og deres historiske utvikling, økonometriske metoder, bedriftsøkonomi, rettslære og makroøkonomisk planlegging er valgfrie etter de regler som fremgår av § 7.

§ 7.

Sosialøkonomisk embetseksamen består av 2 avdelinger.

I I. avdeling avlegges eksamen i to avsnitt, det økonomiske avsnitt og det statistiske avsnitt.

Ved det økonomiske avsnitt av I. avdelings eksamen gis 2 skriftlige oppgaver i teoretisk økonomi og 1 skriftlig oppgave i hvert av fagene næringsøkonomi og sosiallære.

Ved det statistiske avsnitt av I. avdelings eksamen gis

1 skriftlig oppgave i hvert av fagene teoretisk statistikk og anvendt statistikk.

Det akademiske kollegium kan etter søknad frita den som har avlagt tilsvarende prøve i teoretisk statistikk ved universitetet eller høgskole, for prøven i dette fag.

Ved II. avdelings eksamen gis 5 skriftlige oppgaver, hvorav 2 i teoretisk økonomi, 1 i næringsøkonomi, 1 i penge- og finansiell læring og 1 i det fag kandidaten selv har valgt blant fagene: Internasjonal økonomi, økonomiske systemer og deres historiske utvikling, økonometriske metoder, bedriftsøkonomi, rettslære og makroøkonomisk planlegging.

Til besvarelsen av hver av de skriftlige oppgaver gis en tid på 6 timer.

Ved II. avdelings eksamen prøves kandidaten muntlig i de samme fag som det er avlagt skriftlig prøve i.

§ 8.

Examen philosophicum og matematikk må være bestått før kandidaten melder seg til det økonomiske avsnitt av I. avdelings eksamen. Dette avsnitt må videre være bestått før påmelding til det statistiske avsnitt av I. avdelings eksamen, som igjen må være bestått før kandidaten melder seg til II. avdelings eksamen.

Ved påmelding til II. avdelings eksamen må det opplyses hvilket av de valgfrie fag kandidaten vil gå opp i.

Kandidaten har adgang til å gå opp i flere enn ett av de valgfrie fag, men må da også melde fra hvilket av disse fagene som skal telle med ved beregningen av hovedkarakteren (jfr. § 10).

§ 9.

Det brukes følgende karakterer:

Laudabilis	hvis tallverdi er 2.15 eller bedre				
Står til Laudabilis	>	»	går til og med 2.35		
Kan få Laudabilis	>	»	»	»	2.55
Kan vel få Laudabilis	>	»	»	»	2.75
Haud illaudabilis	>	»	»	»	2.95
Står til Haud illaudabilis	>	»	»	»	3.15
Kan få Haud illaudabilis	>	»	»	»	3.35
Non contemnendus	>	»	»	»	3.50

Kandidater som har fått dårligere karakter enn 3.50 (i skriftlig fag eller muntlig gjennomsnittskarakter) har ikke bestått eksamen. For dem bekjentgjøres ingen tallverdi.

Enkeltkarakterer angis med 2 desimaler med 0 eller 5 som siste siffer. Gjennomsnittskarakter og hovedkarakter avrundes til nærmeste hundredel. Når en gjennomsnittsverdi av karakterer som påføres vitnesbyrdet inngår i en videre beregning, regnes imidlertid med den eksakte verdi, ikke den avrundede verdi som føres på vitnesbyrdet.

§ 10.

Ved hver del av eksamen gis særskilt karakter for hver skriftlig besvarelse.

Ved hver av eksamens tre deler utregnes en gjennomsnittskarakter for de skriftlige besvarelser. Alle enkeltkarakterer som inngår i beregningen av en gjennomsnittskarakter, veier likt. I tilfelle kandidaten ved II. avdelings eksamen velger å gå opp i flere valgfrie fag, teller bare det fag som kandidaten har meldt fra om (jfr. § 8), med i hovedkarakteren.

På tilsvarende måte som for de skriftlige prøver, beregnes en gjennomsnittskarakter for de muntlige prøver ved II. avdelings eksamen, dog slik at den muntlige prøven i teoretisk økonomi tillegges dobbelt vekt.

§ 11.

For å ha bestått de skriftlige prøver ved en av eksamens deler, kreves det at den skriftlige gjennomsnittskarakter ved det økonomiske avsnitt og ved det statistiske avsnitt av I. avdelings eksamen ikke er dårligere enn 3.15 og ved II. avdelings eksamen ikke er dårligere enn 3.35. For bestått del av eksamen kreves det også at kandidaten ikke har fått karakteren 3.50 ved mer enn en av de skriftlige oppgaver som teller med ved beregning av hovedkarakteren.

Bare de som ved II. avdelings eksamen har bestått de skriftlige prøver som teller med ved beregning av hovedkarakteren, har adgang til å underkaste seg de muntlige prøver.

Ved det økonomiske avsnitt og ved det statistiske avsnitt av I. avdelings eksamen er hovedkarakteren lik den

skriftlige gjennomsnittskarakter. Gjennomsnittskarakteren for de muntlige prøver ved II. avdelings eksamen regnes sammen med den skriftlige gjennomsnittskarakter til en hovedkarakter for II. avdeling, idet den skriftlige karakter tillegges dobbelt vekt. For å ha bestått II. avdelings eksamen kreves det at hovedkarakteren ikke er dårligere enn 3.35.

§ 12.

En kandidat som har bestått begge avsnitt av I. avdelings eksamen, kan få vitnesbyrd for dette, og har rett til tittelen *examinatus oeconomiae*. På vitnesbyrdet anføres karakter ved forberedende prøve i matematikk, tallkarakteren for hver av de skriftlige besvarelser, videre hovedkarakteren for det økonomiske avsnitt og for det statistiske avsnitt av I. avdelings eksamen og for hele I. avdelings eksamen.

Sistnevnte hovedkarakter beregnes ved at hovedkarakteren for det økonomiske avsnitt tillegges vekten $\frac{3}{5}$ og hovedkarakteren for det statistiske avsnitt tillegges vekten $\frac{2}{5}$. Hovedkarakteren anføres med grad og tallverdi som angitt i § 9.

Den som ifølge § 7 er fritatt for prøven i teoretisk statistikk, får ingen hovedkarakter for I. avdelings eksamen. Det påføres vitnesbyrdet hvor og når prøven i teoretisk statistikk er avlagt.

§ 13.

Når en kandidat har bestått II. avdelings eksamen, har han derved fullført sosialøkonomisk embetseksamen og har rett til tittelen «*cand. oecon.*».

Den endelige hovedkarakter for embetseksamen fremkommer idet hovedkarakterene ved de tre deler gis følgende vekt: Det økonomiske avsnitt av I. avdelings eksamen $\frac{3}{10}$, det statistiske avsnitt av I. avdelings eksamen $\frac{2}{10}$ og II. avdelings eksamen $\frac{5}{10}$.

For fullført sosialøkonomisk embetseksamen gis et vitnesbyrd. På vitnesbyrdet anføres karakter ved forberedende prøve i matematikk, tallkarakterene for de skriftlige besvarelser, hovedkarakter for hver av de to deler av I. avdeling, skriftlig og muntlig gjennomsnittskarakter for II. avdeling, og hovedkarakteren for hele embetseksamen.

Hovedkarakteren anføres med grad og tallverdi som angitt i § 9.

Når en kandidat i endelig hovedkarakter har fått 2.00 eller bedre, gjøres innberetning til Kongen, og anmerkning herom påføres vitnesbyrdet.

Den som ifølge § 7 er fritatt for prøven i teoretisk statistikk, får ingen hovedkarakter for hele embetseksamen.

§ 14.

Hvis en kandidat ikke består en av eksamens deler, er det – for å fullføre eksamen – ikke nødvendig å ta de forutgående deler om igjen. Det samme er tilfelle om kandidaten har bestått en del av eksamen, men ønsker å gå opp om igjen. I sistnevnte tilfelle må imidlertid også eventuelle seinere beståtte deler av eksamen tas om igjen, hvis kandidaten ønsker å få de nye karakterene medregnet i en hovedkarakter.

Dersom en kandidat flere ganger har fullført eksamen i et av I. avdelings avsnitt eller i II. avdeling, kan han velge hvilket av resultatene som skal tas med på vitnemålet og ved utregning av hovedkarakter.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 15.

For en kandidat som har fullført embetseksamen, er det adgang til seinere å gå opp til eksamen i ett eller flere av de valgfrie fag. Det holdes både skriftlig og muntlig prøve. For bestått eksamen kreves det at karakteren ikke er dårligere enn 3.50 ved noen av prøvene. Resultatene av slike tilleggseksamener påføres vitnesbyrdet som et særskilt tillegg med angivelse av tidspunktet for avleggelsen. Resultatene angis både for den skriftlige og den muntlige prøve. Dessuten angis gjennomsnittskarakteren, som beregnes ved at resultatet av den skriftlige prøve tillegges dobbelt vekt i forhold til den muntlige prøve. Resultatene av slike tilleggsprøver medregnes ikke i hovedkarakteren.

Tilsvarende regler gjelder om en kandidat ved II. avdelings eksamen har gått opp i flere valgfrie fag enn det som teller med ved beregningen av hovedkarakteren.

§ 16.

Nærmere bestemmelser om eksamens avholdelse, eksamensfordringene m.v. inntas i studieplanen som fastsettes av Det akademiske kollegium etter forslag fra vedkommende fakultet.

§ 17.

Eksamen til det økonomiske avsnitt av I. avdeling etter dette reglement holdes første gang i høstsemestret 1961.

Fakultetet bestemmer når eksamen etter reglementet av 18. oktober 1935 skal holdes siste gang, og gir de overgangsbestemmelser som trengs.

Dette reglement trer i kraft straks.

STUDIEPLAN

Godkjent av Det akademiske kollegium 23. juni 1961
med endringer t.o.m. 1975.

INNLEDNING

Det sosialøkonomiske studium ved Universitetet har til formål å gi kunnskap om den økonomiske virksomhet og om de økonomiske og sosiale forhold i samfunnet.

De mangfoldige økonomiske prosesser i samfunnet er bestemt av naturen omkring oss, av psykologiske faktorer og av de tekniske, sosiale og organisasjonsmessige forhold menneskene selv etter hvert har skapt. I det moderne samfunn er den enkeltes private økonomiske forhold fullstendig avhengig av samkvem og samarbeid med andre folk i samfunnet. Uten slikt samkvem og samarbeid ville hver enkelt av oss bare kunne skaffe seg en liten brøkdel av de materielle goder vi har i dag. Selv om den enkelte kan bestemme over hvor mye han vil arbeide, vil derfor arten av de samfunnsmessige organisasjonsformer som omgir ham avgjøre hvilket økonomisk resultat hans innsats skal føre til.

Dette forhold stiller sosialøkonomisk forskning overfor

to forskjellige, men nær sammenknyttede hovedoppgaver. For det første, å utforske den økonomiske virksomhet i et samfunn og de resultater den gir under de historisk gitte organisasjonsformer. For det annet, å studere hvordan mulige alternative ordninger av det økonomiske liv ville funksjonere, med sikte på å komme frem til forbedringer.

Det er et særpreg ved sosialøkonomien som fag at dens forskningsobjekter for en stor del er forhold som menneskene selv har skapt og som de, prinsipielt sett, har høve til å forandre ved eget valg. Men de grunnleggende forskningsprinsipper i sosialøkonomien er nøyaktig de samme som for andre vitenskaper. I sosialøkonomi som i andre vitenskaper må vi lage oss logiske tankeskjemaer som gir et såpass forenklet bilde av virkeligheten at den blir mer forståelig for oss. Gjennom øvelse i å håndtere slike tankeskjemaer og ved å skaffe oss inngående kjennskap til de konkrete forhold vi søker å analysere, må vi lære oss opp i å bedømme hva slags forenklinger som er på sin plass i hvert enkelt tilfelle.

Hvis det bare gjelder å skaffe seg visse foreløpige generelle idéer om hvordan det økonomiske liv i et samfunn funksjonerer, kan en somme tider komme et stykke på vei ved et omhyggelig og klart formulert verbalt resonnement. Men når det gjelder mer vidtgående og krevende problemstillinger der en tar sikte på å komme fram til praktiske resultater, vil ofte et matematisk formulert tankeskjema være den eneste farbare vei. Forsøk på å mestre de sentrale områder av sosialøkonomien uten å ta matematikken til hjelp ville derfor ikke bare være unødig tidsspille, men det ville være en altfor vanskelig oppgave for de aller fleste studenter.

En sosialøkonom må allerede fra første stund venne seg til å se nøkternt og vitenskapelig på de samfunnsøkonomiske spørsmål. Dette gjelder ikke bare for de studenter som tar sikte på en framtidig akademisk karriere, men kanskje i enda høyere grad det mye større antall som kommer i praktiske yrker. En sosialøkonom i praktisk arbeid vil ha et særlig behov for solid teoretisk utdanning hvis han vil eie fagmannens evne til å holde tanken klar gjennom det mylder av detaljer han møter i sitt daglige virke.

DE ENKELTE FAG

Det aller meste av det kunnskapsområde som faller inn under det sosialøkonomiske studiet utgjør en helhet. Rent praktisk er det imidlertid nødvendig å foreta en viss inndeling i fag.

I enkelte fag avlegges eksamen i to trinn. Noen av fagene er valgfrie. Dette er det gjort nærmere rede for i neste kapittel foruten i reglementet.

FORBEREDENDE PRØVER

EXAMEN PHILOSOPHICUM

Pensum og undervisning i dette faget er felles for alle studenter. En viser til studieplan for examen philosophicum.

De sosialøkonomiske idéer har delvis utviklet seg i sammenheng med filosofien. Moderne sosialøkonomi stiller betydelige krav til logisk resonnement og presisjon. Det er derfor grunn til å arbeide alvorlig med stoffet til examen philosophicum.

FORBEREDENDE PRØVE I MATEMATIKK

Dette er en spesiell prøve for sosialøkonomer. Pensum og undervisning er basert på kunnskapene ved de språklige eller den økonomiske artiumslinje. En betydelig del av pensum vil være nytt også for dem som har realartium. Stoffet er hentet fra matematisk analyse og lineær algebra. Det legges betydelig vekt på funksjoner av flere variable, og på teorien for generell lineære likningssystemer. Jo bedre en behersker matematikken til forberedende prøve, jo lettere vil mye av stoffet senere i studiet falle. Dersom en kan dokumentere kunnskaper i matematikk som tilsvarende pensumet i forberedende prøve, kan en søke Det akademiske kollegium om å bli fritatt for denne prøven.

OBLIGATORISKE FAG

TEORETISK ØKONOMI

Dette er det sentrale og grunnleggende fag i sosialøkonomien. I praktisk talt alle de øvrige fag som inngår i studiet er det av avgjørende betydning at en behersker den økonomiske teori. En studerer her teoretisk de sammen-

henger som gjør seg gjeldende mellom de størrelser som karakteriserer den økonomiske situasjon og den økonomiske utvikling, så som sysselsetting, produksjon, forbruk, investering, eksport, import, prisnivå osv. Disse sammenhenger er av forskjellig slag. Noen er av rent nasjonal-regnskapsmessig art. Andre sammenhenger karakteriserer forholdet mellom innsats og resultat i produksjonen og er av nærmest teknisk art. Endelig har en «atferdsrelasjoner» som karakteriserer personers og bedrifters handlemåte, og som derfor i større utstrekning enn de andre typene er basert på psykologiske faktorer. Ved de aller fleste problemer en sosialøkonom får å arbeide med, må en trekke inn i bildet flere forskjellige slike sammenhenger. Disse kombineres i en «modell» som så danner grunnlaget for de slutninger som kan trekkes. Når en på denne måten opererer med flere sammenhenger samtidig, er bruk av matematikk ofte nødvendig om en vil trekke slutninger på betryggende måte. Tilegnelsen av selve den analyseteknikk som her kommer til anvendelse, utgjør en viktig del av faget teoretisk økonomi.

NÆRINGSØKONOMI

Her får man en oversikt av økonomisk-geografisk karakter over landets næringsliv. Videre behandles de enkelte hovednæringsgrener så som industri, jordbruk, fiske, varehandel osv. Også de grunnleggende ting angående utenrikshandelen og internasjonale økonomiske forhold inngår. En rekke emner som ikke er knyttet til enkelte bestemte næringer inngår også, f. eks. prisregulering, konkurranseregulering, områdeplanlegging og forholdene på arbeidsmarkedet.

Samtidig som de enkelte næringers problemer blir belyst med utgangspunkt i økonomisk teori, legges det også vekt på å få fram samspillet mellom næringene. Alt i alt gir faget næringsøkonomi konkret kunnskap på en rekke viktige felter, og gir grunnlag for konkretisering og anvendelse av mange av de ting som studeres teoretisk i den teoretiske økonomi.

SOSIALLÆRE

Faget omfatter: 1) Befolkningsutviklingen og dens økonomiske og sosiale virkninger. 2) Elementær sosiologi.

Herunder blir hovedvekten lagt på en beskrivelse av de økonomiske og sosiale grupper i befolkningen og et studium av sammenhengen mellom arbeidsforhold, levevilkår og atferd. 3) Sosiale forhold. Her behandles den økonomiske og sosiale utvikling, trygder, forbruk og levestandard samt boligspørsmål osv.

TEORETISK STATISTIKK

Dette faget er et viktig hjelpemiddel for sosialøkonomer. Det gjelder for sosialøkonomi som for de fleste andre forskningsområder at mange problemer en blir stilt overfor, er slik at en ikke kan komme fram til helt sikre utsagn. Det vil da være ønskelig å kunne angi *graden* av usikkerhet ved utsagnene. Den teoretiske statistikken går ut på å finne metoder til å tolke et observasjonsmateriale i relasjon til et problem en vil belyse, på en slik måte at de utsagn en kommer til, med en viss tallmessig bestemt sannsynlighet kan sies å være riktige. Faget er basert på sannsynlighetsregningen og det tar mange forskjellige grener av matematikken til hjelp.

Det gjelder i utpreget grad for dette faget at en må arbeide aktivt med stoffet i tilknytning til forelesninger og øvelser.

ANVENDT STATISTIKK

Dette faget innbefatter praktiske og tekniske problemer ved innsamling og bearbeiding av statistiske data. Kjernen i faget er prinsipielle problemer i forbindelse med kvantifisering av økonomiske problemstillinger i relasjon til et statistisk observasjonsmateriale. Faget er knyttet til de sosialøkonomiske fag på den ene siden og til teoretisk statistikk på den annen. Videre gir faget et visst innblikk i prinsipper for og bruk av elektroniske regnemaskiner (EDB). Endelig gir det en innføring i og oversikt over Norges offisielle statistikk og andre statistiske publikasjoner.

PENGE- OG FINANSLÆRE

Dette faget er av sentral betydning for forståelsen av den økonomiske politikk. Det behandler konkret statens og kommunenes finanser, pengevesenet, banksystemet og

internasjonale valutaforhold. I behandlingen av forskjellige former for økonomisk politikk på disse felter kommer den økonomiske teori til utstrakt anvendelse.

VALGFRIE FAG

INTERNASJONAL ØKONOMI

Faget omfatter hovedtrekk av verdens økonomiske geografi, med naturgrunnlag, befolkningsstruktur, produksjon, handel (på bakgrunn av videregående studier i den internasjonale handels teori) og sosial struktur. En viktig side ved faget er utviklingsproblemene i forskjellige deler av verden.

Mer inngående enn i faget penge- og finansiell behandling behandles valutaforhold og valutapolitikk, og i tilknytning til dette også handelspolitikken. En får kjennskap til de viktigste internasjonale avtaler og organisasjoner som angår handelspolitikk, valutaforhold og internasjonale kapitalbevegelser.

ØKONOMISKE SYSTEMER OG DERES HISTORISKE UTVIKLING

Hovedinnholdet i dette faget er de forskjellige økonomiske systemer og ideologier og deres historiske utvikling. Det legges vekt på å beskrive og forklare *sammenhengene* mellom den tekniske, økonomiske, sosiale, politiske og vitenskapelige utvikling.

ØKONOMETRISKE METODER

Det er grunn til å forklare selve problemstillingen litt mer inngående i dette fag enn i de fleste andre fag.

Økonometriens hovedoppgave er å prøve økonomiske teorier på konkrete data for å finne fram til slike teorier som kan anvendes på praktiske økonomiske problemer. En liknende generell problemstilling møter en på mange forskningsområder, men på det økonomiske område reiser det seg en rekke spesialproblemer som krever sitt eget verktøy og sine særegne metoder.

En gruppe av spesielle, men samtidig dyptgående problemer oppstår på grunn av at økonomiske data i regelen er ikke-eksperimentelle. De er stort sett «passive» observasjoner

og registreringer av ting som skjer i det økonomiske liv slik det faktisk utfolder seg for oss. Grunnlaget for å forstå de metoder og resonnementsmåter som trengs i denne forbindelse, er inngående kjennskap til generell økonomisk teori sammen med praktisk øvelse og erfaring i vurdering av konkret observasjonsmateriale.

En annen gruppe problemer knytter seg til det forhold at økonomiske lovmessigheter gjerne vil ha karakteren av gjennomsnittslover med ganske store variasjoner fra det ene enkelttilfelle til det andre. I den matematiske statistikk har en det nødvendige begrepsapparat og verktøy for å studere slike lovmessigheter. Den matematiske statistikk blir derfor et sentralt hjelpemiddel i økonometrien.

Studiet av økonometriske metoder vil således bli en videreføring av kunnskapsstoffet og tenkemåten fra den generelle økonomiske teori ved at en bruker den matematiske statistikk som hjelpemiddel og de konkrete kunnskaper om økonomiske forhold som materiale for utviklingen av mer kvantifiserte økonomiske forskningsresultater.

BEDRIFTSØKONOMI

Dette faget behandler metoder for planlegging, ledelse og kontroll av driften innenfor den enkelte bedrift. Herunder faller bl. a. regnskapsvesen, kostnadsanalyse, kalkulasjon og resultatberegninger. Forskjellige markedsformer så som fri konkurranse, monopol, og mellomformer mellom disse behandles med utgangspunkt i den økonomiske teori.

Visse beskatningsspørsmål av særlig betydning for den enkelte bedrift faller også inn under dette faget.

Av særlig betydning vil bli tilegnelsen av enkelte moderne operasjonsanalytiske metoder som kommer til anvendelse på problemer om produksjonsplanlegging, lagerplanlegging osv. innenfor bedriftene. Disse metodene benytter matematiske og matematisk-statistiske hjelpemidler.

RETTSLÆRE

I mange stillinger er det behov for folk med både økonomisk og juridisk utdanning. I faget rettslære under Sosialøkonomisk embetseksamen behandles både offentlig rett og

privatrett, med hovedvekten på henholdsvis statsforfatningsretten og formueretten. Dessuten gir faget en oversikt over samfunnets administrative oppbygning (kommuner, fylker, departementer, direktorater osv.).

MAKROØKONOMISK PLANLEGGING

Faget behandler planleggingsproblemer fra samfunnsøkonomisk synspunkt. Hovedvekten ligger på planleggingen for økonomien som helhet, men en vil også søke å behandle planlegging for mindre sektorer eller enheter når hensynet til virkningene for samfunnsøkonomien kommer inn på en vesentlig måte.

Faget behandler både planlegging på kort sikt, som f. eks. i forbindelse med nasjonalbudsjetter, og på lengre sikt.

Pensum og undervisning tar først og fremst sikte på å forklare teknikk og metoder som brukes eller kan brukes ved planlegging, men som bakgrunn og illustrasjon vil også stoff om den faktiske planlegging i Norge og andre land trekkes inn.

Faget bygger i høyeste grad på den teoretiske økonomi, og deler av penge- og finansiell læren er også av stor betydning for faget makroøkonomisk planlegging. Videre er en viss innsikt i økonometriske metoder nødvendig.

STUDIEORDNING M. V.

Studiet til Sosialøkonomisk embetseksamen er delt i to avdelinger. Fagene teoretisk økonomi og næringsøkonomi studeres i begge avdelinger, med «grunnkurs» i I. avdeling og «høyere kurs» i II. avdeling. For øvrig er fagkretsen forskjellig i de to avdelinger.

For å lette selve den eksamensmessige byrden er I. avdeling igjen delt opp i to avsnitt: det økonomiske avsnitt og det statistiske avsnitt. Fagene under begge disse avsnitt studeres imidlertid parallelt fra begynnelsen av studiet. I II. avdeling er det ingen oppdeling i avsnitt.

I I. avdeling er alle fag obligatoriske. I II. avdeling består fagkretsen av tre obligatoriske fag pluss et «valgfritt fag».

Valget av det sistnevnte fag må avhenge av personlige interesser og anlegg, eventuelt av hva slags arbeid en måtte ta sikte på. En kan her gjerne føle seg fram i forskjellige fag for en kort tid, men en bør ikke la det gå mer enn ett semester i II. avdeling før en bestemmer seg for valgfritt fag. (Om en ønsker det kan en avlegge eksamen i flere valgfrie fag, jfr. reglene i § 8 og § 15 i reglementet.)

Alt i alt er studiet bygget opp på følgende måte:

FORBEREDENDE PRØVER

1. Examen philosophicum.
2. Matematikk.

I. AVDELING

Økonomisk avsnitt:

1. Grunnkurs i teoretisk økonomi.
2. Grunnkurs i næringsøkonomi.
3. Sosillære.

Statistisk avsnitt:

1. Teoretisk statistikk.
2. Anvendt statistikk.

II. AVDELING

1. Høyere kurs i teoretisk økonomi.
2. Høyere kurs i næringsøkonomi.
3. Penge- og finansiell læring.
4. Ett av fagene:
 - a) Internasjonal økonomi.
 - b) Økonomiske systemer og deres historiske utvikling.
 - c) Økonometriske metoder.
 - d) Bedriftsøkonomi.
 - e) Rettslære.
 - f) Makroøkonomisk planlegging.

Studentene avgjør selv hvor lang tid de vil benytte på studiets forskjellige deler. En kan imidlertid betrakte 5 år som en normal samlet studietid, og en hensiktsmessig tidsplan for avlegging av de forskjellige eksamener vil være:

Første semester: Examen philosophicum.

Annet semester: Forberedende prøve i matematikk.

Femte semester: Det økonomiske avsnitt av I. avdelings eksamen.

Sjette semester: Det statistiske avsnitt av I. avdelings eksamen.

Tiende semester: II. avdelings eksamen.

I den utstrekning undervisningen skjer i form av regelmessig gjentatte forelesningsserier er turnusene satt opp i overensstemmelse med en slik gjennomføringsplan.

På forskjellige trinn i studiet må studentene delta i obligatoriske kurser og seminarer og utarbeide obligatoriske oppgaver:

1. Kurs i maskinregning, med krav om «tilfredsstillende deltakelse».
2. Øvelseskurs i teoretisk statistikk, med krav om «tilfredsstillende deltakelse».
3. Kurs i anvendt statistikk. Dette kurset avsluttes med en øvelsesoppgave i form av en selvstendig undersøkelse av et emne som kandidaten velger i samråd med faglæreren. Oppgaven godkjennes av faglæreren.
4. Obligatoriske kurser i valgfrie fag.*
5. Spesialoppgave. Emnet for oppgaven kan velges innenfor hele kretsen av økonomiske fag. Opplegget godkjennes av den faglærer emnet nærmest faller inn under. Vedkommende faglærer gir også rettleiding under utarbeidelsen av oppgaven, og godkjenner det ferdige arbeidet. Arbeider av rent beskrivende art godtas ikke. Oppgaven må inneholde økonomisk-teoretiske synspunkter.

Det første av disse kursene bør tas relativt tidlig i I. avdeling. Det må være gjennomgått før oppmelding til det økonomiske avsnitt av I. avdelings eksamen. Studentene kan velge mellom et kurs i bordmaskinregning og et kurs i EDB. Den som har gjennomgått tilsvarende kurs ved annet lærested, kan søke Det samfunnsvitenskapelige fakul-

* For tiden er det ingen obligatoriske kurser i de valgfrie fag.

tet om å få dette kurs godkjent istedenfor kurs i maskinregning ved Sosialøkonomisk institutt. Statistikkursene må være gjennomført før oppmelding til det statistiske avsnitt av I. avdelings eksamen, dog kan eksamenskandidater som deltar i øvelseskurs i teoretisk statistikk få levere attest for dette straks kurset er fullført, normalt 2–4 uker etter at oppmeldingsfristen er utløpet. De obligatoriske kurser under pkt. 4 må være fullført før oppmelding til II. avdelings eksamen. I «Pensumlister m. v. for Sosialøkonomisk embetseksamen» gis det nærmere opplysninger om i hvilke semestre disse kursene bør tas. Meldingen om frister for påmelding til de forskjellige kurser gis ved oppslag.

Spesialoppgaven må være fullført og godkjent før oppmelding til II. avdelings eksamen. Hensikten med denne oppgaven er bl. a. at studentene skal få en viss øvelse i å arbeide selvstendig med et problem. Størrelsen av arbeidet må avhenge av problemets art, men en kan kanskje si at 20–40 maskinskrevne sider er normalt. Faglæreren har 30 dager til disposisjon for bedømmelse av innlevert oppgave, dager i juleferien og sommerferien ikke medregnet. Denne regel gjelder enhver innlevering, altså også når en oppgave etter første gangs levering måtte trenge rettelser og omarbeidinger for å bli godkjent.

For fullført I. avdelings eksamen gis rett til tittelen *exam. oecon.* (*Examinatus oeconomiae*). De som ønsker det kan få særskilt vitnesbyrd for denne eksamen. Den kan være vel egnet for visse stillinger, eventuelt kombinert med eksamener i andre fag. Imidlertid har en med fullført I. avdelings eksamen et så godt grunnlag for full embetseksamen, som gir rett til tittelen *cand. oecon.* (*Candidatus oeconomiae*), at det i vanlige tilfelle er å anbefale at det tas sikte på denne.

PENSUM OG UNDERVISNING

Det kunnskapsstoff som det kreves kjennskap til ved eksamen (*pensum*) omfatter innholdet av de forelesninger som blir holdt når ikke annet blir meddelt. Videre inngår en rekke bøker, artikler og kompendier i pensum. Studentene trenger imidlertid ikke nødvendigvis lese akkurat de bøker

som er oppgitt som pensum dersom de kan skaffe seg tilsvarende kunnskaper på annen måte. Det er selve kjennskapet til stoffet, ikke til bestemte verker, det kommer an på.

Det pensum som gjelder til enhver tid blir meddelt i «Pensumlister m. v. for Sosialøkonomisk embetseksamen», og endringer i den siste liste kunngjøres ved oppslag ved Universitetet. Universitetets sekretariat og Studentutvalget vil for øvrig kunne gi opplysninger om det gjeldende pensum.

Ved en pensumendring vil det i overgangstiden om nødvendig bli gitt alternative oppgaver.

I undervisningen vil faglærerne gi råd om hvilke deler av pensum som kreves tilegnet fullt ut og hvilke som bare kreves tilegnet i hovedtrekk. Dette vil for øvrig i de fleste tilfelle også fremgå av pensumlisten.

Studentene bør imidlertid ikke begrense seg til å skaffe seg pensumkunnskaper, de bør f. eks. så langt tiden tillater det studere de bøker og artikler som faglærerne viser til i sine forelesninger. De bør også prøve å orientere seg på egen hånd i den økonomiske litteratur og ta opp spesielle problemer til nøyere studium. I tillegg til pensum forutsettes også at studentene holder seg à jour med hovedtrekkene i den aktuelle økonomiske utvikling og den aktuelle økonomiske debatt, bl. a. ved å følge med i dagspressen.

Ved eksamen blir oppgavene gitt på grunnlag av pensum, men skriftlige oppgaver vil så vidt mulig bli gitt i en slik form at de ikke frister til slavisk å gjengi utenat lærte avsnitt. Både kunnskaper og resonnementer som går utover pensum blir belønnet ved eksamen.

Undervisningen foregår i flere former. En har for det første vanlige *forelesninger*. Videre har en *seminarer*. Her forutsettes det at studentene deltar aktivt ved å gjøre greie for visse problemer, svare på spørsmål og stille spørsmål.

I matematikk og statistikk har en også *øvelser* med oppgavegjennomgørelser.

Det er av stor betydning at studentene allerede på et tidlig tidspunkt i studiet danner såkalte *kollokviegrupper*. Dette er studiegrupper med 5–10 studenter, som alle forutsettes å delta aktivt i gruppens arbeid. Arbeidsmåten i en slik gruppe er gjerne at en av deltakerne innleder om et

emne, og at problemene deretter diskuteres. Kollokvieformen passer særlig godt i fag som teoretisk økonomi og teoretisk statistikk. Kollokvievirksomhet er en god måte å lære på, og gir også deltakerne øving i å legge fram stoffet muntlig.

I I. avdeling er undervisningen noe mer skolemessig enn i II. avdeling. I de viktigste fagene er det lagt opp *turnusordninger*, slik at studenter som begynner en høst får gjennomgått det viktigste stoffet i en naturlig rekkefølge i de tre år I. avdeling normalt tar.

I II. avdeling bør studentene på et tidlig tidspunkt gå grundig inn på teknikk og metoder ved økonomiske analyser, og undervisningen i teoretisk økonomi vil bli søkt lagt opp slik at studentene får følge et kurs på dette felt i begynnelsen av II. avdelingsstudiet.

I avsnittet «Pensumlister m.v.» er det for de fleste fags vedkommende gitt en oversikt over den regelmessig gjentatte undervisning i vedkommende fag. Detaljer om undervisningen i de enkelte semestre med angivelse av emner, tid og sted finnes i forelesningskatalogen.

Studentene bør også skrive øvelsesoppgaver som gis i løpet av semestret. En lærer stoffet langt bedre når en tvinger seg til å formulere det skriftlig, og trening i skriftlig framstilling kommer godt med både ved eksamen og i det senere virke.

EKSAMEN

Eksamen holdes hvert semester for alle delers vedkommende.

Ved forberedende prøve i matematikk holdes bare skriftlig prøve. Det gis 6 timer til besvarelsen. Alle skrevne og trykte hjelpemidler samt regnestav kan benyttes under eksamen. Ved denne prøven gis for dem som har bestått, karakterene 1, 2, 3 og 4 med 1 som beste karakter og 4 som dårligste karakter. En kandidat kan ikke framstille seg til denne prøven mer enn tre ganger. Eksamen holdes vanligvis i midten av vårsemestret og ved begynnelsen av høstsemestret.

Ved alle deler av selve embetseksamen holdes det skriftlig prøve i alle fag. Ved II. avdelings eksamen prøves kan-

didaten dessuten muntlig i de samme fag som det er avlagt skriftlig prøve i.

Både i I. avdeling og II. avdeling gis det to skriftlige oppgaver i teoretisk økonomi. For øvrig gis det en skriftlig oppgave i hvert fag. Til besvarelsen av hver oppgave gis det 6 timer. Ved det økonomiske avsnitt av I. avdelings eksamen blir det således 4 dager med skriftlig eksamen, ved det statistiske avsnitt 2 dager, og ved II. avdelings eksamen 5 dager.

Sensuren for de skriftlige prøver ved II. avdelings eksamen faller før muntlig eksamen avholdes. Bare de som har bestått de skriftlige prøver går opp til muntlige prøver. Mellom skriftlig og muntlig eksamen vil det gå en kortere eller lengre tid avhengig av størrelsen på eksamenskullet og andre praktiske omstendigheter.

Ved den muntlige prøve blir kandidaten vanligvis eksaminert 20–30 minutter i hvert fag. Den muntlige eksamen kan avlegges for flere fag på en dag.

Kandidatene må levere særskilt oppmelding for hver del av eksamen. Frister for dette blir gitt i forelesningskatalogen. Ved oppmelding til II. avdelings eksamen må kandidatene melde fra hvilke valgfrie fag de ønsker å gå opp i.

Karaktersystemet, kravene for bestått eksamen, reglene for utregning av hovedkarakterer, regler for adgang til å ta eksamener om igjen m. v. finnes i reglementets §§ 9–15.

Kandidatene har ved de skriftlige prøver rett til å nytte visse hjelpemidler som Norges Lover, enkelte statistiske publikasjoner m. m. De nærmere bestemmelser om dette finnes i «Pensumlister m. v. for Sosialøkonomisk embets-eksamen». En del av hjelpemidlene bringes til veie av Universitetet. De hjelpemidler kandidatene selv må bringe til veie om de ønsker å benytte dem, må innleveres på det sted eksamen avholdes på en bestemt tid som kunngjøres ved oppslag.

DIVERSE OPPLYSNINGER

Den sosialøkonomiske forskning og undervisning ved Universitetet i Oslo er knyttet til Sosialøkonomisk institutt.

Instituttets bibliotek inneholder både pensumbøker og

andre bøker foruten de viktigste norske og utenlandske tidsskrifter. Studentene anbefales å benytte biblioteket til å bli kjent med litteratur også utenom pensum. Faglærerne vil på forespørsel bistå med rettleiding om litteratur på forskjellige felter.

Foruten Instituttbiblioteket finnes et stort spesialbibliotek i Statistisk Sentralbyrå, Dronningens gate 16. Dette inneholder en meget rikholdig og ajourført samling av statistisk og økonomisk litteratur. Videre henledes oppmerksomheten på Universitetsbiblioteket og Nobelinstituttets bibliotek, Drammensveien 19.

Ved siden av Memoranda og andre publikasjoner om spesielle forskningsresultater utgir Sosialøkonomisk institutt en del materiale til bruk i studiet. Noe av det inngår i pensum og selges i Universitetsbokhandelen.

Studentutvalget bistår nye studenter med opplysninger angående studiet.

En av de første dagene i hvert høstsemester avholder Utvalget et spesielt orienteringsmøte for nye studenter. Tid og sted for møtet kunngjøres ved oppslag.

PENSUMLISTER M. V.

FORBEREDENDE PRØVE I MATEMATIKK

FORELESNINGSPLAN

Forelesningene strekker seg over et høstsemester og et halvt vårsemester, med eksamen midt i vårsemetret. Det arrangeres dessuten en eksamen i begynnelsen av høstsemetret. For tiden gis det også et visst undervisningstilbud for dem som begynner studiet i vårsemetret.

LESEPENSUM

Pensum vil bli gitt ved forelesninger i tilknytning til: G. Hadley: *Linear Algebra*, London 1972, eller senere utgaver.

Her leses:

Kap. 2 unntatt 2.11 og 2.12.

Kap. 3 unntatt 3.9, 3.15, 3.16, 3.17, 3.20, 3.21 og 3.22.

Kap. 4 unntatt 4.1, 4.2, 4.5 og 4.6.

Kap. 5 unntatt 5.8.

Kap. 1, 4.1 og 4.2 leses kursorisk.

En framstilling på norsk er under planlegging. Den vil eventuelt kunne erstatte Hadleys bok. Nærmere detaljer meddeles på forelesningene.

K. Sydsæter: *Matematisk analyse*, bind I og II, Oslo 1973 eller senere utgaver.

Her leses (avsnitt med små skrift kan overspringes).

Kap. 1, 2, 3.

Kap. 4 unntatt § 9.

Kap. 5 § 1–§ 5 samt § 6 (fram til: «Tilslutt i denne paragrafen...»).

Kap. 6, 7.

Kap. 8 unntatt § 6.

Kap. 9 unntatt § 8.

Kap. 10.

Kap. 11 unntatt § 5, § 6.

Kap. 13 bare § 4, § 5.

Kap. 15 bare § 7, § 8, § 9 (§ 7 og § 9 svarer stort sett til kap. 7, § 13).

Kap. 17 bare § 1, § 2.

Dessuten anbefales som kursorisk lesning: Kap. 11, § 5, § 6, kap. 13, § 1, § 2.

Som hjelpemidler brukes:

Olden og Østraat: *Matematiske og fysiske tabeller*, Oslo 1970 eller senere utgaver.

K. Sydsæter og B. Thalberg i samarbeid med O. J. Mørkved: *Matematisk Formelsamling*, Oslo 1976 eller senere utgaver.

GRUNNKURS I TEORETISK ØKONOMI

FORELESNINGSPLAN

De sentrale deler av pensum vil bli dekket av forelesningsserier. Hvert semester vil det bli holdt repetisjonsseminarer for eksamenskandidatene, og så vidt mulig også seminarer, for dem som tar sikte på eksamen det påfølgende semester. I tillegg til forelesningene og seminarene bør studentene

danne kollokviegrupper allerede på et tidlig tidspunkt i studiet. I første studiesemester vil innføringsforelesningene blant annet gi en oversikt over de forskjellige delene av faget.

Studie-semester nr.	Antall timer pr. uke	Emner
1 (høst)	2	Innføringsforelesninger
2 (vår)	2 2	Økosirkssystemet, nasjonalregnskap og kryssløp Makroøkonomiske emner
3 (høst)	2 2	Produsentens tilpasning Makroøkonomiske emner
4 (vår)	1 2 1	Konsumentens tilpasning Markedsteori Makroøkonomiske emner
5 (høst)	2	Repetisjonsseminarer og oppgavegjennomgørelser

LESEPENSUM

INNFORING

F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, Oslo 1971 eller senere utgaver.

For en mer omfattende innføring vises til:

R. G. Lipsey og P. O. Steiner: *Economics*, New York 1972.

ØKOSIRKSYSTEMET, NASJONALREGNSKAP OG KRYSSLØPSANALYSE

P. Munthe: *Den økonomiske sirkulasjon*, Oslo 1971 eller senere utgaver.

T. Thonstad: *Innføring i kryssløpsanalyse*, Oslo 1973.
Kapitlene 1-9 og 12.

Studentene må skaffe seg kjennskap til nasjonalregnskapspublikasjonene, se spesielt den tekstlige innledning i *Nasjonalregnskap 1865-1960 (NOS)*, Oslo 1965.

MAKROØKONOMISKE EMNER

Som en elementær innføring vises til:

P. Munthe: *Inntektsteori*, Oslo 1972 eller senere utgaver.

Det øvrige lesepensum er:

F. R. Glahe: *Macroeconomics. Theory and Policy*, New York 1973. Kapitlene 13–15 samt appendiksene overspringes. Ytterligere overspringelsesliste vil bli gitt i forelesningene.

P. Munthe: *Innføring i penge- og kredittlære*, Oslo 1973.

L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1965 eller senere utgaver. Her leses kap. I–III.

L. Johansen: Teoretiske betingelser for prisstabilitet. Fra heftet *Pris- og inntektsproblemer*, utgitt av Sosialøkonomisk studentutvalg 1964. Et særtrykk av artikkelen er utgitt av Sosialøkonomisk institutt.

T. Haavelmo: *The Race between Population and Economic Progress*. Memorandum av 10. mars 1961.

P. Sweezy: *The Theory of Capitalist Development*, London 1942 eller senere utgaver. Her leses del 1 og kap. V og VIII.

Pensum i internasjonal handel gis ved forelesninger.

Det gjøres for øvrig oppmerksom på følgende litteratur:

L. Johansen: *Klassikernes økonomiske system fra et velferdsteoretisk synspunkt*, Oslo 1969. Se avsnittene «Arbeidsverdilæren» og «Internasjonal handel».

L. Johansen: Problemstillinger og utviklingslinjer i økonomisk vekstteori, i hans bok *Artikler om økonomisk vekst*, Oslo 1969.

H. J. Kreyberg: *Oversikt over Keynesmodellene*, Oslo 1967 eller senere utgaver.

For spesielt interesserte studenter vises for øvrig til følgende litteratur:

E. K. Hunt og J. G. Schwartz (ed.): *A Critique of Economic Theory*, Penguin Modern Economics Readings, 1972, særlig artiklene 1, 2, 15, 16, 17 og 18.

D. Horowitz (ed.): *Marx and Modern Economics*, London 1968, del 1 og 4.

PRODUSENTENS TILPASNING

R. Frisch: *Innledning til produksjonsteorien*, 9. utgave, Oslo 1962.

Følgende kan overspringes: Avsnittene 4 b, 4 c, 4 d og 5 g.

Fra s. 88 øverst til s. 89: «Ved å dividere med $x \dots$ »;

Fra s. 116: «Ved pari-passu-loven er pr. definisjon $\epsilon = 1 \dots$ » t.o.m. s. 133;

Fra s. 137: «Vi vil se litt nærmere \dots » til s. 145: «Ved en analogibetraktning \dots »;

Fra s. 193: «For å gi en idé \dots » til s. 196: «Hittil i dette avsnittet \dots »;

Fra s. 205 øverst til s. 206: «Når det skjer en endring \dots »;

Kap. 11 leses kursorisk.

Som supplerende lesning vises til

L. Johansen: *Production Functions*, Amsterdam 1972, spesielt kap. 1 og 2.

KONSUMENTENS TILPASNING

J. Serck-Hanssen: *Teorier for konsumentenes atferd*, Oslo 1972 eller senere utgaver.

P. Meinich: *Sammenhengen mellom stigende etterspørselskurver og fallende tilbudskurver*. Memorandum av 4. oktober 1961. Det vises også til

L. Johansen: *Et forenklet bevis for Slutsky-likningen*. Memorandum av 5. oktober 1956.

T. Johansen: *Etterspørselssammenhenger belyst ved egenskaper ved den marginale substitusjonsbrøk*. Memorandum av 25. mai 1968.

H. Alstadheim: *En oversikt over betingelser på etterspørselstetene i teorien for konsumentens tilpasning*. Memorandum av 6. februar 1967.

ELEMENTÆR MARKEDSTEORI

P. Meinich: *Elementær markedsteori*, Oslo 1971 eller senere utgaver.

Som et hjelpemiddel ved studium av produsentens tilpasning, konsumentens tilpasning og markedsteori anbefales kapitlene 2, 3 og 4 i J. M. Henderson og R. E. Quandt: *Microeconomic Theory*, New York 1971.

GRUNNKURS I NÆRINGSØKONOMI

I faget næringsøkonomi bør studentene i tillegg til å studere den anbefalte litteratur følge med i diskusjonen om dagsaktuelle næringsproblemer i dagspressen og i fagtidsskrifter.

FORELESNINGSPLAN

Hvert høstsemester vil det så vidt mulig bli satt i gang forelesninger over to semestre hvor man ved hjelp av økonomisk teori vil forsøke å analysere de enkelte næringer.

LESEPENSUM

J. Serck-Hanssen: *Strategiske typer i norsk næringsliv*. Memorandum av 7. mars 1972.

Langtidsprogrammet 1974-1977. Stortingsmelding nr. 71 (1972-73), kap. 4 og kap. 10-23 samt Spesialanalyse 1, Forurensninger, kap. 2 og 3. Det ventes at studentene setter seg godt inn i disse arbeidene. Av supplerende litteratur vises til:

B. Furre: *Norsk Historie 1905-1940*, Oslo 1972.

E. Hope m. fl.: *Næringsøkonomiske oversikter*, bind I-III, Oslo 1972.

G. Stoltz: *Økonomisk utsyn 1900-1950*, Samfunnsøkonomiske studier nr. 3, Oslo 1955.

Om Norges forhold til Det Europeiske Fellesskap, St. meld. nr. 50 (1971/72).

Folkebevegelsens melding om Norges forhold til Det Europeiske Fellesskap, utgitt av Folkebevegelsen mot norsk medlemskap i Fellesmarkedet, Oslo 1972.

A. Seierstad: *Norge og oljen*, Oslo 1973.

Det forutsettes at studentene gjør seg fortrolig med *Økonomisk Utsyn* og *Nasjonalbudsjettet* som utgis hvert år. Det vises også til *Standard for næringsgruppering*, Statistisk Sentralbyrås Håndbøker nr. 9, Oslo 1972, særlig kap. 1.

SOSIALLÆRE

FORELESNINGSPLAN

Sosiallæren vil bli gjennomgått ved regulære pensumforelesninger i to timer pr. uke over 4 semestre og i 1 time pr. uke ved forelesninger over spesielle emner.

Studie-semester nr.	Anall timer pr. uke	Emner
2 (vår)	2	Økonomisk og sosial utvikling.
3 (høst)	2	Sosiologi.
4 (vår)	2	Befolkningslære.
5 (høst)	2	Inntektsfordeling og forbruk.

LESEPENNUM

ØKONOMISK OG SOSIAL UTVIKLING

B. Furre: *Norsk historie 1905-1940*, Oslo 1971.

Dessuten vises til:

E. Hobsbawm: *Industry and Empire*, Harmondsworth 1969.

G. Stoltz: *Økonomisk utsyn 1900-1950*. Samfunnsøkonomiske studier nr. 3, Oslo 1955. Her leses kap. 11, Trekk av den sosiale utviklingen og kap. 12. Forbruk og boligforhold.

Norges økonomi etter krigen. Samfunnsøkonomiske studier nr. 12, Oslo 1965. Her leses avsnittene om endringer i den sosiale lagdeling, endringer i inntektsfordelingen, arbeidsløsheten i etterkrigstiden samt privat og offentlig konsum.

Langtidsprogrammet 1974-1977, St. meld. nr. 71 (1972-73). Kap. 8 (s. 204-225), kap. 9 (s. 253-260) og kap. 19 (s. 371-374).

Økonomisk Utsyn, (NOS), siste årgang. Her anbefales spesielt avsnittene om inntekter, privat konsum, offentlige finanser og prisutviklingen.

SOSIOLOGI

K. W. Rotschild: *Power in Economics*, Penguin Modern Economics Readings 1971.

Pensum er: Introduction og artikkel 1.

S. Seierstad: Om bruken av økonomiske synspunkter i sosiologien. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 1967.

Det vises dessuten til:

N. J. Smelser: *Økonomisk sosiologi*, Stockholm 1966.

Folke- og bolig telling av 1. november 1970, Statistisk Sentralbyrå. Her leses innledningsavsnittet kalt: Prinsipper og definisjoner.

BEFOLKNINGSLÆRE

P. C. Matthiessen: *Befolkningens vækst. Årsager og konsekvenser*, København 1965.

Dessuten vises til:

J. M. Hoem: *Grunnbegreper i formell befolkningslære*, Oslo 1968. Kap. 2, 5–8 kan overspringes.

P. Munthe: Befolkningsutviklingens stadier, *Statsøkonomisk Tidsskrift*, nr. 4, 1961.

Framskrivning av folkemengden 1971–2000. (NOS), Oslo 1972. Innledningskapitlet leses.

J. M. Hoem: Usikkerhet ved befolkningsprognoser, *Sosialøkonomen*, nr. 2, 1973.

Dessuten må studentene være orientert i

Norges økonomi etter krigen. Samfunnsøkonomiske studier nr. 12, Oslo 1965. Her leses kap. 3.

Det forutsettes at studentene gjør seg fortrolig med de viktigste befolkningsstatistiske publikasjoner i Norges Offisielle Statistikk, i første rekke den siste folketelling, det siste utkomne bind av *Folkemengdens bevegelse* og avsnittene om befolkning i *Historisk statistikk* 1968.

Videre forutsettes det at studentene kjenner hovedtrekkene i den aktuelle situasjon og utvikling av den norske befolkning. I tillegg til de statistiske publikasjoner vises til de relevante avsnitt i *Langtidsprogrammet 1974–1977*.

INNETKTSFORDELING OG FORBRUK

S. Johansson: *Om levnadsnivåundersøkningen*, Stockholm 1970. (Kap. 1).

H. Heli: *Kompendium om sosialtrygd*, Oslo 1971.

S. Kuznets: *Economic Growth and Income Inequality. The American Economic Review*, nr. 1, 1955.

Dessuten vises til:

T. Rødseth: *Utredning om lavtlønnsproblemer i Norge*, Lønns- og prisdepartementet, 1969. (Side 24–44 i kap. 2.)

Lavinntektsundersøkelsen 1967, Oslo 1972. (Tallmaterialet forutsettes ikke tilegnet.)

Sosialpolitikk, Spesialanalyse 2, særskilt vedlegg til *Langtidsprogrammet 1974–1977*, St.meld. nr. 71 (1972–73).

I. Ståhl: Er bolig mangelen et prisspørsmål eller et sosialt problem? *Sosialøkonomen*, nr. 1, 1972.

Det vises videre til kapitler om forbruk i den litteratur som er oppført under avsnittet «Økonomisk og sosial utvikling» ovenfor, samt til *Forbruksundersøkelsen 1967*, Oslo 1969 og 1970, tabell 9 i hefte I og tabell 5 i hefte III.

STATISTISK AVSNITT

Studiet av de statistiske fag bør sees som en helhet og i sammenheng med de økonomiske fag. Oppdelingen i to fag er gjort av praktiske grunner.

I teoretisk statistikk søker en å legge opp undervisningen slik at den teori som etterhvert blir gjennomgått skal være til nytte i faget anvendt statistikk. I dette siste faget prøver en å velge stoff som kan belyse problemer i økonomisk teori. Hensikten med undervisningen er altså at fagene skal utfylle hverandre gjensidig.

TEORETISK STATISTIKK

FORELESNINGSPLAN

Studie-semester nr.	Antall timer pr. uke		Emner
	Forelesninger	Øvelser	
2 (vår)	2	2	Grunnbegrepene: Statistiske observasjonsmaterialer. Sannsynlighetsregning. Sannsynlighetsfordelinger.
3 (høst)	3	2	Sannsynlighetsfordelinger (fortsatt). Tolking av observasjonsmaterialer.
4 (vår)	2	2	Regresjon i to variable. Litt om utvalgsundersøkelser. Prinsipper for tolking av observasjonsmaterialer.
5 (høst)	2 (i ca. 4 uker)	0	Utvalgsundersøkelser.
6 (vår)	2	2	Regresjon i flere variable. Repetisjon og utdyping. Orientering om spesielle problemer. Obligatorisk seminar (20 timer). Øvelser for eksamenskandidater.

LESEPENSUM

H. Thorén Amundsen: *Statistisk metodelære*, Oslo 1972.

H. Thorén Amundsen: *Statistisk metodelære II*. Kompendium, Oslo 1973. Kap. 9, 10, 11.1, 12 og 13.

H. Thorén Amundsen: *Innføring i teoretisk statistikk, hefte III*, Oslo 1964 eller senere utgaver. Her leses kap. 7 og 8.1-8.5.

R. Frisch og T. Haavelmo: *Utdrag av forelesninger i teoretisk statistikk*, Oslo 1971 eller senere utgaver.

Det vil bli meddelt under gjennomgåelsen hvilken vekt som må legges på de forskjellige avsnitt i det trykte pensum. Se også den stensilerte «Veiledning for faget teoretisk statistikk».

Følgende hjelpemidler blir brukt i undervisningen:

H. Thorén Amundsen: *Oppgaver i teoretisk statistikk*. Oslo 1971-72 eller senere utgaver.

D. V. Lindley og J. C. P. Miller: *Cambridge Elementary Statistical Tables*, Cambridge 1963 eller senere utgaver.

Som oppslagsbok ved lesning av statistisk litteratur på de andre skandinaviske språk eller engelsk vises til:

Framlegg til Nordisk statistisk terminologi. Statistisk Sentralbyrås håndbøker nr. 8, Oslo 1954. Revidert utgave er i arbeid.

ANVENDT STATISTIKK

FORELESNINGSPLAN

Studie-semester nr.	Antall timer pr. uke	Emner
2 (Vår)		Kurs i bordmaskinregning
3 (Høst)	2 1	Datamaskiner med kurs sist i semesteret Makrostatistikk: Kilder og metoder
4 (Vår)	2	Statistisk teknikk (10 timer) Obligatorisk seminar (12 timer)
6 (Vår)	4	Statistisk analyse av produksjon og forbruk Spesielle emner

Den obligatoriske statistiske seminaroppgaven bør leveres ved begynnelsen av 5. studiemester.

LESEPENSUM

Til innføring leses:

W. Allen Wallis og H. V. Roberts: *Hva er statistikk?* Oslo 1967, eller den amerikanske utgaven: *The Nature of Statistics*. New York 1962 eller senere utgaver.

E. V. Hofsten: *Praktisk statistikk*, kap. 1 og 2 samt avsnittet om standardberegninger i kap. 7. Stockholm 1954 eller senere utgaver.

O. Hellevik: *Gallupdemokratiet*. Oslo 1972.

Pensum ellers er:

- S. Longva: *Økonomiske indekstall. Prinsipper og beregningsmetoder*, Oslo 1971.
- A. Amundsen: *Metoder i analysen av forbruksdata*. Artikler fra Statistisk Sentralbyrå nr. 6, 1960.
- J. M. Hoem: Usikkerhet ved befolkningsprognoser. *Sosialøkonomen*, nr. 2, 1973.
- L. Johansen og Å. Sørsveen: *Notater om måling av realkapital og produksjonskapasitet i sammenheng med økonomiske planleggingsmodeller*. Memorandum av 14. april 1966.
- J. S. Cramer: *Empirical Econometrics*. Kap. 1, 3, 4 (t.o.m. avsnitt 45), 7, 8 (t.o.m. avsnitt 154), 9 (t.o.m. avsnitt 180). Amsterdam 1969.
- K. F. Wallis: *Topics in Applied Econometrics*, kap. 2. London 1973.

STATISTISKE KILDER

De viktigste deler av Norges offisielle statistikk står omtalt i *Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk*, Statistisk Sentralbyrås håndbøker, nr. 23, Oslo 1972, og i den tekstlige innledning til følgende publikasjoner: *Nasjonalregnskap 1865–1960* (NOS) Oslo 1965. *Folke- og bolig telling av 1. november 1970* (NOS). *Framskrivning av folkemengden 1971–2000* (NOS) Oslo 1972.

Arkivstatistikk og personregister står omtalt i

O. Aukrust og S. Nordbotten: *Dataregistrering, dataarkiv og samfunnsforskning*. Artikler fra Statistisk Sentralbyrå nr. 34, 1969.

En innføring i prinsippene for utvalgsundersøkelser gir S. Tamsfoss: *Om bruk av stikkprøver ved Kontoret for intervjuundersøkelser*, Statistisk Sentralbyrå. Artikler fra Statistisk Sentralbyrå nr. 37, 1970.

Her forutsettes det ikke at en tilegner seg utledninger og formler. Studentene bør være fortrolig med følgende samleverk og hjelpemidler:

Statistisk årbok (NOS).

Historisk statistikk 1968 (NOS).

Veiviser i norsk statistikk (NOS).

Publikasjoner fra Statistisk Sentralbyrå. Stensilert hefte som utkommer årlig.

EDB

Til støtte for EDB-undervisningen brukes:

D. D. McCracken: *A Guide to Fortran IV Programming*, New York 1965.

W. H. Desmonde: *Computers and their Uses*, New Jersey 1972.

EKSEMPLER PÅ STATISTISKE ANALYSER

Litteraturen nedenfor er eksempler på statistiske analyser på en del områder, og vil bli brukt i undervisningen. Studentene bør ha lest denne litteraturen, men detaljkunnskap om utledninger og tallmateriale vil ikke bli krevd.

Analyse av forbruk og etterspørsel:

A. Amundsen: *Konsumelastisiteter og konsumprognoser bygd på Nasjonalregnskapet*. Artikler nr. 7 fra Statistisk Sentralbyrå.

H. Bojer: *Regresjonsanalyse av Forbruksundersøkelsen 1967*. Sosialøkonomisk institutt, 1973.

J. Bjerke: *Estimering av konsumfunksjoner på grunnlag av nasjonalregnskapsdata 1865-1968*. Artikler nr. 53 fra Statistisk Sentralbyrå. (Avsnitt 3.e. t.o.m. 3.h. er vanskelig tilgjengelig og kan overspringes).

Analyse av produktfunksjoner:

Om økonomiske vekstmodeller. Tillegg til kap. II i *Norges økonomi etter krigen*, Samfunnsøkonomiske studier nr. 12, Oslo 1965.

Kjell Bruland, Finn Reisegg og Ole Rømer Sandberg jr.: *Produktfunksjon og grenseproduktiviteter for mjølkebruk og kornbruk i leirjordsbygdene på Sør-Østlandet*. Memorandum av 21. januar 1965.

Undersøkelser av inntekt og sosiale forhold:

- S. Johanson: *Om levnadsnivåundersøkingen*. Stockholm 1970.
Lavinntektsundersøkelsen 1967; Oslo 1972. (Tallmaterialet forutsettes ikke tilegnet).

Nyttige oppslagsbøker er:

- T. Thonstad: *To eksempler på analytiske produktfunksjoner*.
Memorandum av 1. juni 1964.
- T. Kobberstad: *Enkle eksempler på aggregering av økonomiske relasjoner*. Memorandum av 21. mai 1970.

HØYERE KURS I TEORETISK ØKONOMI

LESEPENSUM

Pensum i II. avdeling i teoretisk økonomi bygger videre på pensumstoffet i I. avdeling i teoretisk økonomi. Pensum i I. avdeling gjelder derfor også for II. avdeling. Det videre pensum i II. avdeling omfatter:

INNFØRING OG METODESPØRSMÅL

- T. Haavelmo: *Innledning til høyere kurs i økonomisk teori*, Oslo 1971.
- T. Haavelmo: *Teknikk og metoder ved oppstilling av teoretisk-økonomiske modeller*, forelesningsreferat ved L. Johansen, Oslo 1970. Se også forelesningsreferat ved E. S. Andersen, O. Magnussen og Å. Sørsveen med samme tittel, Oslo 1969.
- R. Frisch: *Preface to the Oslo Channel Model*. Memorandum av 20. oktober 1961 eller den trykte utgaven i *Europe's Future in Figures*, Amsterdam 1962.
- R. Frisch: *Statikk og dynamikk i den økonomiske teori*, *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, København 1929. Her leses fra og med punkt 3 til og med punkt 6. I punkt 5 utgår siste avsnitt. (Den dynamiske likevekt i byttemarkedet uten produksjon.) Foreligger som særtrykk, Oslo 1964.

MIKROTEORI, MARKEDSTEORI OG VELFERDSTEORI

- J. M. Henderson og R. E. Quandt: *Microeconomic Theory*, New York 1971 (Kap. 8 leses kursorisk).
Som alternativ til deler av ovennevnte bok anbefales
E. Malinvaud: *Lectures on Microeconomic Theory*, Amsterdam 1972.
- Det øvrige pensum er:
- L. Johansen: *Production Functions*, Amsterdam 1972. Her leses kap. 1, 2 og 3 (t. o. m. 3.3) og dessuten kap. 8 kursorisk. Resten av boka er ikke pensum, men deler av den vil øke forståelsen for endel av det øvrige pensum i II. avdeling.
- T. Haavelmo: *Generell markedsteori*, forelesningsreferat ved G. Bramness, Oslo 1970.

T. Haavelmo: *Økonomisk velferdsteori*, forelesningsreferat ved A. Amundsen og H. J. Kreyberg, Oslo 1968, eller

J. de V. Graff: *Theoretical Welfare Economics*, Cambridge 1971.

Det vises også til følgende tre arbeider:

A. Sandmo: *Ressursallokering og økonomisk velferd*, del 1, Bergen 1973.

T. Scitovsky: *Welfare and Competition. The Economics of a Fully Employed Economy*. Revised edition, London 1971.

F. R. Førsund: Generelle økonomiske prinsipper for løsning av forureningsproblemen, *Statsøkonomisk Tidsskrift*, nr. 2, 1972.

Når det gjelder tilpasning under usikkerhet vises til forelesninger.

Dessuten anbefales følgende forelesningsreferat:

T. Haavelmo: *Fra teorien om rasjonering og prisregulering*. Forelesningsreferat ved T. Johansen. Memorandum av 12. desember 1958.

MAKROØKONOMISKE EMNER

F. R. Glahe: *Macroeconomics, Theory and Policy*, New York 1973, eller

W. H. Branson: *Macroeconomic Theory and Policy*, New York 1972.

Det øvrige pensum er:

L. Johansen: *Artikler om økonomisk vekst*, Oslo 1969.

B. Södersten: *Internationell ekonomi*, Stockholm 1969. Her leses del 1. Delene 3 og 4 leses kursorisk.

P. Sweezy: *The Theory of Capitalist Development*, London 1942 eller senere utgaver.

T. Thonstad: *Innføring i kryssløpsanalyse*, Oslo 1973. Her leses kap. 1-16. Som supplerende lesning anbefales følgende bøker:

M. K. Evans: *Macroeconomic Activity*, New York 1969.

M. G. Mueller (ed.): *Readings in Macroeconomics*, New York 1966. Dessuten anbefales følgende forelesningsreferater:

T. Haavelmo: *Investeringssteori*, referat ved B. Thalberg, Oslo 1969. (Alternativt: T. Haavelmo: *A Study in the*

Theory of Investment, Chicago 1960. Se også kap. V og VI i T. Haavelmo: *Orientering i makro-økonomisk teori*, Oslo 1969.)

T. Haavelmo: *Syssettingsteori*, referat ved K. Edvardsen, Oslo 1970.

T. Haavelmo: *Trekk av fordelingslæren*, referat ved J. Serck-Hanssen, Oslo 1967.

DOGMEHISTORIE ETC.

Hovedtrekkene i utviklingen av den teoretiske økonomi studeres ved:

M. Blaug: *Economic Theory in Retrospect*, 2nd. ed., London 1968. Kap. 1, 5, 14 og 15 leses kursorisk. Avsnitt under titlene: «Reader's Guide», og «Notes for Further Reading»; kan overspringes.

Som supplerende lesning vises til følgende bøker:

E. K. Hunt and J. G. Schwartz (ed.): *A Critique of Economic Theory*, Penguin Modern Economics Readings, 1972.

D. Horowitz (ed.): *Marx and Modern Economics*, London 1968.

M. Boserup (utvalg og kommentar): *Deres egne ord*, I og II, København 1968 og 1972.

UTVALGTE ARTIKLER

Det kreves kjennskap til hovedinnholdet i en del utvalgte tidsskriftartikler og kortere avhandlinger. Den til enhver tid gjeldende liste over slike arbeider fastsettes av faglærerne.

Inntil videre gjelder følgende liste:

1. K. J. Arrow: Aspects of the Theory of Risk-Bearing, *Yrjö Jahansson Lectures*, Helsinki 1965.
2. G. Becker: A Theory of the Allocation of Time, *The Economic Journal*, 1965.
3. R. Dorfman: Operations Research, *The American Economic Review*, No. 4, 1960.
4. M. Kalecki: The Distribution of the National Income, trykt i *Essays in the Theory of Economic Fluctuations*, London 1939, og i *Readings in the Theory of Income Distribution*, Philadelphia, 1946.

5. T. C. Koopmans: *Three Essays on the State of Economic Science*, New York 1957. Her leses kap. 1 og 2 i *Allocation of Resources and the Price System*. Det kreves bare kjennskap til selve opplegget i artikkelen.
6. K. J. Lancaster: A New Approach to Consumer Theory, *The Journal of Political Economy*, nr. 2, 1966.
7. O. Lange: On the Economic Theory of Socialism. Finnes i O. Langes og F. M. Taylors bok av samme navn, London 1948 eller senere utgaver.
8. A. Sandmo: Investment and the Rate of Interest, *Journal of Political Economy*, No. 6, 1971.
9. R. M. Solow: A Contribution to the Theory of Economic Growth, *The Quarterly Journal of Economics*, nr. 1, 1956. Artikkelen finnes også i boken *Growth Economics* i serien Penguin Modern Economics Readings, 1970.
10. R. M. Solow: *Capital Theory and the Rate of Return*, Amsterdam 1963. Et utdrag av artikkelen finnes også i boken *Capital and Growth*, i serien Penguin Modern Economics Readings, 1971.

OPPSLAGSVERKER

Det gjøres oppmerksom på oversikter over problemstillinger og litteratur innen ulike områder av økonomikken i samleverket *Surveys of Economic Theory*, I-III, London 1966-67.

Det vises også til bøkene i serien Penguin Modern Economics Readings. Særlig *Economics of Education*, *Growth Economics*, *Inflation*, *International Trade* og *The Labour Market*.

Dessuten vises til:

N. Thygesen og P. Nørregaard Rasmussen (red.): *Udviklingslinier i makroøkonomisk teori*, København 1969.

HØYERE KURS I NÆRINGSØKONOMI

Pensum bygger videre på de kunnskaper som studentene har fått gjennom studiet av næringsøkonomi i I. avdeling og omfatter følgende områder: konkurranseproblemer og

reguleringspolitikk, distriktsøkonomi, transportøkonomi, arbeidsproblemer, utenriksøkonomi. I tillegg til det skrevne pensum vil en søke å gjennomgå emner innen disse fagområdene ved forelesninger i hvert semester. Videre vil en søke å holde eksamensseminarer i næringsøkonomi hvert semester.

I større utstrekning enn i I. avdeling vil det ved II. avdelings eksamen forutsettes at studentene har satt seg inn i dagsaktuelle problemstillinger. En del emner som ikke er nevnt ovenfor vil bli behandlet i spesialforelesninger.

BAKGRUNNSTOFF

Som bakgrunn for studiet av næringsøkonomien anbefales studentene å skaffe seg kunnskap om norsk økonomisk historie.

Av litteratur kan nevnes:

G. Stoltz: *Økonomisk utsyn, 1900–1950*. Samfunnsøkonomiske studier nr. 3, Oslo 1955.

Det norske folks liv og historie. Her anbefales følgende bind av W. Keilhau: VIII–X, Oslo 1929–1935, og særlig tilleggsbindet: *Vår egen tid*, Oslo 1938.

B. Furre: *Norsk historie 1905–1940*, Oslo 1972.

En oversikt over enkelte problemstillinger angående den fremtidige utvikling på lang sikt gis i

Perspektivanalyser. Skisser for utviklingen fram mot 1990.

Vedlegg til *Langtidsprogrammet 1970–1973*.

Dessuten vises til:

Langtidsprogrammet 1974–1977, samt de spesialanalyser som er framlagt i tilknytning til dette (bl. a. publikasjonene *Forurensninger, Arbeid og fritid, Valgmuligheter i arbeidslivet og Privat forbruk fram til år 2000.*)

KONKURRANSEPROBLEMER OG REGULERINGSPOLITIKK

Omfatter offentlig pris- og fortjenesteregulering, privat konkurranseregulering, trustlovgivning, konsesjonslover, statsdrift kontra privatdrift m. v.

Litteratur:

- A. Bergan: *Private konkurransereguleringer*, Oslo 1968.
- G. K. Sletmo: *Næringspolitikk*. Norges Handelshøyskole, Bergen 1965. Her leses kap. V og VI.
- A. Lindbeck: *Prissystemet i långtidsplaneringen*. Fra artikkel-samlingen *Svensk ekonomisk tilväxt - en problemanalys*, Stockholm 1966.
- Innstilling fra Formuesfordelingskomitéen*, avgitt 15. januar 1968. Her leses kap. VI.
- Et godt kjennskap til teorier om monopol, oligopol osv. vil være til hjelp for forståelsen av dette stoffet. Dessuten vises til:
- J. Serck-Hanssen: *Strategiske typer i norsk næringsliv*. Memorandum av 7. mars 1972.

DISTRIKTSØKONOMI

Det kreves kjennskap til de viktigste problemer som danner bakgrunn for distriktpolitikken i Norge. Videre kreves kjennskap til de viktigste virkemidler i norsk distriktpolitikk. Det vises her til:

- Om regionalpolitikken og lands- og landsdelsplanleggingen*, St. meld. nr. 27 (1971-72). Spesielt vises til kap. 3, 5 og 6.
- Om mål og midler i distriktpolitikken*, St. meld. nr. 13 (1972-73). Spesielt vises til kap. 4.

Videre anbefales det at studentene skaffer seg kunnskap om teorier og metoder som er av særlig relevans for analyse av distriktpolitiske problemstillinger. Det vises her til:

- J. Serck-Hanssen: *Subsidiering av kapital i utbyggingsområdene*, *Statsøkonomisk Tidsskrift*, nr. 2, 1971.
- T. Lindholt: *Economic-base-teorien og regionale multiplikator-modeller*, *Sosialøkonomen*, nr. 2, 1970.
- E. S. Mills: *Urban Economics*, Glenview, Ill, 1972, kap. 1, 3, 4, 5 og 7.

TRANSPORTØKONOMI

Omfatter strukturtrekk og de viktigste problemer for innenlands transport (jernbane, bil, kystfart, fly). Litteratur:

O. C. Hiort: *Innenlandske transport. Struktur - utvikling - problemer*, Oslo 1969.

G. Bramness og V. Christiansen: *Køer som rasjoneringsmetode*. Memorandum av 13. april 1973. Her leses kap. V. 2-V. 4 og kap. VI. 4.

ARBEIDSMARKEDSPROBLEMER

Omfatter arbeidsmarkedets funksjonsmåte samt organisasjonene på arbeidsmarkedet, kollektiv tarifforhandling, statens stilling til arbeidstvister.

Litteratur:

Readings in Labour Market Analysis (ed. J. F. Burton, L. K. Benham, W. M. Vaughn, R. J. Flanagan), New York 1971. Her er følgende kapitler pensum:

Kap. 1 (Friedman), 12-13 (Becker), 16 (Stigler), 18 (Sjaastad), 23 (Wilkinson), 33 (Stigler). Dessuten anbefales følgende kapitler: Kap. 7, 8, 15, 20, 24, 28 og 29.

Norges økonomi etter krigen. Samfunnsøkonomiske studier nr. 12, Oslo 1965. Her leses kap. VII.

Anbefalt lesning i tilknytning til pensum:

T. Haavelmo: *Sysselsettingsteori*, forelesningsreferat ved K. Edvardsen, Oslo 1970.

T. Rødseth: *Utredning om lavtlønnsproblemer i Norge*, Lønns- og prisdepartementet, Oslo 1969.

Innstilling fra Utredningsutvalget for inntektsoppgjørene 1966. Avgift 22. januar 1966. Her vises spesielt til kap. 1-5.

UTENRIKSØKONOMI

B. Ohlin: *Utrikeshandel och handelspolitikk*, Stockholm 1965 eller senere utgaver. Her leses del III og IV.

O. Aukrust: *Norsk næringsliv og Fellesmarkedet, Internasjonal politikk*, nr. 1, 1962.

Norges økonomi etter krigen. Samfunnsøkonomiske studier nr. 12, Oslo 1965. Her leses kap. 6.

PENGE- OG FINANSLÆRE

De deler av pensum i teoretisk økonomi i I. og II. avdeling som får særlig anvendelse som grunnlag for resonnementene innenfor penge- og finanslæren, gjelder også som pensum i dette fag. Det vises spesielt til:

- F. R. Glahe: *Macroeconomics, Theory and Policy*, New York 1973, kap. 8–15,
eller
W. H. Branson: *Macroeconomic Theory and Policy*, New York 1972, kap. 5, 9, 12–15 og 17.

Videre leses:

PENGETEORI, PENGE- OG KREDDITVESEN, PENGEPOLITIKK

- G. Stoltz: *Innføringsnotater i penge- og kredittlære*, Norges Handelshøyskoles Studentkontor 1960 eller senere utgaver. Sidene 21 og 22 i 1960-utgaven kan overspringes.
- G. Stoltz: *Forelesninger i makroteori*, Norges Handelshøyskole 1973. Kap. 2, 7 og 9 kan overspringes.
- L. Johansen: Bankenes rolle i en makroøkonomisk modell. *Statsøkonomisk Tidsskrift*, desember 1956.
- Leif Eide: *Det norske penge- og kredittsystem*, Norges Banks skriftserie nr. 1, Oslo 1973.
- Norges økonomi etter krigen*, Samfunnsøkonomiske studier nr. 12, Oslo 1965. Her leses kapittel IX. Kredittmarkedet.
- Finansieringsselskaper og låneformidling*, NOU 1974: 1. Her leses avsnittene 1 (s. 15–17) og 7 (s. 40–43) i kapittel II, kapittel IV (s. 48–56), avsnitt 8 i kapittel V (s. 70–76) og avsnittene 1–3 i kapittel VI (s. 77–85).
- Innstilling fra Den penge- og kredittpolitiske komité*, avgitt 30. desember 1963. Her leses kapittel IV og Vedlegg 2. De deler av innstillingen som er pensum kan også leses i *Utdrag fra innstilling fra Den penge- og kredittpolitiske komité*, Oslo, 1974.
- P. Meinich: Pengepolitiske reservekrav eller utlånsrelasjon? *Sosialøkonomen*, nr. 5 og 6, 1971.

P. Meinich: *Utdrag av forelesninger om penger og kreditt*, Oslo 1976.

J. Tobin: Liquidity Preference as Behavior towards Risk. *The Review of Economic Studies*, februar 1958. Denne artikkelen er også trykt i følgende artikkelsamlinger: R. S. Thorn (ed.): *Monetary Theory and Policy*, New York 1966; S. A. Archer og C. A. D'Ambrosio (ed.): *The Theory of Business Finance: A Book of Readings*, New York 1967; M. G. Mueller (ed.): *Readings in Macroeconomics*, New York 1966; D. D. Hester og J. Tobin (ed.): *Risk Aversion and Portfolio Choice*, New York 1967 og J. Tobin: *Essays in Economics. Volume 1: Macroeconomics*, Amsterdam 1971.

B. Södersten: *Internationell ekonomi*, Stockholm 1969. Her leses kap. 15, 16 (med appendiks), 17, 24, 25 og 26.

De som ønsker det kan lese tilsvarende kapitler i en engelsk utgave av boken: B. Södersten: *International Economics*, Macmillan Student Editions, 1970. Kapittelnummereringen i den engelske utgaven avviker imidlertid delvis fra den svenske utgaven. I den engelske utgaven er følgende kapitler pensum: 13, 16, 17, 18, 26, 27 og 28.

Innstilling om lov om pengevesenet og Norges Bank, avgitt 8. juni 1953 av Penge- og bankkomitéen av 1950. Her leses avsnitt II: Historisk oversikt vedkommende pengevesenet i Norge og Norges Bank.

Innstilling om I. Lov om sparebanker og II. Lov om forretningsbanker, avgitt 19. desember 1958 av Penge- og bankkomitéen av 1950. Her leses første del, II: Landets Kredittinstitusjoner.

De ovenfor nevnte utdrag av innstillingene fra Penge- og bankkomitéen av 1950 kan også leses i *Pengeordninger og pengepolitikk*, Norges Handelshøyskole, Bergen. 1962.

Det kreves et visst kjennskap til lovgivningen om penge- og kredittvesenet, særlig *Lov av 25. juni 1965 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene*.

Som supplerende lesning til artikkelen av J. Tobin anbefales:

J. Mossin: *Theory of Financial Markets*, Englewood Cliffs, N. J. 1973.

OFFENTLIGE FINANSER, FINANSTEORIER OG FINANSPOLITIKK

L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1965 eller senere utgaver.

A. Øien: Datamaskinbaserte modeller i samfunnsplanleggingen og deres virkemåte i praksis, *Sosialøkonomen*, nr. 2, 1972.

Statsbudsjettet (St. prp. nr. 1) studeres i sammenheng med Stortingets bevilgningsreglement. Hovedvekten legges på å bli kjent med prinsippene for oppstillingen. Som hjelpemiddel benyttes G. Stoltz: *Statsbudsjett og statsregnskap*, Norges Handelshøyskole, Bergen 1962 eller senere utgaver. Hovedtrekkene av det norske skattesystem studeres gjennom *Det norske skattesystemet, Hefte 1, Direkte skatter 1974*, Samfunnsøkonomiske studier nr. 24, Oslo 1974 (annet hefte ventes utgitt i 1976) skattelovgivningen og den årlige proposisjon om skatter og avgifter til statskassen som legges fram i forbindelse med Statsbudsjettet. Det vises også til *Retningslinjer for skattepolitikken*, St. meld. nr. 54 (1960-61), *Innstilling fra Skattekomitéen av 1966, Progressiviteten i skattesystemet 1960*, Samfunnsøkonomiske studier nr. 15, Oslo, 1965 og til *Aktuelle skattetall 1975*, Artikler fra Statistisk Sentralbyrå, nr. 78 eller senere utgaver.

Andre sider ved kommunene og deres økonomi enn det som knytter seg direkte til beskatningen studeres gjennom: A. Engh: *Kommunalkunnskap. Kommunal Forvaltning*, Oslo 1968. Her leses:

- I. Det kommunale selvstyre, s. 9-32.
- II. De kommunale styreorganer, s. 33.
- IV. Kommunenes økonomi, s. 120-160 (en kan legge mindre vekt på administrative detaljer).

*

Nyttige hjelpemidler i studiet av penge- og finansielle er også kapitlene om pengemessige forhold og offentlige finanser i

Økonomisk utsyn, (NOS).

Nasjonalbudsjettet.

Norges økonomi etter krigen, Samfunnsøkonomiske studier nr. 12, Oslo 1965.

Innstilling fra Formuesfordelingskomiteén, Bergen 1968. Langtidsprogrammet 1974-1977. Stortingsmelding nr. 71 (1972-73).

INTERNASJONAL ØKONOMI

Pensum består av lesepensum og regulære forelesninger/seminarer.

FORELESNINGSPLAN

Sentrale emner vil bli gjennomgått i en forelesningssyklus over 4 semestre, med 2 uketimer pr. semester. I tillegg til dette vil det fra tid til annen bli holdt forelesninger over spesielle emner.

LESEPENSUM

UTENRIKSHANDELSTEORI

B. Södersten: *Internationell økonomi*, del IV. (Andre deler er pensum i Teoretisk økonomi og Penge- og finansiell lære.)
M. O. Clement, R. L. Pfister and K. J. Rothwell: *Theoretical Issues in International Economics*, Boston 1967, kap. 1-4.
Følgende artikler fra J. Bhagwati (ed.): *International Trade. Selected readings*, London 1969. Nr. 1 (Leontief), nr. 3 (Lancaster), nr. 4 (Jones), nr. 5 (Leontief), nr. 7 (Samuelson), nr. 9 (Lipsey), nr. 10 (Stolper and Samuelson), nr. 12 (Corden) og nr. 14 (Findlay and Grubert).

VALUTA

Reform of the International Monetary System. A Report by the Executive Directors to the Board of Governors. International Monetary Fund, Washington, D.C. 1972.

M. O. Clement, R. L. Pfister and K. J. Rothwell: *Op. cit.*, kap. 5-9.
eller

R. M. Stern: *The Balance of Payments. Theory and Economic Policy*, London 1973.

KAPITALBEVEGELSER OG UTVIKLINGSØKONOMI

A. P. Thirlwall: *Growth and Development with Special Reference to Developing Economies*, London 1972.

Følgende artikler fra J. H. Dunning (Ed.): *International Investment*, London 1972. Nr. 1 (Thomas), nr. 2 (Dunning), nr. 3 (Nurkse), nr. 5 (MacDougall), nr. 9 (Cooper), nr. 10 (Penrose), nr. 11 (Caves), nr. 12 (Vernon), nr. 13 (Robertson), nr. 15 (Dunning), nr. 16 (Meier), nr. 17 (Streeten) og nr. 18 (Johnson).

H. G. Johnson: *Economic Policies towards less Developed Countries*, London 1967.

S. Kuznets: *Modern Economic Growth. Rate, Structure and Spread*, London 1966, særlig kap. 6-9.

Studentene må ha kjennskap til de store trekk i verdenshandelens struktur. Opplysningene finnes i GATT's årlige publikasjon *International Trade*.

Studenter som måtte ønske nærmere økonomisk-geografiske opplysninger om varer i verdenshandelen, henvises til følgende to arbeider:

J. Humlum: *Kultur-geografisk atlas I/II*, København 1961.

O. Jonasson: *Världshandelsvarorna. Produktion, distribution, konsumtion och egenskaper*, Göteborg 1962.

Det forutsettes at studentene kjenner de viktigste internasjonale økonomiske organisasjoner, deres oppbygging, virksomhet og aktuelle problemer. Til disse regnes: The International Monetary Fund (IMF), The International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), International Development Association (IDA), General Agreement on Tariffs and Trade (GATT). Videre forutsettes et visst kjennskap til organene for økonomisk samarbeid i Vest-Europa (OECD v.v.) og til de viktigste økonomiske unioner (EF, EFTA, COMECON). En oversikt over de viktigste organisasjoner for globalt og regionalt økonomisk samarbeid er gitt i:

H. Åkerman (red.): *Ekonomiskt samarbete över gränserna*, Stockholm 1971.

J. H. Richards: *International Economic Institutions*, London 1970.

Det henvises også til organisasjonenes årsberetninger. De europeiske organisasjoner er mer utførlig behandlet i P.E.P.:

European Unity. A Survey of the European Organisations. London 1968.

Virkningene av de to vest-europeiske markedsdannelser er drøftet i

B. Balassa: Trade Creation and Trade Diversion in the European Common Market, *Economic Journal*, March 1967.

The Effects of EFTA on the Economies of Member States, European Free Trade Association, Geneva 1969.

I tilknytning til studiet av utviklingslandenes problem bør studentene skaffe seg opplysninger om den faktiske struktur og utvikling i disse land. Befolkningsproblemer i utviklingslandene er behandlet i flere av de nyere lærebøker i demografi.

Det kreves også at studentene kjenner hovedtrekkene i den bistand som ytes utviklingslandene og de problemene som er knyttet til denne bistandsvirksomhet. En kortfattet oversikt finnes i *Innstilling om den videre utbygging av Norges bistand til utviklingslandene*. Fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon av 18. mars 1966, Oslo 1967, kap. B-F. For den senere utvikling henvises det til den årlige publikasjon fra Development Assistance Committee, OECD: *Development Assistance. Efforts and Policies*, Paris.

ØKONOMISKE SYSTEMER OG DERES HISTORISKE UTVIKLING

De sentrale emner vil bli gjennomgått i forelesninger.

LESEPENSUM

D. Dillard: *Västeuropas och Förenta Staternes ekonomiska historia*, Lund 1970.

A. Lindbeck (ed.): *Ekonomiska System*, Stockholm 1971.

J. A. Schumpeter: *History of Economic Analysis*, New York 1955. Her leses: Del II: Side 232-243 og kap. 7, del III: Side 463-483, samt kap. 5 og 6, del IV: Kap. 2, 5, 6 og 7

samt appendix til kap. 7, del V: Kap. 2 og 5.

Det vises dessuten til:

- E. F. Heckscher: *Merkantilismen, I/II*, Stockholm 1931. Her leses: Første avdeling: Kap. I, II og VIII; og femte avdeling: Kap. I, II og III.
- M. Friedman: *Capitalism and Freedom*, Chicago/London 1964.
- O. Lange: *On the Economic Theory of Socialism*. Finnes i O. Langes og F. M. Taylors bok av samme navn, London 1948 eller senere utgaver.
- P. M. Sweezy: *The Theory of Capitalist Development*, London 1942 eller senere utgaver.
- P. A. Baran and P. M. Sweezy: *Monopoly Capital*, New York/London 1966.
- P. A. Baran: *The Political Economy of Growth*, New York/London 1968.
- D. Horowitz (ed.): *Marx and Modern Economics*, New York 1968.
- M. Dobb: *Studies in the Development of Capitalism*, London 1964 eller senere utg.
- M. Dobb: *The Soviet Economic Development since 1917*, London 1966 eller senere utg.
- Det anbefales at studentene i samråd med faglæreren velger et originalverk for nærmere studium, f. eks.
- A. Smith: *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. London 1776 eller senere utgaver. Her leses: Book I, kap. 1-9, og Book III.
- D. Ricardo: *The Principles of Political Economy and Taxation*, London 1817 eller senere utgaver. Her leses kap. I-VI.
- T.R. Malthus: *A Summary View of the Principles of Population*. Trykt i: D. V. Glass (ed.): *Introduction to Malthus*, London 1953.
- K. Marx: *Capital*, Moskva 1971. Her leses Chapter I og XXVI-XXXII, eller i en noe forkortet norsk utgave, *Karl Marx verker i utvalg*, Oslo 1970, bind 5: Side 25-48 og bind 6: Side 76-115.
- J. Schumpeter: *Capitalism, Socialism and Democracy*, New York 1942 eller senere utgaver.

ØKONOMETRISKE METODER

Pensum i dette fag består av: I. Sentrale emner som blir gjennomgått ved regelmessige forelesninger og II. Et lesepensum.

FORELESNINGSPLAN

Hvert høstsemester: Et kurs på 2 timer om uken over prinsipper og metoder for økonometriske undersøkelser.

Hvert vårsemester: Et kurs på 1 time om uken over aktuell økonometrisk litteratur.

I tillegg til disse pensumforelesninger vil det med varierende mellomrom bli gitt andre forelesninger over spesielle emner.

LESEPENSUM

Det vises til pensum i statistikk. Dessuten vises til

A. Amundsen: *Elementer av regresjonsteorien*, Oslo 1967.

Det videre lesepensum omfatter:

A. Amundsen: *Om identifikasjon av økonometriske modeller*. Memorandum av 2. april 1973.

T. Haavelmo: *Utsnitt av økonometrisk metodelære*, forelesningsreferat ved B. Thalberg, Oslo 1964 eller senere utgaver.

L. R. Klein: *A Textbook of Econometrics*, Second Edition, Englewood Cliffs, N. J. 1974.

E. Malinvaud: *Statistical Methods of Econometrics*, Amsterdam 1966 eller senere utgaver. (Utvalgte deler etter nærmere meddelelser på forelesninger).

Studies in Econometric Method, Cowles Commission Monograph No. 14, New York 1953 eller senere utgaver. Her leses s. 1-48 og s. 75-111.

L. Johansen: *A Multi-Sectoral Study of Economic Growth*, Amsterdam 1960 eller tilsvarende kapitler i senere utgaver. Dessuten anbefales

A. A. Walters: *An Introduction to Econometrics*, London 1968 eller senere utgaver. Kap. 2-6 overspringes.

A. Zellner (ed.): *Readings in Economic Statistics and Econometrics*, Boston 1968.

Det kreves kjennskap til hovedinnholdet i en del utvalgte tidsskriftartikler og kortere avhandlinger. Den til enhver tid gjeldende liste over slike arbeider fastsettes av faglærerne. Inntil videre gjelder følgende liste:

1. J. Aitchison and J. Brown: *The Log Normal Distribution*, Cambridge 1957.
2. Z. Griliches: Distributed Lags: A Survey, *Econometrica*, Vol 35, no. 1 1967, pp. 16-49.
3. R. E. Quandt: On the Size Distribution of Firms, *American Economic Review*, 1966, pp. 416-432.
4. R. Stone and D. A. Rowe: The Market Demand for Durable Goods, *Econometrica*, Vol. 25, 1957, pp. 423-443.
5. J. Tinbergen: A Positive and a Normative Theory of Income Distribution, *The Review of Income and Wealth*, 1970, pp. 221-234.

BEDRIFTSØKONOMI

Pensum i dette fag består av: I. Sentrale emner som blir gjennomgått ved regelmessige forelesninger og II. Et lesepensum.

Pensum og undervisning tar i vesentlig grad sikte på å vise hvordan økonomisk teori og visse operasjonsanalytiske metoder kan brukes som hjelpemidler ved planlegging og kontroll av bedriftens drift og investering. Det forutsettes et visst kjennskap til lineær algebra og matriseregning.

FORELESNINGSPLAN

Sentrale emner vil bli gjennomgått i en forelesningssyklus over 4 semestre. I tillegg til disse pensumforelesningene vil det med varierende mellomrom bli gitt andre forelesninger over spesielle emner.

LESEPENSUM

J. Rasmussen og K. Scherfig: *Driftsøkonomi*, Hæfte 1-5. København 1971, 1972. Kap. 5 kan leses kursorisk.

- K. J. Cohen and R. M. Cyert: *Theory of the Firm: Resource Allocation in a Market Economy*, Englewood Cliffs, N. J. 1965. Kap. 1, 2, 4, 5, 9 og 14 overspringes.
- J. Mossin: *Operasjonsanalytiske emner*, Oslo 1972.
- S. Danø: *Linear Programming in Industry. Theory and Application*, Wien 1960,
eller
- W. A. Spivey: *Linear Programming, an Introduction*, London 1963.
- A. A. Walters: *An Introduction to Econometrics*, London 1968
eller senere utgaver (Part I kan overspringes).
- I følgende liste gis en del litteratur som studentene anbefales å benytte etter sine interesser som supplement til ovenstående pensum.
- W. J. Baumol: *Economic Theory and Operations Analysis*, Englewood Cliffs, N. J. 1961.
- G. F. Hadley and T. M. Whitin: *The Analysis of Inventory Systems*, Englewood Cliffs, N. J. 1963.
- P. Massé: *Optimal Investment Decisions*, Englewood Cliffs, N. J. 1962.
- G. Hadley: *Nonlinear and Dynamic Programming*, Reading, Mass. 1964.
- D. Quirin: *The Capital Expenditure Decision*, Homewood, Ill. 1967.
- I. Horowitz: *Decision Making and the Theory of the Firm*, New York 1970.
- H. Raiffa: *Decision Analysis. Introductory Lectures on Choices under Uncertainty*, Reading, Mass. 1968.
- G. Hadley: *Linear Programming*, Reading, Mass. 1962.
- T. H. Williams and C. H. Griffin (eds.): *Management Information. A Quantitative Accent*, Homewood, Ill. 1967.
- G. P. E. Clarkson: *Managerial Economics*, Penguin Modern Economics Readings, 1967.
- B. V. Carsberg and H. C. Edey (eds.): *Modern Financial Management*, Penguin Modern Management Readings, 1969.

RETTSLÆRE

FORELESNINGSPPLAN

Det vil etter behov bli holdt forelesninger og/eller seminarer i faget; minst 2 timer i uken over to semestre.

LESEPENNUM

INNFØRING I JURIDISK TENKEMÅTE OG SYSTEMATIKK

T. Eckhoff og K. S. Selmer: Rettssystemet, *Knophs oversikt over Norges rett*, 5. utgave, 1969, s. 1-58.

STATS- OG FORVALTNINGSRETT

T. Opsahl: Forfatningsretten, *Knophs oversikt*, s. 59-110.

T. Eckhoff: Utviklingslinjer i norsk statsstyre og forfatningsrett. *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 1964, s. 171 fig. *Rettferdighet og rettssikkerhet*, Oslo 1966, s. 192-252.

T. Eckhoff: Delegasjon av avgjørelsesmyndighet i forvaltningen, *Nordisk Administrativt Tidsskrift*, 1961, s. 472 fig. *Rettferdighet og rettssikkerhet*, Oslo 1966, s. 313-356.

T. Eckhoff: Legalitetsprinsippet, *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 1963, s. 225 fig. *Rettferdighet og rettssikkerhet*, Oslo 1966, s. 253-312.

T. Eckhoff: Domstolskontroll med forvaltningen i Norge, *Jussens Venner*, serie Æ nr. 1 (1964). *Rettferdighet og rettssikkerhet*, Oslo 1966, s. 357-383.

T. Eckhoff: Effektivitet og rettssikkerhet i den offentlige forvaltning, *Nordisk Administrativt Tidsskrift*, 1958, s. 15 fig. *Rettferdighet og rettssikkerhet*, Oslo 1966, s. 384-397.

A. Frihagen: *Forvaltningsrett*, Del. 2, annen reviderte utgave, Bergen 1971. *Offentlighetsloven*. En kort orientering utarbeidet i juni 1971 av Justisdepartementet.

FORMUERETT

T. Sandvik: Avtaleretten, *Knophs oversikt*, s. 231-260.

E. Selvig: Obligasjonsretten, *Knophs oversikt*, s. 323-429.

K. S. Selmer: Panteretten, *Knophs oversikt*, s. 430-453.

K. S. Selmer: Erstatningsretten, *Knophs oversikt*, s. 478-507.

H. F. Mathinussen: Sammenslutningenes rett, *Knophs oversikt*, s. 559-587.

- M. Aarbakke: Skatteretten, *Knophs oversikt*, s. 648-667.
G. Aasland: Tvangsfullbyrdelse og konkurs, *Knophs oversikt*, s. 704-709.

MAKROØKONOMISK PLANLEGGING

Faget bygger i sterk grad på den teoretiske økonomi; også deler av penge- og finansiell læring er av stor betydning for faget makroøkonomisk planlegging. Fra pensumlistene i de to nevnte fag vises det spesielt til:

R. Frisch: *Preface to the Oslo Channel Model*, Memorandum av 20. oktober 1961.

L. Johansen: *Offentlig Økonomikk*, Oslo 1965 eller senere utgaver.

Innarbeidelsen av analyseteknikk er en viktig side ved faget. Blant annet kommer elementer av den lineære algebra og matriseregning til anvendelse. Videre vil et visst kjennskap til økonometriske metoder være til nytte.

Pensum er for øvrig:

J. Tinbergen: *On the Theory of Economic Policy*, Amsterdam 1952.

R. Dorfman, P. A. Samuelson and R. M. Solow: *Linear Programming and Economic Analysis*, London 1958. Kap. 1-7 og 9-10. En kan legge mindre vekt på kap. 5, og behandlingen av diettproblemet og internasjonal handel betraktes bare som illustrerende eksempler. I kap. 10 leses avsnitt 10-7 og det etterfølgende bare kursorisk. (Ikke alle finner forklaringen av grunnelementene i teorien for lineær programmering i den her nevnte bok like god. Som alternativ eller supplerende lesning på dette punkt vises til S. Danø: *Linear Programming in Industry. Theory and Application*, Wien 1960, eller W. A. Spivey: *Linear Programming. An Introduction*, London 1963.)

I tilknytning til studiet av lineær programmering anbefales det at man leser L. Johansen: Det duale problem ved lineær programmering, *Observator* nr. 1, 1964 og L. Johansen:

Regionaløkonomiske problemer belyst ved lineær programmeringsteori, *Sosialøkonomen* nr. 2, 1965.

Videre er følgende artikler og memoranda av L. Johansen pensum:

Hvem beslutter i dag – og om 20 år? i boken *Norge 1987*, Oslo 1968.

Planlegging og spill, i boken *Økonomi og politikk*, Oslo 1971. *Prinsipielle betraktninger om prognoser og langtidsplanlegging*, Memorandum av 12. mai 1970.

Prognoser i samfunnsmessig sammenheng. Memorandum av 6. september 1971.

Pensum når det gjelder planleggingsmetoder i Norge er: *Economics of Planning*, No. 1–2, 1968, Norwegian Issue, eller spesiell utgave under tittelen *Economic Planning in Norway; Methods and Models*, Oslo 1970. Her leses de fire første artiklene (av Bjerve, Bjerkholt, Holte og Johansen).

For øvrig studeres hovedtrekkene i den økonomiske politikk og utviklingen i Norge etter krigen ved *Norges økonomi etter krigen*, Samfunnsøkonomiske studier nr. 12, Oslo 1965, og løpende nasjonalbudsjetter og langtidsprogram.

Det vises også til

P. Sevaldson: En produksjons-konsum-kryssløpsmodell for økonomisk planlegging i Norge, *Statsøkonomisk Tidsskrift*, hefte 2, 1962.

P. J. Bjerve: Teknisk revolusjon i økonomisk analyse og politikk? *Statsøkonomisk Tidsskrift*, hefte 1, 1966.

O. Bjerkholt og S. Longva: Basic Framework of an Input-Output Planning Model, with a Commodity-Sector Approach, *Sosialøkonomen* nr. 6, 1971.

A. Øien: Datamaskinbaserte modeller i samfunnsøkonomien og deres virkemåte i praksis, *Sosialøkonomen* nr. 2, 1972.

For oversikt over planleggingsmetoder som benyttes i forskjellige vest- og østeuropeiske land, vises til forskjellige FN-publikasjoner, spesielt følgende: *Economic Planning in Europe*, Part 2 of *Economic Survey of Europe in 1962*, ECE, Genève 1965. *Macro-Economic Models for Planning and*

Policy-Making, ECE, Genève 1967. (Her er Construction and Application of Macro-Economic Models; A Background Paper, av Sevaldson og Trzeciakowski, særlig viktig.) *Long-Term Planning*, ECE, New York 1971. *Multilevel Planning and Decision-Making*, New York 1970. En kortfattet oversikt for enkelte land finnes i kapittel 3 i C. J. Åberg: *Plan och Prognos*, Stockholm 1971 (SOU 1971:70).

Det gjøres også oppmerksom på de kortfattede oversikter under stikkordet «Planning, Economic» i *International Encyclopedia of the Social Sciences*.

I listen nedenfor er vist til en del mer spesiell eller videregående litteratur som studentene anbefales å benytte etter sine interesser som supplement til det ovenstående pensum.

- J. G. Abert: *Economic Policy and Planning in the Netherlands 1950-65*, New Haven 1969.
- P. J. Bjerve: *Planning in Norway*, Amsterdam 1959. Det vises særlig til kap. I, II, III, VIII og X.
- K. Eide: *Planlegging og organisasjon*, Oslo 1973.
- H. Bojer: *Notat om sammenhengen mellom Richard Stone's lineære utgiftsfunksjoner og Ragnar Frisch's «Complete Scheme for Computing all Direct and Cross Elasticities in a Model with many Sectors»*. Memorandum av 13. september 1966.
- G. Caire: *La Planification*. Editions Cujas, Paris 1967. Del 1 (s. 1-188) gir interessant oversikts- og bakgrunnsstoff. De senere deler er noe mer tekniske, og dette stoff dekkes bedre andre steder.
- R. W. Campbell: *Soviet Economic Power*. Cambridge, Mass. 1960 eller senere utgaver.
- H. B. Chenery and P. G. Clark: *Interindustry Economics*, London 1959.
- R. A. Dahl og C. E. Lindblom: *Politics, Economics and Welfare*, New York, London 1963. Denne boken behandler mange politiske, administrative og sosiologiske problemer av betydning for den økonomiske planlegging.
- M. Ellman: *Soviet Planning today*, Cambridge 1971.
- G. M. Heal: *The Theory of Economic Planning*, Amsterdam 1973.

- T. Hersoug: *Behandling av eksport og import i norske og utenlandske planleggings- og prognosemodeller*. Memorandum av 1. februar 1971.
- B. G. Hickman (ed.): *Quantitative Planning of Economic Policy*. The Brookings Institution, Washington 1965. Dette er en samling artikler, dels om metodeproblemer, dels om faktiske planleggingsmetoder i forskjellige land.
- L. Johansen: *A Multi-Sectorial Study of Economic Growth*, Amsterdam 1974.
- L. Johansen: Prissystemets rolle i de østeuropeiske land, *Statsøkonomisk Tidsskrift*, Hefte 2, 1966.
- L. V. Kantorovich: *The Best Use of Economic Resources*, London 1965 (oversettelse fra russisk).
- J. Kornai: *Mathematical Planning of Structural Decisions*, Amsterdam 1967 (fra ungarsk).
- J. Kornai: Multi-Level Programming, *European Economic Review*, No. 1, 1969.
- J. Kornai: A General Descriptive Model of Planning Processes, *Economics of Planning*, No. 1-2, 1970.
- V. Lutz: *Central Planning for the Market Economy*, London 1969. Boken gir en kritisk behandling av det franske planleggingssystem.
- E. Malinvaud: Decentralized Procedures for Planning, i *Activity Analysis in the Theory of Growth and Planning*, London 1967. (Også andre artikler i denne boken er av interesse.)
- J. E. Meade: *The Theory of Indicative Planning*, Manchester 1970.
- Multi-Level Planning: Case Studies in Mexico*, (edited by L. M. Goreux and A. S. Manne), Amsterdam 1973. Det vises særlig til Manne's og Kornai's bidrag i boken.
- M. Kaser and R. Portes (ed.): *Planning and Market Relations*, London 1971. Her anbefales spesielt A. Lindbeck's artikkel: The Efficiency of Competition and Planning.
- D. C. Hague (ed.): *Price Formation in Various Economies*, London 1967. Her anbefales spesielt J. N. Wolfe's artikkel: Planning by Forecast.
- J. Schumann: *Input-Output-Analyse*, Berlin 1968. Denne

boken gir en systematisk oversikt over forskjellige varianter av kryssløpsmodeller. Hovedvekten ligger på det teoretiske og formelle, og noe på det beregningsmessige. H. Theil: *Economic Forecasts and Policy*, 2. edition Amsterdam 1961. Her vises særlig til kapitlene VII og VIII som behandler makroøkonomisk planlegging under usikkerhet. En enklere og mer kortfattet framstilling av Theils hovedsynspunkter er gitt i en artikkel i den ovenfor nevnte bok, redigert av B. G. Hickman.

En videregående analyse med flere eksempler er gitt i H. Theil: *Optimal Decision Rules for Government and Industry*, Amsterdam 1964. (Kap. 5 og 7 er ikke av direkte interesse for makroøkonomisk planlegging).

J. Tinbergen: *Centralization and Decentralization in Economic Policy*, Amsterdam 1954.

J. Tinbergen og H. C. Bos: *Mathematical Models of Economic Growth*, London 1962.

Ø. Østerud: *Samfunnsplanlegging og politisk system*, Oslo 1972.

C. J. Åberg: *Plan och Prognos. En Studie i de Svenska Långtidsutredningarnas Metodik*. Stockholm 1971. (SOU 1971: 70).

Det har i de siste par årtier vært holdt en rekke internasjonale konferanser om kryssløpsanalyse. Fra disse foreligger en serie bøker som inneholder mange arbeider om bruk av kryssløpsanalyse, bl. a. for planleggingsformål. Den sist utkomne er *Input-Output Techniques* (ed. by A. Brody and A. P. Carter), Amsterdam 1972. (Denne inneholder bl. a. en artikkel av P. Schreiner om bruk av MSG-modellen).

Et større forskningsprosjekt av betydelig interesse er beskrevet i en serie publikasjoner under fellestittel *A Programme for Growth* fra The Department of Applied Economics, University of Cambridge. Prosjektet, som ledes av professor R. Stone, behandler vekstmulighetene i den engelske økonomi. Den beste oversikt er gitt i publikasjon nr. 5: *The Model in its Environment*, 1964.

HJELPEMIDLER VED EKSAMEN

Ved alle de skriftlige deler av Sosialøkonomisk embets-eksamen er følgende hjelpemidler tillatt:

1. Rettskrivningsordlister.
2. Logaritmetabeller og slike numeriske tabeller som er tillatte ved examen artium på reallinjen.
3. Regnestav.
4. K. Sydsæter og B. Thalberg i samarbeid med O. J. Mørkved: *Matematisk Formelsamling*, Oslo 1976 eller senere utgaver.

Ved det økonomiske avsnitt av I. avdelings eksamen og ved II. avdelings eksamen er dessuten følgende hjelpemidler tillatt:

5. *Norges Lover* (Lovsamling utgitt av Det juridiske fakultet).
6. Lovsamlinger for de enkelte år utgitt av Stortinget, for årene mellom den utgave av Norges Lover som kandidaten benytter, og eksamen.
7. *Statistisk årbok*, en av de siste utgaver.
8. *Historisk Statistikk 1968*. Oslo 1969.
9. *Nasjonalregnskap 1865-1960*, Oslo 1965.

Ved det statistiske avsnitt er tillatt de hjelpemidler som er nevnt under punktene 1-4 samt 7. Dertil kommer:

10. Herdis Thorén Amundsen: *Statistisk metodelære*. Oslo 1972.
Herdis Thorén Amundsen: *Statistisk metodelære II*. Kompendium, Oslo 1973.
Herdis Thorén Amundsen: *Innføring i teoretisk statistikk, hefte III*. Oslo 1964 eller senere utgaver.
11. D. V. Lindley og J. C. P. Miller: *Cambridge elementary statistical tables*. Cambridge 1953 eller senere utgaver.

Ved enhver eksamen kan eksamenskommissjonen bestemme om ytterligere hjelpemidler skal tillates. Studentene må derfor være forberedt på at det ved enkelte oppgaver kan bli utlevert til dem andre hjelpemidler til bruk under eksamensbesvarelsen. Slike hjelpemidler må kandidaten ikke forsyne med kommentarer, merker, notater eller henvisninger.

Av de hjelpemidler som er nevnt under punktene 4 og 8–11, vil det bli skaffet til veie rene eksemplarer som utdeles til kandidatene ved eksamen. Disse hjelpemidler må leveres tilbake etter eksamen og må ikke forsynes med kommentarer, notater, merker eller henvisninger.

Alle de hjelpemidler som kandidaten selv vil medbringe, skal før eksamen innleveres til *kontroll på en bestemt tid som blir kunngjort*. Vil en kandidat senere innlevere hjelpemidler, må han ha særskilt tillatelse som bare vil bli gitt når vektige grunner taler for det.

Om henvisninger i de under pkt. 5–6 nevnte hjelpemidler gjelder følgende:

Tillatt er henvisninger til andre ved eksamen tillatte hjelpemidler og til nyere lover (traktater, resolusjoner osv.) som opphever eller endrer en bestemmelse oppført i et tillatt hjelpemiddel. Henvisningen kan innledes med ord som se, jfr., cfr., sammenlikn (sml.), opphevet (opph.), endret, og skal ellers bare inneholde lovens tittel eller dato (eventuelt nummer) og den paragraf eller underavdeling av paragraf det gjelder; alminnelig brukte lovforkortelser (grl., o.l.) kan brukes. En henvisning kan altså f. eks. lyde «se FAL paragraf 34», «opphevet ved 1. 6/6 1947 nr. 11»; men en ny lovtekst kan ikke skrives av og føyes inn.

Alle henvisninger skal være lett leselige. Alminnelige understrekninger er tillatt, men ikke bruk av prikkete streker, bølgestreker eller særlige tegn av noen art (systematisk bruk av ulike farger o.l.).

Det er ikke tillatt å innarbeide henvisninger med sikte på å disponere stoffet for eksamensoppgaver.

Henvisninger til domssamlinger er ikke tillatt.

Tilføyelser i registrene er ikke tillatt.

De under nr. 1–3 nevnte hjelpemidler skal være uten tilføyelser, notater, merker eller henvisninger.

Ved eksamen skal alle oppgaver være skrevet med blekk eller blå kulepenn.

EMBETSEKSAMEN I SOSIOLOGI

Reglement

Fastsatt av Kirke- og Undervisningsdept. 2. oktober 1970 med endringer t.o.m. 22. januar 1974

§ 1.

Innledning

Embetsseksamen i sosiologi består av to avdelinger.

§ 2.

Første avdeling

Første avdeling består av mellomfagseksamen i sosiologi og eksamen i et grunnfag, mellomfag eller støttefag valgt blant fageksamener fastsatt av departementet etter innstilling fra Det akademiske kollegium. Oppgave over valgfagene inntas i studieplanen.

Eksamen avlegges etter det reglement vedkommende fagseksamen hører under.

Mellomfagseksamen i sosiologi må være bestått med ikke dårligere karakter enn 2.7.

§ 3.

Andre avdeling

Andre avdelings eksamen består av to skriftlige oppgaver og to muntlige prøver i sosiologi og en vitenskapelig sosiologisk undersøkelse (hovedoppgave) i et selvvalgt emne.

Det er adgang til å innlevere som hovedoppgave flere enkeltarbeider dersom disse tilsammen etter sitt innhold utgjør et hele. Som hovedoppgave kan også godtas delarbeid i en gruppeundersøkelse dersom det representerer en innsats hvor art og omfang lar seg identifisere av sensurkomiteen i den utstrekning som er nødvendig for bedømmelsen. Komiteen bør når det er nødvendig innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi

særskilt innstilling om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter bestemmelsene i denne paragraf.

Ingen student har adgang til å framstille seg til noen del av denne eksamen mer enn tre ganger. Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha avlagt første avdelings eksamener.

§ 4.

Praksis

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fastsette at det skal kreves praksis. Nærmere opplysninger inntas i studieplanen.

§ 5.

Karaktergivning

Ved andre avdelings eksamen gis karakteren: Bestått/Ikke bestått.

Karakteren bestått svarer til tallkarakteren 3.00 eller bedre ved samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

§ 6.

Eksamensvitnemål

På eksamensvitnemålet angis hovedoppgavens tittel, hvilket valgt grunnfag, mellomfag eller støttefag kandidaten har avlagt eksamen i og ved hvilken institusjon. Det gis en kort beskrivelse av spesialområdet, det felles stoff alle studenter har lagt opp og art av praksis.

§ 7.

Fritak for eksamen eller prøve

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet frita for eksamen eller prøve.

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

§ 8.

Dispensasjon

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet i særlige tilfelle dispensere fra bestemmelsen i § 2 tredje ledd, § 3 tredje ledd første punktum og § 4.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.

§ 9.

Ikrafttreden

Dette reglement tar til å gjelde 2. oktober 1970.

Når det gjelder fritak for eksamen eller prøve etter § 7, vises det til s. 28.

MÅLSETTING

Cand. sociol-studiet har til formål å kvalifisere studenter til å arbeide med sosiologiske problemstillinger av teoretisk og praktisk art på et faglig forsvarlig nivå. Det skal gi studentene en allsidig innføring i ulike sosiologiske tilnæringsmåter, emner og teorier, kvalifisere til å utføre vitenskapelig utrednings- og forskningsarbeid og gi studentene mulighet for å få innsikt og trening i anvendelse av sosiologisk kunnskap i praktiske sosiale problemstillinger og arbeidsoppgaver.

Studiet tilbyr ulike spesialiseringsmuligheter og gir høve til å kvalifisere seg til ulike typer forsknings-, utrednings- og planleggingsarbeid, og til ulike former for anvendt sosiologisk arbeid.

De sosiologiske problemstillinger den ferdige kandidat vil stå over for i sitt arbeid som sosiolog vil være meget varierte, og de sosiale situasjoner han vil befinne seg i vil til dels være problem- og konfliktfylte. I mange situasjoner vil det kreves en selvstendig vurderingsevne hos sosiologer og en evne til å kunne kombinere relevante synspunkter og kunnskaper til belysning av de ofte nye og spesifikke problemer og arbeidsoppgaver sosiologer får å gjøre med. Cand. sociol-studiet tar sikte på å gi studentene kvalifikasjoner for slikt arbeid.

Cand. sociol-studiet er lagt opp som et tre-årig hovedfagsstudium, hvor det inngår et ett-årig undervisningstilbud i fellesstoffet i studiet, et halvt års praksis, og 1 ½ års spesialisering og arbeid med hovedoppgave. Selv om 3 år kan regnes som en normal studietid, må en regne med at kandidater med bestemte spesialiserings- og praksis-interesser kan komme til å bruke studietid som fraviker fra den normale.

Cand. sociol-studiet bygger på sosiologi mellomfag, som må være bestått med karakter 2,7 eller bedre, og ett sidefag til sosiologien. (Studieplan for sosiologi mellomfag se side 94). Med sidefag menes da et grunnfag, mellomfag eller støttefag i annet vitenskapelig fag som gir kunnskap om og innsikt i samfunnsforhold. Sidefaget kan velges blant følgende fag:

Samfunnsvitenskapelige fag

Geografi

Historie

Idéhistorie

Lingvistikk

Religionsvitenskap

Sammenliknende språkvitenskap

Folkeminnevitenskap

Folkelivsgransking

Arkeologi

Kriminologi

Rettsvitenskap

Filosofi

Sosialmedisin

Statistikk/matematikk

Etter nærmere søknad kan også andre fag tas som sidefag når de kan sies å støtte opp under kandidatens spesialisering i hovedfaget.

UNDERVISNING I FELLESSTOFFET

A. *Ulike sosiologiske tilnæringsmåter, emner og teorier:*
Dels behandles metodologiske og teoretiske problemstillinger hos sosiologiens klassikere, og dels gis en innføring i nyere

metodologiske og teoretiske problemstillinger på ulike felter i sosiologien.

B. *Statistiske metoder*: Det gis et kurs i bruk av statistiske metoder i sosiologi. Det behandler undersøkelses-opplegg, datainnsamling, og data-analyse.

PRAKSIS

Praksis tar sikte på å gi kandidaten sosial erfaring og evne til å sette slike erfaringer inn i et sosiologisk perspektiv. Praksis godkjennes av et institutttoppnevnt utvalg, og skal i prinsippet tas etter avlagt grunnfagseksamen i sosiologi. Varigheten er 6 mnd. med muligheter etter søknad å fordele den på flere arbeidsplasser.

SPESIALISERING

Studentene står fritt i valg av spesialområde. Undervisningstilbudet omfatter spesialkurs på ulike felter, og kurs-opplegget vil ta hensyn til studentenes og lærernes faglige interesser. Hvert år arrangeres det imidlertid kurs på de felter som er nevnt nedenfor:

1. Samfunnskunnskap. (Konkret kunnskapsstoff om det norske samfunnet).
2. Anvendt sosiologisk arbeid (aksjons- og mål-forskning, klient-, miljøarbeid).
3. Samfunnsplanlegging, by- og regionforskning.
4. Sosiale forhold og sosialpolitikk (sosiale problemer, minoritets- og avviksproblematikk og sosialpolitiske temaer).
5. Økonomi, makt, lagdeling, konflikt.
6. Smågrupper, kommunikasjon, sosialpsykologi.
7. Familie og sosialisering.
8. Kultursosiologiske emner og massekommunikasjon.
9. Organisasjonssosiologi.
10. Utviklingssosiologi og sosial endring.
11. Datainnsamling og data-analyse.
12. Formalisering i sosiologi og matematiske modeller.
13. Grunnlagssosiologiske og metodologiske emner.

Kursene kan dels være generelle orienterende kurs om større deler av disse feltene, eller spesialiserte om mer av-

grensede temaer. Kurser innen ulike delområder arrangeres så hyppig at det innen normal studie-tid for spesialiseringen gis dekkende undervisning for ulike spesialiseringsretninger. Foruten kurs på de ovennevnte felter, gis også kurs eller seminarer om emner som ikke uten videre faller inn under disse felter.

HOVEDOPPGAVE

Hovedoppgaven består i et vitenskapelig arbeid som skal gi kandidaten trening i å anvende sosiologisk teori og metode på et sosiologisk problemområde. Oppgaven kan knytte seg til en arbeidsoppgave av praktisk-sosiologisk art og redegjøre for den.

Studentene vil i sitt arbeid med hovedoppgaven få faglig veiledning ved Instituttet for sosiologi.

PENSUM OG EKSAMEN

Pensum skal omfatte et fellesstoff i de emner som tas opp i undervisningen i fellesstoffet, og i tillegg et spesialpensum i et spesialområde av sosiologien. Emne- og litteraturlister for fellesstoffet og for de forskjellige spesialkursene vil fås på Instituttet for sosiologi.

Cand. sociol-studiet har en forholdsvis omfattende avsluttende eksamen – nærmere omtalt nedenfor – og har forøvrig ingen spesielle obligatoriske kurs- eller deleksamener.

Hovedoppgaven og pensumliste skal fremlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge cand.-sociol-eksamen. Fristen for innlevering av hovedoppgaven blir kunngjort i forelesningskatalogen.

Eksamen holdes hvert semester og består av to skriftlige og to muntlige prøver. En av de muntlige prøvene består av en kritisk diskusjon av kandidatens hovedoppgave og det spesialfelt den knytter seg til. Den andre muntlige prøven og de to skriftlige dekker alle felter i kandidatens pensum. Om kandidatens besvarelser finnes faglig forsvarlige, gis karakteren «bestått» uten nærmere gradering. Strykgrensen tilsvarer 3,0 på karakterskalaen 1,0–4,0, slik at dårligere prestasjoner enn 3,0 blir bedømt til «ikke bestått».

MAGISTERGRADEN

Reglement

magister artium-graden

ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo

(Jfr. lov av 23. september 1921 om magistergrad ved Universitetet og lov av 23. februar 1951 om magistergrad ved Universitetet i Bergen.)

Fastsatt ved kongelig resolusjon 10. februar 1967 med endringer 4. februar 1971.

§ 1.

Grad som magister artium kan oppnås på grunnlag av en vitenskapelig prøve i hovedfag under Det juridiske, Det historisk-filosofiske og Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Hvilke fag som kan være hovedfag ved magistergradsprøven, fastsettes av departementet etter forslag fra vedkommende universitet. Ingen kan forlange å ta magistergraden i fag som ikke henhører under noen ved vedkommende universitet ansatt professors eller dosents fagkrets.

§ 2.

Den som ønsker å ta magistergraden, sender melding om det til vedkommende fakultet med opplysning om sine studier. Ved melding til eksamen betales samme avgift som foreskrevet for embetseksamener.

§ 3.

Vedkommende fakultet skal gi forskrifter om hvilket kunnskapsmål som er nødvendig innenfor ethvert hovedfag.

For støttefagenes vedkommende må fakultetet enten i hvert enkelt tilfelle, etter innstilling fra faglæreren, godkjenne fagenes omfang og fagkombinasjonen, eller gi generelle

regler for hvilke fag som kan godkjennes til hvert enkelt hovedfag samt for hvilket kunnskapsmål som kreves. Uten hensyn til slike generelle regler kan fakultetet dog etter søknad gi samtykke til å nytte andre støttefag enn de der angitte.

Studenten må på forhånd ha bestått de forberedende prøver ved Universitetet i den utstrekning som er foreskrevet for den til hans hovedfag nærmest svarende embetseksamen. Departementet kan etter forslag fra Universitetet gjøre vedtak om hel eller delvis fritaking for forberedende prøve i latin for visse fag.

§ 4.

Innenfor sitt hovedfag skal studenten legge fram en vitenskapelig undersøkelse over et selvvalgt emne. Magistergradsprøven omfatter dessuten skriftlig og muntlig prøve i hovedfaget og i de to støttefag.

Fakultetsrådet kan etter forslag fra fagseksjon/institutt-råd, fastsette at det i det enkelte fag skal kreves avlagt grunnfags- og/eller mellomfagseksamen i hovedfaget og om det skal kreves laud.

§ 5.

Prøven i støttefagene avlegges før eller sammen med prøven i hovedfaget, enten i begge støttefag samtidig eller i ett fag om gangen. I hvert fag omfatter prøven 2 skriftlige eksamensdager og en muntlig eksaminasjon. Avlegges prøvene i hovedfaget og støttefagene samtidig, skal antallet skriftlige eksamensdager i de 3 fagene begrenses til 4.

Når det oppnevnes en særskilt komité for et støttefag, bør faglæreren i hovedfaget oppnevnes som medlem av komitéen; hvis eksamen i ett eller begge støttefag tas samtidig med hovedfaget, oppnevnes en samlet komité.

I fag som kan tas som grunnfag eller mellomfag ved embetseksamen, avlegges vanlig grunnfags- eller mellomfags-eksamen istedenfor støttefagsprøven. Vedkommende fakultet kan dog gi dispensasjon fra denne bestemmelse og tillate arrangert særlig støttefagsprøve også i slike fag, dersom studentens studiemål og vitenskapelige interesser gjør det ønskelig. I særlige tilfelle kan fakultetet også godkjenne

som støttefag andre eksamener enn de nevnte. Dersom studenten ønsker å anvende som støttefag et fag hvor fakultetet ikke finner eksamen eller pensum fullt tilstrekkelig for formålet, kan faget allikevel bli godkjent på betingelse av at studenten avlegger en tilleggsprøve i faget samtidig med hovedfagsprøven.

§ 6.

Prøven i hovedfaget avlegges etter at den vitenskapelige undersøkelse er godkjent som laudabel. Den består i 2 skriftlige og en muntlig prøve. Den muntlige prøve består i en offentlig forelesning over et oppgitt emne med en ukes frist og i eksaminasjon i hovedfagets disipliner. Vedkommende fakultet kan under særlige omstendigheter frafalle kravet om offentlig fremføring av forelesninger.

Den som har bestått en av universitetenes embetsksamener eller en dertil svarende eksamen, kan av vedkommende fakultet bli fritatt for prøvene i hovedfaget i den utstrekning dette kan sies å være dekket ved tidligere prøver.

Vitnemål om godkjente prøver ved ett av de norske universiteter har tilsvarende gyldighet ved et annet.

§ 7.

Både for hovedfaget og for støttefagene, også når de blir tatt som grunnfag eller mellomfag ved embetseksamen, er det en forutsetning for godkjenning til magistergraden at kandidatens samlede prestasjon i hvert fag er laudabel.

Når særlige grunner foreligger, kan fakultetsrådet etter søknad dispensere fra kravet om laudabel karakter.

Hvis eksamen i et støttefag ikke blir godkjent, må alle prøver i dette faget tas opp igjen. Det samme gjelder for hovedfaget, men således at noen ny vitenskapelig undersøkelse ikke kreves fremlagt.

Når alle prøver er godkjent, tildeler vedkommende fakultet magistergraden.

MAGISTERGRADSSTUDIET

Ved Universitetet i Oslo er det adgang til å avlegge magistergradsprøven i følgende fag under Det samfunnsvitenskapelige fakultet:

Etnografi
Pedagogikk
Psykologi
Samfunnsøkonomi
Sosiologi
Statsvitenskap

Magistergradsforskrifter for hvert enkelt fag med opplysninger om støttefag etc., fås ved henvendelse til de aktuelle institutter og hos studieveilederen.

Magistergrad i psykologi gir ikke uten videre rett til å bruke tittelen psykolog. Etter lov om godkjenning m.v. av psykologer må de som har annen utdanning enn embets-eksamen i psykologi fra norsk universitetet søke om godkjenning i hvert enkelt tilfelle.

Magistergradsstudiet er mer spesialisert i sitt opplegg enn studiet til embetseksamen. Hovedfaget og avhandlingen inntar en mer dominerende plass i studiet som helhet, og avhandlingen forventes å være større og ligge på et noe høyere nivå enn for embetseksamen.

Støttefagene har til oppgave å supplere hovedfaget, gi prøven den nødvendige bredde, og gjøre den til et avrundet hele. Det ene støttefaget må støtte opp om kandidatens spesialområde innenfor hovedfaget.

Det er vanskelig å gi faste regler for støttefag, og det er derfor mulig at visse fag og fagkombinasjoner risikerer ikke å bli godkjent. For enkelte fags vedkommende er det i forskriftene tatt inn fortegnelse over hvilke fag som generelt er godkjent som støttefag. Alle andre fag som ønskes benyttet som støttefag må det imidlertid — i god tid før melding til magistergradseksamen — søkes godkjenning for. Søknadsskjema fås ved fakultetssekretariatet og instituttene. Søknaden sendes det institutt hovedfaget hører inn under. Deretter blir det behandlet av Eksamens- og undervisningsutvalget ved fakultetet. Ved melding til eksamen i forbindelse med magistergrad brukes det vanlige skjema for eksamensmelding.

Alle magistergradsstudenter bør så tidlig som mulig diskutere studieopplegg og fagkombinasjoner med faglærere ved det institutt hovedfaget hører inn under.

